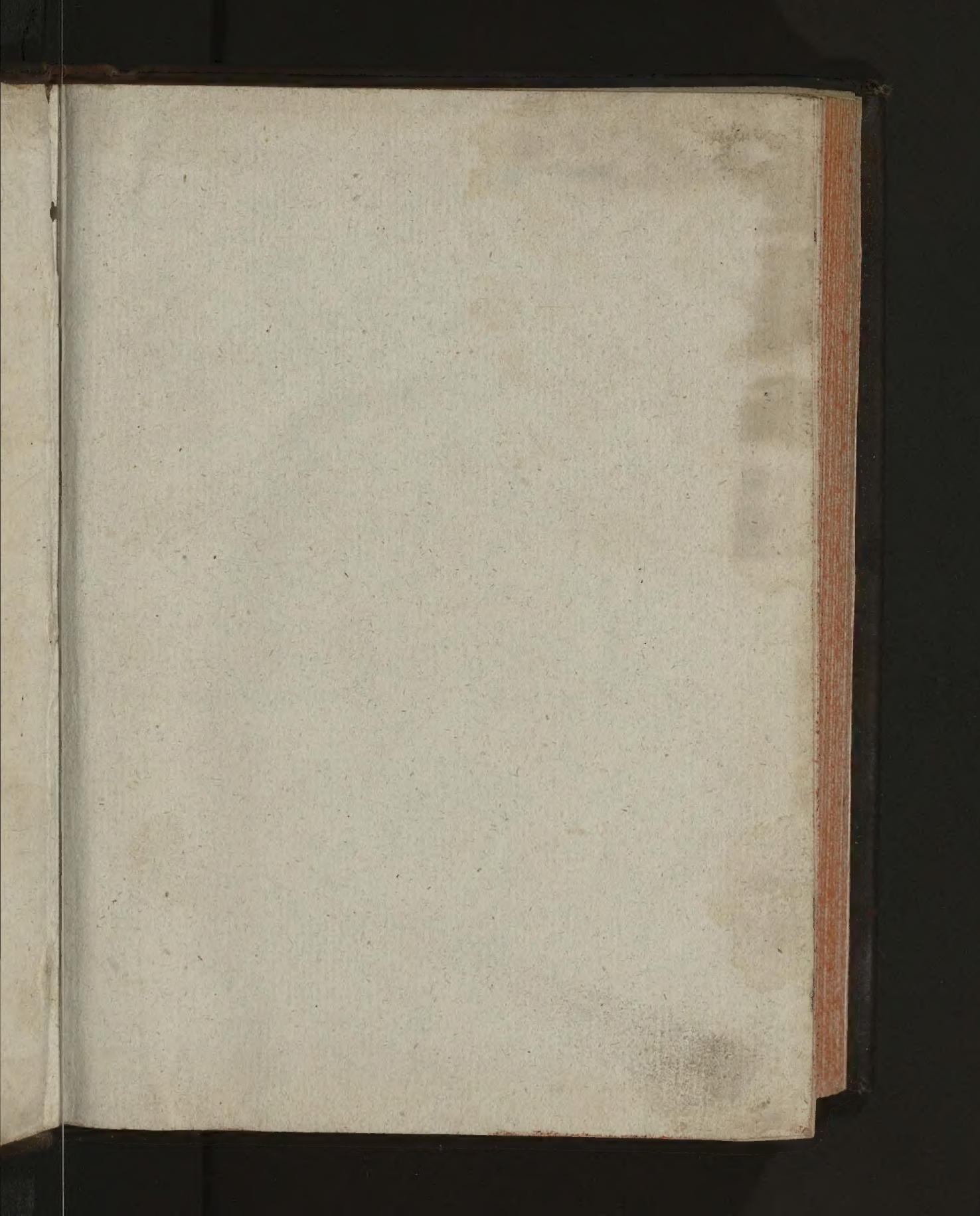

K. IV. 15 (a-c)

A

6

C

n

C

L

C

In p

di

pr

To

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

h

APOLOGETICVM

AD GERMANOS, PRO SOLIDA

ECCLESIAE IN VNA CHRISTI

FIDE VERE EVANGELICA

CONCORDIA:

Auctore Reuerendiss. D. Wilhel. Damasi Lindano,
Dordraceno, s. d. Ec. Ruremond. Episcopo.

TOMVS SECVNDVS.

ANTVERPIAE,

^{c. c. R.}
Ex officina Christophori Plantini.

M. D. LXIX.

RE

Q 1406

REVERENDISSIMIS

IN CHRISTO PP. ET ILLVSTRISSIMIS

DD. ARCHIEPISCOPIS ELECTORIBVS, EPI-
scopis, amplif. D. Otthoni Trucsessio, Episcopo Augustano,
S. R. E. Card. aliisq; ad vnum omnibus S. Ro. Imperij Princi-
pibus, Abbatibus, Proceribusq; Ecclesiasticis, Salutem in
D. O. N. IESV Christo, sedulumq; pacis in vna Christi fide;
pietatis Apostolicæ in morum reformatione; ac indefef-
sum pro Germaniæ cum Dei Euangelio per D. Thomam
Apost. aliosq; iam pridem annunciato concordia studium,
WILHEL. DAMASI LINDANVS.

RAECLARE admodum, multoque ve-
rissimè illud vulgò dicitur Reuerendis. in
Christo Patres & Illustriissimi DD. eisdem
rationibus rem quamq; conseruari, quibus
initio parta atque coalita creuit.

Eadem ratione
res magnæ atq;
præclaræ conser-
uatur, qua sunt
partæ atque ini-
tiò confectæ.

Quod vt in Republ. citra omne dubium quotidianis vi-
demus exemplis vsuuenire: ita & in rebus Christianæ Reli-
gionis proprijs non minus locum habet.

Etenim quemadmodum vinea licet fœcundissima atque
vberrima, nisi quotannis nouo labore in orbem vinitoribus
actò ritè colatur, sarriatur, auerrüctur, pastinetur, putetur,
collucetur; non solùm manet sterilis, aut infrugifera; sed in la-
bruscā etiā opinione citiùs degenerat: ita & vinea domini
Sabaoth, quæ domus Israhel est, siue populus Christi sanguine
ad Dei visionem renatus atque redemptus, nisi legitimè co-
latur, maximoq; studio curetur, in similia, immo deteriora
degenerationis, certique interitus adeò vitia incidat ^{probabile} ~~necef-~~
se est.

Porro quānā ratione hæc olim florentissima Dei Sabaoth
vineā in Germanias fuerit ex Aegypto diabolicæ seruitutis,

PRAEFATIO.

spiritualisquē idololatrias ante annos plus minus 800. translata; quibus laboribus plantata, quibus artibus culta, quibus sudoribus irrigata, quibus denique studiis in hanc usque arboris ut pulcherrimae, ita multo procerissimae speciem perducta; notius est, quam ut hic frustra sit commemorandum. Quae ubi suis culta floreret artibus, quam uberes atque copiosos, longēque gratissimos per annorum centurias circiter septenas aut octonas Deo opt. Max. protulerit fructus: ecquanam eloquentia enarrare, suisque encomiis celebrare suffecerit, aut praedicare?

Causae collap-
sae apud Ger-
manos Ecclesiae
vitia Cleri.

Verum ubi ante annos ferè 50. agricolarum labor coepit elanguescere, vinea istius neglectus inualescere, palmites luxuriare, vitatores dormire, ovium Christi cura quibusdam praestulta opum periturarum admiratione, & insano voluptatum studio sordescere, quidnam obsecro evenit? ecquid obsecro putes aliud, quam quod in neglecta vinea, licet nobilissima multoque generosissima, necessario eveniat, si non colatur, sarriatur, repastinetur?

An non ad vinum nunc per Germaniam nostram (eheu infelicissimam longēq; miserrimam!) videmus expletū, quod olim Judaica quidem Synagoga, sed in nostrae Ecclesiae typum Dominus Sabaoth per divina Prophetarum, immo filij sui oracula fore est comminatus?

Esa. 1.
Matth. 21.
Marc. 13.
Luc. 20.

Auferā sepē eius, inquit, et erit in direptionē: diruā mace-
riē eius, et erit in conculcationē. Ponam eā desertā, nō putabi-
tur, nō fodietur. Turrim exscindā, et vineā meam locabo aliis
vitatoribus, qui fructum reddant in tempore suo. Placuit
olim Deo opt. vineā suam electam in magnā nostra Germania
singulari piorū hominū studio plantatā, divino rore gratiarū
omniū caelestium irrigatam, roseo martyrum non paucorū, nec
obscu-

PRAEFATIO.

obscuro sanguine pastinatam constituere; viua etiam sepe priorum Principum obmunire, tutoque praesidio cingere, immo & macerie contra infestos hostes undique obducta obuallare. An non firma prorsus fuisset Ecclesiae Dei hic conseruanda materies, tam immensa opes à D. Carolo illo magno, aliisque piis Principibus nostris maioribus Ecclesiastico ordini donatae: tot arces extructae, tot inuicta tuenda pacis atque conseruandae tranquillitatis publicae praesidia vobis in manus tradita, si suum ad usum finemque legitimum fuissent adhibita?

Quam olim fuerit longe cultissima per Germaniam Dei opt. vinea.

An vlla usquam, quacunque orbis patet habitabilis, reperiatur provincia, quae tam firmis, tam solidis fuit & intus & foris instructa suae salutis, publicaeque tranquillitatis tuendae praesidiis? an usquam leges magis salutes? an usquam collegia religiosius instituta; aut studiosorum scholis, linguarumque cognitione instructiora? an usquam maior, aut fidelior subditorum suos in dominos obedientia, fides, deuotio? Denique ne quid ad suae vineae cultum, ornatumque supremum deesse videretur, Dominus ille Sabaoth, cuius in manu sunt omnium iura regnorum, & cui vult ea donat, suae isti Germaniae lectissimae olim vineae etiam Ro. Imp. gloriam singularem pietatis verè paternae munere largiri voluit: ut Turrim illam siue speculam, de qua est apud Prophetam, nemo posset merito desiderare: haec aut omnia Dei opt. Max. ornamenta sanè eximia, praeclara profectò beneficia, denique singularia cum primis prerogatiua, dum vineae dominica cultores suoerant in officio, stabant atque florebant, latissimoque ipsum Deum & homines recreabant desideratissimorum fructuum prouentu. Verum ubi una cum mundi istius non tam sua mole ruentis, aut senio delirantis, quam nostra cōscelerata malitia intereuntis lapsu maior hominum Ecclesiasticorum mentibus incessit regnandi

Vide Albert. Cranzium histor. Ecclesiast.

Esa. 5.

Prælatorum ambitio

PRÆFATIO.

libido, quàm docendi; maior principatus civilis, quàm Ecclesiastici ordinis cupido; maior denique vanis mundi delitiis fruendi, quàm officium sacerdotale præstadi amor totos quosdam occupauit, ruerè mox omnia, & retrò sublapsa referri.

Quod qui synceris, nulloque suffusionis glaucomate, aut lema laborantibus oculis intueri velit, nulla istud, meo quidè iudicio, pictura ei ostèdat clarius, aut exhibeat viuidius, quàm hodierna nobis deploranda, Vereque Tragica nostræ Germaniæ calamitas. Agnoscet enim illud sacri Davidis oraculum, Psalmi 79. threno depictum, tam esse in Germanico Imperio ad viuum propè expletum, vt nusquam magis, vno excepto Judaicæ perfidiæ spectaculo omnium infelicissimo. Vt quid destruxisti, ait, Domine, maceriem eius! vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam! exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam! Etenim destructa macerie, quæ piis à maioribus fuit huic electissimæ Domini Sabaoth vineæ per leges politicas, immo potius Ecclesiasticas, quacumque ex parte circumdata, cœperunt eā vindemiare omnes, quotquot viā illā antiquā et auitā à Christo, eiusque Apostolis in Germaniam olim destinatis præscriptam prætergrediuntur, ac in aliud peruertunt Euangelium. Videte tandem, obsecro vos, videte vestram cladem, viri Ecclesiastici, Patres Reuerendiss. & fratres chariss. ecquanam Ecclesia totum per Imperium supersit salua (excepto Belgico, & quadam Norici parte) quæ non miserè sit tanquam vinea dilacerata, & dilaniata, immo, uti Propheta prædixit, verè vindemiata? an non plures plerasque per prouincias, Ecclesiæ agri sunt sublati, quàm relictis? an non maior decimarum, aut vinearum nonnusquam pars subtracta, quàm superest vobis salua? an non plures Abbatie vt potentiss. ita opulentiss. atque

Clades Ecclesiæ
per Germaniam
quanta.
Psalm. 79.

PRAEFATIO.

atque locupletissima sunt abrepta, deuorata, euerſa? At cur istud obsecro? Dum enim vinea cultores suo seruirent potius pigro ventri, impura gula, insana Veneri; non uti par fuit, suo Domino isthac largienti Christo, ecquid restabat, nisi ut cederent fisco?

Sed quid nam ulterius subsequutum? sane aliud non potuit, quam quod diuinum praedixit oraculum: nimirum ut sublato diuini praesidij muro, auxiliique propugnaculo, exterminaret eam aper de sylua. Donec enim ille impuri ut nominis, ita et oris incesti Lutherus antiphrasticus sic verissimè dictus, indubia Germaniae pestis, certaue perniciēs, monachalilatifaret cucullo, donec homo castissimus suis illis bis incestuosis in nuptiis cum sua bellula illa Bornica, publica prius, isti quàm nuberet Apostolo, studiosorum amasia, saltaret hilariter, magnam plerisque praese ferre visus fuit pietatem, verumque instauraturus Christi Euangelium.

Sed ubi exterminare, siue uti psal. habet *λυμάνεσθα*, vastare ac profligare vineam Domini cepit, Christi sacramenta eleuando, mysteria prophanando, dogmata subruendo, sacrosanctas verbi Dei Scripturas peruertendo, deprauando, mutilando, tum demum apparuit aper verissimus de sylua, id est saeuissimae feritatis iuxta ac funestissimae atrocitatis; Aper, inquam, ille acerrimus incesti oris et impuri nominis, vera suae Saxoniae calamitas, fontica Germaniae pestis, indubia orbis Christiani perniciēs Martinus Lutherus: qui violatis Monasticae vitae repagulis, in nuptias precipitatus bis incestuosus, tutam Dominicae vineae sepem perrupens, magnam profecto huic electae Domini vineae attulit cladem. Ubi namque Re. Pontificis, qui cum Sathana obrenouata, partimque ementitata blasphemata tradidit dogmata, odio quasi aestro percitus

fuit,

Vitam cleri impuram factorumque neglectum lugenda hanc sequitur Germaniae calamitas.

Lutherus ab impuro sacra prophanandi studio habet nomen Luther.

Lutherus verè aper de sylua & aetholyces vastat vineam Domini Sabaoth.

Causa cur iustissimè Lutherus excommunicatus: cuius dolore in Ro. Pontificis rabie verus.

PRÆFATIO.

fuit, planè totus rabidi apri instar orbi sese demonstravit in dispergendas Christi oves arctolycum seuum, rabiosum, furiosum.

Hæc exemplis
admodum vi-
uis demonstra-
tur dialogus
Dubitāt, & de
tranquillitate
atq. m.

Quin imò hîc efferata eius rabies consistere non potuit. Siquidem & illud re ipsa explevit, quod propheticus prædixit threnus, Singularis ferus depastus est eâ. Videmus enim, cheu dolor! tot nobilissimas Imperij Ro. provincias seuissimi istius latèque grassantis apri dentibus depastus, vera Dei luce priuatas, crassissima mēdaciorem caligine demersas, humana doctrinæ prestigijs captas, excacatas, dementatas. Sed benignus ille Dei opt. spiritus, qui calamitatem istam suis prædicere dignabatur, remedia item salutaria non inuidit, neq; tacuit. Nam his malis omnibus unum superesse remedium ostendit, ut ad Dominum Deum Sabaoth ex animo reuersi concorditer oremus, quod suo ore docere non est dedignatus. Deus virtutum cōuertere respice de calo, & vide, & visita vineam istam! & perfice quam plantauit dextera tua! Si enim Deus optimus max. vobis seriam ac legitimam suæ vineæ visitationem cælesti suo spiritu semel afflauerit, nō deerunt consilia vineam istam perditam recuperandi, euersam instaurandi, exterminatam replantandi, atque repastinandi.

Remedia depel-
lendis calamita-
tibus Dei opt.
benignitas piis
dignatur expo-
nere.

Non enim deerūt vobis cooperarij ex præclaris aliquot stis diosorū collegiis (quæ verissima sunt simul & certissima pietatis instauradæ seminaria) deligendi. Quid igitur, inquis, impedit Ecclesiarum Germaniæ instauracionem, si nō desint quæsi Dominicæ messis operarij? Non defuerint, inquam, operarij iusto stipendio, congruisque honoribus seriò quæsi. Sed animus nobis deest officij sui verè studiosus, qui vera in Deum pietate accensus, ardentique ouium sibi creditarum (pro quarum sanguine erit aliquando illo seuerissimo Dei iudicio

dicio cu
gitima n
ta; quib
tatem p
tiam, qu
fles, An
corum à
rum min
dent ver
dicta cor
que sepi
nas easq
na doct
stertim
iorum, co
decreta
batias co
mere, ex
reundi
filita
conuentu
nos tantu
inter vi
sentimus
to sumpt
pridem il
N. in Ecc
dem, null
lis coercit
r is apud

PRAEFATIO.

dicio cuique nostrum reddenda ratio, amore inflammatus legitima necessariaque fame disspereuntibus suppeditet alimenta; quibus illa pastorum incuria neglectuque afflictæ ad sanitatem pristinam redeat. Si Catholici eam adhiberemus diligentiam, quam Videmus, pro pudor! istas reipubl. Christianæ pestes, Anabaptistas, Libertinos, Calvinistas suis impedere hircorum à Christi grege segregatorum caulis, an nobis successuum minùs quis meritò diffidat? Illi certo capitis periculo aut dent vel per provincias, ubi vigilantissima, immo pretio indicta constituitur in eorum caput custodia, suos quotannis, idque sapius, visitare, synaxes sacrilegas cogere, cænas prophanas easque frequētissimas celebrare: nos in vera salutis æternæ doctrina aut serēda, aut rigāda languemus, dormitamus, stertimus, desperamus. Videmus aduersarios contra leges maiorum, contra ius publicum, contra sua adeò Imperij Romani decreta quotannis non solū bona Ecclesiastica surripere, Abbatias confiscare, pios verosque Dei cultores vexare, opprimere, exturbare: sed omnem etiam repetundarum iuris expe-reundi viam præcludere.

Illi tam ingentibus impensis ferè quotannis suos habent conuentus, sua celebrant ferè Augustalium instar comitia: nos tantum malum indies inualescens, immo in horas nostra inter viscera exardescens, cæci non Videmus, stertentes non sentimus, oscitantes nō animaduertimus. Meministis quanto sumptu, quanta diligentia ad euertendā Christi Ecclesiam pridem illi noui Euangelici Bonnam confluxerant. Unus ille N. in Ecclesia perniciem non dubitauit omnem mouere lapidem, nullis deterritus impensis, nullis fractus laboribus, nullis coërcitus periculis, an nos rationes nostras nobis constatu-ras apud Dominum Deum iudicem arbitrabimur, quòd mi-

Collatio diligē-tiæ Catholico-rum & aduer-sariorum.

Exhortatio ad feriā vineæ Domini instaurationem suscipiendam: & qua ratione facillime fiat.

PRAEFATIO.

nus pro conseruanda Dei domo fecerimus, quàm ille ad labe-
faciendam, destruendam, funditusque euertendam?

Quod si minùs illud vos terret iamiam singulos Urgens
tremendum Dei iudicium, praesentia saltem pericula, obsecro
vos per Christum Iesum, accuratiùs perpendite, atq; viuidiùs
cum aliquo animorum Vestrorum sensu considerate. Ecquid
futurum tandem creditis, o viri Ecclesiastici, dum paulatim
urbis plume tanta dignitate, tantisque opum prouentibus
decorata euelluntur? tam nobilia Vestri collegij, corporisque
Ecclesiastici membra decurtantur, immo ad viuum praeciduntur?

Nouerat ille nugator in apologo caudam equinam singulis
euulsis pilis totam tandem euellendam. An non & vobis idem
euenturum praesentiscitis? an vos iam nunc Vestris armis op-
pugnari, ac tantum non expugnari nondum videtis? an non
Vestris opibus, Vestris prouentibus, Vestris denique praesidiis
ipso passi estis fieri propemodum insuperabiles?

Quos verò in Clerum gerant animos, quidnam vobis mo-
liantur, si ex domesticis ipsorum in vos studiis nondum didici-
stis, satis superque doceat Gallicus ille, & Belgicus noster mo-
tus, dudum ab impurissima sectarum omnium colluue concita-
tus. Quibus enim laquei erant parati? quibus nā sica? quibus
nam vespere, quas vocant, Siculae, dictae? quibusnam dies pas-
sim fuit laniens destinatus? An non & vobis idem exem-
plum metuendum? an non eiusdem omnes creditis ingenij, qui
illum omnes eundem patrem habent, quem veritas ipsa dixit
fuisse ab initio homicidam?

Ecquid igitur, obsecro, adhuc cunctamini salutaria adhibe-
re consilia, quibus incendiū istud exitiale maiores in dies col-
ligēs vires, certò & vos et nos absumpturum (ni occurratis
tempestinè) vel tandem cobibeatur, aut saltem sistatur, si ex-
tinguendi,

tinguendi, sopiendū nōdum spes est? Certē si legitima cogeretis Ecclesiastica concilia, quorum, teste D. August. semper saluberrima est in Ecclesiis authoritas, non foret difficile, quod nunc plerisq; malē consultis videtur impossibile.

Errantium numerus ingens est; fateor. ac propemodū, heu dolor, infinitus. Sed non est resina in Galaad? ut ait Propheta. An manus Domini est abbreviata, ut saluare nequeat, aut pristinum suae vineae reddere statum saluum, incolumem, florētem? minimē omnium, viri Ecclesiastici, minimē. Sed aderit pius laborantibus, fauebit propitius vineam suam repastinantibus, atque opera indefessa excolentibus. Alioqui proculdubio expectate, quod Iudeis Do. Christus cōminatus est, atque ipsa re expleuit. Dabitur, inquit, genti facienti fructum eius. Idem & vobis dictum accipite. Cuius rei praeludium videte obsecro, an non Deus opt. max. iam nunc rebus ipsis agere cœperit hoc in amplissimo spectabilis orbis theatro. Posteaquam enim diuino permissu fera illa pessima, quae Dei filios electissimos disgregauit, maceravit, deuorauit, orco, eternoque inferno maceratos tradidit, sua fuit pro libidine, immo rabie in hanc Dei vineam Germanicam grassata, ubi iam illa non leuiter iaceret afflicta, magnaque ex parte exterminata ac tantum non euersa, placuit eidem Deo opt. max. cui omnes ad nutum parent orbis nationes, nouum suo Euangelio à Germanis partim deriso, adulterato, repudiato, aperire Orbem; qui diuinum suum nomen per Germanias atrocissimis iniuriis vexatū, impiisque blasphemis violatū legitimo veneraretur honore atq; digna coleret veneratione. Quid deinde? paucorū sanē monachorū, quos tā rabidē exosos misera habet Germania, paucorū inquā monachorum Deiculorum opera plures per Indiam nouumque terrarum

Infinita errantium nationi non deest medicina, modò legitime adhibeatur.
Ierem. 8.
Esa. 59.

Lucæ 20.

orbem sibi conuertit credentium myriades, quàm per Germaniam fortassis pereant centuria; licet hæc prorsus etiã videantur innumera. Qui illinc reduces veniunt, sex milia monasteriorum aiunt extructa, uti olim apud Egyptios initio Christianismi; adhæc fere 600. Christi ouibus Episcopos creatos.

Qualis metuen-
da Germanis Lu-
theranæ tragœ-
diæ Catastro-
phe, ni occurrat
tut tempestiue.

Roman. 11.

Vide D. Saluianum
lib. de iudicio.

Sed quid nam his veluti ex prosenijs tandem est consequuturum? Ecquanam fabula, immo tragœdiæ huius futura est Catastrophe? an aliud, quàm quod Christus Iudæis comminatus iam pridem præstitit, idem & nobis aliquando (ni ad mentem & suum quisque redeamus officium) certò sit euenturum? Regnum Dei iam pridem ingratum atq; infœcundis Iudæis ereptum, nobis gentibus, paganisq; datũ: vbi hoc illi respiciissent, Dei cultores iniuriis laceßiuißent, verèque dilaniassent, diuinum Dei opt. max. nomen Christiana Religione colendum blasphemis sacrilegis affecissent. Vt ergo tunc naturalibus non pepercit ramis, an istis parceret insititiis ad illorum exemplum veram Euangelij Christiani doctrinam respuentibus, veros Dei cultores, Sacerdotes, Monachos, Saracenis et simoniacis vexantibus, affligentibus, opprimētibus, eiicientibus, atque in his miserum ereptis facultatibus, auitisq; possessionibus, exilium expellētibus? Non tulit inultum Carthago vrbs, Romæ quoddam æmula, maior ipsa aliquando gloria, opibus præstantior, honore illustrior, cum Dei seruos monachos (teste diuo Saluiano lib. 4. de iudicio suorum temporum) plateatim vexaret, nominatim per compita ledoriis compelleret, contumeliis infestaret: an vobis impunè cessuram existimatis tam immanem vim Dei cultoribus tot per annos illatam? an pauperum lachrymas nunquam speratis patri orphanorum & iudici vindicique viduarum exaudiendas?

Sed

PRAEFATIO.

Sed dicat aliquis, Electoria celsitudo, sacerdotalis dignitas, principalis excellentia facile praesentem Germaniae statum tuebitur tranquillum, certa quoque Ecclesiae Dei successio infaustra ista omina facile depulerit.

Olim Iudaei laetabant templum Domini: nunc Hypocritae suos crepant titulos Imperij & Ecclesiae.

Scilicet, tam facile atque tuto, quam olim Iudaeos à comminatis dudum plagis illa vox verè pharizaeica, templum Domini! templum Domini! templum Domini! ut enim illi suarum cupiditatum, auaritiae, libidinis, inuidientiae, omnis denique improbitatis satagebant, nihil pensi ducetes ecquid de diuinis fieret mandatis, modò suae ipsis essent leges saluae, ac traditiones humanae ad quæstum multò vberrius comparatae starent incolumēs: ita & nunc, nisi alia ineatur ratio, collapsam potius quam labefactatam isthuc Religionem puritati suae, nativaeque castimoniae vindicandi, offendicula intolerabilia tollendi, officium denique legitimè præstandi, viderit quisque quonam pacto poterit illas nobis plagas Dei ore fallere, nescio, comminatas euadere.

Verum tamen bona spes nos habet plerisque omnes Ecclesiae praepositos atrocissimis Germaniae patriae nostrae suauissimae plagis admonitos, Torpatensis Ecclesiae opulentiss. ac Lithuaniae exemplo longè miserrimo perculsos, suisque adeò damnis domesticis adactos, periculis denique certò in dies impendentibus coactos de curando legitimè atque verè tandem pascendo grege dominico iam fore sollicitos. Ad quod pii pastoris officium præstandum, videlicet sanandi oves Christi languidas, colligandi afflictas, fouendi laceras, reuocandi palabundas, ne iusta & facilis desit ratio, varia vobis sunt ineunda consilia: serio quoque dispiciendum quibusnam remediis utendū potissimum, ut isthac pii pastoris officia sedulò & obnixè carissimis Christi Domini quibus præstanda salutariter impendantur.

PRAEFATIO.

Variae siquidem sunt populi vestrae fidei crediti pestes, quarum ut numerus propè est infinitus; ita qualibet Christiano gregi pernitiola, certoque exitialis & internecina. Verùm non tã est morbus iste sordidus, ut sit incurabilis: non tam deploratus, ut sanari nequeat: non ita desperatione plenus, ut nihil remedij salutaris admittat. Stolidi enim istorum desperationis authorum consilia mihi prorsus probari non possunt: qui ad Galeni aut Hippocratis exemplum in morbis deploratis nihil adhibendum volunt remedij humani, sed naturæ relinquenda omnia. atqui alia corpus, morbo affectum sanandi ratio; alia mentem errore obnubilatam: alia etiam morborum corporis remedia, alia animorum.

Quaquam enim longè lateque toxicum istud Evangelicorum sanè virulentissimum sit diffusum, plurimosque tabe sua verè pestilentissima infecerit, vitalia erodens atque tantum non absumens: non tamen desunt, Deo opt. gratia immortalis, qui genua sua non curuauerunt ante verissimos istos Baales, vel septem milia qui (si in capita supputentur) numero illis non sint fortassis impares futuri.

Huc accedit quod non eadem omnes lues contaminauit, non eadem virulentia omnes afflauit; sed ut mendacium semper sua est natura multiplex ac variatum, quia simplici à veritate dissonas: ita varias in species distracti nò modo sentiunt diuersa, sed sibi etiã pugnàtia, adeoque ex diametro còtraria quæ vel suo collisu mutuo tandè enecet sese ipsa, atque semel de medio tollant. Quod enim de aconito veteres memorie proditum reliquere, hic verissimè locum habet. Ut aconitum hominem occidat, nisi inuenerit, quod in homine perimat, cum quo solo colluctatur, velut pari intus inuento, atque ambo per se exitialia mutua commoriuntur lucta, ut homo

super

Nondū est desperandū de sananda Germania, licet variis sectis contra se ducta.

Ingrès Catholicorum per Germaniam numerus: sectariis nō inferior, neque impar.

Illustri aconiti exemplo demonstratur facilitas perinde ac certa Germanie sanatio.

P R A E F A T I O.

superfit: Ita in istis longè pestilentioribus animorum aconitis
usu venire aliquando est animadvertere. Complures namq;
recens sectatos doctrinae genus ubi suis indulgissent ad quod-
dam tempus cum animi cupiditatibus, tum corporis volupta-
tibus, lata isthac Evangelij noui via belle monstratis ad resipi-
scientiã reduisse est deprehensum, quòd suo admoniti malo ple-
rique ultro ad mentem redierint, qui videbantur antea vel
omnium deploratissimi, suoque iudicio puri puti Euangelicif-
simi, atque Ecclesie (vti arrogantissimè iactabant) reforma-
ta omnium probissimi.

Et quidem consideranti mihi quantã ratione innumera, fu-
nestaq; ista Germaniã miserrima facie dissipantes atq; distur-
bantes secta exscindatur, non rarò in mentē venit admirari
calestem Dei opt. max. providentiã omnium gubernatricem:
quæ tam est nouo in dies miraculo omnipotens, vt vel ex malis
longè pestilētissimis saluberrima subindē suis electis conficiat
pharmaca. Certè si Dei opt. max. benignitas huic populo ani-
mi oculos reddere dignaretur, non parum ad solidam animo-
rum sanitatem recuperandã aliquando conduxerit & istud
remediũ, suo ipsorum ex malo petendũ; nimirũ vt variis istis,
iisdēq; absurdissimis conquassatus atque collisus opinionibus
in se ipse frãgatur, animi ferocitas hebescat, errãdi libido de-
feruescat. Quo enim crassiores Cacodemũ istius tragœdiae cho-
ragus, atque omnis Germanica istius verè paricidalis dissen-
sionis fax, spargit errores, aut fœdiores serit opiniones, hoc pla-
ga erit aliquando electis Dei filiis sanabilior: vt non dicam
plerosq; (quod cõplusculis sumus gratulati) ad sanitatē, va-
rios licet post variarum pestium paroxismos, ultro redituros
atq; adeò festinantiũs properaturos. Quod vt vero appareat
similius, non leui argumento fucrit et illud obseruasse nunquã.

ab Euan-

Vide Plin. na-
tur. histor.

Quò crassiores
fœdioresque ca-
codemon per
Germaniam se-
rit errores, hoc
sanabilior: si do-
cta medicorum
accedat manus.

PRAEFATIO.

ab Euangelij exordio tam absurdam simul & crassam, pinguisque naris, ac planè rusticanam, deprehensum atque euitatu facilem errorum luem fuisse grassatam, quàm nunc infelicissimo hoc nostro seculo. Talem namque diuinæ iræ plagam degeneres ac brutescentes populi Christiani mores & per Germanias & per Gallias delitijs Ventris sui deditissimi, mundo suis cum Vanitatibus pereunti deuotissimi, vitijsq; carnalibus perditissimi efflagitasse videntur.

Verùm si huic remedio, quod Deus opt. ma. ut in aconito, ita et in errorum animi venenis naturaliter aliquando immittere videtur, humana pij pastoris accesserit industria, quæ densissimas illorum errorum, quibus excæcati detinentur captiui, suæque salutis sunt ipsi infestissimi hostes, detegat caligines, ostendat absurditates, demonstret impietates, magna sanè facilitate plurimi ad animi sobrietatem, mentisque noua pestilentium opinionum epidimia euersæ reuocentur sanitatem.

Sed in præsentiarum non est de omnibus istarum pestilitatum generibus dicendi locus. Solùm namque de iis modò agitur, qui Confessionem sese profitentur sequi Augustanam: qui ut non modo suis quoque sunt dissecti opinionum dissidijs planè capitalibus: ita non ignobiles aliquot ipsorum Ecclesiæ nouum minimè dissimulanter sectantur Euangelium, quod suo à Luthero Confessionis Augustanæ magistro dudum fuit certissima hæreseos, Diabolicaque impietatis damnatum. Svinglianos dico & Sacramentarios, varij admodum nominis omnes tam nouos, quàm veteres: ut alios nunc silentio pretereamus. Isti autem Calvinizantes ut extra Germaniam facile vincunt ingentes Lutheranorum turbas: ita & in ipsa quoque Germania sese tantos progressus iam pridem fecisse gloriantur, ut de Veritatis suæ (si superis placet) victoria,

Lutheranos passim degenerare in Calvinistas, quos Lutherus damnat manifesti furoris & impietatis.

Confes. Mansuelden. Illyr. cōtra Victoriam.

etoria, &
do Euan
Quo
ratorum
tragicis
fess. Aug
suosque
Aliis et
tur ruin
cum suis
Luthera
Suis
aut, ut
theranist
sanando
manus, e
latissimar
tabescunt
suetè pro
quibus n
calumnie
spiscentia
postlimini
Casari A
exhibito
tisce, id e
demonstr
Germania
discordia
homines.

PRAEFATIO.

etoria, & de ruina papatus Saxonici, id est Lutherani pseudo Evangelij, Paena canere non dubitarint.

Quod esse multò verissimum Illyricus ille cum suo contritorum manipulo, Germaniae Dauus atque fax flagitiosissima tragicis boatibus deplorat, non subticens vel primarios Confess. Augustanae duces Calvinistis apertissimè fauere: immo se suosque hac etiam de causa fuisse Jenensi academia expulsos. Aliis etiam de causis suo Lutheri Evangelio tristem ominatur ruinam, idque admodum breui, tetricus ille Sarcerius, vna cum suis illis Symmistis Confessionis Mansfelden. Varias Lutheranorum sectas condemnantis authoribus

Suis ergo vulneribus iam passim per Germanias corrui, aut, vt veriùs dicam, in pestilentiore degenerat pestem Lutheranismus, Confessione Augustana olim orbi propositus: cui sanando, si docta, si sedula medicorum spiritualium accesserit manus, equidem minimè desperauerim, breui admodum nos letissimam visuros istius tragœdiæ, qua pij omnes propè contabescunt, catastrophem. Si enim hoc morbo laborantibus mansuetè proponantur, candidè aperiantur, apertè exponantur, quibus noua ipsorum doctrina scatet, asystata, nugæ, absurda, calumniæ, mēdacia, nullo certè negotio plurimos liceat ad resipiscentiam reuocare, atque ad Christi Dom. ouile palabundos postliminò congregare. Cum enim publico suo scripto dudum Casari Augusto Ferdinando. F. M. Francfordiæ anno LXII. exhibito fateantur ob errores doctrinæ à vobis & Ro. Pontifice, id est à Catholica Dei Ecclesia sese necessario discessisse, demonstratis istarum xxiiii. causarum (quibus tota fulcitur Germaniæ, vt delecti illi Confessionistarum Patroni aiunt, discordia) ineptiis, calumniis, mendaciis, non fuerit difficile homines, vel mediocriter prudentes, suæque salutis minimè

C prodigis

Praefatione v.
Centuriæ.
Illyricus cura
suis boatu tragi
co deplorat Lu-
theranismi cui-
nam: vt & Eras.
Sarcerius Con-
fess. Mansfeld.

Ex noua Confes-
sionis Augusta-
næ apologia cer-
tissimum peti-
tur sanadæ Ger-
manicæ reme-
dium.

PRÆFATIO.

prodigos in certum reducere sanitatis recuperandæ gradum. Videbunt enim perspicuè allatas contra nos dissidij istius tam perniciosi, totique Germaniæ certò exitialis causas in nobis re veranon habere: meramq; calumniam esse, quòd in ullo doctrinæ capite hic à deputatis illis Anonymis Confessionistarum Theologis atque Consiliariis politicis allegato nos Catholici doctrinam Christi contra scripturas & Orthodoxorum PP. sententias deprauauerimus, adulterauerimus, prophetauerimus: aut uti impiè blasphemant, in cultum impium, diabolicum, idololatricū permutauerimus. Quod ut omni semel careret dubio, atque longius à celo distare terrā, quàm hac à Catholicis sunt aliena, nos in pie matris nostræ Ecclesiæ Christi Catholicæ gratiam in singulis 24. Antitheseon doctrinæ piæ & impiæ capitibus hac pro virili conabamur toti orbi et nostræ in primis Germaniæ patriæ dulciss. demonstrare.

Prodigiosa in Catholicos calūniæ plurimos facile ad sanitatem reuocent: si recte demonstratur erratis à Catholico Christi grege ouculis.

Impedimēta tollēda per Episcopos, quæ facillimam Germaniæ impediūt sanationem, & in fidei unitate concordiam.

Porro hæc alma veritatis Euangelicæ lux, & si omnium clarissimè in Ecclesia Christi Catholica in hunc usque diem, Deo opt. gratia, effulgeat: tamen cur à populis vestra fidei creditis non liquidò videatur, aut salutariter percipiatur, res duæ; quin potius, si expendatur accuratius, una solūm obsistit. Prior est ex populi erroribus, quorum caligine mens obfascata, aut recti specie falsa & illusa, verū cernere nō potest: altera, quæ prioris videtur origo, est ex doctorū, quos ei præficitis, aut præfectos toleratis, vita impura, quæ nō solūm nostræ professionis dogmatibus opinionē veritatis detrahit, sed ipsam quoque lucem propemodum vertit, iuxta Euangelicam parabolam, in tenebras: Si lux vestra tenebræ sunt, in quiebat Dominus, ipse tenebræ quantæ erunt?

Curandū ut vira Pastorū Euangelicæ respondeat doctrinæ.

In primis igitur dāda erit opera per quā sedula nō minūs quā necessaria, ut pastorum & doctorū Catholicorū vita

ita

ita sit Euāgelicis moribus exornata, ne luci Euāgelicae per ipsos propaganda ulli obiciatur obstaculum. Cum enim ipsi sint lux mundi à Christo Domino & appellati & constituti, ecquid obsecro aliud necessariū consequatur, quàm ut hoc doctrina Apostolica fulgore per densissimas vitæ ipsorū impurissimè fulgines obscurato, si nō vniuersa, certè pleraq; tenebrae videantur & impostura? Ut enim fax licet nō parū illustris, si fuliginosa includatur lucernæ, adeò nō apparet fax, ut propemodū videatur à medio corpore minùs diaphano si non extincta, certè minùs luculenta: ita & Euāgelica doctrina fulgor, si ab impuro diffundatur lucernario, minùs inclarescit, minùs effulget, minùs deniq; illustrat. ut nō dicā, haud rarò improbos magistrorum Ecclesiae mores purissima dudum luci densas aspergere fulgines, crassasque subindè offundere nebulas: quibus electus Dei populus aut imitando seductus, aut zelando offensus, veram Christi Jesu Ecclesiam deserens, diabolicis sese odio vitædi mali, miser tradit Synagogis. In confessionāq; est, nulla in re tantū sibi aduersarios existimare collocatū presidij ad suas dānatiss. opiniones statuēdas, nostrāq; veritatis Euāgelicae dogmata in speciē probabiliter conuellenda, quàm in ista impura impurorū Catholica Dei Ecclesiae magistrorū vita, moribusq; doctrina nihil minùs quā cōsentaneis. Si ita esset, uti Sacerdotes docēt, inquit, an aliter quàm docent, facerēt? Si ita corde crederēt Sacerdotes, uti ore quidem docēt, an ita viuerent? his diabolicis sophismatibus imperita plebecula illusa, verèq; ludificata, et praeigiis fascinata nouos turmatim sequitur magistros sturnatim aduolūtates, sibi serò gratulata, quod sibi auribus, iuxta Pauli prophetiā, prurientibus cōtigerint tande magistri, qui viā regni calorū docēt spatiofissimā, portūq; vitæ aeternae aperiant latissimā: quæ citra

Sophismata
quibus populo
seducen so illu-
dit diabolus ex
impura Pasto-
rum vita.

PRAEFATIO.

ieiunij labores, citra lachrymas, citra sudores, citra omnem deniq; corporis lasciui ac delicati cruciatum, à deliciis ad delicias deducat aternas.

Istis blandiloquentiis, adulationibus, falsisque benedictionibus seductus tunicatus popellus mirè sibi blāditur de noui istius Euangelij (quod opinantur infelices) luce, quæ tam facili compendio, nullo negotio, nullo sudore, nullo labore à vita ista latissima, non vigiliis aspera, non carniū aut deliciarum abstinentiis tristi, non statis ieiuniis tetrica, non Veteris Vitæ pœnitentie laboribus dura, aut Confessionis onere molesta, ad vitam trāsferat immortalem. Quam doctrinam humano ingenio, carnaliq; animæ multò gratissimam, ut pro vero suscipiant plurimi, facit quod plerosque cū Pastores, tum Concionatores, horumq; dominos Canonicos, ferèque omnes passim Ecclesiastici ordinis Prælatos vident, immo inuident, omni rerum istarum terrenarum copia beatos, dulci fortuna, opulentiāq; non minùs quàm poculis ferè quotidianis ebrios; neque magis de calcanda illa arcta Euangelij Via, deq; angusta regni cælestis porta ingredienda, sollicitos, quàm sint Epicuræi. Etenim ore quidem Christum strenuè admodum ad sudores vsque & rauim prædicant, nullas docendi partes omittunt, Ecclesias D. Pauli exemplo circumuolant, sed ut linum & lanam colligant, decimas comportent, vindemias conuasent: ita ut si opus externum cogites, nihil videantur prætermittere, quod Deus opt. de legitimo pastorū præscribit officio. Contrà si vitam inspicias, suæq; doctrinæ vel leuiter componas, planè videas eam Euangelicæ neque congruere sobrietati, neque terrenorum contemptui, neque voluptatum carnalium mortificationi: sed veluti mercenarios Ventrisq; mancipia, & quasi doctrinæ animo suo nec gratæ, nec ventri commoda

Ecclesiasticorū
nimia diligētia
ut lanam & li-
nū quærāt accu-
ratius, quàm
quæ Christi
sunt.

PRAEFATIO.

commodè, doctores operam suam Christo quidem Voce et ore locare, lingua etiam sonare; sed moribus oppugnare, vita contraria verèque Epicurea euertere, proterere, proculcare: adeoque, si cum D. Paulo verum dicere volumus, factis Deum negare. vnde non infrequens, hac tempestate. Calvinistarum inundante, illa & plebeiorum & optimatum vox, Ecquis possit credere ita sese S. Eucharistiae habere mysteria, cum talis sit sacrificulorum quotidie post pocula, post oscula, post popinas & lupercalia ad aras prosilientium vita? Ecquis istis porcis de angusta regni caelestis via fidem habeat, qui suis cum subantibus suis fœdiss. volutantes sanctam docet corporum castimoniâ? qui assiduus dediti, immo adobruti poculis, ac nonnunquam bis, ter, vno die ebrij, moderatam nobis occinunt sobrietatem, voluptatum abstinentiam, caelestem deniq; mundi & corporis oblectamentorum contemptum?

Cut Pastoribus
& Concionari-
ribus Catholi-
cis fidem nō ha-
beat nunc Dei
populus.

Istius modi exemplis, veris quidem, sed vanis sophis-
tibus astutia sathanica capti, abusibus offensi, scandalis sanè
grauibus fracti, à veritate, quæ in Christo est, seducti sunt plu-
rimi, pluresq; in horas à Christo ad Belial turmatim deficere
non desinunt, cum magistros sibi accumulunt, siue vti Paulus
his de temporibus prophetans ait, coaceruant. Isti verò quod
cuiusque palato & auribus prurientibus gratum est, docent
perstrenuè, nihil pensi habentes quòd nunc contra suum Lu-
therum, nunc contra suum Calvinum, immo contra se adeò
ipso docet; modò auditoribus suis grata, et, vti est apud Pro-
phetam, loquantur placentia.

Esa. 30.

Siquidè in hunc vel illum hominè nō maiori utuntur fide,
aut constantia, quàm dudū in suum Dominū Christum. Quis
enim nescit, plerosque omnes istos noui Euāgelij magistros ex
nobis esse egressos? an non Pastores pleriq; in seuiissimos sunt

PRAEFATIO.

conuerſi lupos? an non plerique facti Lutherani? an non mul-
tò plures & illi ipſi caluinizant? an non quaterni ſimul Pa-
ſtores ad fœda, ſpurciſſimâque Anabaptiſtarũ tranſfugerunt
luſtra? Vnde iſta tanta precor, gregis dominici calamitas? an
quia Eccleſiæ primates ſuum negligunt paſcere, viſitare, cura-
re gregem? an quia ſuorum Paſtorum mores non ſatagunt
Euangelicæ doctrinæ conformare, vitamque ad Canonica in-
ſtituta caſtigare?

Proinde ſi ſeriam, aut non ſimulatam meditamur Reue-
rend. in Chriſto PP. Eccleſiæ Chriſti inſtaurationẽ, ouicula-
rum eius per Paſtores diſperſarum congregationẽ, heredita-
tis eius à vinitoribus diſſipatæ, conculcatæ, prophanatæ redin-
tegrationẽ, ante omniâ neceſſariũ eſſe ſatis liquere arbitror,
prius repurgandos eſſe Chriſtiani Euangelij preconẽs, Eccle-
ſiarumque veſtrarum paſtores, quàm ſolidam vobis polliceri
queatis populi veſtræ ut fidei crediti, ita & veſtris de ma-
nibus illo iudicij die requirendi ſanitatẽ, aut cum vera Or-
thodoxa & Chriſtiana doctrina concordiam.

Vita bona à do-
ctrina ſeparatã
non debet.

Si quidem religio Chriſtiana non ſolum ſita eſt in doctrina
vera, ſed in vita etiam pia, quæ legibus reſpondeat Euange-
licis, quæ duo ita inter ſe apta connexa que coherent, ut &
hic locum veriff. habeat, quod de nauigio reſpondit iuriſ-
conſultus, Si diuidas, perdis. Quid enim aliud futurum, ſi
vita Doctõris ſuæ doctrinæ diſſentanea contemnitur, quod
magnus ille Gregorius prædixit veriffimè; quàm ut & do-
ctrina quoque deſpiciatur? Iſtud ſi vſquam locum meretur,
maximè apud Germanos eſt veriffimum: apud quos plus bo-
ni mores valent, teſte Cornelio Tacito, quàm alibi bonæ leges.
Quapropter cum iam doctrinæ noſtræ Catholicæ ab aduerſa-
riorum calumniis vindicanda atque contra horrida novorum

De motibus
German.

erro-

errorum
hic dem
ſa opin
Etasque
ad obed
remisqu
ceſſariæ
dio toll
Voce
Qua
fuerit, ſ
ſtiana C
laſciua,
ria falſi
ius rei in
trũ plur
aut cler
quibus i
enim à v
alienati
ſpeciem ſ
re, uti i
eos callid
ſtea in va
impegit ſ
undariu
nũc hoc
mat, non
veritate
accenſam

PRAEFATIO.

errorum monstra propugnanda ratio sit inuenta, totique orbi hic demonstrata, remediumq; expositum, quod isthac pernicio-
sa opinionum dissidia, Christo bene propitio, queat consopire, ele-
ctasque Christi Domini oves vobis creditas ad resipiscenciam,
ad obedientiam, ad Ecclesiae unitatem reuocare; omnibus velis
remisque vobis conueniendum, ut huius rei non minus ne-
cessaria, quam multo praeclarissima, vnum illud semel de me-
dio tollatur impedimentum, quod vna totius orbis Christiani
voce verissime acclamante ipsi opponit impura cleri vita.

Quae nisi ad disciplinam reuocetur Canonica, ecquid pro-
fuerit, sanctissimos in libris ceu vagina extare vitae Chri-
stianae Canones: cum plus illorum fragat auctoritatem impura,
lasciuia, perdita Ecclesiasticorum vita, quam doctrina aduersa-
ria falsitas, aut errorum passim grassantium plausibilitas? Cu-
ius rei indicium est multo certissimum, quod errantium fra-
trum plurimi magis a vero aberrant improbis suorum pastorum,
aut clericorum opulenciorum moribus offensi; quam errorum,
quibus iam detinentur captiui, inducti probabilitate. Inuitio
enim a veritate quorundam moribus impuris, aut improbis
alienati, magis capiebantur nouorum magistrorum vita in
speciem simplici, auaritia omnis aut arrogantiae nescia, ac ve-
re, uti ipsis tum videbatur, Evangelica: quo laqueo ubi
eos callidus ille humanae salutis hostis diabolus intricasset, po-
stea in varios, quod libuit, venenatae doctrinae impulit atque
impegit scopulos. In quibus ceu naufragi veterum vi iactati;
undarumque fluctibus volutati, cum haerere nequeant constantes,
nunc hoc, nunc illud sectati impiae doctrinae genus, res ipsa cla-
mat, non tam eos esse deploratae salutis, ut ad salutare omnibus
veritatem in Catholica Dei Ecclesia solum, uti haecenus semper
accensam, ita et nunc relucens, non possent reuocari.

Tolla-

Vitam Clerico-
rum ad Cano-
nicam discipli-
nam reuocan-
dam.

PRAEFATIO.

Tollatur igitur omni studio unum illud impurae Ecclesiarum vitae impedimentum, non defuerit concilianda concordia Germaniae atque sarcienti unitatis Ecclesiasticae ratio: qua omnes semel Christi oues illud unum ad ouile reuerſae, unum etiam agnoscant unius Christiani ouilis Pastorem.

Quid enim profuerit vel doctissimos Christianis gregibus destinare pastores, si impuri illorum mores doctrinae Christi detraxerint veritatis opinionem? Dissolutissima Cleri Germanici, potissimum Cathedralis, vita omni luxus genere perditissima, an non aliud hominum oculis suggerit, quam concionatorum vox insonat auribus? Quod si ad monasteria vix suo nomine (prò dolor) digna quis digrediat inſpicienda, an non ibi monachorum verè numerus, ubi prater nomē & cucullum vix aliquid videas monasticae aut sobrietatis, aut pietatis? Nolo irridere, sed potius deplorare tacitus, Concubinariorum greges, Concubinarum gynacia, Coenobitarum Symposia totum per diem, noctemque profundam protensa: an non reperiantur qui sibi, vt quidem opinantur, solis, totos alunt concubinarum greges? non unam aut alteram, sed ternas dico, atque quaternas?

An non sunt qui beneficiorum nūdinationibus ditantur, de die bis, ter ebrii: de nocte (pudet dicere quoties) varijs cum amasijs sponſi? An non ad tremendam angelis, diuinā aram, accurrit Biberius, qui pridie vino aut semisapida ingurgitatus cereuiſia, publicè Galiardam ſpectante ridentēque suum mystam populo assolet tripudiare? An non reperti, qui mane sacris operati mysterijs, à prandio histrionicam scurrae lepidi in orchestra saltabant fabulam? An vllò passim hominum, etiam vilissimorum, ordine tam immoderati existunt lurcones, tam ingentes voragines, tam inexplēbiles Bibones atque merones,

Plus offēdit vitā, quā pia mouet doctrina.

merones
olim ve
niquē
pula sat
per auro
Ro. ille m
ſpectu P
lentibus
tremend
(nam &
mo dolen
ſoribus c
gentur p
Siquidem
los profl
cerdotum
corruptum
cūm vide
habet in r
ne dubio c
thegma D
locū habui
Verūm q
Ecclesiasti
Hoc unum
nicaque in
pedimentu
tum, nullo
mel obture
lega iſt hac

PRAEFATIO.

merones, quàm in Canonicorum collegiis atque monasteriis
olim vera sobrietatis atque omnis pietatis officinis? An de-
nique nobis exempla desint Tricongiorum, qui nocturna cra-
pula saturi, immo saburrati in tremèdo Dei opt. max. altario
per auroram agunt (ubi vel ructare foret turpissimum) quod
Ro. ille magister Equitum, Antonius homonequissimus in con-
spectu Po. Ro. ut vomentes frustis esculentis vinum redo-
lentibus gremium suum & totam (prò facinus abominandum!)
tremendam Dei opt. max. aram impleuerint? Plura omitto,
(nam & ista paucula virtutis clericalis emblemata diu ani-
mo dolenti pressa inuitus retuli: quò suis vel tandem à Cen-
soribus cleri Patribus sanè indulgentissimis aliquando casti-
gentur pro meritis) ad alia magis necessaria transiturus.
Siquidem de templo malum omne, uti & bonum, in popu-
los profluit, teste Chrysost. Com. in Matth. c. 21. Vbi enim Sa-
cerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret: Sin autem
corruptum fuerit, omnium fides & virtus marcida est. Sicut
cum vides arborem pallentibus foliis, intelligas quod vitium
habet in radice: sic cum videris populum indisciplinatum, si-
ne dubio cognosce quod Sacerdotium non est sanum. Quod Apoph-
thegma D. Chrysostomi si vnquam fidem meruit, aut usquam
locum habuit, nunc in primis apud Germanos meretur fidem.
Verum quia res in confesso est, nos de mali huius ex arboris
Ecclesiastici quasi radice prognati remedio laboramus solliciti.
Hoc vnum igitur, quod diximus Ecclesiasticae pacis, Germa-
nicaeque in vna Christi fide verè Euangelica concordiae im-
pedimentum in vita Ecclesiasticorum impura siue improba si-
tum, nullo tolletur negotio, si ille omnium malorum fons se-
mel obturetur avaritia: scelerata, inquam, illa avaritia, sacri-
lega isthac auri sacri fames, omnium malorum, teste D. Paulo,

D

radix:

Imputi quorum
dam mores pla-
neque abomi-
nabiles populū
à sacrificio reita-
hunc ad exem-
plum filiorum
Heb.

Reipublicae rui-
na ex impura
clericorum vita.

Fons malorum
omnium quæ Ec-
clesiam vastant
obturandus qui
est avaritia.

PRAEFATIO.

radix: quæ aut pastores instituit indoctos, ineptos, improbos: aut pastoribus Decanos præficit minùs pios, & idoneos, ac magis quæ sua, quàm quæ Christi sunt, querentes.

Typus pastoris
Christiani cuius
opera facili-
tè erotesom-
nes nunc graf-
fantes euanes-
cunt.

Indubia melio-
rum temporum
spes ex Ecclesia-
sticorum refor-
matione.

Si tales ergo per provincias desinentur Visitatores, qui secundum sacros Ecclesiæ Canones, legitimos constituent populus pastores, doctrina Pastoralis officio digna eximios, pietate conspicuos, vite puritate irreprehensibiles, illustris subito quidam orbi calitus affulget alma veritatis splendor: qui offusas illas dudum commemoratas quorundam impiorum studio humanæ doctrinæ caligines faciliè diffuere faciat, verèque suas in nebulas euanescere. Quod consilium si seriò fuerit, quæ poterit, diligentia atque constantia, adhibitum, equidem nihil dubitauerim, mox latiore Christianis per Germanias Ecclesiis faciem recludituram.

Proculdubio enim longè verissimum habendum est, Deum pacis nobiscum fore, si nos diuinæ ipsius voluntati filios præstiterimus morigeros. D. Paulus afflictis fratribus nostris Philippenfibus diuino pollicetur oraculo, Deum pacis ipsis
” *adfore, si cogitarent quacunque vera, pudica, iusta, sancta, a-*
” *mabilia, bonæ famæ, siue laudabilia, si qua denique virtus, si*
qua laus disciplinæ.

Certissima re-
formandæ Ec-
clesiæ & cõcor-
diæ instaurandæ
ratio ex D. Pau-
lo.

▲ capite inci-
pant Ecclesia-
sticorum capita
Ecclesiæ refor-
mationem, res
omnis salua e-
rit.

*Ad hæc quæ didicistis, inquit, & accepistis & audistis & vidistis, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum. Hanc Paulinam Christianæ reformationis formulam plenius obe-
riusque per sacrosanctum Concilium Tridentinum dudum ex-
plicatam, si Reuerendissimi D. Episcopi Collegæ ex animo mi-
nimè simulato primò nobis ipsi præfigamus, moribus vitæque
inculcata eam exprimentes: deinde chariss. fratribus nostris
à Christo Domino fidei nostræ ad pascendum, erudiendum, sal-
uandum commēdati, tandem nostro imitandū exemplo pro-
ponamus.*

PRÆFATIO.

ponamus; mihi quidem nihil dubium fit, Deum pacis atque
cōcordie nobis affuturum. Sua enim ipsius plusquam mater-
na in nos victus pietate, copiosissima suæ benignitatis propi-
tius effundet viscera, largissimaque cælestis sui spiritus, verita-
tis ac pietatis omnis magistri, beneficia: quibus orbis terra-
rum ditatus ita inopinato beabitur, vt latissimi videamus
quod conuertet miserrimam plebis suæ captiuitatem verè Ba-
bylonicam, sicut torrens in austro: vt vnum omnes vno tan-
dem sub pastore Christi Vicario efficiamur ouile. Verissimum
namque opinor, quod aduersarij licet ore dictum legimus,
Schisma non tollendum, si differatur reformatio.

Proinde vos Reuerendiss. P.P. & Illustriss. DD. &
ad vnum omnes Germanici Imperij ordines Ecclesiastici
per Christum Iesum Dominum nostrum, oro atque obsecro,
vt nostræ vocationis Ecclesiasticæ, functionisque Apostoli-
cæ ex animo memores oculos, eheu nimium diu sopore graui
depressos, vel tandem aperiamus: & quod hætenus alienis
nescio quibus negotiis impediti accuratè non satis præstiti-
mus, nunc alacri aggrediamur animo compensare, vigilantio-
riq̃ue studio resarcire, emendare, instaurare.

Meminerimus nos ad illius Samaritani Euāgelici exem-
plum à Christo Domino constitutos, qui à Ierusalem in Ieri-
cho descentibus fratribus latronum vi spoliatis, dilacera-
tis, seminecatis, ac tantum non trucidatis, medicam ali-
quam adferamus opem, vt in stabulum illud beatæ quietis,
æternæque salutis domicilium vnicum, Catholicam dico Chri-
sti Ecclesiam, reuocati atque reducti pristina aliquando suæ
restituantur sanitati, veræque suæ per Christum compara-
tæ nostræ opera, studio, diligentia reddantur salutis.

Vnum est tollē
di Schismatis
impedimētum.
vetissimāq; re-
mora, nimirum
dilata Ecclesia-
sticorum reform-
ratio.
Dur. de abus.
Ec. reformat. fo. 114.

Adhortatio ad
officiū Apo-
stolicū ab exem-
plo Samaritani
Euāgelici.

P R A E F A T I O.

Agor. 10.

Meminerimus, inquam, nos huic stabulo à Christi Domi. spiritu prapósitos constitutos ad istos fratres, immo filios, latronum scutia spoliatos, vulneribus confectos, internecinis plagis tantum non enecatos, fouendos, mulcendos atq; sanandos.

Descendamus igitur tandem obsecro, seria animi meditatione à Ierusalem in Iericho: id est ab ociosa illa pacis politicae ac temporalis Reipubl. contemplatione, quæ citra solidam Ecclesiae pacem atque religionis Christianae concordiam stare non potest, ad negotiosum Ecclesiarum tam varia errorum variorum & impietatis omne genus macula contaminatarum officium. Deinde & oculis non pristina oscitantia conniuentibus, sed seuera attentione vigilantibus totam illam viam

A Ierusalè in Iericho Episcopis est subinde descendendum.

accurratè perlustremus, quæ à Ierusalè ducit in Iericho: quòd est quæ ab illa auita maiorum nostrorum beate pacis tranquillitate nos in istam animorum fluctuationem, atque perniciosarum opinionum præcipitauit tempestatem naufragam iuxta ac exitialem, totam, inquam, hanc stadij annorum 50. viam attenti perlustremus, oculatissimi que perscrutemur, an non videbimus eam non modò latronum insidiis obsitam, diris latrocinii infestam, cruentis ouium Christi mactationibus sanguinolentam?

Quanta ouium Christi hodie calamitas per Germaniam: ubi Ecclesiae per Centurias pastores sunt destitutæ.

Ierem. 3.
Ezech. 6.

Hypotyposis afflictiissimi gregis Christiani.

An non in viis desertis, & auiis atque ab Ecclesiae vnitatis semotis videre erit plurimos charissimorum fratrum nostrorum non solum sub omni ligno frondoso diis suis immolare? hoc est, adulterinis, verè que impiis dogmatibus diæ veritatis laudem impiè tribuere; sed iacere ad eò veritatis vestibulis spoliatos, nouis opinionibus quasi lethalibus vulneribus sauciatos, pestilentissimis erroribus quasi plagis internecinis tantum non enecatos?

Annon & hic videre erit innumeras Christi Iesu sanguini-

PRAEFATIO.

ne (ò dirum! ò funestum spectaculum!) redemptas ouiculas iacere effera diaboli rabie laceras, vexatas, maculatas, dilaniatas, ac propemodum deuoratas? Si suo in stabulo grassantem lupum senserit frugi villicus, an non suis defendendis ouiculis celerrimus accurrat fideli comitatus lycisca, molossis cinctus, tridente alioque telo armatus?

Quod ni faciat, veri pastoris, nedum villici probi ac frugis nomen haud mereatur. Ecquid igitur fratres in Do. charis. nos nostris pro Christianis ouibus facere fuerit æquum, quas Christo Do. tam immenso, adeoque incomparabili stare pretio habemus persuasissimum? ecquid nostris pro fratribus, pro fratribus, inquam, nobis faciendum: quos videmus passim nostris in pascuis iacere pastoribus miserrimè desitutos, luporum non minori feritate, quàm immenso numero immanis. grassantium dentibus sæuissimè dilaceratos, dilaniatos, semideuoratos, atque iam dudum salutis (nisi tempestiuè opitulaturi accurramus) desperatæ propemodum atque conclamatæ? Si truculentam istam ouilis fidei nostræ crediti cladem diffiteri non possumus, si tam incomparabilem ouium Christi de nostra manu illo seuerissimo iudicii die, nostra, inquam, de manu requirendarum calamitatem inficiari non licet: Si fratrum nostrorum, immo filiorum charissimorum salutem tanto in discrimine collocatam negare nequimus: ecquis tandem illis remedij, ecquid tandem nobis denique ipsis consilij?

An cum Pharisaico illo Sacerdote, aut Leuita Mosaico visum fratrem nostrum à latronibus veritate spoliatum, diris opinionum venenatarum vulnerebus saucium, lethalibus errorum fanaticorum plagis maculatum, laceratum, enecat

Lucæ 10.

Ecquid nos merito commoueat afflictissimi gregis Christi clades & ærumna.

PRAEFATIO.

simo nostrae fidei credito tam exitialiter afflicto, tam perniciose laborante, adeoque certò pereunte diutius claudere possumus? Absit, ó Pastores Christiani, absit, ó patres Evangelici gregis, tanta pectoribus vestris paternis feritas, inclementia, immanitas! Cum ergo vel meridiana Solis luce clarius videamus nostris mollibus in pascuis, tam immensam iacere vim ouium Christi sanguine redemptarum, quarum sanguis horribili illo seueriss. iudicij die nostra de manu est omnium opinione citius requirendus: cum videamus, inquam, tam immensam ouium Christi impiis erroribus sauciarum, dilaniatarum, ac tantum non deuoratarum iacere vim omni nostro auxilio destitutam, omni etiam remedio defectam: an non bis erimus Pharizæi, duplicique gehenna merito optimo dignissimi, si diutius auxilia illis certò pereuntibus differamus, subtrahamus, & non omni studio industriaque adhibeamus?

Qui gehennæ vltimo tangatur metu, aut sensu, non stertat diutius.

Certè si futurorum, eorundemque aternorum aut gaudiorum caelestium spes nos vlla fouet: aut saltem tormentorum infernorum ignibus semper & vsque semper inextinguibilibus horribilissimorum metus nos vllus tangit; non possumus istis laborantibus Christi Domini ouiculis, periclitantibus nostris fratribus, certò pereuntibus nostris filiis, minùs adferre auxilij aut solatij, quàm pius ille Samaritanus Evangelicus illi infalici Iudeo in latrones illapso, de facie ignoto, gente alieno, moribus diuiso, religionis caussa exoso adhibuit. Huius studeamus igitur, ó Christiani gregis pastores, misericordiã emulari. Quod ille admodum benignè præstitit ignoto, hospiti, spoliato, lacero, semiuiuo: nos alacriter impendimus subditis, fratribus, filiis. Excitet nos Christi pietas, excitet nostri officij memoria, nostrae vocationis recordatio, Ecclesiastica nostrae functionis Apostolica dignitas, excitet denique

Cur expergiscendum pastoribus omnibus.

que

P R A E F A T I O .

que vera in miseros fratres nostros, immo filios charissimos misericordia, si quæ nobis est, paterna. In hos ergo miseros iu- uandos non nobis alienos, sed nostræ fidei creditos; non nobis ignotos, aut hospites, sed ad calculum seuerissimè aliquando ab ipso Christo Iudice, atque eodem Pastore nostra de ma- nu requirendos, misericordia excitati, paterna pietate moti, Christiana charitate extimulati, omni quo licet, studio, deli- gentia, opera, in hospitium, verumque Christi Domini pasto- ris stabulum docendo reuocemus, admonendo reducamus, at- que, si fuerit opus, vel in humeris, ad pastoris principis Chri- sti exemplum, reportemus: quo nostro tandem officio saltem quadam ex parte satisfacere voluisse videamur.

Si enim Mosaicus ille Sacerdos, Leuitaq; Judaicus Christo iudice vacui erant, expertesque charitatis Christianæ, citra quam vt nullus salutē aternā impetrare, ita nec regnum Dei intrare queat; ecquas nobis, fratres, per Deū immortalē, cre- dimus paratas apud inferos candentes rotas, catastas horri- das, ignitos equuleos, ardentiū pice ac sulphure ignium glo- bos; quibus istam immisericordiam aternū luamus, incle- mentiam pendamus, inhumanitatem expiemus.

Siquidem illos sola in hominem, & eum ignotum, adeo- que alterius religionis negligentia fecit reos: Nos verò præ- ter supinam, eamque in filios nostræ fidei creditos negligen- tiam, etiam infirmos in fide Christi fratres, quorū lino ad pōm pā gloriosissimè vestimur, lana molliissima luxuriamur, vino præstantissimo inebriamur, quotidianis non desinimus offen- dere scandalis, ad orcum illos infelices magis atq; magis da- ta quasi opera urgentes, ac tantum non præcipitantes.

Quare si sapimus, tempori nobis consulamus, vt piā illam Samaritani Evangelici misericordiam imitati, de equo nostro descēdentes, hoc est, pompōsis seculi huius pereuntis negotiis, phaleratis

A minori am-
plificatio est pa-
re negligentio-
rum pastorum.

PRAEFATIO.

Omissis seculi
nugis mundi;
vanitatibus re-
pudiatis, susci-
pienda est tan-
dem dominici
gregis visitatio.

phaleratis nugis, blandientibus mundi sua mole corruentis
voluptatibus, vanisque delitiis nuncium remittentes) ac se-
culari principatui secundas habentes, vt Ecclesiastica ancil-
letur dignitati, ancilletur, inquam, non dominetur, ad illas
Christi Domini ouiculas humi stratas, veræ fidei pallio spolia-
tas, pestilentium errorum vulneribus dirè saucias, hæreseon
plagis horribiliter vexatas, ac plusquam semimortuas, immo
tantum non trucidatas (quia à vitæ fonte Christo Iesu verè
separatas) alacriter visitaturi accurramus.

Oleū & vinum
quo pacto Chri-
stianis ouibus
saucis instillan-
dum.

Deinde paternæ illis exhibituri pietatis officia, dira illa
vulnera ipsorum animabus errorum virulentia & à latro-
nibus istis animicidis schismaticis atrocissimè inflicta lenissi-
mæ, atque benignissimæ admonitionis oleo confoueamus, vino
seueræ acriorisque correptionis mordicemus, denique fascia
Euangelicæ charitatis, quæ vinculum est perfectionis æternæ-
que salutis & incolumitatis, sic obligemus atque obstringa-
mus, vt vitalis sanguis, totus (eheu) propemodum diris il-
lis vulneribus profusus tandem sistatur: ne perpetuo fluxu
tabescentes pereant. Quibus preparatorius seriò adhibitis,
licebit nullo negotio fratres, immo filios nostros vel semine-
ces iumentis impositos, id est, orationum nostrarum fulcro
quasi nixos & suffultos in optatum hospitium, veramq; Dei
donum, Ecclesiam Christi Iesu Catholicam reducere, ac soli-
dissimis instructionibus de integro in Pandochæo Christo Do-
mino, eiusque spiritui paraclete tradere atque committere cu-
randos, suæque unctione interna perfectè sanandos.

Afflicte Christi
ouicule quomo-
do in stabulum
reducendæ.

Post ostensa re-
media impedi-
mentum amo-
netur, quod pos-
sit illa suo fru-
strari effectui.

Istud autem certissimum medicamentum multò saluber-
rimum fratres & filij vestræ fidei crediti ne nō admittant,
vnum, vereor, ne quid dissimulem, obstitit, quod in Euan-
gelio Christus Dominus prudenter admodum cælestis suæ me-
dicinae

dicinae au-
lumus.
cura re-
proflam-
terio insi-
sublatur
bem de o-
ritia glau-
formation
daloſa cu-
gemus, &
quoque c-
noſtra pi-
ci ſapore c-
tetram gr-
tione ſing-
ris cauſa
vos eſtis ſ-
piam in C-
diligentia
ſam ſedulo
Dei nobis
Tum d-
mero erim-
dum cor L-
de chariſſi-
redemptis
tatis colle-
rum ſpele-
ni ſera ag-

PRAEFATIO.

dicinae ministros admonuit; puta ne alios dum curare vo-
lumus, meritò illud audiamus vulgi prouerbium, Medice
cura te ipsum: quo cauendum docet, ne praeposita diligentia
profiliamus alios sanaturi, ipsi in primis aut belleboro, aut cau-
terio insigniter egentes. Rursus ne festucam de illorum oculis
sublaturi audiamus & illud: Eice primum, Hypocrita, tra-
bem de oculo tuo. Oculos igitur nostros ab omni sordida aua-
ritiae glaucomate velut pharisaica illa trabe, primi à nobis re-
formationis telam exorsi liberemus: animos omni noxia scan-
dalosa cupiditatis, carnalisque voluptatis suffusione repur-
gemus, ut toti lux verè Euangelica in Domino facti, totum
quoque corpus Ecclesiae lucidum, clarum, illustre perspicuo
nostrae pie vitae exemplo reddamus, gratoque salis Euangeli-
ci sapore condiamus, eiusque acredine aduersus funestam ac-
tetram grassantium errorum tabem obmuniamus. Hac enim ra-
tione singulare illud promerebimur elogiū, quod nostri hono-
ris causa Christus suis tribuit Apostolis, Vos estis lux mundi,
vos estis sal terrae: quorum ut loco in Ecclesiis stamus, ita &
piam in Christi oues sollicitudinem oportet amulemur, iustam
diligentiam in procurando grege dominico praestemus, officio-
sam sedulitatem Apostolica nostra functione dignam populo
Dei nobis quisque credito exhibeamus.

Tum demum de illorum electorum suorum pastorum nu-
mero erimus, qui lectissimum Christi Domini gregem secun-
dum cor Dei pascunt in doctrina, iudicio et iustitia. Sic enim
de charissimis Deo Opt. Max. ouiculis Christi Jesu sanguine
redemptis nō modò hac tempestatis nebula in omnem impie-
tatis collem, in omnia errorum ania, horridaque heresiarcha-
rum spelea dispersis, dissipatis, errantibus; sed etiam ab om-
ni fera agri dominici durum sanè in modum dilaniatis, horri-

E bili-

Pharisaica illa
trabe primi à
nobis reforma-
tionis telā exor-
si oculos libere-
mus.

Ierem. 3.
Ezechielis 34.

PRÆFATIO.

biliter vexatis, atrociter excarnificatis, tantumque non deuoratis, tandem semel requirendis, congregandis, visitandis, agnoscendis, pascendis, sanandis, pristinae sanitati, optataque incolumitati reddendis, dignè cogitabimus, idoneaq; remedia & prudenter constituemus, & salutariter, vti Euangelicos decet pastores, adhibebimus.

Isaem. 1.

Tunc enim animi oculis nostris illo cæcutientis auaritiæ glaucomate liberatis, atque cæca carnalis voluptatis lema expurgatis, licebit patula depurata mentis aure illum Domini vocem cuiuslibet huius Apostolici ordinis dictam exaudire: Ego cōstitui te hodie super gētes et super regna, vt euellas, & destruas, et disperdas, & dissipes, et adifices, et plantes.

Cantic. 6.

Isai. 5.

Exeamus igitur tandē, eia fratres in Do. chariss. exeamus ob ista otiosa, immo vanis lusionū, venationū, cōpotationum laboribus negotiosissima vita, in agrum, siue vineam dominicam, videamus cum sponso illo, an floruerint vineæ: an potius de vestra vinea idem pronūciabit vineæ Dominus Deus Sabaoth, quod iam pridem de illa Iudaica, Expectaui vt faceret botros, & fecit labruscas. Videamus, an non loco vini Deo hominibusq; longè olim gratissimi, et copiosè in totū terrarum orbē de vinea Germaniæ pietate verè Christiana pridem illustrissimæ ac fecundissimæ fusi nunc prouenit, quod de suo mæstus admodū prædixit gētili populo amicus Dei Moyses: de vinea Sodomorum, vua eorum; & de suburbanis Gomorræ; vua eorum, vua fellis, & botrus amarissimus: fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile!

De utero. 12.

An non rectè de vinea Sodomorum vua istorum Euangelicorum dicatur & conuincatur aded, quæ Patres habet indubitatos Sodoma incolas, & colonos Gomorræ? primos illos dico hæresiarchas, Simonem Magum, Marichæum,

Ac-

Aërium, Jouinianum, aliaque vitis Dominica contagia, & excidia. Certè Lutheri doctrina, si quis eam probe norit, Verè est una fellis, & botrus amarissimus: quod amarissimis iuxta ac venenatissimis illis Manichai, Jouiniani, Aërij, Vigilantij, & caterarum pestium fructibus totum panè terrarum orbem in stuporem, veramque dementiam conuertit. Sed quale nam, fortè inquis, vinum ex præclaris istis botris est prouenturum? Haud sanè aliud, quàm prædixit D. Moyses: Vinum eorum, fel draconum, & venenum aspidum insanabile. An non fel draconum & venenum aspidum habendum, quod Evangelici isti nouo noui Evangelij (si Christo placet) muslo ebrj, ea in vulgus euomunt scripta, quæ non modò illicitas suadent nuptias, legitima dissolunt matrimonia, illegitimasque probant usuras vel Iudæicis iniquiores; sed manifestam etiam continent magiam, verissimamque; perspicuè docent idololatriam? An non per Germani un impressa passim extant de magicis omniũ generũ scripta varia? An nõ Marpurgi, anno 1559. produit Cor. Agrippa de ceremoniis magicis, siue li. 4. de Oc. Philosophia? Itè elementa Petri de Abano magica, quomodo ad apparitiones, obsequia, et colloquia sint daemones euocandi? Sed hæc fortassis inter superstitiosa quispiam potius referenda dixerit. An nõ disertis verbis diuinationes varias diabolicas, atque verè magicas tradit N. N. suo libello Basileæ ann. 63. pridè impresso? Ubi non modò formulæ docet incantandi magicas: sed planè proficitur, se illas fuisse verbis illic magicis commemoratis expertũ, & tribus, inquit, vicibus magia per cribrũ se pro voto vsum? An istos fructus quis inficiando fuerit non esse de vinea Sodomorũ, & suburbanis Gomorra? An non vinũ istud Evangelicorum, fel draconum & venenum aspidum insanabile?

P R A E F A T I O.

Esai. 3.

Amos. 9.
Act. 15.

Sed unde iam hæc obsecro? an alia de causa, quàm quòd vinea illa Soreth Domini Sabaoth olim electissima, nunc vinitorum incuria, neglectu, cultuque negato, est versa in labruscam? Certè cum alia verior nequeat adferri causa, nunc vos Deus opt. max. hac tempestate calamitosissima sua praefecit ad tempus quoddam vinea instauranda, repastinanda, colenda: ut vos spinas euellatis, rhamnos eradicetis, labruscas excindatis; deinde nouelli auitæ illius veraque Apostolica originis plantaria denuò plantetis; ubi aquilonaria frigora vel totam Domini vineam affligerint, vel sua vredine adustularint: denique ubi euersum est illud Davidis tabernaculum à Christo iuxta prophetias etiam per Germanias piorum prædecessorum vestrorum opera ante annos plus minus 800. erectum, ut vos edificetis, instauretis, exornetis. Serid igitur in primis vobis cogitandum de iustissimis iræ istius diuinæ in Germaniam nostram dirum in modum effusæ causis semel tollendis, de collapso Davidis tabernaculo erigendo, de confractis eius instaurandis, de ruinis fulciendis, de reliquiis colligendis, de ouiculis, denique Christi Domini sanguine redemptis, vexatis, dispersis, dilaniatis, tantumque non deuoratis, tandem semel colligendis, visitandis, pascendis, sanandis, atque viuificandis.

Ezechiel. 33.

Ad ista pastoris verè Euangelici officia pium quemq; sua salutis aeternæ non oblitum nunc temporis illa vox Domini exercituum excitare debet, qua horribiliter sanè apud Prophetam omnibus negligentioribus dirum comminatur supplicium.

„ Quia non pascebant (inquit) gregem pastores, sed seipsos
„ pascebant, faciam ut non amplius pascant. Diuinam hanc
comminationem iam nunc vobis non exigua ex parte ipsis,
prò

PRAEFATIO.

prò dolor, rebus completam esse, ipsi videtis, maximoque pro-
uentu annuorum incommodo sentitis, & suauiss. vinorum
ac vinearum uberr. detrimento indolefcitis. Sed nisi iustis-
simam Dei opt. max. iram iam in vos effundi captam diligen-
tiori atque Canonica officij quisque vestri Ecclesiastici præ-
statione studueritis auertere, leuatamque in vos Dei manum
sistere, grassantē etiam furorem cohibere, futurum planē est,
vt vobis totam suam tollat vineam, & aliis eam tradat
vinitoribus: qui fractum suo Domino optatissimū suis pen-
dent temporibus, immo, vt ne dissimulemus adulādo, aut pal-
pando, quod Deinomine Ezechiel addit seuerius, faciet vt
non amplius gregem dominicum pascatis. Quam Domini
Dei Vocem cum & Gallia vobis Germanissima, ô Proceres
Ecclesiastici & pastores gregis dominici, a quo minùs exhor-
rescerent, atque minùs quàm par fuit animaduertent, an
non simili planē obruti sopore, vineaque dominica neglectu,
suis indormientes voluptatibus, pompis, nugis, venationi-
bus, ocioque ignauissimo, & fastui aulico, seueriter admodum
furorem Domini iam per annos VIII. experiuntur? Si à do-
mesticis suis hostibus, immo cognatis & fratribus tam repen-
tino incendio fuere minimò minùs absumpti, ecquid spei illis
obsecro superfuisset reliquum, nisi externo vnus Sereniss.
Regis Philippi verè Catholici prasidio ex Hispania verissi-
mè, vt ille ait, principibus facunda viris, & nostra Belgica
submisso, auroque Indiano immenso in menstrua stipendia sup-
peditato fuissent suffulti, propugnati, conseruati?

In tam præclaro tamen auxilio, licet illustris. Dux B. M.
Carolus Guisus Ecclesiasticis diuina contigerit prouidentia, Anno 61.
qui ex animo iustissimas ipsorum partes heroica fortitudine
propugnaret, an non per Gallias primo tumultu illo Euange-

PRAEFATIO.

licorum videlicet hominum periēre suprā sacerdotum sex milia? Ut nihil de plebis latrocinio, nihil de mutua partium laniena, nihil de huius brumæ acerbissima omnium calamitate nunc dicamus.

Anno 67.

Meministis, opinor, plerique omnes illustriß. D. Germaniæ procures Ecclesiastici, illa ab hinc annis 40. seditiosi Lutheri ceu Bellonæ classicum canentis ore cōcitata in vos pericula: quæ si sese intra destinatas quasi metas & carceres, id est, intra solius Cleri spolia, ac templorum prædā continuissent, ecquid vobis erat futurum? donec temulenti illi rustici, furiosi, vestriq̃ue odio rabidi, templa, sacraria, monasteria spoliabant, vastabant, ignibus cremabant, Sanctimoniiales stuprabant, Monachos & Sacerdotes vexabant, opprimebant, mactabant; nullus fuit qui super contritione Joseph condoleresceret, nisi ubi Politici homines sibi suisq̃ue eadem impendere pericula prudenter tandem animadverterunt: in mo illatis cladibus cadibusq̃ue commune exitium imminere atq; iamiam intentari adeo senserunt.

Comes de Hel
plenstein anno
25. per hastas
actus suo exem
plo laicos ran
dem docuit se
ditiosos timere
rusticos.

Etenim ubi et sui ordinis viros trucidari, robiles ad laniendam rapi, immo illust. Comites per hastas atrociter agi videret, tunc demum experrecti, atq; à dulci illo spectaculo, quod in Clericos tantū moribus exosos, et opibus inuisos seuierat, ad sua pericula præcauēda & amolienda cōueniēti, seria meditari consilia, armatas illis opponere legiones, furiosos suos in miseros rusticos ligarū suarū fœderūq; mittere cataphractos.

Quod si tam exiguum atque serotinum, aut si verū dicere licet, tam infidum vobis tunc fuit vestris à Germanis, immo carne & sanguine, cognatis, fratribus, parentibus, sacrosancto etiam fœdere confederatis, submissum auxilium, dum omnibus eadem esset religio, una fides, vnus Christianæ pietatis

PRAEFATIO.

tis cultus atque professio : an vobis nunc audetis ab eisdem
tuta polliceri auxilia, aut necessaria subsidia? Sed his aliò re-
positis, atque vestra prudentiæ commendatis, ut saluti vestrae
ipsi in tempore consulati, ecquid, obsecro, iam in posterum
vobis solidae atque tute superest spei, ut diutius istum Do-
minicum pascatis gregem, si iustus ille iudex fortis et patiens
nouam (quod pius auertat Deus, amoliaturque propitius) si-
nat insurgere aduersus vos procellam? an iam ullum ex liga
illa Sueuica salutare, vti tunc, vobis aderit praesidium? an
vos vestris ex opibus idoneas illis obiciatis copias? Sed qua-
les sint futura, quam fide, quam in vestri propugnatione vo-
bis serio deuota, notius est, quam ut sit commemorandum.

Intercà enim dum nullum fuit gliscenti malo isti intestino
verèque internecino remedium salutare adhibitum; immo
& quod ad tempus videbatur pia Caroli V. A. opera, per-
quam seria, vtinam & tam felici, domesticos motus sedatu-
rum, violenter etiam fuit abruptum, in peiorè statum dilapsa
omnia, maiorq; domi increuit hostiū numerus, & validiores
eis accessere in dies, idq; ex vobis, opes simul & copia. Porro
quàm sint pauci & hic, & alibi, qui vobis ex animo omnia
vestra volunt salua, dies ipsi docet perspicuè

Quod si hac intestina discrimina, periculaque internecina
vos minùs terrent, necdumque ad officium legitimè præstan-
dum adigunt, ocu'os tandè, obsecro, perite, ac semel vigilanti
tandè animo contèplamini, quibus suā hostibus non modò Un-
dique estis cincti, sed intus etiā obsepti, ac tātū nō obuallati?
Sūt Principes nōnulli, fateor, qui ex animo vobis cōdolescunt,
sunt qui vicem vestra, sorteq; multò miserrimā non possunt
non indolescere, sed vno, aut altero, aut summum 3. aut 4.
exceptis, quotus quisq; est in orbe terrarū, qui vel teruncium

Unum

Pacificatio Ca-
sarea, & inter-
religio Augu-
stana, Interim
dicta.

In Passauiem.
Tractatu.
Anno 57.

P R A E F A T I O.

unum vestra salutis conseruanda causa insumat, nedum militem vobis praesidiarium peregre submittat? Jam communis ille omnium hostis Turcarum siue Moschorum Imperator, quanto salutis discrimine vobis inhiet, tanta dissidiorum libe elumbis, dissipatis, luxatis, ac propemodum fractis, quis est qui nesciat?

Esaï. 10.

An istos infestissimos religionis Christianae, aut saltē Christianorum hostes aliud esse certē cogitamus, quā iustissima irati Domini flagella, nostris frenandis, castigandis, expiandis flagitiis diuinitus excitata? Certē virga furoris mei Assur, ait Dominus, & baculus ipse. In manu eorum indignatio mea; ad gentem fallacem, fidei immemorem, atque desertricem mit tam eum, & contra populum furoris mei mādabo illi ut auferat spolia, & diripiat praedam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearū, quod vti Iudaeis historicōs contigit: ita nobis, quorum ille populus fuit typus, vsuuenire quotidiano (prò dolor) discimus, adeoque infelici experimur exemplo.

Plurimas iam dudum hac memoria ex Rom. Imperij populo miserrimas fratrum nostrorum abegit Turca praedas, spoliauit regna, diripuit, immo subiugauit prouincias vestris ouilibus aut socias, aut vicinas: vnde meritò verendum, ne tandem ad vos vsque ferus hostis perrumpat, peruadat, vosque ipsos possideat.

Diu admodum diuina clementia perditos Cleri Torpatensis mores tulerat, diu admodum vicina gentis flagitia tolerarat; diu admodum Lutheranizantis Liuoniae populi blasphemias perpeffus fuerat: sed completa ipsorum malitia, Barbarum illum Moschum hostem immisit ferocissimē, qui nō solum tyrannidē oppressit, sed horrenda internecione florentissimam

PRAEFATIO.

simam gentem ferè totam stravit, iugulavit, maculavit. Cum eadem igitur sint Germania, aut saltem magna Saxonia nostra impia merita, eadem in pios Dei cultores flagitia, eadem deniq; in Dominum Deum blasphemia, an alia sit piis omnibus Deum iudicè longanimum quidem, sed iustum vindicem timentibus expectanda Catastrophe? Quae quàm sit nobis vicina, quàmque capitibus nostris præceptis impendeat, vereque urgeat, non est difficile cõjcere, quibus animi oculos, recteque mentis arbitrium cæca mundi ambitio, aula adulatio, aut vana huius brutæ carnis oblectamenta suis præstigiis nõ totum eripuerunt.

Proinde vigilandum vobis, ô Proceres Ecclesiastici, Ro- EPILOGVS.
mani imperij per Germaniam Principes, ut hunc venientem Dei gladium, ut ait Propheta, certissimumque iræ furo- Ezech. 33.
ris Domini nuncium, in populum fallacem, siue uti est apud Septuaginta, ἀνομῶν, ex legem, prævaricatorem, perfidum, si- Esa. 10.
dei; olim datæ oblitum ac desertorem, siue uti ait D. Hieronymus, qui inter me & idola semper claudicat, amissum vestro quisque pro officio annuntietis, ne fortè ob silentium per- Ezech.
fidiosum, illorum sanguis vestra de manu requirendus, illo severissimi iudicii die exigatur.

Nota enim est iræ diuinæ causa, innumera ista sectariorum in Deum Opt. Max. & Christi Domini sacramenta, carnem, mortem, crucis meritum, ipsamque adeò SS. Trinitatem blasphemia nouo isto pseudoeuangelio in Germanias inuecta, quas flagitia omne genus, & publica & priuata, usurae bis propè centesima, atq; Judaicis multò iniquiores, adulteria, latrocinia, rapina, sacrilegia, incestus, sunt comitata ut nõ solet Religionis subuersio, nisi perniciosissimas animabus corporibusque aduehere labe, dirasque bonorum omnium pestes

PRÆFATIO.

pestes: nihil hic de quotidianis populi nostri facinoribus, ebrietatibus, comessionibus; nihil de Cleri gula, ambitione, diuinorum neglectu, beneficiorum nundinatione, officiorum annua elocatione, luxuria, Vitaque perditissima. Ob has animorum pestes, flagitia, sacrilegia, scelera, nefariasque in Deum hæresiarcharum blasphemias cum veniat ira Dei, teste Paulo, in filios diffidentia, a pœnitentiâ, cõtumacia, inobedientia, incredulitatis atq; perfidia: imò cū iã dudū sint illæ flagellorū Apocalypticorū phiala in Germaniam effusa (omnia enim illa quæ meritò patimur, ac iam dudū passi sumus, operatus est furor Domini, et adhuc manus eius super nos extensa est) Vestrum est assiduam dare operam, vt à vobis canonica reformationis telam orsi, iram Domini possitis, dum hora est, sedare, atque placare. Equidem dolens dico, gemensque denūcio (libet enim verbis D. Gregorij nunc vt) quia sacerdotiū apud vos iam intus cecidit, foris diu stare non poterit. Non est tamen Dei Opt. manus abbreviata, vt sanare nequeat, sed tollantur tantum peccata, scandalaq; publica illa nefaria, quæ inter nos et ipsum diuidunt, quod vestra nunc in primis à vobis postulat officiū ecclesiastici ratio. Vt enim olim summus ille sacerdos Aarō, arrepto, prout sacerdotale flagitabat officium, thuribulo, inter viuos ac mortuos orando furorem Domini in Israhelitas accensum extinxit: ita & vos adhibitis ieiuniis & priuatis & publicis cum orationibus atque litanis, propitiatorioq; sacrificio Deū patrem clementissimū facillimè placabitis (hac enim ratione exoratus largietur) vt vobis, vestroq; imò suo longè charissimo gregi propitius, grauissima ira suæ iustissimæ flagella auertat, benignusque desertum propè atque subuersum tabernaculū Davidis respiciat, suoque populo vnum cor, vnam fidem, vnam denique sui nominis

Coloss. 3.
Ephes. 5.
Apocal.

Esai. 9.

Gregorius
epist. libr.
Esai. 59.

1688. Dec. 15

minis c
omnib;
fittia
vestri
que ar
fi, qui
ta, nos
nostri T
diuinan
tela, mo
tam vo
Dabit
tientia
mum pr
studio, q
rudiorib
non par
dioris iu
orthodo
recte sec
Hinc
noua doc
impium
non deni
starum
SS. Patr
Christi L
mum ab
tumque
aut desle

PRAEFATIO.

minis confessionem reddat: quo tādē unū fiat ouile vnusq; omnibus praesit, vt à diebus antiquis, pastor, qui pascit in iustitia & iudicio. Quod quia sperari non potest, nisi omnibus vestris ouiculis vna quoque reddatur fidei doctrina, eisdemq; artibus instauretur, colligatur, conseruetur Christi Ecclesiae, quibus isthic est olim exorta, alita, & haecenus conseruata, nos dominici gregis zelo accensi, hoc secundo Apologetici nostri Tomo vobis, Reuerendissimi in Christo PP. dedicato, diuinam Catholicae nostrae Ecclesiae doctrinam aduersus hostium tela, morsus, dirasq; calumnias defendere studebamus, non tam vobis, quam Pastoribus vestris hac in parte consulentes, Dabitur igitur venia, Reuerendissimi DD. si vestra fortè patientia abusus, ea attulero, quae vos ingenio vestro, quo plurimum praestatis, vel iudicio, quod est plerisque acerrimū, vel studio, quod est quibusdam singulare, estis facile consecuti. Sed rudioribus lectoribus, atque piis & semidoctis Pastoribus non parum adferat fortassis hoc opus praesidij simul & solidioris iudicij ad controuersias huius tempestatis dijudicandas, orthodoxè dirimendas, siue, vti Paulus loquitur, ὁρθωτικῶν, rectè secandas & definiendas.

Hinc enim liqueat, nos maiore q; nostros Episcopos nihil nouae doctrinae in Ecclesias inuehere, nihil superstitiosum, aut impium, nedum idololatricum Christi euangelio admiscere, non denique nouum (vti calumniatur anonymi Confessionistarum Patroni,) Christianismum Germaniis peperisse, sed SS. Patrum nostrorum vestigiis constanter insistentes antiquū Christi Domini euangelium obtinere, ac ne latum quidem culmum ab illa Apostolorum doctrina initio per Germanias, totumque orbem Christianum concorditer tradita discessisse, aut deflexisse: nedum degenerasse, aut quippiam deprauasse,

PRAEFATIO.

quemadmodū ex inferioribus candido Lectori fiet luce quavis meridiana magis perspicuum.

Quò autem nostrum vobis commendaremus pro concordia Germanica studium, hunc alterum Apologetici nostri pro Religione orthodoxa Tomum vobis R. in Christo P. P. atque Illustriss. DD. dedicare placuit.

Tibi verò nominatim, R. D. Ottho Truchessi, Augustane Antistes, singulare Germaniæ nostræ decus, ac studioforū Theologorum Mecœnas eximie, nō tam ut nostrum in te de nobis præclarè meritum orbi contestatam faceremus beneuolētiam, quàm ut pium istud peētus, quod cōcordiæ ecclesiastica amore iam pridē flagrare nouimus, nostra quoque oratione, licet subrustica atque languidula, ad ardentius efficienda pacis huius studium instigaremus.

In quod opus longè sanctissimum, si alij Collegæ pari fide, pari zelo, pari ardore toti incumbere dignarentur; nihil equidem ambigo, quin breui totus orbis latissimam Germaniæ nostræ de religionis auitæ reconciliatione, fideique reuera euangelicæ concordia gratularetur Catastrophen, quam ut Deus Opt. nostris largiatur tēporibus, ac priusquā nos immani tradat hosti, ad Græciæ, Asiæ, Hungariæ, nostræque Liuoniæ exemplum, obnixi assiduis flagitare non desinimus precibus. Sed nunc ad Antitheses veniat oratio, quas vbi in xxiiii. capita isti Confessionistarū delecti Theologi, Consiliarii que politici distinxissent, ac veluti in aciem contra Papatum, uti aiunt, siue Christianum sacerdotium, id est, contra dominum & Christum eius disposuissent, hunc in modum suam aggrediuntur de adulterato per Episcopos Christi Euangelio accusationem.

APOLO-

AP

Ad R.
st

Anon
inexcus
denuo
cūm di
go Cata
semper
circiter
perfitio

Locis
Sanctor

Soluu
to collo

Testi
legata s
rum an
tur, uti

APOLOGETICI PRO

RELIGIONIS CATHOLICÆ

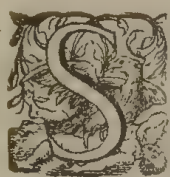
CONCORDIA,

TOMVS SECVNDVS.

*Ad Reuerendissimos Archiepiscopos Electores, & Illu-
strissimos Rom. Imperij Principes Ecclesiasticos.*

Cuius Capitum hæc sunt Argumenta.

CAPVT PRIMVM.

Anctorum inuocationem non esse contra scri-
pturas, neque contra veterum Patrum testimo-
nia, sed iisdem vtrisque confirmatam, Confes-
sionistæ cum Mahumeto, Iudæis, Manichæis, &
Paganis frustra perinde ac temerè oppugnant,
quasi superstitionem, impiâ aut idololatricam.

Antithesis pri-
ma de Sancto-
rû inuocatione,
an impia &
idololatrîca.

CAPVT SECVNDVM. fol. 2.

Anonymos Confessionistarû delectos patronos novos esse
inexcusabiles, quod Catholicos cum Paganis adeoq; Iudæis
denuo Idololatriæ accusant ob piam Sanctorû inuocationem:
cûm diuino cultu eos non adorèt, sed vnum Deum. Vbi lon-
go Catalogo Patrum Orthodoxorû demonstratur, Sanctos
semper apud Christianos toto orbe ab anno vsque Domini
circiter 60. fuisse ad auxilium piè inuocatos citra omnem su-
perstitionis, nedum impietatis labem.

Mahumet ab
eadem contro-
uersia suæ exor-
sus est schisma.

Origo piæ San-
ctorum inuoca-
tionis ex perpe-
tuo PP. Ortho-
doxorum con-
sensu & Scri-
pturis.

CAPVT TERTIVM. fol. 10.

Locis S. Scripturæ ab aduersariis obiectis non aduersari
Sanctorum inuocationem, quæ liquidis statuitur scripturis.

Exemplis Scri-
pturæ statuitur
SS. inuocatio.

CAPVT QVARTVM. fol. 29.

Soluuntur argumeta ex scripturis à Confessionistis obtor-
to collo protracta.

CAPVT QVINTVM. fol. 31.

Testimonia patrum contra Sanctorum inuocationem al-
legata suo germano sensui restituuntur, & à corruptelis isto-
rum anonimorum defensorum, de industria factis vindican-
tur, vti quod Ambrosius dixit, Non per istos itur ad Deum,

G 3 isti

Verba Ortho-
doxorū Patrum
adulterant noui
confessionista-
rum patroni A-
nonymi.

isti adulterant per iustos. Ad hæc Vet. Patres à Confessione-
istarum patronis falso recitati disertè Sanctos ad patrociniū
docent piè inuocandos, quemadmodum nobis suffragantur
Oecolampadius & Martinus Bucerus.

CAPVT SEXTVM. 42

II. Antithesis
de vsu imaginū
an impius.

De legitimo imaginum vsu, cultuque illarum religioso, nō
superstitioso, in Ecclesia obseruando.

CAPVT SEPTIMVM. 45

Dissoluuntur argumēta temerè contra V. Imagines nostras
obiecta.

CAPVT OCTAVVM. 46

Origo religioſæ
ad certa loca pe-
reginationis.

Quàm sit antiqua Christianorum ad certa loca & SS. reli-
quias pia religionis & orationis ergo peregrinatio, cuius ori-
go inuestigatur.

CAPVT NONVM. 53

III. Antithesis
de Christo vno
mediatore: & an
Sancti appellati
patroni & in-
tercessores?
S. Maria Brentio
aliquæ Confes-
sionistis dicta
hominū Salua-
trix, modò piè
accipiat.

Catholicos vnum mediatorē, interpellatorē, & intercesso-
rē Christū Do. profiteri; rectè tamē pio quidā sensu ad exem-
pla maiorū & vet. Patrū, appellari Sanctos mediatores, patro-
nos, siue intercessores, cū ipsi aduersarij in Cōfessionis Augu-
stanæ apologia fateantur, esse quodā sensu apud Deū rogatores,
& pro nobis oratores, adeoq; saluatores faciāt Iohan. Brētius,
& Theologi Tubingen. qui & D. Virginem Mariam disertè
profitetur piè dici posse saluatricem; quod multos, inquit,
homines saluat, si candidè intelligatur; negant tamen præ-
fractè, Spem nostram salutandam, vbi pium Ecclesiæ cantū-
cum, Salue Regina, à phanaticis defenditur calumniis.

CAPVT DECIMVM. 64

Salue Regina,
spes nostra, de-
fenditur piè ac-
ceptū ab exēplo
D. Irenæi, Efrē
& Athanasij;
Naziāz. & alio-
rum.
Miraculis illu-
stribus Deo Opt.
pam gratamq;
nunc sibi testari
dignatus est Sā-
ctorum venera-
tionem.

Refelluntur aduersariorum argumenta c scripturis petita.

CAPVT VNDECIMVM. 67

Epilogo harum trium antitheseon subtextitur digressio,
quæ miracula duo habet cum primis illustria, quibus Deus
Opt. veram suorum Sanctorum gloriam à grassantium apud
Belgas Goeſſcorum iniuria, nefariaq; contumelia vindicare
in sacrilegos Iconoclastas, impiosq; blasphemos est dignatus.

CAPVT DVODECIMVM. 75

III. Antithesis
de bonorū ope-
rum meritis &
satisfactione.

De piorum operū meritis & satisfactione, quòd hæc Chri-
sti gloriam adeò non obscurant, vt illustrent magis; vbi de
operum bonorum efficacia, & pia fiducia, & quo fine sint
Christianis præstanda.

CAPVT DECIMVM TERTIVM. 87

V. Antithesis de
S. Eucharistia.

Non esse re vera cōtrouersia Catholicis de Trāsubstantia-
tione cū Cōfessionis verè Augustinæ professoribus, quia inter
eos anno 30. rectè de ea cōueniebat, quod argumentis pluri-
mis irrefragabilibus demonstratur: sed quidā degeneres Con-
fession-

cessionistæ & Confessionē ingenuē Augustanā, & Apologiam eius primā adulterarunt, idque non verbis solis, sed & sententiis Scripturarum atque Patrum testimoniis Ecclesiæ Catholicæ suffragatibus, quod facinus nefarium ipsis 4. plagis in theatrum retractis docetur, & superintendentium aliquot, potissimum Heshusij verbis, de sacrilega Vvitembergenf. Theologorum fraude queritantium, confirmatur.

CAPVT DECIMVMQVARTVM. 96

Improba Valentini Aerythæi impudentia detegitur, qui istam Confessionistarum fraudem, manifestariamque falsationem audet dicere bono factam consilio.

CAPVT DECIMVMQVINTVM. 103

Anno illo 30. cum oblata fuit Confessio Augustana, Philippum Melanchthonem verē sensisse atque propugnasse adeo plurimis contra Oecolampadium Patrum Orthodoxorum testimoniis Transubstantiationem, quæ longiore deinde confirmatur aliorum etiam Scriptorum veterum catalogo, vbi & D. Theodoretum idem cum aliis Orthodoxis omnibus PP. sensisse docetur, contra friuolas Kemnitij cauillatiunculas.

CAPVT DECIMVMSEXTVM. 115

De Euangelico S. Eucharistiæ vsu, quod est sacrificium à Christo institutū, vbi docetur Do. Christū corpus suū Deo patri in cœna nō solū obtulisse, sed Apostolos in sui memoriā facere, hoc est offerre, iussisse; testibus totius orbis Christiani Patribus, quorum ex consensu perpetuo demonstratur, semper fuisse Corpus Domini in missa deo Patri sacrificatum. Itē ex cōsensu Apologiæ cōfessionis Augustanæ rectē offerri in laudē, in gratiarū actionē, pro gloria martyrum; item pro viuis & mortuis; deniq; quod est propitiatoriū pro peccatis expiandis, ostenditur ex perpetua Patrum Orthodoxorum totius mundi doctrina Catholicis vbique terrarū consentanea.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM. 137

Sicuti Mosaici sacrificij typus postulabat offerri Christum in cœna ante oblationem in crucis ara: ita diuinum Malachiæ vaticinium efflagitat, toto orbe mundam Dominici corporis hostiam deo patri offerri.

CAPVT DECIMVM OCTAVVM. 141

Responsio ad argumenta Confessionistarum contra quotidianum S. missæ sacrificium, & Christi in S. Eucharistia adorationem, quæ Orthodoxorum Patrum perpetuo & vniuersali doctrina stabilitur atque ex consensu Lutheri, Bucerii, & Ioach. Vvestphali religiosa & pia demonstratur, qui fatetur Luthe-

Confessio verē Augustana primæ eius apologia Catholicis fuit anno 30. cōsentanea de dogmate transubstantiationis, ex testimoniis Lutheri, Melanchthonis, Heshusij, Aerythæi, &c.

Ex perpetuo Patrum Orthodoxorum consensu diuina transubstantiatio stabilita.

S. Missæ sacrificium à Christo institutū testibus totius orbis patribus.

Rite offertur in Missa pro viuis & mortuis ex cōsensu verę apologiæ Cōfessionis Augustanæ.

Missæ esse propitiatorium sacrificium ex perpetuo PP. Orthodoxorum cōsensu.

Adoratio Christi in S. Eucharistia confirmatur ex perpetua Orthodoxorum PP. doctrina.

Lutherani Chri-
stū Deū in Eu-
charistia adorāt,
teste Ioachim.
Vestphalo, id-
que ex mādato
Dei.

Lutheranos Christum Deum in S. Eucharistia ex Dei man-
dato adorare.

CAPVT DECIMVM NONVM. 156

S. Eucharistiæ circūgestionem non esse tollēdam, sicuti
nec reseruationem eius in vsus ægrotorum, quod ex consen-
su Theologorum Vvittembergensium statuitur: deinde post
inuestigatam piæ circūgestionis originem ex probata ple-
risque omnibus Lutheranis eleuatione, aliquot argumentis
N. Pacificatoris responderetur, qui suasit magno Ecclesiæ lu-
cro solennem S. Eucharistiæ circūgestionem abolēdam.
Exponitur deinceps, quantopere isti bifrontes Pacificatores
Reipub. noceant, pacemque publicam nunc multis capiti-
bus de S. Eucharistiæ eleuatione, de reseruatione, de festo
Corporis Christi, eiusque in Missā sacrificio coalescentem
inconsultis suis pacificationibus interturbent, deterioremque
facere non cessent.

17) EPILOGVS cum transitione ad sequentes antitheses.

APOLO-

Circūgestio
solennis S. Eu-
charistiæ defen-
sa: cuius origo
eruitur multo
vetustissima cō-
tra N. pacifica-
tores malē con-
sultos.

AP
RE

Prim
fel

Scriptur

Apo

&

ab h

cessi

E

Deum &

Deum;

xilio, an

que Dei

dum oli

merus f

à dogm

fidium

anonym

man-
sicuti
onfen-
de post
ra ple-
mentis
ia plu-
edam.
tatores
capiti-
le festo
entem
remq;
efes.
OLO-

I.
APOLOGETICI PRO
RELIGIONIS CATHOLICAE
CONCORDIA,

TOMVS SECVNDVS.

Prima Antithesis vtriusque (Catholicorum & Con-
fessionistarum) doctrinae.

DE INVOCATIONE.

*Scriptura sacra (inquiunt Confectionista) Prophetarum &
Apostolorum de Inuocatione magno consensu docet vnum
& solum Deum inuocandum esse & adorandum, atque
ab hoc solo petendum & expectandum auxilium in ne-
cessarijs omnibus.*

RESPONSIO WILHEL. LINDANI.

OC DOGMA QVOD CONTROVER-
fiarum fidei faciunt initium præclari isti
Confessionistarum delecti defensores, si
candidè, quod Catholici profiteamur, acci-
piatur, nihil planè obstitit quin facilis cõ-
ciliatio Ecclesiarum fiat. De re namq; nul-
lo negotio inter nos cõueniat, puta vnum

Deum & solum Deum inuocandum atque adorandum vt
Deum; in quo vtriusque partis consensus est: cæterum de au-
xilio, an sit petendum à Deo solo, ita vt non ab Apostolis, alijs-
que Dei filijs, litem mouent Confectionistæ. Sed quemadmo-
dum olim illa hæreseôn omniũ cloaca impurissimus Machu-
metus frustra sibi ab amore ac desiderio nomen mētitus, hoc
à dogmate suum exordiebatur funestum Christianorum dis-
sidium: ita eodem instigante, dissidiorũ authore, diabolo, istis
anonymis Confectionistarum patronis suæ perniciosissimæ à

Consensio facil
lima de hoc cõ
trouerso dog-
mate, si candi-
dè accipiat
Catholicorum
doctrina.

Cur ab hoc do-
ctrina capite ia-
ctum cõtrouer-
fiarum funda-
mentum.

Machumet Sy-
ris sonat quod
latinis Deside-
rius, & Græcis
Erasmus: quod
in illũ per Anti-
phrasin verè
quadrat.

Catholica Christi Ecclesia discessionis, sacrilegæque apostasiæ initium faciundum videbatur. Verum quibusnam scripturarum locis, aut Veterum PP. testimoniis nixi tam parricidale excusare studeant bellum, nunc expendamus. Dogma igitur suum aliquot probat locis scripturarum, quæ nos partim admittimus, Deutero. 6. Matth. 4. Psal. 5. Esa. 63. Quæ autem videntur aduersari Catholicæ doctrinæ, nos hic, vti & in posterum, subiiciemus suo genuino reddita sensui post Anthithesin Catholicorum; quos aliud fingunt docere, quam Scriptura habet, aut Orthodoxorum PP. consensus: quem nos Catholicis Ro. Ecclesiæ filiis esse consentaneum, hosque nihil contra Dei verbum sentire, aut peregrinum docere, demonstrabimus. Talem igitur Confessionistæ hic faciunt Anthithesin doctrinæ Catholicorum de Inuocatione.

„ Papatus ex aduerso (inquiunt) & Romana Ecclesia docet inuocandos sanctos homines mortuos, & ab illis petendum auxilium. Ex hoc vno religionis inter Catholicos & Confessionistas controuersæ capite, facillimum videre est, quoniam studio, & quàm bona fide istud scriptum concinnarint isti delecti Confessionistarum Theologi, & Cõsiliarij Politici. Et si enim pietatis specimen præferant: res tamen ipsa manifestissimè clamat ipsos dissidij istius parricidalis sacrilego studio captos, infestoque Rom. Pontificis odio cecos veritatem improbè dissimulare, agnitamque Orthodoxorum Patrum doctrinam Catholicis consentaneam inuidè extenuare, callidisq; commentis, data opera, impiè obscurare: quemadmodum & ex sequentibus plerisque omnibus doctrinæ, quam dicunt à Roman. Pontifice totaque Ecclesia Catholica ei adhærente adulteratam & prophanatam, capitibus meridiana luce liquebit illustrius. Fingunt hoc loco Catholicos docere, contra Scripturam & Orthodoxorum PP. consensum, inuocandos sanctos, quos impiè appellant homines mortuos, non enim est mortuorum Deus, sed viuentium, ait Christus Iohan. 10. Sed quo maiorem inuidiam conflarent Catholicis, quasi cum Idololatriis mortuos homines colerent, maluerunt cum Vigilantio suo auo hac de causa olim anathemate notato, & Iuliano Apostata inuidiosè loqui,

Noni Confessionistarum patroni quâta improbitate hanc causam egerint.

Iohan. 10. Sanctos impiè appellari homines mortuos à Confessionistarum Apologeticis.

loqui, quàm diuinis sacrarum literarum vti vocabulis, quæ sanctos Dei homines hoc ab exilio eductos vocat Viuos Dei amicos, viuos viui Dei filios. Fides enim Christiana eos non patitur vocari mortuos, quos ipsa perspicuè docet Deo viuere. Ait quidem eos dormire, sed mortuos appellandos Christus vetat. Iohan. 10.

Plalm. 138.

Nos ergo cum Christo de Christiana religione loquentes, illos sanctos cum Domino beatè viuentes, siue illos sanctos Dei amicos & filios viuos hac misera ex vita, quæ assidua mors est, tabesque perpetua, ad illam cælestis patriæ vitam, quæ demum vera est vita, euocatos totam per Ecclesiam Catholicam obtineamus inuocandos ad auxilium. Hac de causa præclari isti Confessionistarum Patroni nos accusant impietatis, sacrilegij, idololatriæ. Nos verò hac in re omnino vllam negamus esse impietatem sitam, vllam uè à nobis designari idololatriam: quam dum nobis isti Euāgelici ad vnum omnes exprobrare non verentur, primumque sui dissidij caput faciunt, non obscurè sese ipsorum prodit, quo aguntur, spiritus, minimè sanctus.

Siquidem ab hoc Religionis capite simili planè impietate atque calumnia exorsus, vti nuper indicabatur, Machumetus deplorandum suum schisma in Christianam inuexit Ecclesiam. Quò enim Iudæos ad se pelliceret facilius, persuasit Christianos, à quibus impius descuerat, sua doctrina plures, paganorum more, introducere Deos, quòd sanctos martyres inuocant. Quod Machumetani schismatis fundamentum quàm calūnia scateat verè Sathanica, mox liquefcet planius.

Cur Machumetus à Sanctorū inuocatione suas exorsus sit calūnias cōtra Christianos.

Optimè verò habet, quòd doctrinæ suæ & Catholicæ isti Confessionistarum patroni antithesin hoc à religionis capite sunt exorsi. Hinc enim, Christo aspirante, liquebit ipsos nouæ suæ doctrinæ, quam vocant, Euangelicæ, prætextu, non solum impia priscorum hæreticorum ab Orco reuocare dogmata: sed manifestò etiam renouare ipsissimas blasphemias, quibus pagani olim Christianos passim traducebant, vexabant, illudebant. Sed vt illis iusta fuit venia danda, quòd ex ignorantia peccarent; (nesciebant enim quonam cultu, aut quo inuocationis genere sanctos suos Dei martyres Christiani colerent;

Sathanā nūc per Euangelicos idē moliri, quod olim per Paganos & Machumetum à Christo apostatam.

Confessionistæ impia priscorū renouant dogmata, & priscas Ethnicorum calūnias contra Christianos.

aut inuocarent) ita Confessionistæ nulla apud Deū cordium cognitorem, sunt venia digni; vt non dixerim ipsos in spiritum S. peccare, quod agnitam doctrinam Catholicis omnibus familiarem, in alium maligno studio detorquent sensum, quàm ipsi docent.

Discrimen solidū inter Christianā inuocationem Dei & sanctorum.

Sancti aduocantur in auxilium vna nobiscum à Deo efflagrandum.

Non enim Sanctos diuino cultu colimus, aut tanquā Deos adoramus siue inuocamus, quos sua potestate credamus nobis posse auxiliari, aut quibus sacrificiū illud peculiare, quod Christiano vocabulo latrias, diuinæque seruitutis appellamus: sed solum tanquam Dei amicos, Dei seruos, immò Dei filios; qui precariò nobis vota impetrent, aut nobiscum comprecatores efflagitent à communi Domino & Patre nostro cœlesti, quem vnum verum credimus, agnoscimus, colimus Deum. Hunc solum iuxta eius verbum Deuter. 6. & Matth. 4. vt Deum adoramus; ei soli, vt Deo seruimus, immolamus, sacrificamus, verè diuinum cultum, diuinam seruitutem, diuinam denique latriam pia religione offerentes.

A Iudæis orta calumnia quod Christiani sanctos diuinis honoribus colant.

Iudæi Christianis anno Domini fere 150. exprobrant, quod nunc Confessionistæ.

Euseb. libr. 4. cap. 15.

Apostolorū discipuli eisdem impietatis nobis obiectati, quod isti distinguunt inter cultus varij genera. Solum Deū colimus & adoramus.

Hunc diuinum cultum Iudæi primū & Pagani olim, vt nunc Confessionistæ, clamitabant Christianos suis Martyribus, hoc est Sanctis Dei hominibus iam cum Christo regnantibus impendere, vt disertè apud Euseb. in vita Sancti Polycarpi legitur, vbi Iudæi Paganos instigant, ne patiantur illius corpus flammis frustra traditum, sed diuina vi intactū Christianos abripere, ne fortè (inquirebāt) deserto Crucifixo hunc colere, σεβειν, atq; adorare incipiant. Verū quonam cultu suos martyres vel primi illi Christiani Apostolorum discipuli (nam plerique illorum vnā cum D. Polycarpo suo Episcopo D. Iohannem Euangelistam aliosq; Apostolos audierant) coluerint, satis superque Ecclesia Smyræorum illa Epistola ad Ponti Ecclesias data exposuit. Ignorant miserrimi, inquit, quia neque Christum possumus deferere, neque alium quenquam colere, σεβειν, adorare. Hunc enim tanquam Dei filium adoramus: martyres verò tanquam Domini discipulos & imitatores ἀγαπῶμεν ἀξίως, vt dignum est, diligimus propter inuictam ipsorum erga Regem & magistrum charitatem, quorum nos & socios & discipulos fieri optamus.

Calumniæ Fausti Manichæi &

Similiter & D. Augustinus Faustum Manichæū cōmemorat

rat

rat Catholicos fuisse calumniatum, quod martyrum memorias in Idola conuertissent. Sed omnium impudentissimè Iulianus Apostata, quo nullus omnium (teste D. Cyrillo libr. v. præfat.) in Christianos fuit dicacior aut maledicentior. Isigitur suis scriptis Rō. populum, aliosque sibi subditos ad Deorum suorum mortalium cultum reuocans; Auscultātes Christianorū sermonibus decepti estis (inquit apud D. Cyrillum lib. 6.) & non vnum adhuc colitis Deum, sed hominem (Galileum Christum) immò & alios multos infelices, & cæt.

Quid ergo verat eadem oratione istam blasphemam Confessionistarum calumniam illi paganicæ, immò Iudaicæ germanissimā refellere, qua illi PP. olim imperitam paganorum refutarunt blasphemiam? At sanctos martyres, ait Iuliano D. Cyrill. libr. 6. neque Deos esse dicimus, neque adorare consueuimus. Laudamus potiùs eos summis honoribus, quod pro veritate strenuè certarint. Copiosius D. Augustinus. Nec tamen nos eisdem martyribus (inquit de Ci. Dei, li. 8. cap. 27.) templa, sacerdotia, sacra & sacrificia constituimus, quādo non ipsi, sed Deus eorum nobis Deus est. Rursus paulò inferius.

Nos itaque martyres nostros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, nec sacrificia illis offerimus. Rursus lib. 22. cap. 10. Sed nobis martyres non sunt Dij, quia vnū eundēq; Deum & nostrū scimus & martyru. & infrā, Nos autem martyribus non templa fabricamus, nō altaria, in quibus sacrificemus martyribus, erigimus: sed vni Deo & martyrum & nostro sacrificium immolamus.

Similiter & maximo Medaurenf. philosopho Christianos de martyrum idololatria calumnianti D. Augustinus respondet. Ne te in sacrilega conuitia (inquit epistola 44.) ignorātia imprudentem trahat: scias à Christianis Catholicis nullum coli mortuorum, nihil denique vt numen adorari, quod sit factum aut conditum à Deo: sed vnum ipsum Deum, qui fecit & condidit omnia.

Hic hinc Confessionistæ aures arrigite, & illam D. Augustini testis fide dignissimi verba aurea seriò expendite. Non ipsi martyres: sed Deus ipsorum nobis est Deus. Rursus, Nos martyres nostros non diuinis honoribus colimus, neque sacri-

Iuliani A. apostata cum illis Confessionistarum criminibus Catholicæ Ecclesiæ sunt eodem, vnde & Verè PP. aboleretur sententiis.

D. Cyrillus negat nos adorare martyres.

D. Augustin. de Ci. 8. cap. 27. Martyres nobis nō sunt Dij, sed ipsorū Deus nobis vnus est Deus.

Martyribus nō sacrificamus, neque templa fabricamus.

Nihil vt numē adoratur quod creatum est. Nullus mortuorū vt Deus colitur.

ficia offerimus : non martyribus , sed martyrum Deo immolamus. A Catholicis enim Christianis vnus colitur Deus.

Reprehenditur
immodicus D.
Virginis Mariæ
cultus, quæ
Deum adorandam
negat Epiphanius.

Rectè igitur D. Epiphanius stolidas aliquot mulierculas per Arabiam & Schytiam reprehendit, quæ ex imperitia D. Mariæ virgini panem offerebant, & in nomine eius immolabant: quod Maria sancta fuit, & honorata, inquit, sed non ad adorationem nobis data. non enim quisquâ sanctus adoratur : non enim dominabitur nobis antiquus error, vt relinquamus viuentem, & adoremus ea, quæ ab ipso facta sunt. Quo autè sensu neget adorandos sanctos, inferius explanat: Carnem induit
» Dei verbum (inquiens) ex sancta Virgine, non tamen vt ad-
» retur Virgo, neque vt Deum efficeret, non vt in nomen ipsius
» offeratur.

Theodoretus
negat martyres
vt Deos colu-
re debitos tam-
en honores eis
persoluendos.

Quo ritu & ad-
uocationis for-
mula olim fan-
cti à Christianis
in auxilium
inuocati & ro-
gati.

Similiter & D. Theodoretus eidem illi Paganorum calumniæ lib. 8. de Curat. Græcarum affect. respondens disertè docet, Christianum populum nullos martyres in Deos referre, sed debitos eis honores persolvere, vt Dei testibus seruisque amantissimis. Deinde inferius quonam studio atque pietatis cultu populus Christianus sacra martyrum busta accedat exponens, Qui peregre (inquit) proficiscuntur, petunt martyres sibi comites, vel potius itineris duces: qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes. Non qui se ad Deos accedere arbitrètur: sed qui orent Dei martyres, tanquam diuinos homines, intercessoresque sibi eos apud Deum aduocent ac precentur.

An non hic liquidò videant Lyncei isti Confessionistarum Patroni eandem sese nunc Christianis calumniam cum Paganis, immo cū Iuliano apostata & Machumeto obiicere, quod eisdem planè verbis olim Pagani, adeoque Iudæi priscis exprobrabant maioribus nostris Christianis?

CAP. II.
Confessionistæ
apud Deum sunt
inexcusabiles, de
manifesta calu-
nia: sed excusa-
tis principibus
Ro. Imperij &
consiliariis Po-
liticis, accusan-
tur eorum pseu-
do Theologi.

SED illis, quod diximus, ignorantia conciliauit veniam: vobis autem, Viri Euāgelici, quoniam esse queat veniæ spes? non ago nunc de illustriss. Principibus (quibus cum nihil in præsentiarum negotij est, quos fraudulenter veritate priuari indolescimus, & apud Do. assidui deploramus) non ago nunc de Clementiss. Confes. Augustanæ ordinibus, ipsorumque Consiliariis Politicis, quibus iusta fortè est accuratoris Theologi-

carum

carum r
logos, qu
fession
dam tur
brosum
Chryso
rum in
Eitis eni
centonib
muniū M
velstratis
logi omni

Quo a
non egiss
huius æt
stratum
Cum e
simifto in
mante c

Vt nū
tholicos a
hic perse
an non in
videbimu
norum se
solemnem

martyrū a
Non enim
bis credat
ex ipsa hac
de commu

Si vidist
potestis; q
tis doctrin
verbis con
Deinde
certò conu

carum rerū cognitionis excusatio: sed vos appello hīc Theologos, qui vestris Dominis, Statibus imperij, & Ordinibus Cōfessionī Augustanæ addictis, istam operam nauastis cū infidam tum verē sacrilegam. An nō legistis Vet. omnes PP. Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Basilium, Nectarium, Chrysost. sanctos Dei martyres inuocare: Sed demus vos istorum in scriptis hoc non legisse, aut animaduertisse potius. Estis enim plerique aliorum futilibus rapsodiis, leuiculisque centonibus facillē contenti, aut vno præclaro illo locorū comuniū Melanchthonis libello apprimē instructi: quibus si illa vestratis Lutheri aurea haus-postilla accesserit, iā demū Theologi omnibus propē numeris vobis videmini absolutissimi.

Quo autem colore excusabitis, vos isthac contra vestram non egisse, aut scriptitasse conscientiam, qui in Catholicorum huius ætatis scriptis à vobis hīc recitatis, istud liquidò demonstratum non potuistis non legere, non sentire, non videre?

Cū enim ipsorū verba, periochas, capita & sententias passim isto in scripto diligenter admodum recitetis, an non reclamante conscientia istud negotium agitis?

Vt nunc præclarissimos alios huius memoriæ scriptores Catholicos æterna sanē memoria dignissimos vobis lectos (quia hīc persēpe recitados) breuitatis causā silentio prætereamus, an non in Panoplia nostra toties hīc ad verbum (sed qua fide videbimus infā commodiū) recitata vidistis longa Christianorum sæculorū serie cōmemoratos Patres Orthodoxos, qui solemnem Catholicis in hanc vsque diem sanctorum Christi martyrū atq; Dei filiorum inuocationē faciunt contestatam? Non enim vos istum Vet. PP. consensum illic vidisse, quis vobis credat, qui tam varia controuersorum dogmatum capita ex ipsa hac nostra Panoplia, de matrimonio, de S. Eucharistia, de communione, aliisque rebus disertē ipsi recitastis.

Si vidistis, mala fide igitur vos istam rem gerere, negare non potestis; qui manifestam Patrum Orthodoxorum dissimulatam doctrinam Catholicis cōsentaneam, tam liquidis ipsorum verbis contestatam atque confirmatam.

Deinde vos mala fide rem tanti momenti, gerere vel hinc certò conuincamini, quòd omissis illis, immo contra conscientiam

Anonymos Cōfessionistarum Theologos rem mala fide gerere, atque contra suam ipso. um conscientiam notā calumniis oppugnare.

Veteres Patres dissimulat Cōfessionistarū Patroni, pro nobis stare.

tiam dissimulatis antiquis Patribus Orthodoxis Ecclesiæ Catholicæ doctrinam confirmantibus, allegatis obscuriores aliquot doctores, quorum quasi præcipuè testimoniis Catholica nitatur Ecclesia ad hoc fidei suæ Christianæ caput statuendū.

Quid enim opus fuit allegare Petrum Lombardum, Bonaventuram, Casperem Sargerū, & si Christo placet, Psalterium Virginis ante annos, inquit, 86. Venetiis impressum? An istorum fide & autoritate nititur Catholica Christianorum Ecclesia ad statuendam sanctorum Dei martyrum inuocationem?

Sed hac arte exosam vobis doctrinam licuit facilius imperitis persuadere esse fictitiam; quia obscuris illis aliquot hominibus, recentioribusque nixa videretur authoribus. O fraudulentum cōmentum Euangelicis sanè viris indignissimum!

Sed ne diutiùs agnitam vobis inficiari queatis veritatem, neque fraude prorsus Sophistarum (quos verissimè Aristoteles, teste Cle. Alexandrino, Veritatis dixit fures) vestros diutiùs decipiatis dominos, Imperij Ro. Ordines, paucis demonstrabimus Catholicam Christi Ecclesiam, à qua vos arte planè Sathanica illos sacrilegè studetis abducere atque distingere, Orthodoxos omnes Patres suæ de pia sanctorum inuocatione doctrinæ habere & testes & magistros ante annos plus minùs 1000. illustrissimos.

Quod ut citra omnem prorsus ambiguitatem fiat pio Lectori indubitatissimum, agedum, nunc in medium veniat totus ille veterum Orthodoxorum Patrum chorus, meritòque optimo piis omnibus venerandus Christi Iesu Ecclesiæ Senatus, cuius & membra erāt, uti & nos, & veram hanc ipsius doctrinam omnes voce, plerique scriptis, plurimi sua vita, suoque aded sanguine pro illa fuso confirmarunt testatoremque reddiderunt.

Porro, ne quis calumniandi relinquatur maleuolis argutisque (quorum plena sunt omnia) sophistis locus, nos illos tantum ordine recitabimus Patres Orthodoxos, qui ante annos plus minùs mille florentissimi Christianam propagarunt, ornarunt, illustraruntque doctrinam, priusquam Germania nostra ullam illustriorem aut constatiorem de Christo, Deoque vero publicè suscepisset cognitionem aut professionem: quo

vel

Libr. Stromatum.

D. V.
bone) E
clesiæ l
cianum
me im
re, & cu
sequunt
Theo
ribus bu
petere d
dari, par
cupere it
tionem f
Georg
lenni de
mi, iussu
vnum qu
currisse v
S. Vict
dalica, D
ctos) de q
Estote Ap
Iustini
Procopiu
liquias SS
rant, quo
que pro n
rarit, idem
pinionib
D. Max
nem certi
martyrum
enim dixi
specialiter
mus, sub
quos dese
D. Hie

D. Vigilus Tridentinus in Germania (teste Plinio & Strabone) Episcopus sub annum Domini 500. doctrinam suæ Ecclesiæ luculenter in vita D. Sisynij & aliorum ad D. Simplicianum, D. Ambrosij Mediolanen. successorem tradit. Nunc me immeritum vtrique consortem paterno amore consolare, & cum eisdem sanctis apud ipsum exorator accede, & quæ sequuntur.

Anno Do. 500.
D. Vigilus S. Sisynium inuocat exoratorem.

Theodoretus libro 8. Græcanic. affect. Christianos à martyribus bulta sacrasq; ipsorum reliquias frequētantibus ex more petere docet bonæ valitudinis cōseruationem, steriles prolem dari, parentes sua cōseruari pignora, peregrinantes sibi illos cupere itineris comires, immo duces: quæ omnia citra inuocationem fieri nequeant.

Anno. 480.
D. Theodo. docet martyres inuocari solitos.

Georgius Alexandrinus testatur populum Christianum solenni de more accurrisse ad S. Reliquias D. Iohan. Chrysostomi, iussu Theodosij Iunioris reuocatas honorandas. omnes ad vnum qui in Ecclesia (inquit in vita eius) deprehensi sunt, concurrere vt eum supplices venerarentur.

Anno. 460.

S. Victor Vticen. sub finem lib. 3. de persequutione VVan- dalica, Deprecamini Patriarchæ (inquit orat. ad omnes sanctos) de quorum stirpe nata est Ecclesia. Orate SS. Prophetæ. Estote Apostoli suffragatores eius, & cæt.

Anno. 480.

Iustinianum A. cum medicorum auxilio destitueretur, ait Procopius libro primo Hist. relicta arte humana, fiducia ad reliquias SS. quatuor martyrum vertisse, qui olim Ro. milites fuerant. quo autem euentu istorum patrocinii sese crediderit, atque pro more tunc Christianis solenni eorum auxilia imploraret, idem non subticuit, illum in summa necessitate veris opinionibus fuisse adiutum differens.

Anno. 530.
Vide Procopiū lib. 1.

D. Maximus Taurinen. vt sanctorum martyrum inuocationem certius suis persuaderet, docet ser. in natali Tauricorum martyrum, sanctos vel post hanc vitam esse defensores. Cum enim dixisset, Cunctos martyres deuotissimè percolēdos, sed specialiter eos venerandos à nobis, quorum reliquias possidemus, subtexuit, Ideo fratres, inquit, veneremur eos in seculo, quos defensores habere possumus in futuro.

Anno. 400.
D. Maximus.

D. Hiero. disertis verbis suam Paulam hinc euocatam orat,

Anno. 415.
D. Hierony.

Vale ô Paula! (inquit Epithaphio) & cultoris tui extremam senectutem orationibus iuua, fides & opera tua Christo te fociant, præsens facilius quod postulas impetrabis.

Anno. 410.
Prudentius in
hymnis mart.
Ephrem in ora.

Prudentius D. Laurétium, D. Hippolytum, aliosq; martyres inuocat hymnis in illos scriptis, Hos inter, ô Christi decus audi & Poetâ Rusticû. Ephrem magni Basilij discipulus D. Virginem Mariam appellat vnicam spem desperantium, oppressorum subsidium, omnium Christianorum profugium, eam orans vt Deus eius precibus, & Prophetarum ac martyrum intercessionibus, omniumq; sanctorum supplicationibus suæ creaturæ misereatur.

Anno. 360.
Nazianz. Basilij
inuocat in auxilium.

Nazianzenus in monodia sic Basilium inuocat: Tu obiter è cælo nos respice, & datam mihi renum debilitatem ac articulorum dolorem vel iube discedere, vel adiua. Sic & D. Athanasium interpellat. Tu autem è superius (inquit orat. 25.) propitius nos respice, & populum sanctum dirige S. Tinnitatis adorantem, & nos in pace foue & compasce.

Similiter & D. Cyprianum orat, Tu tandem Cypriane (inquit orat. 19.) nos ab alto propitius respice, nostrumq; sermonem ac vitam dirige, & sanctum ouile hoc pasce, aut vna rege, ac reliqua ad meliora dispone, molestos lupos syllabarum & verborum venatores abige, ne debacchetur atque grassetur aduersus templa altariaue rabiosus & sceleratus Barbarus, ne conculcet sancta prophanus & impius.

Anno. 370.
D. Gregorius
Nyssenus.

Hunc in modum & D. Gregor. Nyssenus D. Theodorum interpellat, Tu verò huc iam ades ad nos, vbicunque tandem fueris, vt diei festo præsis: Veni ad hos, qui te honorât, cognosce ac vise ferias, quæ celebrantur. Timemus afflictiones, expectamus pericula, non longè absunt scelesti Schyte, bellum aduersus nos parturientes. Vt miles propugna pro nobis, pete pacem, vt hi publici conuentus non desinant.

Anno. 355.
D. Basilij suis
martyres proponit
vt patronos
inuocandos.

D. Basilij illos suos 40. martyres suo populo proponit non solum in exemplum, sed vt patronos & apud Deum intercessores. Quanti laboris fuit, vt vnum aliquem reperires, qui pro te Dominum placaret: quadraginta iam sunt, concordem orationem sursum mittentes.

Nectat-

vel tandem oculos recipiat, videatque & ipsa se olim germanè regeneratam Christi Iesu Euangelio eidem Catholicæ fuisse insitam Dei Ecclesiæ, cuius diuinam ab initio traditam doctrinam nunc seducta temerèque persuasa velut Idololatricâ impiè detestatur & execratur. Quare allatis ex illis III. Sanctæ Dei Ecclesiæ columnis Ambrosio, Chrysost. & Augustino irrefragabilibus de pia sanctorum Inuocatione testimoniis, quòd illos potissimum aduersus Catholicam doctrinam præclaris istis Confess. Augustanæ propugnatoribus adducere placuit, reliquum pertexemus Orthodoxorum Patrum catalogum, ut suo iugulati gladio agnoscere cogantur sese à perpetuo Ecclesiæ Dei consensu peregrina sectari dogmata.

Prodeant igitur in theatrum tres illi testes fide dignissimi, quorū verba aliquot frustulatim aquulsa, sacrilegè deprauata, & impiè detorta nobis obicere non dubitarunt isti anonymi Confessionis Augustanæ Apologetici.

AN D. Ambrosium de sanctorum Inuocatione dubitasse nedum pro idolomania habuisse credas, quum eum libro de Viduis audis perspicuè sonantem, obsecrandos esse Angelos, qui nobis ad præsidium dati sunt? obsecrandos etiam martyres, quorum videmur quoddâ corporis pignore patrocinium vendicare? Nam Christi martyres (inquit lib. 10. in Lucâ c. 21) Principibus seculi anteferuntur. Nam reges ac principes fiunt supplices: illi patroni. Hinc magna fiducia populū suum Mediolanen. hortatur: Rogemus Petrum (inquit Ser. 32.) ut nobis Regiæ cælestis ianuas aperiat. Rursus lib. 10. in Lucâ c. 22. Vnde te euocem Petre, ut doceas me; quid flens cogitaueris: Doce nos quid tibi profuerint lachrymæ tuæ. Sic epist. 32. li. 5. Aduertitis ergo (inquit. de Angelis custodibus loquens) quòd seruulos Christi magis custodiant qui non videtur, quàm qui videntur. Sed & illi (Angeli) si custodiunt, vestris custodiunt orationibus aduocati. D. Iohannem Chrysost. sic & sensisse & docuisse manifestius est, quàm ut vel cæcus dubitet. In liturgia orat D. Michaelē, ut suis intercessionibus nos muniat. Item S. Nicolaum Patrem orat, ut legatione fungatur apud Christum Deum, ut salutem animæ consequamur.

Sic & Homilia 1. ad Philippen. His itaque cognitis, nec sanctorum

Quisnam ordo hic seruulus in veterum PP. testimoniis de sanctorum inuocatione.

D. Ambrosius angelos & martyres nobis obsecrādos docet.

Sancti Regibus supplicibus apud Deum sunt patroni. Ambros.

D. Petrū docet orandū Ambros.

D. Chrysost. S. Michaelē orat, & S. Nicolaum facit legatum ad Deum.

ctorum preces contemnamus, neque totum in illos proiiciamus, & cæt. ἀλλὰ καὶ παρακαλῶμεν ἑυχέσθαι ὑπὲρ ὑμῶν καὶ χεῖρα ὀρεγείν, καὶ αὐτοὶ ἐχόμεθα ἀρεταῖς: sed oblectremus etiam, ut pro nobis orent, atque precentur, manumque porrigant, adhæreamus & ipsi virtutis studio, & cæt. Neque verò suos Chrysostomus tantum hortatur ad piam sanctorum inuocationem: sed quidnam sua ætate publicus etiam Christianorum mos habuerit, alibi exponit.

Inuocandi Sanctos ad auxiliū & intercessionē apud Deū mcs Romæ & Constantinopoli.

Ipse qui purpuram indutus est, inquit homil. 66. ad populum Antiochenum, accedit illa seruorum crucifixi, hoc est, Apostolorum complexurus sepulchra, & fastu deposito, stat sanctus supplicaturus ut pro se apud Dominum intercedant, & scenarum fabrum & piscatorē etiam mortuos orat, & protectores orat, qui diademate redimitus incēdit. Et infra: non hoc tantum quis Romæ videat, sed & Constantinopoli.

D. Augustinus S. Cyprianū inuocat ut se adiuuet.

D. Augustinum eiusdem fuisse & sententiæ & doctrinæ paucis est nunc exemplis demonstrandum. Grauem admodum ingressus contra Donatistas luctam, Adiuuet nos (inquit lib. 7. c. 1. de baptis.) Cyprianus orationibus suis in ista carnis mortalitate laborantes, ut donante Domino quantum possumus, bona eius imitemur.

Rursus, cum toto mentis affectu beatissimæ Virginis nos intercessionibus committamus (inquit scim. 2. de assumpt.) omnes eius patrōcinia omni nixu imploremus.

Imperatores adorāt Petrum, ait Augustinus. Extrat in codice homil. Louan.

Item Ser. 11. de conuersione D. Pauli, testatur excellentiam Imperatorū genibus prouolutā adorare Petrum piscatorem. Sic & To. 10. ser. de sanctis, Commendemus nos orationibus S. Stephani. Item ser. D. Laurent. oremus igitur fratres, D. Laurentium & cæt. Sic igitur præclari illi tres Orthodoxi PP. Ambros. Chrysost. & Augustin. de pia sanctorum ad auxilium inuocatione sensere, suūque docuere.

Venio nūcad aliorum Orthodoxorum Patrum catalogum, qui hanc piam sanctorum inuocationem demonstrabit toto semper orbe Christiano cum notam, tum vſitatam, ut pius lector meritò miretur, ausos fuisse illos Confessionistarum patronos hac de re Catholicam vexare Ecclesiam, impiēque accusare idololatriæ.

D. Vi-

cessor plurimis locis, suisque Catechisticis institutionibus hanc doctrinam disertè proficitur, quam à maioribus proditam suis tunc tradidisse discipulis Catechumenis & auditoribus siue competētibus, est indubitatissimum. Origenes igitur ille Adamantius illustre Catholicæ Dei Ecclesiæ lumē, ac decus quondam singulare, ne quid de doctrina illius Apostolicæ ætatis, (quam Clemens Alexandrinus Panteni viri Apostolici discipulus Origeni discipulo tradiderat) dubites, perspicuè hanc sanctorum intercessionem atque inuocationem docet, disertisque verbis contestatum facit, fuisse tunc tēporis, immo maiorum, id est, Apostolorum ætate, Christiano populo v̄sitatissimam. nam homil. 27. in D. Matthæum, docet discipulos Christi, cæterosque sanctos non solum tunc (in vita) sed etiam modo miranda opera erga figmentum humanum confitētes ante conspectum Christi intercedere, & Christum prouocare, vt ne deserat genus humanum propter peccata.

Idem Origenes D. Iob rogat, O beate Iob, (inquit lib. 2. in Iob) viuens in perpetuum apud Deum ora pro nobis miseris. Rursus in Threnis, O sancti Dei vos lachrymis, & fletu pleno dolore deprecor, vt procidatis misericordiis eius pro me misero. Et paulò post, Hei mihi, pater Abraham, deprecare pro me, ne de finibus tuis aliener. Quàm verò id fuerit sua ætate antiquum, & originis prorsus Apostolicæ plenum, testatur homil. 3. in diuersos. Innocētum (puerorum inquit) memoria semper, vt dignum est, celebratur in Ecclesiis, secūdum integrum ordinem sanctorum, vt primorum martyrum pro Domino occisorum. Et paulò post: Bene ergo & secūdum voluntatem Dei eorum memoriam sancti Patres celebrari mandarunt sempiternam in Ecclesiis, velut pro Domino morientium, velut pro gentibus & Iudæis credituris, vel etiam pro ipsis parentibus (quorum parentes, vt diximus, præ nimio dolore percutiebantur) vt eis intercessio filiorum plurimum profuisset.

Cum igitur Catholici hos longo catalogo enumeratos Orthodoxos PP. sequamur hoc in controuersię capite de sanctorum cultu & inuocatione magistros, quis fuerit proiecte adeò audacię, ne dicam dementiæ amplius, vt in posterum audeat nos vnà cum venerandissimo illorum Orthodoxorum Patrum

Senatu

Senatu idololatrias aut idolomanias accusare?

Quod si quis dixerit nos, vnà cum illis hominibus errare impiè, Deoque iniurios esse in idololatrâ sanctorum inuocatione, is Iudæos, Machumetanos, & Apostatas sectatus, nos tota cum Catholica Dei Ecclesia errare sinat, certus nos cum illa (si fieri queat) malle errare, quàm cum deliro apostatarum, Paganorû, Turcarû, adeoque Iudæorû discipulo verum dicere.

Sed vtcumque sese nunc ea res habet (nimirum an Patres illi Orthodoxi omnes atque vniuersi Christo, Deoque iniurijs atque blasphemi diuinum honorem sanctis Dei seruis Christi martyribus tribuētes, tam horribiliter errarint, nec ne) hac quæstione, inquam, ad tempus reposita, erat tamen à Confessionistarum Patronis istis Theologis & Consiliariis illa SS. Patrum doctrina candidè hoc in scripto Cæsareo exponenda, quò liquere potuisset veritatis studioso, nos cum illis vnū sentire, idemque docere ac constanter profiteri.

Ista Patrum veterum Orthodoxorum testimonia, anonymi Confessionistarum Patroni vobis erant alleganda, aut saltem indicanda, si animus fuisset rem hanc ex fide atque veritate ipsa gerere: quos cum silentio prætereatis, immo reclamante conscientia dissimuletis, atque adeò de industria deprauetis & inuertatis, an fidelem operam vestris dominis, Imperij Ro. ordinibus præstitisse equis iudicibus in hac omnium maxima æternæ salutis causâ videamini?

Sed sic oportuit vos accuratam vestro mendaciorum patri diabolo nauare operam, per quam à vero Christi Euangelio, infelices Imperij Ro. ordines vestra sophistica delusos ad perniciosas seduceretis hæreses, iudicio Catholicæ Ecclesiæ iam olim damnatas, pari namque inuidencia, immo dementia vti & vos nunc, Sanctorum cultum & inuocationem derisit Vigilantius, Eunomius, Porphyrius, & ne quid vestro desit ordini, Iulianus, Augustus quidem Ro. Imperij, sed Christianæ fidei apostata: ad quorum exēplum & vos Catholicam Ecclesiam insanè clamitatis idololatricâ, ob pium veterum Patrū exemplis contestatum sanctorum cultum. Sed nihil eodem illorum furore insanientibus aptius respondeatur, quàm olim illi exorienti Galliarum pesti Vigilantio D. Hierony. Quis enim in-

sanum

Quam præclaros sequantur magistros Confessionistæ, dū Catholicos conuictantur esse idololatrias ob sanctorum inuocationem.

Nectarius oratione in D. Theodorum à Iuliano Apostata trucidatum sic orat: Cum Deo iam assistas, inquit, proximus, *Ἰησοῦ* Christum redde propitium.

Anno. 350.
Nectarius.

Sic & D. Athanasius D. Mariam inuocat, Et iam audi (inquit homil. in Euang. de S. Dei para. ex Nannij versione, fol. 638.) filia Davidis & Abrahamæ, & inclina aurem tuam in preces nostras, & ne obliuiscaris populi, neque nostri: qui sumus de familia & domo patris tui. Et infrà, Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima virgo.

Anno. 340.
D. Athanasius.

Cyprianus cum Cornelio Ro. scribit, si prior hinc discesserit, vt sui apud Deum meminerit, an non docuerit sanctos post hanc vitam pro nobis orare, ideóque ex more Ecclesiæ Catholicæ fuisse inuocandos? Apud misericordiam patris, inquit, non cesset oratio pro fratribus & sororibus nostris. Certè illa ætate, nimirum sub annum Domini 250. fuisse sanctos publico ex more Christianorum inuocatos, ipse Cyprianus in vita sua (teste D. Gregor. Nazianzen. orat. 14.) disertè confirmat.

Anno. 250.
D. Cyprianus.
Libr. 1.
Epistola 1.

Siquidem recitat ex Cypriano exemplum Christianæ virginis, quæ magicis vexata fascinis, philtrisque fatigata amatoriis, virgo virginē Mariam *ἱερέυσα βοτάνῃσαι* inquit, supplex rogabat, vt periclitanti adesset.

Quod autè anno circiter 100. id est, Apostolica illa D. Panteni, & Clementis Alexandrini ætate, sanctos nō modo veneratione, sed certa etiam inuocatione Christiani coluerint, satis liquet apud Eusebium de sancta Potamiæna Virgine martyre, quæ non modo Basilidi suo Carnifici humanitatis beneficium, precibus post mortem impetrauit: sed suis quoque condiscipulis, siue potius Concatechumenis & Competitoribus, qui vnà cum ipsa in Origenis adolescentis schola in Christianæ religionis rudimentis erudiebantur.

Anno 100.
Ætate D. Panteni & Cle. Alexandrini sanctos fuisse inuocatos.

Cum enim Alexandrini Christiani exemplo Basilidis Carnificis planè paradoxo vereque admirando persuasissimum haberent, D. Potamiænam Virginem martyrem celeberrimam plurimum apud Dominum Christum sponsum posse, & vel impiis persecutoribus, adeóque Christianorum tortoribus resipiscantiam, beatamque conuersionem ex promisso

D. Potamiæna Virgo martyr fuit apud Christianum intercessione variis periculis impetrat martyrij coronas.

impetrasse, quānam censes ipse frater Christiane, fiducia pij condiscipuli illam rogarunt, vt suis fratribus, immo doctoribus præstaret, precibusq; ab eodem Do. Christo sponso impetraret, quod iam suo Basilidi tortori ex cōdicto præstitisse erat indubitatissimum? Is enim nocturna illius apparitione instructus, coronāque cælesti redimitus ab ipsa, intellexit se perbreui ad gloriosā martyrij Christiani palmā ipsius intercessione à Christo impetratam euocatum iri.

Qua sola apparitiōe tam fuit ille Basilides prætorianus miles sanè præclarus de Christianæ religionis veritate persuasus, vt sese suis commilitonibus Christianum profiteri vel nō rogatus nihil dubitauerit. Vnde & ad tribunal adductus & in carcerem abreptus, à fratribus Christianis signaculo Domini, id est, S. Baptismo munitus, postridie heroicū depugnauit Christiani martyrij agonē. Cuius tam stupendę conuersionis exemplo mirum in modū cæteri Christiani fuere cum in fidei constantia confirmati, tum ad maiorem diuini auxilij precibus & intercessione D. Potamiænæ suæ ciuis atque condiscipulæ impetrandi mirificè excitati, eam interpellantes, vt idem beneficij suis piis non negaret fratribus, pristinisque condiscipulis à Christo spōso impetrare, quod tam luculenter beneuolo suo iam dudum præstiterat carnifici Basilidi. Testatur enim Eusebius Cæsarien. lib. 6. c. 4. plurimos condiscipulorum idem ab eadem beneficium consequutos. Sed & aliis plurimis (inquit sub finem. 4. cap.) per illud tempus apud Alexandriam condiscipulis suis, cū quibus verbo Dei in Origenis schola operā dederat, Potamiæna simile munus traditur præstitisse, assistēs eis per visum, & coronas martyrij impetratas à Domino deferens, & vt in Græcis quibusdam nunc legitur, plurimos cumulatè ἀθρόως numerosē ad Christi fidem accessisse, quibus per somnum apparuit, & ad Dei verbum aduocauit. Porro quod illa ætate, id est, sub annum Domini ferè 100. Ecclesia Alexandrina sanctos Dei martyres, aliōsque diuos omnes cum Christo Do. regnantes ad auxilium inuocarit, quis nā, obsecro, certior, fidelior, indubitantior huius rei quærat testis, quā Christianæ illius scholæ Alexandrinæ Catechista Origenes? qui Clementis Alexandrini discipulus, atq; in Catechesi suc-

cessor

sanum caput, aliquando martyres adorauit?

Et si enim D. Hiero. profiteatur Christianos ad martyrum tumbras sanctos colere, venerari, rogare, & ad auxilium inuocare: (obiiciebat enim ille, Si aliquis precator aduenerit) negat tamen nos adorare martyres, quo sensu & Catholici negamus: nimirum latria, siue diuino cultu, sed tantum dulia, vti rectissime à Græcis Theologis antiquissimis didicit, æternūque obtinebit schola Christiana omnis Latina, aliāque omnis barbara. Qua vna distinctione omnis aduersariorum corrui, planēque funditus eueritur machina in sanctorum cultum & inuocationem abolendam misello sophismate in vna adorationis vacula latente constructa.

Porro tam est manifestum, D. Hiero. aureo illo libello sanctorum Christi martyrum astruere inuocationem, licet mirifica dicam impudentia, an imperitia istud inficietur Confessionis Augustinæ Apologia; vt propterea Theodorus ille Beza poeseos atque saltatoriæ in popina, salacisq̃ue amatoriæ in ganea, quàm Theologiæ doctior, D. Hieronymum idololatriæ damnare nihil dubitauit, Respons. ad argu. Brentij de Vbiquitate, fol. 400.

Illud tamen minimè negamus (inquit) totum illud Hiero. scriptum, quo sanctorum inuocationem, id est manifestā idololatriam defendit, nos nihil morari. Qua prætoria Beze tribu ni, siue Triumviri dudum Gallici sententia satis superque declaratum habemus, quam nō solum ab Orthodoxis Patribus inter se ac nobiscum concorditer, vnōque ore consentiētibus ex diametro dissentiant Euangelici, illos communi idololatriæ crimine ob sanctorum interpellationem, vti & nos accusantes: sed à suis etiam Syneuangelicis doctioribus quidem illis ac sanioribus, nouique Euangelij columnis sanè præclaris. Nam Martinus Bucerus tam constans olim Swinglianus, quàm post Lutheranus, Siquis (inquit ad Episcopū Abricensem) perpenſa illa Dei infinita, in sanctos indulgentia & facilitate, & simul illorum in nos miseros adhuc conseruos suos & commēbra charitate, animi ardore huc prorūpat, vt illos ceu præſentes præſens appeller, prōque se intercedere ad Deū roget, id licet in nulla scriptura doceatur, si sic tamen fiat, nulli

c

damnamus

D. Hiero. agnoscat SS. martyres rogandos, & ad auxilium inuocandos, sed nō adorandos, & Catholici profiteantur.

*Latria
Dulia*

D. Hieronymus agere de sanctorum inuocatione agnoscat Beza contra apologiam Confess. Aug. quæ pudēdā inficit istud negare audeat. Beza D. Hiero. damnat idololatriam.

Confessionistas non solum à Catholicis, sed & ab Orthodoxis Patribus dissentire fatentur primarij Euangelicorum magistri.

Bucerus nō potest dānare sanctorum inuocationem: idque probat exēplo Orthodoxorū Patrum veterum.

damnamus. Et postea in animis (inquit) sic comparatis, ubi videmus nihil tribui humanis meritis, sed omnia veræ misericordiae Dei & redemptoris nostri Iesu Christi, ita quod diuos, „ vt pro se orent, inuocant, licet id faciant absque ullo & sensu „ & exemplo scripturæ, damnare tamen non possumus. Atque „ hunc solum in modum videmus Orthodoxis patribus sancto- „ rum cælitum inuocationem vsurpatam & traditam.

Iohan. Oecolampadius negat esse idololatricam sanctos inuocare: quia id exemplum PP. Orthodoxorum docent.

Similiter & Oecolampadius, Neque orare inficias ierim (inquit annotat. in homiliam D. Chrysostomi. in Iuuentum & Max.) neque impiorum & idololatrarum esse asseuerauerim, cum illis (nimirum Chrysostomo, Nazanzeno, aliis patribus) implorare patrocina sanctorum, & cat. Sancti in cælis sua charitate flagrantibus non desinunt pro nobis intercedere. Quid igitur mali, si hoc petimus fieri, quod scimus Deum velle?

Quid ad hæc Beza nobilissimus Hagiomachos?

Sanctorum inuocationem probat Oecolampadius ex vniuersali Ecclesiarum consensu.

Sub finem suam conclusurus contra Hagiomachos, qui sanctorum (inquit) inuident gloriæ, conclusurus disputationem: Quid mali, ait, si & commendemus (populo) patrocina sanctorum, modò id circumspicere, opportunè, & modicè fiat pro auditorum qualitate? Id quod hic agit Chrysostomus, & Nazanzenus quoque in laudibus Cypriani, & obseruant hoc fermè omnes Ecclesiæ tam Orientis, quàm Occidentis. Et si hæc testimonia Bucerii & Oecolampadii sanè locupletissima abunde sufficiant moderatioris ingenij hominibus ad perpetuum Ecclesiarum omnium & Orthodoxorum Patrum tam in Oriente, quàm Occidente consensum demonstrandum: ne quid tamen habeant refractarij, quod conciliandæ paci Ecclesiasticæ obstet diutius, en tibi Martini Lutheri de hac controuersia illustris sententia, quam suis discipulis vario tempore præscripsit.

Lutherus negat sanctorum inuocationem esse superstitiosam & impiam, quod quia Bohemi docent, eos pronuntiat hæreticos.

Anno xviii. sic ad Georgium Spalatinum scriptum reliquit, Mi Spalatine, inquit, non fuit mens mea vnquam venerationem sanctorum esse superstitiosam: neque inuocationes pro causis vel corporalissimis. Hoc etenim sapiunt hæretici vicini nostri Picardi, & Bohemi, & cat.

Item anno xxii. ad Erfordenses, Sinite vt diuinorum implorent nomina, quando ita volunt. Rursus in respons. ad „ Louanienses. Non negaui vnquam nos meritis (inquit) & „ precibus

precibus
subdole
Lutheri
commu
voluit c
ad eam
vt se de
immo h
quit &
Eant
& se leg
istud fac
superst
re schis
nobis su
tium ex
Confessi
CAET
bis Euan
Turcica
nū hæc p
rū Ortho
ca Dei E
garrunt,
Quod sa
sarij illi E
tieritis Pa
habere vi
contentu
quasi solu
& per solu
tis sanctis
nobis or
nobiscū r
Christū p
nis Eccle
semper h

precibus sanctorum, quantumlibet imperfectis iuari: quod „
 subdolè mihi inurere conantur miseri homines. Ipse ergo „
 Lutherus etiam diu post suam à Catholica Dei Ecclesia ex- „
 communicationem non solum sinendam, aut permittendam „
 voluit ceu piam & legitimam sanctorum inuocationem: sed „
 adeò eam tollere noluit, ceu supersticiosum aut idololatriam, „
 vt se de hac doctrina impia quali falsò sibi imposita purgarit, „
 immò hæreticos appellat, qui ita cum hæreticis Picardis (in- „
 quit) & Bohemis sapiunt, „

Eant nunc Anonymi isti Confessionis Augustanæ patroni, „
 & se legitima, immo necessaria de causâ coactos clamitent, „
 istud sacrilegum ab Ecclesia Dei Catholica ob idololatriam & „
 supersticiosam sanctorum inuocationem patrare & defende- „
 re schisma: qui non modò patres omnes Orthodoxos, etià ita „
 nobis suffragantibus Bucero atque Oecolampadio, sibi sen- „
 tiunt ex diametro contrarios: sed ipsum etiam Lutherum suæ „
 Confessionis Augustanæ authorem.

CAETERVM quia atrocem istâ idololatriæ blasphemiam no- CAP. III.
 bis Evangelici ad vnũ omnes si non Iudaica cæcitate, saltem „
 Turcica impietate obicere nõ verètur; age videamus, obsecro, „
 nũ hæc pia sanctorum inuocatio perpetuis exēplis liquidòq; vete- „
 rû Orthodoxorũ omnium patrũ consensu semper in Catholi- „
 ca Dei Ecclesia & laudata & vsitata diuinis scripturis, quod „
 garriunt, sit aduersaria, aut ex eisdẽ firmamēta habeat nulla?

Non aduersaria
 scripturis, san-
 ctorum inuoca-
 tionem.

Quod sanctos vt pro nobis Deũ orēt inuocamus, volūt aduer- „
 sarij illi Euāgelico Christi Do. verbo esse contrariũ. Si quid pe- Iohan. 15.
 tieritis Patrẽ in nomine meo, dabit vobis; vnde diffidētiẽ plus „
 habere videatur, quàm pietatis, non esse tam illustri promisso „
 contentũ, aut Christo Do. oratori alios adiũgere cõprecatores: „
 quasi solus nõ sufficiat exorare. In solo igitur Christi nomine, „
 & per solũ Christum volūt, Christianis orandũ, nullis adhibi- „
 tis sanctis cõprecatoribus. Atqui dum vel sanctos oramus vt „
 nobis orēt, nõ nisi in Christi nomine Patrẽ oramus, quos vnà „
 nobiscũ rogamus, vt cõmunem patrẽ cõprecentur, solũq; per „
 Christũ petimus, vt exaudiamur; quemadmodum ipsa oratio- „
 nis Ecclesiasticæ forma satis superq; loquitur, quæ solenni ritu „
 semper his verbis, Per Christum Do. nostrum, concluditur.

Origo inuoca-
 tionis sanctorũ
 eruitur ex scri-
 pturis.

D. Paulus præter Christum alios adhibet cōprecatores.

Roman. 15.

Non pugnare autem cum Christi Domi. verbis dudum allegatis quòd alios desideramus, siue adhibemus comprecatores, vnus D. Paulus verborum Christi peritissimus, promissique illius Euangelici certissimus suo luculenter docet exemplo, qui Romanos fratres obsecrare non dubitauit per Christum, vt se orando adiuuēt siue *συναγωνίζεσθαι* cū laborāte atq; pugnante decertent orando pro ipso, vt ab infidelibus Iudæis liberaretur. Romano. 15.

Quod si officio mediatoris atque intercessoris Christi Do. non repugnare censuit Paulus diuinæ sententiæ sciētissimus, vt homines adhuc mortales, immo peccatores adhiberet sibi apud Deum Patrem pro Christi gloria illustranda Euangelioque propagando comprecatores, quænam fuerit insania sanctos vna cum Christo Do. regnantes negare rogādos siue obsecrandos, vt nos apud Deum adiuuent siue laborantes, vt i Augustinus Cyprianum, siue orantes, pugnantes, & pro vita æterna consequenda decertantes?

2. Cor. 13.

Cū enim eos nostri charitas, teste Paulo, in cælestem vsq; vitam perdurans, qua erga nos adhuc vasto hoc pelago nantes atque luctantes, multò sancti flagrant, quàm prius, ardentiore, cogat pro nobis vel non orantibus orare, indefinenterq; Deum obsecrare, vt vnà nobiscum plenam beatæ resurrectionis accipiant palmam, non magis dormientium in Do. id est Sanctorum cum Christo viuētium inuocatio diuino Christi Do. mediatoris, siue intercessoris singularis repugnat officio, quàm viuorum hic adhuc fratrum Christianorum Paulina obsecratio, vt pro se orent. Quod vbi verus Dei cultor populus Christianus toto concorditer orbe diffusus probè haberet perspectum, nulla ductus aut promissorū Christi diffidentia, aut impia in eundem iniuria impulsus, alios præter Christum Do. semper sibi adiunxit comprecatores. Nam Apostolorum exemplo sibi dist. dens plus aliena nitendum censuit oratione: veritus nequid sibi sua apud iustum iudicem obstarent commerita. quò minus exaudiretur. Siquidem hanc veræ humilitatis Christianæ modestiam plus apud clementiss. Patrem valere norat, quàm temerariam & audacē de exorando confidentiam; quæ sibi vni potius, quàm multis comprecantibus,

Exemplo Pauli maiores nostri diducere alios ad auxilium rogare comprecatores.

Ex vera Christiana humilitate sibi indignitatis suæ conscia oritur aliorum pro nobis inuocatio.

precantibus
Indignitatem
tyres, sp
Hac
ftri adeo
lolatriu
carint;
dus Sar
su Chri
trum C
meridia
Porre
vt prim
monis
concor
non me
piéque
dament
alios om
ille Bez
nunc p
superie
Sanct
vt nega
legatur
riam pr
& ciuita
gust. Ap
men in
versatur
Testa
Moyse
iuxta ill
haberet
fidelibu
liceant
sarium;

precantibus, votorum spem impetrationemque polliceatur. Indignus qui exaudiar, inquit pius ille, sed per patronos martyres, sperat medelam consequi.

Prudent. hymno in D. Laur.

Hac igitur persuasione verè Christiana ducti maiores nostri adeò non existimarunt sanctos inuocare impium, aut idololatrium, vt non solum ipsi sanctos & verbis & scriptis inuocarint; sed suos, immo posteros omnes (fremat & crepat inuidus Sathan) docuerint inuocare, quemadmodum ex consensu Christianæ totius orbis Ecclesiæ liquidissimis veterum Patrum Orthodoxorum testimoniis dudum adductis solis luce meridiana demonstrauimus clariùs.

Porro ne quis manifestissimis illis Orthodoxorum Patrum vt primi atque Apostolici seculi, ita omnium locorum testimoniis conuictus oggannire audeat, illos quidem Catholicis concorditer docuisse sanctos inuocandos, disertisque verbis non modò inuocasse, sed suos etiam vt inuocarent, colerent, pieque orarent hortatos fuisse, verum sine scripturarum fundamento, citra verbū Dei: ideòque & D. Hieronymum, & alios omnes illos Patres idololatriæ (quod blaterat vasanus ille Beza) damnandos atque deferendos, age lector Christiane, nunc paucis & hanc obturemus rimam, ne quod Euangelicis supersit elabendi effugiū, aut cæco errori tuendo perfugium.

Quòd non solū ex traditōe Patrum, sed et ex Scripturis statuatur sanctorum inuocatio.

Sanctos pro nobis orare tam est ex Dei verbo manifestum, vt negare nullus pudoris ingenui memor ausit, cū & Onias legatur orare assiduè pro fratribus, & Angelus apud Zachariam pro Iudæis oret, vt Dom. tandem misereatur Ierusalem & ciuitatum Iuda, quibus iratus est. Vnde & Confessionis August. Apologia istud inficiari cū non posset, negat sanctos tamē inuocandos: qua in re omnis huius controuersię cardo versatur.

2. Machab. 15.
Zachar. 1.

Testatur Christus Do. rerum cælestium solus verè cōsciū Moysen Iudæos apud Deum accusare, quod destinatum ipsis iuxta illius prophetias, Messiam non susciperent, neque fidem haberent, aut morem gererent. Si perfidos accusat, cur nō pro fidelibus orat? immo cur non fideles illum sibi non modò polliceantur patronum, quem impiis, Christo teste, norunt aduersarium; sed orent etiam, vt à Deo illustriorem ipsis impetret

Iohan. 5.

Deutero. 18.

Exo. l. 32.

fidem, liberaliusque fidei verè Euangelicæ atque Christianæ auctarium? An non mirè sollicitum habeat S. Moysen populi sui Iudaici cura, pro quo viuis & anathema fieri, immo de libro viuentium voluit deleri: & mortuus apud Dominum Israelis sui caussam agit?

Sanctos in cæ-
lis agentes cog-
noscere, quid vi-
uagantur.

Quo pacto enim ignoret diuinus ille propheta sui populi Iudaici statum, qui mortuus apud cælestem patrem incredulos accusat? Siquidem aliis Sanctis, siue hominibus, siue angelis, diuinus Moyses in cælo non est habendus inferior, aut infelicio: quos sacræ literæ nostratium rerum docent esse confcios. Quod hoc loco de SS. Angelis si demonstratum fuerit, etiam de sanctis hominibus cum Christo regnantibus ostensum erit, quos post hanc vitam Angelis æquales fore promiserit Christus fallere nescius.

Apocal. 8.
Act. 10.
Tobiæ 12.

Iam cum Angelos Deo preces nostras offerre doceant diuinæ literæ, Apoc. Act. Tob. Ecquid ipsos rerum nostrarum ignorare fuerit consentaneum? Si preces nostras Deo fufas cognoscunt, easque cum D. Tobia, aut Cornelij Centurionis angelo fideliter iuxtà ac sedulò Deo præsentant, an exteriora opera, quæ nostros in oculos auresque incurrunt, credendi sunt ignorare?

Lucæ 14.

Ex Firmiliano.
cut sancti gau-
deant de pecca-
toris conuersio-
ne.

Ad hæc sancti Angeli de impiorum gaudent conuersione, susceptaque lætantur pœnitentia, si Christus verum docet, Lucæ 14. An igitur eos rerum nostratium in specie amplius quis audeat facere ignaros? Quod utique non diceretur de illis, inquit Firmilianus Episcopus Epistola ad Diuum Cyprianum, nisi ipsi quoque essent nobis adunati, qui nostra adunatione lætantur: sicut econtrario utique contristantur, quando vident diuersas quorundam mentes & scissas voluntates, quasi non tantum vnum & eundem Dominum simul inuocent. Qui voluntates nostras vident, alia nostratia non vident? Sed quidnam isto dicatur stolidius? aut infulsius? Quid enim vera peccatoris conuersione, quæ tota imò in corde sita peragitur, abstrusius, quid latentius, quid occultius?

Si hæc igitur animo nostro reconditissima, nimirum preces

ces Deo
stis que
non ab
cum
tis igno
Sed
ses suos
xta diu
nium or
atque re
An
tare pro
dum?
vel susp
Abraham
perant
atque b
An n
psit filius
super eo
Nam h
politicar
tesseram
rum, dic
cro hab
An non
mune?
singulari
cari? An
re putat
clarissim
Iudaicæ
quod ne
thiphari
apud De
re, immo

ces Deo fusæ ac pœnitentiæ propositum; læta concordia, tristisque fratrum discordia sanctis Dei Angelis sunt nota, an non absurdissimum fuerit asserere sanctis Dei hominibus cum Christo regnantibus, & angelorum æqualitate donatis ignota?

Sed si forent ignota, non accusaret apud Deum pius Moyses suos Iudæos perfidiæ aut incredulitatis, quòd missum iuxta diuinas suas prophetias, & prophetarum aliorum omnium oracula Messiam Iesum Nazarenum congrua pietate atque religiosa fide non suscipiunt.

An igitur pietati congruentius eum ad accusandum putare promptiorem atque paratiorem, quàm ad patrocinandum? Certè hoc impium fuerit de homine & amico Dei vel suspicari. Cur igitur impium censeas, si Moysen, si Abraham, Isaac, & Iacob pij Iudæi diuinis freti promissis petant vt Deum sibi Patrem reddant placidum, propitium atque benignum?

An non hanc doctrinam ipse Patriarcha Iacob suis præscripsit filiis moribundus? Inuocabitur nomen meum, inquit, super eos, nominæque Patrum meorum, Abraham & Isaac. Nam hoc in oraculo diuino tantum considerare quandam politicam dignitatem, & quandam veluti adoptionis laicæ tesseram, nimirum, vt censeantur nominibus suorum maiorum, dicanturq; Abrahæ filij, tribus, & nepotes, ecquid obsecro habet eximium? quidnam prophetico spiritu dignum?

An non & prophano Esau idem cum filiis Ioseph est commune? Cur ergo istam benedictionem propheticam loco singularis priuilegij voluit suis nepotibus pius Iacob imprecari? An non ad ipsos etiam ex origine ac stemmate pertinere putanda communis appellatio & nomenclatura, qui ex clarissimo Iudaici stemmatis columine fuere prognati?

Iudaicæ igitur videatur cæcitatibus, singulare hoc priuilegium, quod nepotibus Esau & Manasse prophana Arseneth Puthipharis Eunuchi regij filia prognatis ex pio auorum suorum apud Deum patrocinio est expectandum, in vanam cōuerrere, immo deprauare, nomenclaturam.

Genes. 48.
Locum illi, In-
uocabitur no-
men meum su-
per eos, plus ha-
bere quàm me-
ram nomencla-
turam aut clien-
telæ appellatio-
nem.

Et verò singularem quandam diuini auxilij ac veluti celestis tutelæ promissionem siue imprecationem his diuinis in verbis Patriarchæ, immò Prophetæ Iacob contineri manifestius liquefcet, si totus locus suis cum circumstantiis expendatur, quàm vt pius lector Iudaica non obstinatus perfidia, aut Turcica non cæcatus inuidia ambigat.

Initio enim Dei opt. max. auxilium suis nepotibus implo- rat diuinus Patriarcha : deinde & Angeli sui tutelarisi memi- nit, qui me (inquiens) eruit de cunctis malis, cuius præsidium, ducatum & tutelam multò fidelissimam iuxta & accuratissi- ipsis imprecatur. Deniq; ne quid suis nepotibus, qui hac par- te, quòd materno stemmate essent aut Pagani, aut idololatræ, aliis videbantur inferiores, inuidisse aut omisisse censeatur, quod ad diuinum ipsis perpetuò conseruandum atque tuen- dum patrociniũ facere queat. Tertio loco etiam auorum sanctissimorum Dei hominum pollicetur subsidium, quòd in- uocati suis istis nepotibus præsentissimi aderunt patroni, tu- tores & auxiliares.

Esai. 4.
Inuocari nomē
est Hebreis præ-
sidij ac cliente-
læ tutelæq; for-
mula.

Simile præsidium verissimamq; tutelam, & D. Esaias cap. 4. simili prorsus expressit phrasi. Inuocetur tantũ nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum: hoc est, tui nominis tu- tela, cliētela, & appellatione aduersus publicam iniuriã de- fendamur, ac tuto delitescamus in Ierosolymorum excidio, ne vis vlla nobis fiat, quod principali tutela, tuãque clientela cen- semur, in quã nos voluisti asseruare. Hoc inuocationis patro- cinium, certumque suffragium apud Moysen planius atque euidentius aded elucet, vt vbi præscripta Sacerdotibus diuinæ imprecationis formula Dei ore dictata sic legitur: Inuoca- bunt nomen meum (inquit Nu. cap. 6.) super filios Israel.

An non stolidum planè fuerit hoc loco inuocationē inter- pretari nominis appellationem & nomenclaturam? Certè phrasim hanc habere diuini beneficii imprecationem & effi- caciã mox D. Moyses Dei ore exposuit: Et ego benedicam eis, ait, vnde perspicuum fiat inuocationē diuini nominis non esse nomenclaturæ aut adoptionis tesseram: sed diuini auxi- lij atque patrociniij tutelæque imprecationem.

Hac ex fide, certaque suorum apud Deum opt. max. Pa- triarch.

triarcharum pro ipsis intercedentium fiducia persæpe leguntur pij viri Deum orasse, vt in ipsorum gratiam populo Iudæico bellis attrito, calamitatibus variis eisque grauiss. fracto, hostilibus ærumnis, periculisque tantum non absumpto succurrere dignetur. Ne auferas misericordiam tuam à nobis, orat S. ille Azarias in medio æstuantis fornacis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israhel sanctum tuum.

Daniel. 3.

Sic & Moyses Deo Iudæis iratissimo ceu placationis hostiæ, gratiæque illicium sanctorum patriarcharum obiicit memoriam. Quiescat ira tua (inquit Exod. 32.) & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare Abraham, Isaac, & Israhel seruatorum tuorum. Rursus 40. diebus orans supplex ne deleteret Iudæos, vt fuerat comminatus: Recordare seruatorum tuorum (inquit Deutero. 9.) Abraham, Isaac & Iacob, ne aspicias duritiam populi huius, & impietatem atque peccatum.

Deutero. 9.

Quid quod ipse Deus disertè profitetur sese Ierosolymitis salutem allaturum contra Sennacherib Regem impium propter Dauid seruum suum. Quam Dei promissionem aureum orationis flumen fundens Iohan. Chrysostomus explanans, ô ineffabilem Dei Clementiam! exclamat homil. 2. in Psal. 50. „ Dauid mortuus est, & Ezechia viuo patrocinator! Et paulò „ inferius: Protegam ciuitatem hanc propter me & propter „ Dauid seruum meum: Dauid mortuus est, & merita eius vigent.

Esaï. 39.

Certè ex hac vera meritorum fide & priscos Iudæos (nam istos degeneres vt à moribus, ita & à pietate, fide, auitaque doctrina alienissimos nihil moramur) inuocasse Abrahamum, & vt apud Deum pro ipsis intercederet orasse, vnus D. Esaïas haud obscurè docet, cum diuino suo oraculo prædicit impiam Iudæicæ gentis posteritatem, quam Moyses prophetarat alūnos & sobolem hominum peccatorum pro patribus surrecturam, vt auerent furorem Dei contra Israhel, eò per varia peccatorum omnis generis offendicula prolapsuram, vt pius Abraham patriarcha suos ignorare nepotes, id est, nullo succurrere apud Deum patrocinio videretur. Nam in afflictionibus suis atque calamitatibus tam publicis, quàm priuatis Iudæos prisco de more solere confidenter confugere, ille diues Epulo Euange-

Iudæos pios illos priscos inuocasse sanctos auios.

Esaï. 63.

Num. 32.

Epulo ille Euangelicus suo exemplo testatur Iudæos solere in clade aliqua ad Abraham patrocinium refugia-

Lucr. 16.

Quia Christus
Epulonē indu-
cit Abrahæ sup-
plicantem, non
potest sancto-
rum inuocatio &
supplicatio esse
impia.

Esai. 63.
Abraham nesci-
uit nos, An fa-
ciat contra san-
ctorum inuoca-
tionem, & non
potius pro ea?

Paraphrasis lo-
ci prophetici.

licus perspicuè satis suo testatum facit exemplo, ipsi suppli-
cans vt misereatur nepotis miserrimi, diuis flammæ tormen-
tis adustulati, atque siti ardentissima discruciiati.

Neque verò Christus Dominus tam fuisse Iudaicę, opinor,
Religionis imperitus cuiquam, nisi fortè semi-Iudæo, videbi-
tur, vt hunc epulonem docendi causa induceret suo Patriar-
chæ à morte supplicantiem contra solemne Iudaici populi mo-
rē, contra religionis instituta, contra celestē deniq; veritatem.

Istud enim Christi Domini, qui vnus ipsissima est Veritas,
exemplū nō contra decorum modò fuerit, sed cum manite-
sta etiam impietate coniunctum, si diuorum inuocatio esset
diuino mandato vetita & damnata, quod aduersarij nostri
temerè nouaque blasphemia priscos hæreticos vincentes effu-
tiunt. Quam blasphemiam, quia loco Esaiæ dudum commemo-
rato conantur statuere, nos veritatis illustrandæ causæ ger-
mānum Prophetæ sensum vindicare studebimus. Deprecan-
tur Deū igitur illo 63. cap. Iudæi, teste D. Hieronymo, qui aut
iusti erant, aut peccatores, ex quorum persona D. Esaias il-
lam adhibet orationem. Qui tanta beneficia, inquit, ma-
ioribus nostris olim exhibuisti Domine Deus, attende &
nunc de cælo, ne zelum tuum super nos contineas diutius.

Tu enim es Pater noster, qui creator es omnium. Abraham
non cognouit nos, & Israhel ignorauit nos, non quasi rerū no-
strarum sint inscij aut ignari: sed ignorant nos Patriarchæ
nostri, quia solita denegant apud maiestatem tuam patreci-
nia, quibus tuam exorare solent nobis clementiam. Tanta
enim Abrahā Patriarcha noster apud te valet gratia, vt etiam
num viuus suis precibus Loth patruelem Sodomitico eripue-
rit incendio. Siquidem Abrahæ recordatus Dominus libe-
rauit Loth, vt ait Moyses, vbi Chrysostomus disertè anno-
tat, iustum Loth propter orationem Abrahæ esse seruatum.

In hanc sententiam verba D. Esaiæ accipienda esse, D.
Hieronym. non obscuris verbis in Commentariis expressit.
Nescit nos Abraham, & ignorat nos Israhel, inquit, quia te of-
fendimus, nec cognoscunt filios, quos à Deo suo intelligunt
non amari. Conscij igitur diuini in illos aut fauoris, aut indi-
gnationis, tales sese filiis Iudæis exhibere intelligendi sunt Pa-
triarchæ.

triarch
Sed

de re &
dicere,
ctis (a
ram esse
scriptur
est Iere
ergo nu
braham
rituro (p
natione
filium (i

Qui
sona co
cinio no
terpedie
populi n
exempl
charum
postulat
diues ill
vt vt luc
festius e
rum pia
vfu frequ
dinem, i
trum tes
ptura di
Scriptura
ratas ten
feris ver
etiā hebr
ne quid
triarchæ
dicat pu
catione

triarchæ, quales Deo reputantur.

Sed Origenem illum Adamantiū audiamus, quidnam hac de re & ipse senserit. Illud Euangelij expositurus; Ne ceperitis dicere, Patrem habemus Abraham, subtexunt; Apparet sanctis (ait Tomo. 18. in Iohan.) qui ex hac vita migrarunt, curam esse de populo, quemadmodum in Machabæorum gestis, scriptum est, postquam plurimos annos ab obitu Ieremiæ, hic est Ieremias Dei Propheta, qui multum orat pro populo. Vide ergo num exponere possimus (historiam de Regulo) quod Abraham Regulus quispiam existens egrotante filio, eoque morituro (populo Iudaico) Dominum rogat pro filij laborantis sanatione, profectusque ad ipsum obsecrat, ut descendat & curet filium suum iam moriturum.

Quare cum Diuus Esaias Propheta hic ex Iudæorum persona conqueratur, de solito Patriarcharum apud Deum patrocinio non præstito, certoque auxilio negato, quod suis sibi interpedierunt peccatis, veterem videtur astruere prisca Iudaici populi morem, quo rebus afflictis atque deploratis, uti dudum exemplo Azariæ & Moylis docuimus, ad auita suorum Patriarcharum confugere solent patrocinia, disertis inuocationibus postulata: quem morem gratie Christi Iudeis fuisse solemnem diues ille epulo suo satis contestatum reddit exemplo. Certè ut ut Iudæi prisca hac de re senserint, omni tamen luce manifestius est, Christianos omnium ubique & locorum & temporum piam hanc sanctorum inuocationem & docuisse & suo usu frequentasse. Atqui hanc Christianæ Ecclesiæ consuetudinem, inquit aliquis, perspicuè quidem video veterum Patrum testimoniis dudum confirmatam; sed exemplum Scripturæ diuinæ postulo, quo eadem statuatur firmitus. Exemplum Scripturarum desiderare non potest, qui dudum commemoratas tenet scripturas, eisque, uti par est, fidem habet: quæ tam disertis verbis inuocandi sanctos præscribunt formulam, liquidò etiā hebraismo, phrasique; Hebraica ex D. Esaiâ cōmunita. Sed ne quid nutabundo lectori supersit scrupuli, illa D. Iacob Patriarchæ vox, Angelus qui eruit me de omnibus malis, benedicat pueris istis; an non manifestam habet S. Angeli aduocationem, siue interpellationem, siue inuocationem?

Exemplo Scri-
pturæ docetur
sanctorum inuo-
cauo.

Certè quando cum Dauide dicimus, Deus misereatur nostri & benedicat nobis; liquidò Deum inuocauimus, vt benedicat, licet loquendi formula magis sonet optantis, aut imprecantis vocem. Similiter & illud D. Augustini: Adiuuet nos Cyprianus hac carnis mortalitate laborantes, certam habet inuocandi formulam, licet optandi voce sit expressa.

D. August. vii.
lib. contra De-
mon.

Sic igitur vbi Iacob paruulis nepotibus optat Angeli sui tutelaris benedictionem, dicendo: Angelus qui me eruit, benedicat pueris istis, diserta oratione sanctum Dei Angelum inuocat, vt pueris benedicat, siue omni beneficiorum cumulo prosequatur, omnibusque tutelæ atque custodiæ modis defendat & tueatur.

Tutelar angelus
cultus & in-
uocatio vnde
orta.

Quo ex ritu Iudæis illis priscis solemni, si quis dixerit morem Christianis hominibus iam pridem vñtatum de sui angeli custodis inuocatione; nihil profecto absurdi dixerit. Testatur D. Gregor. Nissenus vita Moysis, occultissimā fuisse Christianis traditionem de angelo cuique Christianorum ad custodiam deputato. D. Ambros. hos custodes & tutelares disertè inuocandos monet suum populum Mediolan. quemadmodum totus orthodoxorum Patrum senatus longo dudum catalogo recitatus vno ore concordique sententia piam sanctorum docet inuocationem. Quorum vestigiis & nos firmi immoti que insistentes, sanctos Dei amicos & seruos, immo filios agnum illum immaculatum sequentes, rebusque nostris præsentes atque nobis conuersantes religiosè ad auxilium & præsidium inuocantes colimus atque veneramur: non eos quidem vt Deos adorantes, sed vt Dei serui vna nobiscum Deum & nostrum & suum orent nobisque exorent propitiū, reddantque placidum atque benignum.

Vide superius.
Angeli custo-
diunt vestris o-
rationibus ad-
uocati. Ambros.
Epist. 32.

Non igitur Christiani Catholici sumus idololatræ, quòd sanctos colimus, veneramur, ad auxilium, & comprecandum inuocamus: quemadmodum præclari isti Confessionistarum patroni Iudæos, Machumetum, Iulianum cum aliis Prophyrio & Libanio apostatis imitati nobis exprobrant: sed Deum vnum ritè colentes, venerandos eius etiam reuerèter colimus sanctos, Dei amicos & filios. An verò ipsi Protestantes hanc idololatræ notam à Caluino lib. contra VVestphalum obiectam

Caluinus admo-
nit. vltima.

effugiant,

effugiant
quod in
theri
gyptij l

Qv
fession
trarias:
neq; ob
licæ adu
aliò, qua
ri dudum
ciem co
gma Ch

Quo
Deuter
reuter f
vnus no

Sed c
fuis obe
ter reue
D. Paul

Patres a
Christi l
beatos c

Abrahæ
cultum
dignum
mano ill

pturari
quòd D
adorauit
facere in

nes suo c
dominos
Sic & si
fi ore de

vnus p

effugiant, ipsi viderint. Accusat enim Bremenses Lutheranos, quod interpretationis suæ falsitate non minus fædarunt Lutheri nomen (quod ipsum docent verum Eliam) quàm Aegyptij Ieremiæ corpus, sepulchrum eius adorando.

QVARE nunc & illas scripturas expendamus, quas Confessionistæ Catholicis opponūt, quasi piæ SS. Inuocationi contrarias: quibus vero germanoquæ redditis sensui, ostendemus neq; obiectas Ambrosij, Chryso. aut August. sententias, Catholica aduersari doctrinæ. Horum enim sanctiss. Patrum verbis aliò, quàm illi senserunt, detortis; quos disertè nobis suffragari dudum est demonstratum, suam causam voluerunt in speciem constabilire atque constituere, prorsus peregrinum dogma Christianorum Catholicorum auribus inuehentes.

Quod igitur ad solius Dei inuocationem statuendam ex Deutero. 6. Matth. 4. Psal. 5. Esa. 63. adferunt, Catholica reuerenter suscipit Ecclesia, vnum Deum, vnum Dominum, qui vnus nobis Pater est, sese colere professæ.

Sed quemadmodum, teste Paulo, seruos oportet dominis suis obedire, nò soli Deo Domino; ita & Patres carnales oportet reuereri, colere, obsequi, morem gerere. Verùm sicuti hæc D. Pauli doctrina non facit idololatrias, quod plures inducit Patres aut dominos: ita nec idololatriam docet Catholica Christi Ecclesia, dum sanctos Dei amicos, eiusque societate beatos colit, veneratur, inuocat, aut etiam exemplo Dauidis & Abraham homines adorat. Non enim diuinum illis exhibet cultum, sed longè inferiorem offert honorem hominibus dignum: Superiora ergo scripturarum testimonia si germano illo suo sensu intelligantur, quemadmodum alia Scripturarum loca nos accipere cogunt (nisi Natan Prophetam, quòd Dauidem adorauit; & Abraham, quòd populum terræ adorauit; & Paulum, quòd seruos dominis suis seruire iubet, facere impiè audiamus idololatrias) nihil vetant, quin & homines suo quodam honore & appellemus & colamus patres & dominos, sed longè alia significatione.

Sic & scriptura ipsa quosdam improprij sensus inducit Christi ore deos, & Pauli ore dominos. Vnum ergo Deum verum, vnum propriè omnium Dominum, vnum vniuersorum Pa-

CAP. IIII.
Argumenta ex
Scripturis pro-
lata soluuntur.

Vnus Pater &
Dominus: tamè
plures dominos
& patres docet
Paulus.

Ecclesia sanctos
colit & adorat,
sed vti Abraham
homines adora-
uit & Nathan
Dauidem.

3. Reg. I.
Genes. 23.

Ioan. 10.

Superstitio vbi
locum habeat.

Cultu doliasho
mines recte ac
verè coli & in
veneratione ha
beri.

Roman. 10.

Apocal. 19.
Vide ne feceris,
Deum adora.

D. Remigius.
D. Ambrosius in
telligit diuinu
eulcum angelo
à D. Iohanne in
feno oblatum.

trem colentes, venerantes, inuocantes, & diuino latriæ cultu adorantes, non sumus idololatriæ rei, si suo quoque honore homines colamus, inuocemus, & ad Scripturarum exëpla quodam sensu adoremus: modò pia mens adsit, quæ ordinem rebus diuinitus inditum sua non violet temeritate, aut sacrilega non prophanet superstitione, quæ hic suum propriè habet locum; quado quod Dei est, inferioris ordinis creaturæ siue Angelo, siue homini sacrilegè tribuitur. Sicuti in contrario hera est pietas, suum cuique non religionis, quæ Dei opt. max. propria est, sed honoris legitimi cultum impendere.

Quem cultum creaturis exhibitu rectè à maioribus, teste D. August. de ci. Dei lib. 10. doliash, id est, piæ seruitutis, atque officij humani dictum, cum non vetent loca ab aduersariis ex epist. Ro 10. & Apocal. 19. obiecta, nihil obstant, quo minùs & sanctos Dei homines vel angelos inuocemus, suoque, vti diximus, sensu quodam, licet impropriè adoremus. Quod enim D. Paulus Ro. 10. scribit, quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? verissimum est, nullum posse inuocari tanquam Deum, in quem non antea credideris: agit enim de fide per Apostolos prius annuncianda hominibus, quæ in Deum est. Proinde mirè insulsum est, quod Confessionistæ hoc ex loco ita colligunt: Iam si prohibitum est, inquiunt, credere in sanctos homines mortuos, certè non licebit eos inuocare, quod veru esse concedimus, si Catholicæ orthodoxorum Patru doctrinæ cõformiter accipiat, atque concorditer: nimirum de diuina inuocatione, siue latriæ adoratione. Catholici enim nulum hoc sensu adoramus martyrem, vti ait D. Hiero. & Cyrillus; neque vllum sanctorum ad Sacrificium illud diuinum inuocamus martyrem, teste Augustino de Ciuit. Dei lib. 10.

Ad quem sensum si & Angeli prohibitio Apoc. cap. 19. accipiat, quid nam pio sanctorum obsecro officiat cultui? Prohibet quidem Iohannem angelus, ne ipsum prouolutus adoret sed diuino cultu. Quid verò, si hac angeli specie Iohannes Christum existimarit sibi apparuisse, quu sese ille prædicaret primum esse & nouissimum? Vnde in vet. Comment. legitur, Iohannem sese illum maiore existimasse. Certè D. Ambrosius nihil dubitauit Apostolum hunc Theologum dicere hoc

hoc in
gnas do
ra non p
Com. ad
audit ab

I A M
lisse den
labefact
nia Cath
huc face
reprehen
per com
fessionist

Præcl
tè mentia
dacijs sapi
habuit, c
nos dicit

Quàn
rum inuoc
rint Eccl
reddend
lario loqu
tius, pauc

Simula
PP. sente
ca adeo
quod per
camus at
ex diamet
tatis ostē
planè imp
Lector car
accipe: lo

hoc inscium fecisse. Cum enim Christi diuinitatem propugnās docuisset ei flecti omne genu, quod fieri ab omni creatura non potest, nisi Deo, denique Iohannes Apostolus (inquit Com. ad Rom. cap. 9.) Inscius cum angelum vellet adorare, audit ab eo, Ne feceris: conseruus enim tuus sum, Deū adora.

I A M vbi Confessionistas nihil ex Scripturis solidum attulisse demonstrauius, quod piam sanctisq; Dei filiis dignam labefactet inuocationem, veterum quoque Patrum testimonia Catholica non obistere doctrinæ, porro est ostendendum: huc facere volunt D. Ambrosij locum in Epist. ad Rom. quo reprehendit, qui dicebant per iustos posse iri ad Deum, sicuti per comitis peruenitur ad Regem, vt quidem à delectis Confessionistarum Apologeticis est recitatum.

CAP. V.
Ad loca patrū
responsio cōtra
sanctorum in-
uocationē pro
tracta obtrito,
quod dicitur,
collo.

RESPONSIO LINDANI.

Præclare admodum à D. Hilario dictum legimus, cum stultè mentiantur hæretici, stultius tamen in defensione sui mendacij sapiūt, quod si vnquam in vilo hominum genere locum habuit, certè in istos Anonymos Confessionis August. Patronos dicitur verissimè.

D. Hilarius de
Treat. lib. 7.

Quam enim temerè ac prorsus stultè propter piam sanctorum inuocationem à Catholica dissenferint, adeoq; discesserint Ecclesia, dudum satis opinor est demonstratum: nunc in reddenda sui sacrilegi schismatis ratione, siue, vt cum D. Hilario loquamur, sui mendacij defensione quanto sapiant stultius, paucis venit exponendum.

Simulant sese religiosi isti viri grauissimis sanctissimorum PP. sententiis coactos à nobis dissentire, atque à Catholica adeò Christi Ecclesia discedere, quòd sanctos colimus, quòd per eos ad Deum accedimus, quòd ipsos in auxiliū inuocamus atq; imploramus: cū istud Patrū doctrinæ, vt asserunt, ex diametro aduersetur, quæadmodum locis aliquot huc recitatis ostendere conantur. Verum quàm fide mala, conscientia planè impia, & sacrilego fallendi studio hac in re versati sint, Lector candidè, delecti isti Confessionistarum Patroni, paucis accipe: locū enim ex D. Ambrosij recitatū, si attentus totū legas,

Falsarij demon-
strantur A: ony-
mi Confessio-
nistarum Patroni,
qui verba omittunt, & vocem
istos deprauant
in iustos.

videbis

videbis non modo verbis, quæ calumniæ ipsos redarguant, omnibus mutilatum: sed liquida verbi etiam vnius (in quo tota est argumenti vis) deprauatione corruptum, vitio falsatum, datæque opera adulteratum. Qui D. Ambrosij locus si totus recitetur, & suo germano sensu accipiatur, adeò nihil contra sanctorum facit inuocationem, vt ne loquatur quidē de Christianis, nedum de pia ipsis solis nota sanctorum inuocatione. Nam D. Pauli verba Epist. ad Rom. cap. i. Euauerunt in cogitationibus suis, dicentes se sapientes, stulti facti sunt, expositurus ea commemorat, quæ nobis obiciuntur ad crimen falsò impositum conuincendum: quod dum arguti illi veritatis odio cæci moliuntur, sese falsi crimine astringunt.

Calumnia manifestissima nos oppugnant anonymi Cōfessionistarum Apologetici.

D. Ambrosius disertissime agit contra Paganos & Philosophos, qui relicto Deo solas colebant creaturas.

Hæc D. Pauli verba, vbi docuisset Ambrosius in Philosophorum & Paganorum accusationem D. Paulo dicta, qui neglecto, inquit, Deo licet sibi cognito, seruierunt creaturæ potius, quàm creatori, stolidam illorum conuellit atque refutat excusatiunculam, qua suam passim tuebantur superstitiosam creaturarum culturam, quemadmodum disertis verbis est apud D. Ambrosium: ait enim, Nebula erroris textit cor illorum, quia cum creatorem ex iis, quæ fecit pulchra, amplius honorificare debuerint, obtusi sunt relicto Deo, hæc sola dicentes sibi sufficere ad culturam, quæ videntur.

Integra D. Ambrosij verba vel inspecta ostendunt improbam aduersariorum calumniam.

Iam illud Pauli, Dicentes se sapientes esse, expositurus continenter subtexuit verba, quæ aduersarij indignissimis modis deformata contra Catholicam facere asserunt doctrinam; quæ nos recitabimus integra, vti apud D. Ambrosium extant scripta. Solent enim pudorem passi neglecti Dei, misera vti excusatione, dicentes, & cæt.

Hæc verba qui audit integra, an ei in mentem venire queat de damnata per D. Ambrosium sanctorum inuocatione? Quis enim tam sit effrons, qui Catholicos accuset neglecti Dei propter sanctorum inuocationem, quum eos ad facilius exorandum Deum adhibeamus comprecatores? quod dum agimus, non Deum cum Paganis negligimus, non Deum cum Philosophis relinquimus: sed religiosè colimus, & maiori animi reuerentia, veraque humilitate suæ sibi indignitatis probè conscia ipsum accedimus. Omiserunt ergo aduersarij fraude im-

proba

proba doloque malitioso ex D. Ambrosij verbis, quod candido Lectori germanum exposuisset sensum; nimirum ea nihil contra Christianos facere, nedum à D. Ambrosio in ipsos dicta esse, sed contra Paganos. Nā paulò inferius meminit Apis Aegyptij, & Sacrorum Coracinarum, quæ suis faciebant volatilibus Pagani. Dicunt ergo religiosi isti viri aliquid ex D. Ambrosio, sed non omnia huc facientia: quod non ignorant esse falsi speciem Sophistis familiarem.

Dee utant verba aduersarij, quæ Germanū aperiat sensum.

Ambros. disterte loquitur de sacris Coracinis Apisquæ Aegyptij.

Sed hæc Confessionistarum fraus perquam improba ludus videbitur, Lector candide, si quidnam in ipsis etiā verbis D. Ambrosij ita mutilatè à se recitatis designarint flagitij, consideres accuratius. Volēs stultam paganorū & philosophorum demonstrare orationem D. Ambrosius, qua in suæ idololatriæ utebantur defensionem, Per iustos (inquiunt, uti recitant religiosi isti Cōfessionistarum Patroni) posse ire ad Deum, sicut per Comites peruenitur ad Regem.

Quantum pietatis ac religiosæ in Deum mentis insit istis anonymis Confessionistarum Patronis, vnus hic D. Ambrosij locus abundè testatum faciat, tam fædo, eoque manifestissimo sacrilegio deprauatus, & malitioso imperitos incautosq; fallendi studio adulteratus. Tota enim argumenti vis, quo aduersus Catholicos hac in controuersia nituntur, est vno in elemento sita, quod mirificè quidem, sed plagiorū more, ne suis à dominis agnoscat, inseruere. Nā ex voce *istos*, religiosi isti viri facere audent *istos*, ut pedi cothurnus quadraret aptius. O religiosos viros, doctores Theologos, & sanctos iustique amātes Consiliarios Ro. Imperij ordinū atq; statuum politicos: Siccine bona fide causam Ro. Imperij agitis? hōccine est fidos agere patronos in re momenti tam incomparabilis, vbi de vero agitur Dei cultu, in quo salutis æternæ cardo singulariter versatur?

Ut pedi cothurnus quadraret, aptius vocem *istos* studio deprauant in *istos*.

Est quidem viris omnibus probis omne fugiendum mendacium. quanto igitur odio digni, qui in doctrina religionis verè perniciosi mendaciis niti non verentur: idq; verbis contra mentem authoris, contra suam adeò ipsorum consciētiam data opera deprauatis, de industria mutilatis, malitioso deniq; studio adulteratis? Rectè namque D. Augustinus primum &

c

capitale

capitale, longēque fugiēdum esse mendaciū admonuit, quod sit in doctrina religionis. Isti verò pij Confessionistarū Patroni hoc adeò non fugiunt, vt data opera captare, sectariq; videantur. Aiunt D. Ambrosium reprehēdere, quòd quidam misera vti excusatione dicebant, per iustos posse ire ad Deum. Magni sanè istud fuerit momenti ad nouam suam stabiliendā doctrinam, quod ex D. Ambr. contra orthodoxam adferunt Ecclesiam: magni, inquam, fuerit istud momenti, si veritate niteretur argumentum. Si enim per iustos non licet ire ad Deum, neque per Sanctos.

D. Ambr. loco
recreato. Non a-
gere cōtra Chri-
stianis, d. Pa-
gano.

Sed sacrilegam istam aduersariorum fraudem D. Ambros. omni luce clariùs refellit, qui nō per *IVS TOS*, sed per *I S T O S* negat ad Deū accedendum. Nunc quidnam vox *I S T O S* Ambrosio demonstret, disertis eloquitur verbis. Nam ante hanc ariologiam ab Anonymis mutilatē recitatam, docet se de Paganis & gentilibus idololatriis agere: qui relicto, inquit, Deo, quem tamen cognorunt, & vnum esse principium, à quo omnia initium sortita sunt, agnouerunt; hæc sola dicebant sibi sufficere ad culturā quę videntur: dicentes enim se esse sapiētes, stulti facti sunt. Sapientes enim se arbitrantur, quia rationem physicam investigasse se putant, scrutantes cursus syderū, & qualitates elementorum, Dominum autem horum spernentes, ideo stulti facti sunt: cū si hæc laudanda sint, quātō magis creator illorum? Solent tamen pudorem passi neglecti Dei misera vti excusatione, dicentes; per istos posse ire ad Deum. Per *I S T O S*, inquit Ambrosius, nō per *IV S T O S* per istos (inquam) syderum cursus & qualitates elementorum: ex quibus cum effrontibus anonymis Confessionistarū Apologeticis facere iustos, quid fiat impudentius, aut absurdus, immo quid prodigiosius?

Stultitiā suam
& fallaciā pro-
ducit anonomi
Cōfessionista-
rū parētem, dū
se vocat Amb.
iugulant.

Anonymi reci-
tant, qui ipsos
calumnia con-
uincant.

Sed hac caeca errandi, immo fallendi ac seducendi libidine sponte sua captos fuisse Anonymos, inde magis cluceat, quòd illa etiam D. Ambrosij verba imprudentes recitarunt, quę vt Catholicos ab omni purgant calumnia, ita ipsos eiusdē in primis cōuincant reos. Nam inter alia ab ipsis recitata, D. Ambrosius, contra illos sese agere profitetur, qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ. An istud crimen nobis vlla fronte

diutius

diutius obiectare audeat: cū tam liquido rerum discrimine hæc calumnia hætenus, vti & ab Ethnicis, Iudeis & Apostatis, ita nunc & ab Euangelicis immeritò exprobrata, sit dissipata? Vnde nec in nos vere dicitur, quod D. Ambrosij verbis continenter attexitur: Et relicto Domino, conseruos adorant. Nos enim sanctos eius martyres inuocantes, legitimèque colētes, neque Deum relinquimus, neq; diuino cultu adoramus; quod Pagani faciunt, creaturis diuinum tribuentes honorem.

Sic nec illud Catholicę aduersatur doctrinæ, quod eodē loco D. Ambr. habet: Ad Deū, quem vtiq; nihil latet, promerendum, suffragatore nō est opus; sed mente deuota. loquitur enim de tali suffragatore, qui aut ignota Deo suggerat, vti Comites, ait, Cæsari; aut sua voluntate quasi tribunitia imperet, quemadmodū populus Ro. olim suis suffragiis & intercessionē tribunitia magistratui consulibusq; dominabatur. Suffragij enim vox Romanis olim nō solū erat populi volūtas, sed & sententię iudiciū. Sed hæc hætenus. Transeo ad D. Chrysost. testimonia, cōtra piā sanctorū inuocationē, obtorto etiā collo protracta: quæ si rectē ac verē intelligantur, non magis illi, quàm D. Ambrosius aduersari deprehenduntur.

Ipse enim, vti ostendimus, in Liturgia & alibi, sanctos orat, piēque inuocat, & Augustos piscatorem Petrum atq; Paulū legitimè orando colere docet. Fastu deposito (inquit homil. 66. ad popul. Antioch.) ad ipsorum tumbas stant supplicaturi, vt pro se Apostoli apud Deum intercedant.

Ad loca D.
Chrysost. re-
sponso.

Quod igitur loco priore ab aduersariis obiecto, Chrysost. videtur in speciē negare, Patronis apud Deū esse opus, neque multo discursu, vt bladiaris aliis; nō eo sensu dixit, quasi aliorū apud Deum opt. patrociniū omnino velit exclusum. Disertis enim verbis euestigio consequentibus (quæ aduersarij fide mala ad fucum imperitis faciendum omiserunt) docet alios pro aliis orare, immo patrocinari, adeoq; exorare. Quin etiam exemplo Cananę paulò inferius demonstrat, nos orando tantum fiducia à Deo accipere, vt aliis quoque apud Deum patrocinari possimus, quemadmodum Cananæa (inquit) non solum fiduciam, multasq; laudes consequuta est, sed filiam quodque intollerabilibus molestiis eripere potuit.

Plagium Con-
fessionistarū in
verbis Chrysost.

Factum Chry-
sost. alios pro
aliis apud Deū
intercedere, a-
deoq; exorare.

Liquet ergo, D. Chrysoſto. non abolere aliorum pro aliis apud Deum interceſſionem, qui Deum oſtendit nobis annuere atque largiri, cum alij pro aliis oramus; ſed vt orandi fiduciam augeat, & deſidiores, aut veriùs diffidentiores ad magnâ de Deo fiduciam concipiendam extimulet, demonſtrat non eſſe ſemper neceſſarios alios pro nobis interpellatores: immo non tam facilè Deum ait annuere noſtris votis, cum alij pro aliis, ſcilicet non fidenter aut gnauiter ſerioque orantibus, orant, vt cum ipſimet oramus.

Fides mala aduerſarij, qui præcipient D. Chryſoſto. verba, quæ difficultate obiectam diſſoluant.

Vides igitur, Lector candide, D. Chryſoſtomum nõ dãnare ſanctorum pro nobis preces, aut pias ipſorũ pro nobis apud Deum interpellationes: ſed excitare orandi fiduciam, & vt ipſi potius Deum orantes accedamus, quàm vt rem totam aliis committamus. Hoc enim clariffimis verbis docet, quæ callidè, immo fraudulenter detruncarunt aduerſarij. Neque tam facile (inquit) Deus annuit, cum alij pro nobis (puta non accedentibus, aut non confidenter orantibus) orant, vt cum ipſimet oramus. Poſtulat ergo Chryſoſtomus, vt ne aliis præcatoribus nimium confiſdamus, ſed ipſi quoque oremus, vt ſic facilius, quàm ſi ſoli illi interpellatores pro nobis non orantibus Deum interpellarent, quod ambimus impetremus.

Negligẽtes non iunãt ſancti, ſed ſtrenuos præcatores.

Sic homil. 43. in Genef. cum Loth docuiſſet Abrahæ interceſſione Sodomitico incendio liberatum, ſubtexuit: Quando quod ex nobis eſt, ſimul afferimus, & accedit interceſſio ſanctorum, plurimum nobis confert.

Nõ eſt ſolis ſanctis interceſſionibus fidẽdum.

Quod ſi ipſi negligentẽs fuerimus, & ſpem in illis ſolis collocauerimus noſtræ ſalutis, nihil amplius nobis prodeſt: non quod infirmi ſunt iuſti, ſed quia propter noſtram deſidiam nos ipſos perdimus.

Ad 2. Chryſoſtomi locũ reſponſio.

Porro ad alterum D. Chryſoſt. locum quod attinet ex 4. homil. de poenit. à Confefſioniftis recitatum, plurimum iſ ſanè acceperit lucis, ſuo ſi reddatur, vnde auulſus eſt, immo euulſus improbe, corpori: Ad ſeriam enim animi poenitentiam exhortatus, vt cor contritum atque ſpiritum contribulatũ Deo in ſacrificium offeramus, monet non eſſe ad humanum auxilium proſpiciendum, neque ad homines (nimirũ adhuc mortales) confugiendum; ſed vniuerſos tranſiens (ait) ad illud ani-

marum

marum
Quo
præceſſ
quod
dendan
(puta q
ad anir
Cor
noſtra,
facient
Sancto
detorta
ſipatus.
Com
latina c
terreno
Atqui
toribus
ſuadere
ne Cat
docem
adhibe
num m
leht, au
agnum
nitare)
ſtrum a
precati
ille ſol
ſtram ſi
lus anir
Qu
Chryſo
ne imp
quem
torum
enim l

marum medicamentum (qui Deus est) euola.

Quod enim de mortalibus duntaxat loquatur, ex iis quæ præcillere, liquet. Si quid molestum, inquit, videris incidere, quodque impedimento (ad orationem puro totoque corde fundendam) futurum sit; ne ad humanum prospexeris auxilium (puta quod hac in vita homines agentes adferre queant) sed ad animarum medicum.

Cor enim curare solus potest, qui finxit singulatim corda nostra, & intelligit semper opera nostra. Deinde paucis eodem facientibus interpositis, verba subtexit ab aduersariis contra Sanctorum inuocationem adducta; sed quam à genuino sint detorta sensu, locus ipse totus inspectus non per fragmenta diffusus, eloquitur.

Comparat enim facilitatem exorandi Deum cum illa Palatina difficultate exorandi Principes seculi, aut dominos istos terrenos. Hoc enim habet illa collatio ab aduersariis recitata. Atqui homines si quando exorare oportet; ait Chryso. & ianitoribus prius occurrere conuenit, parasitisque, historionibusque; suadere, & longam sæpè viam abire. In Deo nihil tale. Certè ne Catholici quidem tale aliquid exigimus, aut fieri debere docemus, quando sanctos pro nobis orantibus comprecatores adhibemus. Non enim necessarium, ut parasitorum, aut histriorum more illis prius exponamus, quidnam à Deo nobis postulent, aut longam ut abeamus viam, ut nobis comprecantur, qui agnum illum comitati rebus nostris (vti ait Basil. lib. de virginitate) omnibus interfunt: Sed Deo soli cardiognostæ cor nostrum aperientes, illi quod in votis est, expromimus, sanctos precati, ut nostras orando adiuuent preces. Cor enim curare ille solus potest, uti dudum dixerat Chrysostomus: solus nostram subire conscientiam, solus mentem potest tangere, solus animam flectere.

Quod igitur in pericope ab aduersariis allegata subtexit Chrysostomus: Sine mediatore exorabilis est, sine pecunia, sine impensa precibus annuit; ad illum sensum est accipiendum, quem collatio aulicorum parasitorum & histriorum & ianitorum nos ad Principes terrenos admittentium efflagitat. His enim largienda munera, & blandiendum, & adulatorie caput

Collatio facilis ex orationis apud Deum cum difficillima ex oratione, quæ in Regum palatium impetratur.

Sic & D. Augustinus, de cura pro mortui. D. Maximus Ser. in martyri. Tauri.

Sine mediatore exorabilis est, cui largiar munera, cui causam aulico more commendes.

animusq; submittendus, vota anxie sollicitaq; oratione exponenda, ambiendus commendantiu fauor, demeranda intercessoris aut deprecatoris gratia, eblandiendus deniq; atque captandus, ne dicam redimendus, interpretis animus.

Tale nihil est in Deo, uti nos cum D. Chrysost. profitemur, qui sine pecunia, sine impensa, nostris annuit precibus. Non ergo simpliciter omnes apud Deum D. Chrysostomus excludit aut coprecatores, aut pro nobis intercessores: sed eos tantum, qui ad formam Ianitorum istorum palatinorum, aut parasitorum istorum aulicorum muneribus aut pretio inductorum nobis Deum concilient, aut nobis comprecantur.

Non quolibet
tollit mediator
res Chrysost.
Homil. in Ge-
nes. 43. & in
Psalm. 50.

Neque omnes tollit in vniuersum mediatores Chrysost. qui alibi sanctos disertè pro nobis docet Deum orare, immo iratum vel post mortem, uti ostensum est, placare: sed tales, per quos, uti in aula fieri dixerat, nostra vota sint Deo exponenda. De talibus enim palatinis aduocatis loquutum Chrysostomum manifestissime conuincit ætiologia mox pericopæ ab aduersariis allegatæ prudenter ab illo quidem subiecta, sed à Confessionistis mala non minus fide, quam mente suppressa, immo studiosè prætermissa; quia hæc intermedia omit- tentes, mox alia ex eodem loco dolosè infarciunt.

Dolo malo ad-
uersarij omise-
runt, quod cau-
sam ipsorum euer-
tat funditus.

Illam enim huius ætiologia omnem hunc nodum Sanctorum inuocationi obiectum nullo negotio dissoluat. Sic enim mox subtexuit: Satis est enim solo (inquiens) corde clamare, lachrymas fundere, atque ilico eum ad misericordiam contraxeris.

Vides igitur, pie Lector, illis verbis, Sine mediatore exorabilis est, sine pecunia, sine impensa precibus annuit, D. Chrysostomum, aliud non velle, quam apud Deum non esse illis emptitiis palatinis mediatoribus, immo conductitiis aduocatis opus, quibus sit cum donis & largitionibus antè exponendum animi votum, quam Deo animarum medico apeririatur.

Ad tit. Chry-
stom. locum re-
sponso.

Cæterum quod tertio loco adferunt ex eodem Chrysostomo aduersarij, ut nihil contra piam Sanctorum inuocationem re vera facit, si totus fideliter consulatur, ita equidem miror, utrum maior sit effrons ista Confessionistarum Theologorum

logorum
tos fallo
Cui
lus acce
mouen
Hæc
prima q
lica De
rùm qu
recitata
excisa, v
uersariis
enim an
cede, D
fit ab ho
(inquit)
pitalia, f
Oratori
Sic en
midam
quispiã
In Deo
precarij,
cū me p
ue inter
mici reso
riorum c
Tales
diatores
liminene
pant. I
non hab
sa, qui n
stum cor
ribus, qu
tum tuu
uersariis

logorum impudentia, an improbum Iurisperitorum imperitos fallendi studium.

Cum enim me volueris precari (inquiunt ex Chrysoſto.) ſolus accede, aſtante nemine, corde videlicet clama, neque labia mouens oſtium tuum claude.

Hæc ſanè verba, vti ingenuè fateor, ſi ſola cogitètur, aliquid prima quidem facie, facere videntur contra vſitatam Catholice Dei Eccleſiæ de ſanctorum inuocatione doctrinam. Verum qui verba D. Chryſoſt. inter vtramq; iſtam ab aduerſariis recitatam ſententiam dolo malo ab ipſis prætermiſſa, immo exciſa, vel obiter perlegerit, obſtupescat, ſat ſcio, tantum in aduerſariis ſeſe prodere fallendi imperitos ſtudium. continenter enim ante hæc verba: Cū enim me volueris precari, ſolus accede, D. Chryſoſt alteram præmiſit ætiologiam, cur difficilius ſit ab hominibus aliquid impetrare, quàm à Deo. Nam varia (inquit) incidere poſſint incōmoda, immo pericula planè capitalia, ſi cauſſam tuam aulicis illis Ianitoribus, palatinisq; Oratoribus deprecaturus expoſueris.

Dolus malus aduerſariorum detectus, quo verba intermedia euellit ſententiis à ſe allegatis, quæ obiecta diſſoluât.

Sic enim ait: Et item homines deprecâtes ſæpenumero formidamus, nequis inimicorū perceperit, aut rem ex aduerſariis quiſpiâ intellexerit: alioqui prodit dicēda, iuſtumq; corrūpit. In Deo autem nihil eſt tale ſuſpicari. Cum enim me volueris precari, ſolus accede. Ecquid obſecro nūc illud, Solus accede, cū me precari volueris, aduerſatur pię ſanctorū inuocationi ſiue interceſſioni? An hac in re nobis formidādū ſit, ne aut inimici reſciſcant quidnam ſupplicando ambimus, aut aduerſariorum quiſpiam intelligat quidnam impetrare ſtudemus?

Tales igitur D. Chryſoſtomus excludit patronos aut mediatores mortales homines, à quibus periculum ſit, ne quid eliminent, ne quid aduerſariis prodant, aut ne iuſtum corrumpant. In Deo enim nihil eſt tale ſuſpicari: quippe qui opus non habet, vt ei per oratores tales noſtra exponatur cauſſa, qui nobis periculum creare queant aut prodendi, aut iuſtum corrumpendi. Solus ergo accede, ſine talibus interceſſoribus, qui cauſſam tuam aduerſariis prodere queant, aut iuſtum tuum poſtulatū, ſiue iudicem corrumpere, tuis ab aduerſariis pretio corrupti. Solus, inquā, accede, aſtante nemine, cum

Solus accede, excludit periculum ab iſis impendentia, quæ ſolent in aula vſu venire.

Solus accede, foren-
ses excludit
oratores: & Pa-
latinos intercel-
sotes.

cum me precari volueris, corde clama. Quæ voces duæ vltimæ
omni luce clarius euincunt, D. Chrysostomum nō contra san-
ctorum cum Christo regnantium pro nobis intercessionem lo-
qui. sed tantum contra illos aulicos mediatores siue oratores,
vt postea dicit forenses; qui apud suum Principē vel Iudicem
nostram agant causam: quia & ad sanctos corde clamamus, vt
nos suis adiuuent precibus apud Dominum: cui quia sunt
longè charissimi, ideo & ipsorum pro nobis preces sunt multò
gratissimæ, propter quas Deus optimus nos persæpe exaudit,
alioquin non exauditurus, quemadmodum ipse Chrysost. va-
riis in locis dudum cōmemoratis disertissimè nobis vna cum
aliis Vet. Patribus supra recitatis suffragatur.

Chrysost. diser-
te docet, san-
ctos obsecran-
dos vt pro no-
bis orent.

Quare non est existimandum, tam singulare Ecclesiæ O-
rientalis lumen aut sui fuisse his in homiliis oblitum, aut suis
verbis sibi contraria docuisse: sed quod piæ obicitur sancto-
rum inuocationi, esse malignè in alium quàm ipse dixerit, sen-
sum deprauatum: cum tam manifestis verbis & homil. 43. in
Genes. & Homil. 1. ad Philippen. Ser. in Iuuentinum & Maxi-
mum, & alibi persæpe doceat, sanctorum intercessionem no-
bis ambiendam, sanctosque obsecrandos vt pro nobis orent.

Chrysost. vel
Oecolampadio
teste, docet san-
ctos nobis pa-
trocinari, ideo-
que orandos.

Certè si candidè, ac maiori veritatis, quàm contentionis stu-
dio delecti isti Confessionistarum Patroni tam Politici quam
Theologi, vel sola hæc D. Chrysost. loca expendissent; nihil du-
bitandum foret, eos de hac controuersia nō definituros aliud,
quàm præclarus quidam pronunciat Syn-euangelicus Iohan.
Oecolampadius. Ad calcem huius Serm. de Iuuet. & Max. ap-
paret liquidò, inquit, in annotat. quid B. P. Chrysostomus de
veneratione sanctorum sentiat. Afferit enim sanctos qui hinc
emigrarūt, patrocinari nobis; & nos inuitat, vt illos sæpe inui-
famus, illorum tumulos adornemus, magna fide illorum tumu-
los cōtingamus, quo benedictionem aliquā inde assequamur.

Nam postquam eorum virtutem & constantiam depinxit,
tunc tandem de sanctorum opitulationibus & intercessioni-
bus aliquid subdit, velut brauium quoddam legitimi certami-
nis, & insignis victoriæ. Deinde vbi variis argumentis refu-
tasset Oecolampadius Hagiomachos, qui sanctorum inuidens
gloriæ, suam disputationem concludens: Quid mali, inquit,

si & co-
circun-
tate? Id
in lau-
tam Or-
padi, qu-
ctrinan-

Sed
rat oran-

Den-
lig. cont-
te id fu-

Cum
tholici
rum vt
adoren-
verbis, v-
seruitus
nobis ill-

Vbi
dum ho-
bet idol-
nem ha-
ipse clar-
c. prim-

Cum
tibus C-
doxorun-
lustris.
mandat
tentiis
grinum
ratione
ad diuin-
nā huic
intēta-
quæ tar-

si & commendemus (populo) patrocina sanctorum, modò id circumspecte, oportunè & modicè fiat, pro auditorum qualitate? Id quod hic agit Chrysostomus, & Nazanzenus quoque in laudibus Cypriani, & obseruant hoc fermè omnes Ecclesie tam Orientis, quam Occidentis. Habemus gratiam, Oecolampadi, quod tuos syn-euangelicos iugulans nostræ Ecclesiæ doctrinam constabilisti.

Sed ad reliquas aduersariorum machinas euertèdas decurrit oratio, quas salutari huic doctrinæ struere non dispuduit.

Denique quod postremo loco D. Augustinum de vera Relig. contra nos adducunt Confessionistæ, mirum quam fronte id fuerint ausi.

Cum enim D. Augustinus illic ex professo doceat, quod Catholicis ab ipso aliisque Orthodoxis edocti obtinemus, nimirum ut sanctos Dei filios honoremus propter imitationem, non adoremus propter religionem; hoc est, ut ipse suis declarat verbis, ut sanctos non religione, quæ est Dei cultus, diuinæque feruitus, colamus, sed imitatione honoremus: ecquid obsecro nobis illa D. Augustini aduersatur sententia?

Vbi dum S. Augustinus aliquem agnoscit sanctis tribuendum honorem, non omnem sanctis impensum honorem habet idololatricum: sicuti nec omnem sanctorum inuocationem habet impiam, aut sacrilegam, nedum idololatricam: cum ipse clarissimis verbis D. Cyprianum inuocarit lib. 7. de baptis. c. primo. uti alibi & alios sanctos.

Cum ergo perspicuum sit omnibus verum videre volentibus Catholicos diuinis SS. Scripturarum sententiis & Orthodoxorum omnis ætatis, potissimum verò ante annos 1200. illustriss. Patrum testimoniis, adeoque exemplis nixos nihil Dei mandatis, aut diuinis vocibus, Patrumque Orthodoxorum sententiis contrarium sentire, aut diuersum agere, aut peregrinum facere in pio sanctorum cultu, inuocatione, siue adoratione (quæ citra diuini tamen nominis honorem sistit, neque ad diuinum pertinet cultum) liquet Confessionistarum machinam huic Catholicæ doctrinæ capiti exemplo Machometano intectatam, esse inuolidam, nihilque eorum omnium efficere, quæ tam necessariis, uti aiebant, rationibus sese demonstraturos

Populo cõmendanda sanctorum patrocina, quia nihil mali habet, ait Oecolampadius, & hoc omnes obseruant Ecclesiæ Orientales & Occidentales.

D. Augusti. aliquem honorem sanctis docet tribuendum: sed non religione, diuinæque cultu adorandos.

Epilogus primæ Anathetico.

turos vanissimè iactabant.

Quàm facilis
foret hac de An-
tithesi concor-
dia.

Hinc etiam Lector candidus atque Christianæ pacis studiosus planè perspiciat, quàm facilis sit hac de antithesi concordia, modò absit contentionis studium, & sola veritatis queratur victoria. Nam sanctos pro nobis orare, contra phanaticos aliquot Evangelicos, agnoscunt nobis concorditer Cōfessionistæ, quotquot Confessionis Augustanæ Apologiam reuerenter suscipiunt, eique fidem habent. Illam verò de pia Sanctorum inuocatione citra omnem diuinum cultū doctrinam iam dudum Scripturarū sententiis, liquidisq; orthodoxorum PP. testimoniis atque perpetuo Ecclesiarum omnium consensu, quod vel Oecolāpadius & Bucerus agnoscere fuit coactus, cōfirmauimus. Si suis igitur verbis, fol. 400. recitatis, stare pergunt Confessionis Augustanæ professores, illustris. Ro Imperij ordines, non possunt non Catholicis herbam dare, eisq; de legitimo Sanctorū cultu vna cum reliquo orbe Christiano, suisq; maioribus ad formulam Concilio Tridentino dudum ex Dei verbo, certaq; Apostolorum traditione præscriptā consentire.

Cæterum hoc in dogmate, quòd Machumerum illū Apostatarum omnium facile coryphæum imitati prima coitione sanè acerrima aggrediebantur præclari isti delecti Confessionistarum defensores sua spe frustrati, atque vani deprehensi, hunc in modum secundum deprauatæ à Catholicis Evangelicæ, vti aiunt, doctrinæ caput aggrediuntur demonstrare.

II.

SECUNDA ANTITHESIS.

De Statuis & Imaginibus.

De imaginibus.
CAP. VI.

Eadem ratione, inquit, Scriptura sacra vetat illam imaginem rerum, quæ vel in celo, vel in terra, vel etiam infra terram, siue ea picta sit, siue sculpta, siue ficta, adorandam esse, aut preces ad eam fundendas.

RESPONSIO LINDANÆ.

Anonymos Cō-
fessionistarū Pa-
tronos, aliis Cō-
fessionistis ad e-
que suo Luthe-

IMAGINES Christi atque crucis Dominicæ habendas, extra controuersiam est Catholicis & iis Evangelicorum, qui Lutherum sequuti magistrum nondum in flagitiosam Sacramenta-

menta
aberran-
& alibi
gines

Qui
imagin
quòd e
Verum
memor
dæ Chr

Hic a
bus imp
quānam
mortali
nio, atq

In pri
li isti Co

Leui. 19.

de, vt ge
vobis

Moyse
boues &

tur, nequ
quod dī

coles. Hu

Custodi
rum. que

men ab i

pias Chr

bemus in

honore. I

non imag

sonæ, auc

omnem i

aliquebi

Siquidē

tus perfe

mentariorum factionem toti declinarunt, aut magis à vero aberrantes nondum planè degenerarunt; cum VVittenberge, & alibi suis in templis retineant Christi crucifixi, aliaq; imagines.

ro aduersari de imaginibus.

Quinimo sua Confess. Lutherus diserte docet, liberum esse imagines habere, vbi & sese Iconoclastarum hostem profitetur, quòd eas contra Scripturam & fide dignas historias aboleant. Verum de imaginum vsu controuersia nobis est, an solù commemorandi, an etiam colendi causa seruandæ sint, & obtinen-
dæ Christianis.

Consensio. Imagines habendas docet Lutherus.

Iconoclastas dænat Lutherus.

Hic autem cultus, qui Christi aut Sanctorum eius imaginibus impenditur siue exhibetur, si rectè verèque intelligatur, quàm mente à Catholicis doceatur atque vsitetur, nullum mortalium, opinor, qui rem ipsam moderato considerarit ingenio, atque a quo expendat iudicio, offensum iri.

In primis nihil contra illa Scripturarum loca facimus, quæ bel-
li isti Confessionistarum patroni adferunt ex libris Exo. c. 20. & Leui. 19. cum liquidum sit de idolorum loqui simulachris. Deinde, vt generatim dicta accipias, planum est non omnes illis Dei vocibus prohiberi simpliciter imagines, cum Deus ipse per Moysen atque Salomonem imagines Cherubin, Serpentem, item boues & leones fieri mandarit: sed hoc tantum sine, ne adorentur, neque colantur; puta honore diuino, instar idololatriarum, quod diserte addidit Moyses: Non adorabis ea, inquit, neque coles. Huc facit quod & D. Iohannes Christianos admonet, Custodite vos à simulachris. & D. Paulus: fugite cultum idolorum. quod cum proculdubio faciamus Catholici, arguimur tamen ab istis Euangelicis (si Christo placet) idololatrias, quod pias Christi Domini imagines, aut sanctorum eius picturas habemus in pretio, aut digno congruentiq; aliquo prosequimur honore. Iam cum id quicquid est honoris, aut cultus, faciamus non imagini, non figuræ, non materiæ, non simulachro; sed personæ, aut rei illis figuris significatæ atque representatæ, citra omnem idololatriæ suspicionem, aut erroris nequum istud fieri liquebit, quisquis rem candidè volet diiudicare.

Vsum imaginum Catholicis familiarem, non esse contra Scripturas.

Imagines quædam Christianis non ferendæ. 1. Iohan. 5. 1. Corinth. 10.

Siquidem res illis figuris representata propter virtutes diuinitus personis donatas venerabilis est, & aliquo digna honore:

Imagines quædam coluntur legitime propter suum prototypum.

quod ne Turca quidem aut Iudæus iuerit inficias.

Quod si ita est, certè ipsa quoque illius imago aliquo digna est honore, aut veneratione. Non quidem per se considerata, quia imago: sed suum ad prototypon relata, quia vel Christi, vel Pauli imago.

Proinde cùm in imagine reluceat quod repræsentat, quid obstat, quæso, quo minus liceat eundem rei animo per imaginem repræsentatæ honorem exhibere, quem rei citra imaginis speciem ostensæ meritò atque legitimè impendas? omnis enim honor imagini exhibitus in illū redundat, cuius est imago, teste D. Basileo: pertinet enim ad prototypon, id est, ad primam rei speciem, vnde imago est Latinis ab imitando dicta.

Imago sponsi à
sponsa exoscula-
ta nō facit spon-
sam idololatræ.

Hinc nō alia de causa imagini honor exhibetur, quàm propter id quod repræsentat. Proinde sicuti adulteram non facit sponsam, quòd absentis sui sponsi effigiem, aut mnemosinon exosculatur siue amplexatur, nonnulloque habet in pretio: ita nec idololatræ facit Christianos, quod Christi imaginē, Pauli effigiem, Crucifixi Do. simulachrum osculo piè colimus, siue alio venerationis signo legitimè honoramus. Nō enim ipsi ligno, aut signo hunc habemus honorem: sed ipsi tantum rei per illa significatæ, animoque ad piam recordationem ardentiorēque amorem excitandum repræsentatæ.

Calumniæ Pa-
ganorum reno-
uant contra Ca-
tholicos Cōfes-
sionitæ.

Talem fuisse ab initio Christianorum hominū doctrinam, paucis nunc venit illustrandum, vnde liqueat, quàm immeritò nos aduersarij de idololatriæ crimine in hoc doctrinæ capite calumnientur. Qua in re ipsos priscorum hæreticorum & Paganorū blasphemiam Christianis olim temere obiectam renouare, perspicuū est ex D. Iohan. Damasceni verbis, Quidam nos accusant, inquit lib. 4. c. 17. quòd adoramus & veneramur Saluatoris & Reginae nostræ Deiparæ atque sanctorum Christi famulorum imaginē: audiant quòd à principio Deus hominem ad suam imaginem fecerit. Cuius ergo gratia inuicem adoramus, nisi quatenus ad imaginem Dei facti sumus. Nam teste D. Basilio, ἡ δὲ εἰκόνομος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, honor imaginis ad exemplaris transit honorem. Et post pauca. Similiter & de B. Dei genitricis imagine, ἡ γὰρ εἰς αὐτὴν τιμὴ εἰς τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα ἀνάγεται. honor enim illi exhibitus,

in eum

in eum,
ditio, ait
iis qua

QVO
exemplu
nifestum
triam ab
quidem
sum. Iur
irē diuin
faciendu
nis peric
etiam in
dentino
decr. de

Cate
ginum v
ex Cono
randas, f
rant, iux

Hoc I
Hanc

Ad hunc
non lign
Christu

Quo
nicam d
tu Theo
loquens
uus in h
est salu

Porro
adeo no
sepulchr
gione co
tinum d
chroton

in eum, qui ex ea incarnatus est, redundat. Est autem hæc traditio, ait Damasc. non scripta, adorare crucem, & alia plurima iis quæ dicta sunt similia, vt & ad Orientem.

Quod igitur contra imaginum vsum Ezechia adferunt exemplum de confractione æneo serpente, nihil efficit: cum manifestum sit, populum Iudaicum hac imagine fuisse ad idololatriam abutum. Nam hoc disertis verbis Scriptura exponit, Si quidem vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum. Iure ergo optimo pius Ezechias sustulit, quod grauissimæ iræ diuinæ iustissima fuit causa, quemadmodum & hodie piis faciendum esset, vbi similis esset erroris, aut vanæ superstitionis periculum. Quod non modò idololatriæ, sed vanæ omnis etiam impietatis atque superstitionis periculum à Conc. Tridentino iam dudum est perdiligenter sublatum Sess. 25. in decret. de imagin.

GAP. VII.
Ezechia exem-
plum de confra-
cto æneo serpe-
te, nihil aduer-
sari doctrinæ Ca-
tholicæ.

4. Regum. 18.

Cæterum quæ aduersarij ex Patrum testimoniis cōtra imaginum vsum adferunt, pro nobis faciunt. Si quidem Catholici ex Conc. vniuersalis 7. definitione credimus nō imagines adorandas, sed iis conspectis mente colendum, quem repræsentant, iuxta illud Damasi præclari sanè Pontificis:

Loca Veterum
PP. ab anoi-
mus allegata cō-
tra ipsos faciūt.

Hoc Deus est, quod imago docet, sed non Deus ipsa:

Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in illa.

Ad hunc modum & nos cum Helena, vti D. Ambro. adnotat, non lignum adoramus errore gentili, aut impia vanitate: sed Christū regem in illo suspensum Christiana colimus pietate.

Ambros. orat.
functi in Theo-
do. A.

Quo autem honore D. Ambrosius ipsam crucem Dominicam docuerit venerandam, satis superque oratione de obitu Theodosij expressit: vbi Iudæos Christi æmulos inducit sic loquentes, Quem nos crucifiximus, reges adorant: Ecce & clauus in honore est: & quem ad mortem impressimus, remediū est salutis, atque inuisibili quadā potestate demones torquet.

Clauus crucis
olim in honore
fuit.

”

”

”

Porro quæ ex D. Augustino contra nos adferunt, nostram adeo non euertunt doctrinam, vt statuunt magis, quippe qui sepulchra, aut picturas minimè docemus adorandas aut religione colendas. Vnde & nostra Ecclesia per Conc. Tridentinum dudum allegatum hos condemnat mores, & illos sepulchrorum, vel picturarū adoratores tanquam malos filios cor-

Augustinum ab
aduersariis alle-
gatum Catholi-
cā statuere do-
ctrinam.

rigere studet, ut religionem soli Deo, quod monet Augustinus, impendat: Sanctos vero Angelos, aut homines, siue eorum imagines & picturas charitate, non seruitute diuina, aut cultu patriæ colant, quemadmodum grauissimè peccasse Carpocratianos D. Augustin. annotat, qui Iesu, Pauli, & Pythagoræ imagines adorabant, incensumque adolebāt. Vnde liquet, eos longè aliter coluisse Christi, & Pauli imagines, quàm hodie Catholici colimus. Illi enim Christi & Pauli & Pythagoræ simulachra eodem cultus genere adorabant cæci idololatrarum; quod nostris à moribus tam abest lōgè, ut nō cælū distet à terra lōgius.

Imagines Christi quidam abusi, deo que reprehensi.

Anonymi suis se ipsi verbis conficiunt.

Nullum ergo habet locum obiecta Catholicis à Confessionistarum patronis doctrinæ suæ antithesis, quasi contra Scripturam faciant, quod docent imagines Dei, & Sanctorum, crucis lignæ, siue argenteæ adorari, siue reuerenter coli, & coram ipsis homines sese prouoluere adorabundos: cū istud faciant, uti aduersarij suo se ipsi iugulantes gladio recitant, non ut efficiam, vel imaginem adorent, sed ut, quod illa designat, honorent. Coguntur ergo suis victi verbis agnoscere aduersarij Catholicos esse sacrarum imaginum quidem cultores, sed Christi in illis crucifixi adoratores: Pauli verò detruncati, Stephani lapidati, Petri in crucem acti, Cypriani decapitati, Clementis submersi, siue Laurentij vstulati non adoratores, sed pios veneratores.

C A P. VIII.

Peregrinatio ad Sanctorum imagines defensa ob sanctorum cultum certo loco miraculis diuinis illustratū.

De obitu Theodosij A. sub finem.

Antiquitas peregrinationum ad certa loca ob reliquias.

C A E T E R V M quòd obiter hic de peregrinationibus ad illas imagines siue statuas religionis ergò annotant, nullo negotio concidit ultro, quando pijs lectoribus in mentem venit, quoniam animi proposito fiat. Si enim licitum est Christi imaginem pia veneratione propter Christum crucifixum, quem repræsentat, colere: ecquid, obsecro, refert, an hoc in cubiculo facias, an in templo? domi an peregrè? maximè cū, vel Ambrosio teste, crux Christi & clauis alicubi conspicuis fulgeant miraculis?

Iam quoad Sanctorum peregrinationes attinet, liquidis conuincitur etiam priscorum seculorum exemplis, Augustino & Ambrosio aliisque PP. contestantibus, Deum Opt. sua miraculorum dona suis amicis vario & loco & tempore distribuifse, quæ cum sese illis potius, quàm aliis in locis Dei Opt. largi-

tate prodant, liberalissimèque illic effundât, frustrâ nobis illorum communionem inuidemus, quemadmodum D. Augustin. disertè docet de S. Stephani miraculis per Africam suâ ætate celeberrimis, & oculatorum testimonio fide certissimis. libr. 22. de Ciuit. c. 8. & 10.

Proinde instituto nostro minimè, opinor, alienû videbitur, si huius rei antiquitatē ex prisca illa maiorû disciplina eruere studeamus. Causam verò, cur pij maiores nostri peregrinationes ad Sanctos certâq; loca, aut coluerint, aut solēniter obseruarint, D. Augu. epist. 137. exponit. Cû inter suâ Ecclesiæ ministros ingens orta fuisset contentio, qua Bonifacij presbyteri famæ incastû stupri crimen intentabatur, D. August. prudenter admodû vtrique parti consulens, quòd res obscurissima dirimi facile non posset; scandali grauiss. euitandi causâ, rationem excogitauit, quæ rei veritatem certo aperiret.

Elegi aliquid medium (inquit epistola illa 137. ad suû popu- Hippo. hac de re data) vt certo placito se ambo constringerent ad locum sanctû se peregrinatu- ros, vbi terribiliora opera Dei nō sanam cuiusq; conscientiam multò facilius aperirent, & ad confessionē vel pœna, vel timore cōpellerent. Vbique quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet & coronet. Veruntamen ad ista quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?

Multis enim notissima est sanctitas loci, vbi beati Felicis Nolensis corpus cōditum est, quo volui vt pergerent, quia inde nobis facilius, fideliusq; scribi potest, quicquid in eorū aliquo diuinitus fuerit propalatû. Nā & nos nouimus Mediolani apud memoriâ sanctorû, vbi mirabiliter & terribiliter demones cōfitentur, furem quendâ, quia ad eû locû venerat, vt falsum iurando deciperet, compulsus fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere. Nunquid non & Aphrica sanctorum martyrum corporibus plena est? Et tamen nusquam hic scimus talia fieri. Sicut enim quod Apostolus dicit: Non omnes sancti habent dona curationum, nec omnes habent diiudica-

Causa cur maiores nostri pias suscipere religionis ergo peregrinationes.

Opera Dei alibi terribiliora, miraculose Sanctorum non eadem ubique omnia, ætate D. Augustini.

Nolæ Italice fiebat præclara miracula, vt & Mediolani, quæ nusquā alibi diuina virtute.

Dei dono alibi sunt miracula, quæ pios illic singulariter euocant orandi causâ.

diuidicatione spirituum; ita nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit ille, qui diuidit propria unicuique pro ut vult.

Quibus ex verbis perspicuum est, quàm sit peregrinatio hæc ad sanctorum tumbas & pia & antiqua, solidisq; scripturarum fundamentis nixa. Quod enim ex Africa suos D. Augustinus in Italiam vsque ablegat, ad sanctos inuisendos: hoc alij pij Episcopi faciebant alibi: ut aut ad vicinos, aut longius diffitos sanctos pia peregrinatione orandi causa suscepta proficiscerentur.

Quantus autem solet olim illa prisca ætate ante annos plus minus mille pij populi Christiani ad venerandas SS. Christi martyrum reliquias esse confluxus, notius est ex recitatis dudum D. Theodreti & Basilij locis, quàm ut sit verbosius tædioso pij lectoris fastidio repetendum.

Reges olim peregrinaci solitos auxilij impetrandi causa, testatur Chrysostomus.

Neque verò plebeculam tantum hac fuisse religionis opinatione, sed ipsos etiam Augustos, Regesq; potentissimos, D. Chrysostomus liquidò contestatur; qui homil. 66. ad Antioch. docet multos reges huius spectacula gratia (inquit ut sanctorum martyrum miracula cernerent, eorumq; auxilia experirentur) peregrinatos esse. Quod ne quis ex plebeiorum calumnietur factum superstitiõe, audi, quæso, ipsum Chrysostomum suos ad has religiosas exhortantem peregrinationes: Idcirco eos (inquit ser. v. in Iuuentium & Max.) sæpe inuisamus, tumulos adornemus, magnæque fide reliquias eorū contingamus. Rursus paulò inferius, Proinde magna fide ac proutitudine huc veniamus. Sed hanc rem vnus locus illustret præ aliis eximie, qui est homil. 8. in epist. ad Ephes. cap. 4.

Magna fide contingit las & inuisendas SS. reliquias hortatur Chrysostomus.

Quod si liberum fuisset mihi (inquit) per curas Ecclesiasticas, & corpus habuissem validum, nihil utique causatus fuisset, quo minus tanta suscepta peregrinatione catenas duntaxat illas & carcerem, vbi ligatus fuit D. Paulus, vidissem.

Romana peregrinatio vnde orta, quam D. Chrysostomus suo decorasset exemplo, si per valitudinem leuisset.

Quæ D. Chrysostomi verba ut disertè loquuntur eius in D. Pauli catenas visendas animum religiosum: ita & consuetudinem tunc piis solemnem cõtestantur, qua Christiani ex more solent Romam orandi causa confluere. Neque enim illa ætate res hæc fuit nata. Certè diu admodum antea seculo D.

Cypria-

Cypria-
mã pij
quem
dicibus
tionem
dij C. in
Simil
ria mat
sub ann
Iob. ad
vt terrar
Non
res nostr
nis etiar
phetans
in mon
Samaria
vt proph
Sive ut
corpus h
est Deus
nerabilis
erit requ
lis suis h
tur, qui
dum viu
nerabile
omnibus
& præsc
gnam gr
eorum v
ostiarj R
stantur &
riam stu
sta factis
quam ai
as nim

Cypriani sub annum Domini circiter 250. à Perside vsque Ro-
mā pij ventitabant orationis causā ad tumbas Apostolorum,
quemadmodum est in vetustissimis historiæ Ecclesiasticæ co-
dicibus, Marium & Martham tribus comitatos filiis ad ora-
tionem Apostolorum Romam venisse. quod in tempus Clau-
dij C. incidit.

Similiter ad D. Agathæ sepulchrum vna cum valetudina-
ria matre adiit orationis causā D. Lucia, tempestate Deciana
sub annum Domini 240. Testatur D. Chrysoſto. homil. in D.
Iob. ad popul. Antioch. V. quosdam abire solitos in Arabiam,
vt terram oscularentur, in qua D. Iob ſederat.

Non enim solius orationis causā prisci illi Christiani maio-
res nostri Romam, aut Ierosolymam petebant: sed veneratio-
nis etiam, licet enim Christus de tēpli Iudaici euerſione pro-
phetans dixerit: Erit tempus cū neque in Ierosolymis, neq;
in monte hoc Patrem adorabunt: tamen & Ierosolymam &
Samaritam petebant Christiani. Sed quīr nam obsecro? Certē
vt prophetia Esaiæ impleteretur, Erit sepulchrū eius gloriosum.
Sive vti est apud 70. Et requies eius honor. Locus enim quo
corpus hoc positum fuit, ait Chrysoſto. homil. quod Christus
est Deus, brevis erat & valde angustus, angustior tamen & ve-
nerabilior mille Regum palatiis immo etiam regibus ipsis. Et
erit requies eius honor. Non in ipso tantum, sed & in discipu-
lis suis hoc contigit, nam qui ducebantur & circumduceban-
tur, qui contempti erant & vincti, qui innumera patiebantur
dum viuebant, vbi defuncti sunt, regibus ipsis erant magis ve-
nerabiles, etiam Romæ, quæ Urbium est regalissima, relictis
omnibus, ad sepulchra piscatoris & pellionis currunt & Reges
& præſides, & milites. Et in Constantinopoli Reges nostri ma-
gnam gratiam putant, non si propè Apostolos, sed si vel extra
eorum vestibula corpora sua ſepeliantur, ſiantque piscatorum
ostiarij Reges. Neque hinc in morte confunduntur, sed hone-
stantur & ipsi, & eorum nepotes & pronepotes. Sic & Sama-
riam stupēdis Do. Christi prodigiis ad Sanctorum suorum bu-
ſta factis fuiſſe olim claram, D. Hiero. in vita D. Paulæ testatur,
quam ait multis conſternatam intremuiſſe miraculis, ad ſan-
ctas nimirum reliquias D. Helizæ, Abdiæ & Iohan. Baptiſtæ.

Anno ſcđ 200.
erat Romana
peregrinatio Ie-
ſenis ex Perside
vsque.

Peregrinatio in
Arabiam ad D.
Iob, vt eius locū
oſcularentur.

Non ſolū orādi
cauſſa, ſed & ve-
nerationis auxi-
lijque illic im-
petrandi cauſſa
olim habita pe-
regrinatio Iero-
ſolymitana, &
Samaritana, &
Romana.

Cur ad ſepul-
chrum piſcato-
ris Petri Reges
Romæ currant.

Samaritana peregrinatio ad D. Iohann. Baptistæ reliquias cur olim celebrima.

Videbat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulchra Sanctorum ululare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentū, mugire taurorum, alios rotare caput, post tergum terram vertice tangere, suspensisque pede feminis vestes defluere in caput. Quod consternatam miraculis dicit Paulā intremuisse, argumento est, talia non temerè alibi, quàm Samariæ spectari. Hanc Sanctorum Dei gloriam æmulus diabolus non ferens, studuit semper aut abolere, aut saltem obscurare.

Vigilantius sua in religiosas peregrinationes invidia etiamnum easdē confirmat.

Testatur Vigilantius, pios olim ad martyrum busta orare, Sanctosque inuolare solitos, anno 360.

Genes. 22. Antiquitus certum ad locū peregrinandi orationis causa. Genes. 25.

1. Reg. 9.

Verum adeo illam extinguere non potuit, ut illustrarit magis. Quid enim aliud sui Vigilantij Galli studio promouit, quàm quod vel nūc eius testimonio docemus, pios olim Christianos illa ætate D. Theodosij ad martyrum busta confluere solitos, ut suorum abirent compotens votorum? Hoc enim habent illa venenata Vigilantij verba à D. Hiero. quasi ouante in popam protracta. Semper ergo præsentes sunt, ne fortè, si aliquis precator aduenerit, absentes audire non possint. Dolebat ergo & isti somniculoso Dormitatio honor SS. martyribus exhibitus; dolebat inuido, quod precatores accedentes ipsorum implorarent auxilia, quæ res manifestam arguit illius seculi ad V. Sanctorū reliquias peregrinationē: quam nō modò D. Hieronymi, sed & Basilij atque Cypriani ætate iam ostensum est, piis fuisse solemnem. Neque verò iste certo loco adorandi, siue peregrinandi orationis causa ritus nouitius est habendus, aut noui etiam testamenti proprius, cum longè sit vel Mosaica lege vetustior. Si enim origines sacras à Moyse descriptas consulere, lector, est cōsiliū; videbis & Abraham Patriarcham certum adiisse locū orandi causa, Genes. 22. Quid, quod Rebecca grauida certū petit locum, ut dominū consuleret, ait Moyses, Genes. 25. Perrexitq; consilere dominum, siue ut est apud 70. ἐπορεύθη πρὸς τὸν κύριον παρὰ κυρίας. Abiit interrogare à domino, siue ut Oecolampa in Geneseos, qua vsus est D. Chrysost. conuersione reddit, perrexit ut cōsiliū à domino acciperet.

Quo autem abierit Rebecca, an in Bethel, an aliò, in præsens nihil refert. atqui fuisse solemnem piis Dei cultoribus morem orandi causa certū petere locū, ac potissimū in Bethel peregrinari, illud abundè fecerit contestatū, quod in lib. Reg. legitur occurrere

occurri
thel: qu
saorant
memori
abundè
bitatissi
nescij, D
iter lero
tionis, au
sili) (in
tem imp
rere lero
Cæte
sarum re
huc vide
clenæ à
dari neq
tum Con
suo legit
Ecclesiast
piū abusi
cū cultū
incautos
dere atq
dis. DD
piscopus
Leod. Th
ginis ad
chis, legi
Deo faue
pietatis, a
theu nim
nō pessim
Vigilanti
duissent
conflagr
elefiarū i

occurrisse tres viros Sauli, qui ascēdebant in domum Dei Bethel: quos D. Hieron. in quæst. Hebra. annotat in Bethel causa orationis venisse, vbi Iacob lapidem erexerat. Plura huc commemorare desino, ne modum quis desideret. Vnus D. Augu. abundè piis lectoribus suppeditet, quæ hanc rem faciant indubitatissimam. Vide lib. 22. de Ci. Dei, cap. 8. & seq. Neq; sumus nescij, D. Bernardum epistola 319. testari, se cuidam monacho iter Ierosolymitanum dissuasisse. non enim impediendæ orationis, aut piæ peregrinationis causa dissuasit: sed propter consilij (inquit) leuitatem, & Abbatis consensum per improbitatem impetratum. neque enim terrenam, sed cælestem requirere Ierosolymam, monachorum propositum est.

Peregrinatio religionis ergo cur in contemptum veniet.

Leuitate magis quam pietate posterius coluerit peregrinationes

Cæterum si alicubi hominum negligentia irrepsit, aut falsarum reliquiarum, aut superstitiosarum imaginum abusus, vltimè videatur pridem inuecta superstitio, id Catholicæ Dei Ecclesiæ à probis prudentibusq; viris vitio verti, nedum crimini dari nequaquam debet: quòd ea vitia cum antiquis Synodis, tum Concilio dudum Tridentino sint publicè sublata, & illæ suo legitimo vsui vindicatæ. Vnde liquet Catholicam Christi Ecclesiam legitimum duntaxat imaginum vsum probare, impii abusum improbare; nō vanam superstitionē, aut immodicū cultū laudare, sed corrigere, atq; cum D. Augustino malos incautosq; filios hac in parte vel leuissimè peccantes reprehendere atq; castigare: quemadmodū preclaro exemplo Reuerendiss. DD. & illust. Principes, D. Maximilianus à Bergis Archiepiscopus Cameracen. & D. VVilhel. à Groesbeeck, Episcopus Leod. Theologorū Louan. consilio, peregrinationē illā D. Virginis ad VVaufriam instaurarūt, superstitionisq; plurimis resectis, legitimo suo vsui iā dudū vindicarūt: quorū vestigia & alij Deo fauente, ingressi Episcopi omnē faciliè extirpabūt aut impietatis, aut superstitionis labē, quæ superioris seculi negligentia (heu nimium supina) inualuerat: quā si ad Des. Erasmi aliorūq; nō pessimorū hominū siue scōmata, siue monita, morsusq; illis Vigilantianis nihil dissimiles, in tēpore xigilantes castigare stuidissent Ecclesiarū proceres, nō isto nunc ubiq; ferè terrarum conflagrante tantum non perissemus dissidentū Christi Ecclesiarū incendio, quod etiamnū extingatur faciliè, si resectis

Tollēda superstitio & abusus imaginum aut peregrinationū, sed pius & antiquus seruandus vsus.

Lib. de Religio.

Quam ad normam reformata peregrinatio.

Sublata per Brabantiam peregrinatio superstitiosa.

Ad Erasmi monita siue scōmata morsusq; illis Vigilantij Galli non dissimiles, fuisset id pridē expurgandum ad superstitiones terroresq; abusos castigandos.

piarum rerū abusiſus, improbiſq; ritibus ſuperſtitionē redolentibus ad priſtinos mores, ritusq; patribus Orthodoxis probatos concorditer ex animo redeamus. quod ut fiat, magis aſſiduis danda eſt opera precibus, quā nouis indulgendum amplius diſputationibus. Sed ut hanc modo cōcludamus Antitheſim, locus poſtulat.

Epilogus.

Hac igitur in doctrina facilis ſit partium conſenſus (de iis Confeſſionistarum ago, qui purum putum Lutheraniſmum obtinent. nam qui iſtum degenerem atque ad Caluiniſmum declinantem amplexantur, veri ſunt Iconoclaſtæ) quòd imagines habere legitimèque venerari liceat, cū ipſi non paucas ſuis in Eccleſiis VVittenbergæ & alibi reuerenter habeant, ſuumq; ipſi Quintū Euangeliftam Diuo ſancti Martini Lutheri titulo ad viuum prælo expreſſum circumferant. non ſolum magnificis encomiis ampullatiſq; elogiis ornatum; ſed diuinis etiam (ſi Chriſto placet) diuorū Auguſtini & Ambroſij prophetiis de ipſius aduentu condecoratum.

Sicuti ergo inter nos Catholicos & iſtos Germanos Confeſſionistas de habendis imaginibus conuenit: ita & de modo reuerenter habendi, pièque colendi ritu facilè conueniat, ſi boni æqui arbitri rem controuerſam ad formulam Conc. Tridentini expendere atque decidere nō grauaretur. Liquebit enim, Catholicos nihil contra Scripturas impium in Eccleſiam inueſſiſſe, aut à Veterum Patrum doctrina peregrinum deſignat ſe in pia Sanctorum inuocatione religioſoq; imaginum venerandarum cultu: ſed ex perpetuo Orthodoxorum Patrum & Eccleſiarum verè Chriſtianarum conſenſu citra Dei contumeliā ſanctos ad auxilium piè implorare: & in venerandis imaginibus ad illorum exemplum religioſè aut Deum colere, aut Sanctos Dei amicos citra omnem ſuperſtitionis, nedum impietatis ſuſpicionem venerari. Sed nūc ad tertiam Antitheſim examinandam tranſeat oratio.

III.

TERTIA ANTITHESIS.

De mediatore ſiue interceſſore generis humani
apud Deum.

Sacrae

Sacrae lit
nus h
or h
apud
tam a

Sic
manife
deoq; I
culento
bologia
atque v
trouerſi

Siqui
noſcimu
leſum &
magis v

Quo
vnus m
homo C
nullum
mediate

dedit ſe
go eſt ta
vnus eſt
trocinio

redemp
contra P
dens arre
Chriſtus
tercedat

Sicuti
Chriſtu
mus ſalu
leſum, q

Sacrę literę vnum proponunt mediatorem, inquit, inter Deum & genus humanum, filium Dei Do. nostrum Iesum Christum, verum Deum & hominem, quodque per eius merita solius consequamur gratiam apud æternum Patrem, condonationem peccatorum nostrorum, et vitam æternam.

CAP. IX.
De Mediatore
vno apud Deū,
quoniam sensu
etiam Catholi-
ci doceant.

RESPONSIO LINDANI.

SICVTI superiores duæ Antitheses Catholicis obiectæ manifesta nitebantur priscorum hæreticorum, Turcarum, adeoq; Iudæorum calumnia: ita hæc tertia, & consequens 4. luculento fulcitur sophismate, id est, captiosa vocabuli amphibologia. Si enim mediatoris siue intercessoris vocem propriè, atque vti D. Paulus intelligit, accipias; nihil erit inter nos controuersum hac de re amplius.

Siquidem & nos vnum Dei & hominum mediatorem agnoscimus, vnum Dei & hominum intercessorem Christum Iesum & Deum verum, & hominem verum colimus, immo magis veneramur, ac plenius, quàm aduersarij, adoramus.

Consensio
vno mediatore.

Quod ergo ex D. Paulo 1. Timoth. 2. adducūt, Vnus Deus, vnus mediator, siue vti malunt, conciliator Dei & hominum, homo Christus Iesus; & nos verissimū prædicamus: talē enim nullum alium, tales non plures agnoscimus, aut admittimus mediatores, sed vnum Christum mediatorem, videlicet qui dedit semetipsum preciū redēptionis pro omnibus. Vnus ergo est talis mediator, qui suo sanguine homines Deo cōciliat; vnus est qui nullius egenus non alieno nititur merito, aut patrocinio; vnus est denique, qui seipsum pro omnibus tradidit redemptionis humanæ pretium: siue, vt D. Augustinus lib. 2. contra Permeniam, cap. 8. ait, fastuosam Donatistarum contundens arrogātiā, se iactantes mediatores. Vnus est mediator Christus, inquit, quod solus pro omnibus, & nullus pro ipso intercedat.

Vnus Catholi-
cæ est mediator
Christo, & quo
sensu verè vnus.

Sicuti enim vnum habemus & prædicamus Saluatorem Christum Iesum, cui soli omnem debemus, acceptamq; ferimus salutem: ita & vnum prædicamus mediatorem Christum Iesum, qui solus Deum hominibus sui sanguinis pretio conciliat

liat & placat, redditq; propitium.

Christi in suos
liberalitas, qua
suis sua impar-
titur gloriā ho-
norisq; voca-
bula,

Sed tanta est Christi in suos fratres indulgentia, tanta liberalitas, ut præclarum illum saluatoris titulum, salva sibi singularis sui meriti prerogativa (qui hanc originaliter solus habet) illis communicare non dubitauerit, non quidem imminuta, sed conduplicata sua gloria.

Roman. 11.

Audet enim D. Paulus Christi legatione functus ad ignotos sibi Romanos D. Petri iam pridem annos minimum decem discipulos scribere, ministerium suum sese honorificaturum, si quomodo ad æmulandum prouocet carnem suam, id est, Iudæos, & saluos faciat aliquot ex illis. Rursus suis scribit Corinthiis: Omnia omnibus se factum, ut omnes faceret saluos. Quid? quod & Timotheo author est, ut seipse, & alios quoque plurimos faciat saluos? hoc enim faciens, inquit, te ipsum *σώσεις* (qua etiam voce superioribus duobus locis vitur) saluum facies, & eos qui te audiunt.

1. Corinth. 9.

1. Timoth. 4.
An Paulus saluator dicendus, quia dicit se saluare Iudæos, & Timotheum se saluare?

Si D. Paulus citra omne proculdubio nefas aut piaculi culpam, nedum blasphemix iniuriam, audet scribere, velle se, immo & Timotheum, alios saluos facere, quod proprium est Do. Christi officium (vnde & salutare Iesu nomen Etymologo Gabriele Archangelo accepit) quid mirum, si & mediatoris, siue intercessoris nomen aliis simili vtitur phrasios tropo accommodetur? Non est aliud sub cælo nomen, quàm Christi Iesu, in quo oporteat nos saluos fieri: audet tamen Paulus scribere, conniti sese atque operam dare, ut omnes saluos faciat: immo disertè affirmat, Timotheum suis parentem præscriptis, se, adeoque suos auditores saluos facturum. An ergo sacrilegij reus Paulus proclamandus? an lesæ diuinæ maiestatis tenetur? an idololatrias crimine sese alligasse & contaminasse censendus?

Matth. 1.

Act. 3.

Sic & D. Iacobus, ut suos acrius extimularet ad ardentius errantium fratrum in veritatis desertæ viam reuocandorum studium, docet: Si quis conuerterit peccatorem, inquit, ab errore viæ suæ, *σώσει ψυχὴν αὐτὴ ἀπὸ θανάτου*, seruabit saluamque faciet animam eius à morte.

Iacob. vlt.

Pij saluant animas errantium fratrum, si quos reuocant ad mentis sanitatem.

An hic vllus tam reperiatur effrons, qui Diuo Iacobo Apostolo impietatis notam impingat, quod hominem vocat animæ

animæ
Q
comp
ista, ob
siam Ca
fultram,
vexare,
sti Dom
beat ad
Certe
nihil p
mediato
res intie
Quo
solum ci
stri suæ
motheu
tionem
candidè
qui Paul
quem sal
tum exis
damentu
fitum est
Quo
su Saluat
res, sed no
Christum
quæ ad a
tur: quæ
candor E
Christi E
quod alio
aut inter
beneficio
prio meri
ritum val

animæ à morte saluatorem?

Quòd si lectissima illa diuini spiritus organa nemo suæ compos mentis tam nefario insimularit crimine, quam ista, obsecro, est flagitiosa temeritas, totam Christi Ecclesiam Catholicam his Pauli & Iacobi exemplis nixam atque fultam, supersticiosa, immo, si Christo placet, idololatrica hac vexare, proscindere, condemnare calumnia, quòd cum Christi Domini iniuria plures admiserit mediatores, plures habeat aduocatos, plures ambiat patronos siue intercessores?

Non est impia in Christum Ecclesia, quod Sanctus vocat intercessores.

Certè si pari æquitate factum Ecclesiæ & Pauli accipiat, nihilo plus pios offendit, quòd Catholici plures admittimus mediatores, patronos, & intercessores, quàm quòd Paulus plures introducit saluatores.

Quod si quodam sensu verè, addo & piè, adeoque non solum citra Christi contumeliam iniuriamve, sed cum illius suæ gloriæ incremento D. Paulus verè docet & se, & Timotheum alios facere saluos: cur non & similem interpretationem in Ecclesiæ Catholicæ loquendi vsu benignè atque candidè admittimus? Quis enim tam est stolidè vecors, qui Paulum existimet aut se, aut Timotheum potuisse aliquem saluum facere extra, aut præter Christum? an sui oblitum existimes, qui prima omnium suarum epistola scribit: Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter quàm, quod positum est, Christus Iesus?

Quod si talis huiusmodi sententia, quibus potest, ut candidè Catholicis vniuersis concedemus.

1. Corinth. 3.

Quod si hoc salutis aternæ iacto fundamento Christo Iesu Salvatore vnico, non fuit impium alios inducere saluatores, sed non sine Christo, immo qui omnia non nisi per solum Christum, & ex Christi nomine, eiusque solius auxilio agerent, quæ ad aliorum salutem promouendam pertinere videbantur: quanam isthæc, obsecro, Christiana fuerit benignitas aut candor Euangelico pectore dignus, propterea Catholicam Christi Ecclesiam impietatis, immo idololatriæ accusare, quod alios admittat apud Deum Patrem aut mediatores, aut intercessores, sed qui sub Christo, immo ex vnus Christi beneficio nati sunt, quod apud Patrem aliquid non suo proprio merito, sed tantum precario per Christi nomen ac meritum valeant?

Si ad hoc indicij cador, facile inter Ecclesias optatissima concordia.

Christo gloria sua non detrabitur, sed illustratur per Sanctorum honores.

Non

Quoniam sensu
vnus & singu-
laris mediator
Christus, & Sā-
cti mediatores.

Christo glorio-
sius est per suos
etiam posse cō-
miliones alios
succurrere.

Omnia in solio
Christi nomine
peruntur & do-
nantur à Deo
etiam quæ per
Sanctos petun-
tur.

Hebr. 3. & 4.
& 9.
Romano 15.
1. Timoth. 2.

Hebr. 9.
Officiū Christi
Paulus homi-
nibus pie tribuit,
cur non & no-
men igitur?

Non enim Christo mediatori vnico atque singulari hisce mediatoribus sua detrahatur, aut tantillum imminuitur laus, non meritum extenuatur, non dignitas diluitur, non eius gloriæ obstruitur: sed saluum suum ipsi à Catholicis cum D. Paulo relinquitur officium: factum tectum ipsi conseruatur singulare illud suæ gloriæ prærogatiuum: quod sicuti est solus Saluator, qui per se, nullo alterius, sed sui proprii sanguinis merito omnes saluat, ita solus est mediator, siue intercessor, qui nullius eget ope, nullius nititur merito, nullius indiget patrocinio. Cum autem aliis aut mediatoris, aut patroni, siue aduocati nomen pie tribuitur, lōgē alio sensu id fieri est perspicuum: nimirum qui Christi merito nixi, beneficioque fulti, eius tantum liberalitate aliquid possunt, eius donatio mirificè exornati aliquid apud patrem clementiss. nobis per ipsum impetrant. Ille iustissimo sui sanguinis merito homines patri conciliat: hi tantū precariō. Ille iure postulat, isti per Christi gratiam Patris benignitati supplicant, quæ per Christi vnus pretium, non istorum propriè meritum, quod aliis ambiunt, donat. Non enim illi, sicuti & nos, nisi in nomine Christi petunt, siue patri supplicant, fratrum suorum causa.

Vnde ex horum mediatorum siue intercessorum officio addē Christi meritū non obscuratur, vt illustretur magis, dum non solus ipse apud Patrem suum omnia potest, sed suos quoque fratres, quod ipse valet suo merito, vult valere suo nomine petentes: immo suo solius merito nitentes, idque non post hanc tantū vitam, sed in hac etiam peregrinatione longè inferrima.

Ipse quidem nostræ fidei Apostolus & Pontifex vultui Dei semper apparet, vt interpellat, pro nobis, si Paulo credimus, iubet tamen idem Paulus & nos mutuas pro omnibus facere apud Deum interpellationes, assiduasque fundere preces, vt omnes salui fiant.

Quod si huic Christi officio, propter quod in cælum assumptus est, non repugnat quod Paulus Dei spiritu plenus iubet, quia in Christi suo sanguine, suæque passionis sanctissimæ merito interpellantis pro nobis nomine interpellamus, atque pro nobis mutuum oramus: ecquid obsecro, mediatoris, siue in-

ter-

tercessoris vnici aduersetur officio, si plures eius liberalitate hoc donati munere in ipsius nomine pro fratribus intercedunt, aut mediatores apud Deum agunt? Si & filiorum Dei, immo ipsum Dei nomen, Christo & teste & interprete, hominibus citra Christi, aut Dei iniuriam communicatur: quid mirum, si Christi propria antitheta hominibus verè ipsius fratribus tribuantur? Ego dixi, inquit, dii estis, & filij excelsi omnes.

An quis mirabitur, quæ ex accidente sunt, hominibus tribui, cum quod ex natura ei congruit, aliis citra omnem contumeliam Dei ore, & Domini Christi interpretatione indubitissima est communicatum?

Si tam veritatis, quam contentionis essent quidam studiosi, nullo sanè liceret negotio istud dissidium, aliæque planè omnia consopire: cum nulla hic reperitur rerum diuersitas. Cur enim non pari æquitate admittamus simili loquendi modo plures mediatores siue intercessores, sicuti admittere cogimur ex Pauli doctrina plures intercessores, plures interpellatores, addo & plures adedò saluatores? sed suo, vti diximus, peculiari quodam pio sensu, dudum explicato: nimirum vt omnia in vno Christo, & per solum Christum fiant, qui vnus est Saluator & interpellator, sicuti & intercessor siue mediator proprius per se originalis, verèque sic dixerim, salutis & intercessionis omnis fons & singularis scaturigo.

Certè nisi logomachias amarent aduersarij, non tantopere hic optatæ piis omnibus concordia resisterent. Nam si vobis cum captare libet pondera, sicuti Christus mediator est, ita & sese pro nobis patrem promisit rogaturum. Iam cum aduersarij Sanctos profiteantur Confessione suæ Augustanæ Apologia pro nobis rogare siue orare, cur non & pro nobis interpellare? Præterea & hoc largimur (inquit Apologia, fol. 92. b. quod Angeli orent pro nobis. extat enim testimonium Zachar. 1. & cæt. De Sanctis & si concedimus quod sicut viui orent pro Ecclesia vniuersa in genere: ita & in cælis orant pro Ecclesia: An igitur Sanctos pro nobis Deum interpellare isti negant? An, si qua illis frons est, Sanctos Deum pro nobis interpellare iniurium Christo dixerint? Certè illos orare pro nobis Deum pio quodam sensu nobiscum Confessionistæ non degeneres

h

profitemen-

Iohan. 10.

Psalm. 81.

Christi nomen
& Dei nomen
hominibus ci-
tra piaculū aut
Dei iniuriā co-
municatur.Cæder tantū de-
sideratur ad dis-
sidia controuer-
siarum compo-
nenda.Assistat aduer-
satorum.Confess. Augu-
stana concedit
Sanctos in cælis
pro nobis orare
Cur non igitur
& simili phrasi
pro nobis in-
terpellare, ac
quosdam agere
mediatores?

profitentur concorditer. An istud alia de causa verè docent, quàm quia aliter Christus pro nobis orat, aliter Sancti? Quod ergo verum discrimen in vna agnoscunt orandi voce, cur non item & in altera intercedendi, siue interpellandi? Sanè vt peculiari sensu quodà pro nobis Sancti Deum aliter orant, quàm Christus; ita & alio sensu interpellant, & quosdà apud Deum agunt mediatores. Quòd si candidè doctrinam Ecclesiæ Catholicæ accipere non dedignarentur aduersarij, nulla superesset dissidij occasio, quemadmodum luculentissimo huius controuersia exemplo non fuerit abs re pio lectori fufius ostendisse. Siquidem non ignobiles Confessionistarum Theologi Tubingenses VVilhel. Bidenbacchius, & Lucas Osiander, cū in animum induxissent Theses Theologicas Academiae Diltinganae, à pijs & doctissimis viris societatis Iesu propositas suo maledico magis, quàm erudito sub Brentij sui commedatione scripto oppugnare, ingenuè profiteri sunt coacti, Timotheū & Paulum veros quosdam esse suorum auditorū saluatores: sed D. Virginem Mariam saluatricem dicendam negant, verum quam id ratione initio negent, & quo sensu postea eodem foliculo affirmant, posse dici seruatricem, mox dicitur copiosius.

Audiamus igitur grauissimas istorū Tubigen. Theologorū rationes à Iohan. Brentio præfatione nō Theologica, sed Theonina comprobatas: quibus vt nostram Catholicorum statuūt doctrinam; ita suorum Confessionistarum argumenta, hoc libro Cæsareo comprehensa liquidò euertunt, certamq; ad concordiam Ecclesiarum nobis struunt viam. Causam igitur cur Timotheus rectè ac verè dicatur suorum auditorum saluator, reddituri, sic aiunt: Nam doctrina Euangelij, si incorrupta sit & diligenter doceatur, tum docentem, tum audientem, si fidem amplectantur, & in ea persistant, saluat: adfert enim Christum, & in Christo thesaurum omnium cælestium bonorum, remissionem peccatorum, iustitiam, pacem conscientia, latitiam spiritualem, & denique salutem aternam. Saluatores igitur dicuntur Apostoli, & omnes fideles ac synceri ministri Euangelij, nō à personis suis, sed à ministerio prædicandi Euangelij, quod est ministerium gratia & salutis, & efficax organū ad sa-

Breuius cū suis
Tubingen. fatetur
D. Paulū &
Timotheū quos
dam esse popu-
li Dei saluato-
res.

Incogitantia &
inconstancia Bre-
tij, Theologorū
que Tubingen.

Paulus & Timo-
theus cur à Bre-
tiano dicti sal-
uatores.

ad salutem
hoc verum
bis discen-
tibus
& pro su-
quis eam
ita, si can-
ci seruati-
suam in
ctus per
Dei in p-
ticū Ma-
simū o-
Apostolo
esse salu-
tricem
ticum m-
citra cal-
tores ad
& vos v-
eandē D-
propter
propter
saluatricem
gusta. ap-
cenda est
afferend-
liorum i-
oratione
tingit sal-
propter
suū ill-
eam mu-
Mariam
candidè
in verbis
vos ipsi

ad salutem omnibus per hoc in Christum credentibus. Ab hoc verò Euangelij prædicandi munere, licet D. Virginem verbis disertis excludant, subtexit tamen. Quanquam si quis cōsideret piissimum illud canticum Mariæ, in quo suo modo & pro sua vocatione Euangelion prædicat, non repugnabo si quiseam dicat per hoc canticum multos homines saluasse, ut ita, si candidè & citra calumniam intelligatur, Maria possit dici seruatrix, nō sua persona, & propter sua merita, aut propter suam intercessionē: sed per suam doctrinam, quā Spiritus sanctus per os sanctissimæ virginis, de immensa gratia & veritate Dei in promittendo & exhibendo Christo sonuit. Est enim canticū Mariæ totius doctrinæ propheticæ & Apostolicæ cruditissimum cōpendium. Audis hic, lector Christiane, non modò Apostolos & D. Timotheū, omnesq; fideles ministros dicēdos esse saluatores: sed & D. Virginem Mariam posse dici seruatricem siue saluatricem, quod per suū illud Euangelicum canticum multos, aiunt, saluauerit homines. Sed istud candidè & citra calūniam cauti Theologi accipiendū cauent, seduloq; lectores admonent. Præclare sanè. Quidni igitur eodē candore & vos vtimini in aliis Christi Do. encomiis, aut epithetis in eandē D. Virgine, aliosūe sanctos pio sanè sensu translatis? Sed propter doctrinam, inquiūt fol. 160. nō propter sua merita, aut propter suam intercessionē dicenda est, si candidè accipiatur, saluatricis. Sed cū eam pro nobis orare fateamini in Cōfess. Augusti. apologia, cur nō & propter eius pro nobis orationem dicenda est saluatricis? an oratio nullas salutis aliis per Christum afferendæ partes habere dicenda est? an non oratio eximie aliorum iuuat, fouet, promouet salutem? Certè si per aliorum orationem, sicuti & per doctrinam & prædicationem, aliis contingit salus, non minùs D. Virgo Maria saluatricis erit dicenda propter suas pro Dei populo pias preces, quàm propter suum illud Euangelicum Canticum, per quod agnoscitis eam multos homines saluasse. Vnde & pronuntiatis D. Mariam posse dici seruatricem atque saluatricem, modò id candidè atque citra calumniam intelligatur. Quod vestris in verbis tanta cautela admonetis obseruandum, cur obsecro vos ipsi in aliorum verbis non obseruatis? Si candor vobis esset

Alystas Bren-
tiani, probat
nunc, quod du-
m ipsi improba-
runt, nobis, ceu
periculū expio-
brant, D. Vir-
ginem Mariam
posse dici salua-
tricem aiunt
Brentiani pro-
pter doctrinam,
non propter in-
tercessionem.

Brentiani sese
omnesq; fideles
verbi ministros
docēt esse popu-
li saluatores.

Si oratio Mariæ
nostrā promo-
uet iuuatque sa-
lutem, sicut eius
doctrina, etiam
saluatricis dicēda
est propter in-
tercessionem.

Euangelicis vestris non pectoribus, sed nominibus dignus, idem profecto aliis faceretis, quod vobis factum velitis.

Quando igitur Catholici docemus, Sanctos esse pro nobis intercessores & mediatores, quidni illius vestri & hic meministis candoris; liuidæ omnis obliti calumniæ? Quam si animis vestris semel deponeretis, indubia mox Ecclesiis redierit concordia.

Cognito enim, quod D. Virginem, aliosque Sanctos præclaris Christi Domini elogiis ornamus, non in eius contumeliâ, sed ad illustriorem gloriam neque eundem honoris gradum, aut dignitatis pondus habent, quando Christo Do. illa tribuntur encomia, & ad eius Sanctos pio quodam sensu transferuntur: ecquid vetat, precor, quo minùs optata Ecclesiarum farciatur concordia? At vt spes nostra dicatur Maria, inquitis, quomodo impio illo & insalutari Salve Regina salutant, horret animus cogitare, nedû lingua eloqui. Spem enim nostram dicere non possumus, nisi simul etiam Deum nostrum dicamus. Bona verba, queso, viri Euangelici. Cur hic candoris vestri, quem ab aliis vobis postulatis, nunc estis obliti? an D. Mariam dicere audetis saluatricem hominum, & spem hominum eandem cogitare animus horret? ô viros religiosos! Absit liuidus calumniandi animus, absit inuidus discordiæ spiritus: Adsit verò eadem utrobique pietas, idem candor Evangelico pectore dignus. Ecquur, obsecro, impium magis fuerit D. Virginem appellare, pio utrobique sensu quodam, spem nostram, quàm saluatricem nostram? David habet, inquitis, Domine spes mea es tu! At habet Paulus, Deum esse saluatorem omnium hominum: & David, Tu es Domine saluator meus & liberator meus.

Vtrumque igitur encomion cum Dei verbum Deo ascribat, quænam vestra est impietas, alterutrum homini tribuere? Si impium est, hominem facere spem nostram; cur non vobis impij, qui Paulum disertè facitis saluatorem, & D. Mariam saluatricem?

An non igitur phanatico raptamini spiritu, qui alterum D. Virgini, pio veroque sensu ascribi docetis, alterum piè tribui non toleratis? Sed illud tribuendum docemus, inquit Bren-

tius.

Pari candore si aduersarij nostra accipiant verba quo sua inuenient accipienda, facillimè cocat Ecclesiarum concordia: quæ inuidis discerpitur Confessionistarum calumniis.

Tituli & encomia Christi proptia pio quodam sensu, id est; ad eius gloriam Sanctis tribuntur.

Salve regina an canticum insalutare & impium, quia D. Maria saluatur spes nostra.

Vtrumque est Dei encomion, esse hominum spem, & saluatorem. Si hoc pio quodam sensu Confessionistæ tribuunt Paulo & D. Mariæ: cur non & illud?

rius cur
Cur no
utrobique
accipere
canticum
fer quod
lus tam
legens,
esse nol
& insalu
trem, G
Euange
dè, si cit
ca aut
næum
legimu
despera
nostram
quod e
vt pro
filium
An e
gua nob
an nunc
dicere
& Nisse
stræ cau
Si cu
dete ne
immo i
naticos
rigidâ
desidera
negare
Solic
non mo
tis: om

rius cum suis, modò candidè & citra calumniam intelligatur. Cur non vtrumque, viri boni, pari candore accipitis? cur non vtroque calumniandi studium exuitis? Profectò si candidè accipere velletis, quod pio illo, verèque salutarì Saluæ Regina cantico iam secula permulta canit Catholica Ecclesia, nò esset quod animus horreret cogitare, nedum lingua eloqui. Nul- lus tam est Christiani sui nominis oblitus, vt apud D. Irenæum legens, D. Virginē Mariam esse matris Euæ aduocatam: item esse nostræ salutis causam; exclamet, eam à viro sanctiss. impiis & insalutaribus ornatam elogiis: D. Athanasius eam vitæ matrem, Gregor. Nissenus vitæ parentem appellat in Comment. Euangelij cathenæ nomine aditis. Hæc eius encomia, si candi- dè, si citra calumniā, si denique Christianè, non animo Iudaica aut Turcica inuidia cæco & contabescente, apud D. Irenæum Apostolorum discipulum, aliosque pios illos scriptores legimus; cur non & apud D. Effrem Virginem Mariam spem desperantium candidè dictam intelligamus? Cur non & spem nostram solenni illo cantico piè salutarì accipiamus? Quid? quod eam Nazianz. nò modò *πρόσωπον* aduocatam interpellat, vt pro se filium oret, sed obsecrat etiam vt sibi semper sit apud filium salus maxima? *ἡ ἀποστολή σου πάντων ἡμῶν σωτηρία.*

An etiamnum, Brenti, animus tibi horreat cogitare, aut lin- gua nobiscū eloqui, D. Virginem Mariam esse spem nostram? an nunc Brentiani, cum D. Effrem piaculum vobis fuerit, eam dicere spem desperantium? an cum D. Irenæo, D. Athanasio & Nisseno eandem vitæ matrem, Euæ aduocatam, salutis no- stræ causam appellare atque interpellare?

Si cum illis Orthodoxis Patribus vobis videmur impij, vi- dete ne vos totus Christianus orbis meliori iure dicat impios: immo insulsos, bardos, absurdos & prophanos, aut potius pha- naticos. Quænam enim fuerit stolidi istius ingenij proteruita, rigidæque peruicacia, aut verius animi vecordia, suis in verbis desiderare lectoris pij candorem: & eundem piis Orthodoxis negare Patribus?

Soliciti admonetis, vt citra calumniam accipiatur, quòd vos non modò D. Virginem appellatis, rationeque iusta verè faci- tis hominum saluatricem, atque adedò vos ipsos iactatis homi-

Parem candorē
pollulat oratio
Ecclesiæ, Saluæ
Regina spes no-
stra, quem illa,
qua Confessio-
nistæ faterentur,
D. Virginē ho-
minum salua-
tricem.

D. Virgo Euæ
aduocata Irenæo
lib. v. &
causa salutis. li.
3. c. 33.
D. Virgo vitæ
mater Athana-
asio. fol. 638.
Vitæ parēs Gre-
gor. Nisse.

Spes desperan-
tiū D. Ephrem.

Aduocata & Sa-
lus Nazianz. in
Tragœdia,

Arrogantia &
contumacia ad-
uersariorum.

Brentiani sese ia-
ctant hominum
saluatores, & no-
bis indignatur,
audimusque
impj & sacrile-
gi, quod D. Vir-
ginem exemplo
SS. Patrum salu-
amus spem no-
stram.

Iudam Aposto-
lum fuisse quod-
da Christo Do.
illo dignitatis lo-
co, vt in illo spe-
rarit.
Psalm. 53.
Hiero. 2. contra
Iouin.

Sancti pio quo-
dam sensu sunt
mediatores, sicut
interpellato-
res siue interces-
sores.

Extat Concil.
2. Niceno.
Basil. Apostolos
facit apud Deū
pro nobis me-
diatores.

num saluatoris; dum hoc encomij omnibus indiscriminatim tribuitis fidelibus ac sinceris verbi ministris, quorum vos facile existimatis, qua fascinati estis philautia, principes: & dū Catholicis, quod minus est D. Virgini exemplo patrum Sanctissimi. tribuimus, vestri obliti candoris, omnisque humanitatis nos facitis impios. Quis hic in vobis nō desideret iudicij æquitatē, piumque candorem viris Euangelicis dignum? haud ita vos insanire opinor, vt D. Virginem putetis nos appellare spem nostram, quasi citra eius opem, aut meritum saluari nequeamus.

Istud priuilegij singularisq; elogij vni Christo Do. ascribimus. Sed vt apud Dauidem Christus Do. Apostolis interpretibus Iudam suum proditorem appellat spem suam; homo pacis meæ, inquit, in quo speraui, quod eius opera vtendum sibi statuerat in Euangelij (quod per triennium fideliter magnisq; miraculis plantauit) prædicatione: ita & nos cum D. Ephrem D. Virginem Mariam compellamus spem nostram, non à qua sola, aut etiam præcipuè nostra veniat, nedum pendeat, salus; sed quæ suis eam promoueat orationibus, piisq; apud filium interpellationibus satagat adiuuare.

Sed missos nunc faciamus istos suo cum Semiconfessionista Brentio Tubigen. Theologos, ac de mediatoris vocabulo, de quo rixantur acrius Anonymi nostri Confess. Augustanæ Apologetici, aliquid in medium adferamus, an piè sanctis Dei hominibus hocce encomion tribuatur?

Videamus igitur an non & Patres vetustissimi ad Pauli exemplum vocem mediatoris, siue aduocati sanctis Christi martyribus, siue electis Dei amicis piè iuxta ac verè tribuerint; sed eo, quem diximus sensu minus proprio, sicuti & Paulus se atque Timotheum plurimorum facit saluatorem, vnde illa vltro euanescet cauillatio, quam post Scripturas aliquot præclari isti Confessionistarum Patroni ad fictitiā suā antithesin stabiliendam confingunt, quod & Patres (inquiunt) non alios præter unum agnoscunt mediatores.

D. Basilius Epistola ad Iulianū A. Apostolos, Prophetas, martyres appellat mediatores. Qui pro me, inquit, apud Deū supplicat, quo per illorū mediationem propitius sit Deus noster. Sic & Gregor. Nazianzenus Diuum Basilium epistola ad Simpliciam

pliciam
cat med
lib. de V
stra in
res obse
gnore p
ginē Ma
vri equi
Prudent
num ad
Nequ
sed inter
homil. i
Hæc
iulmodi
mula su
gor. Naz
In epilog
trem Vi
βn siue
λόγος
Rursus p
αίσε
η πεί
Deinde
ginam &
delitias a
αί πο
καμὸι
Quod d
Scmp
Mihig
Cū
siam hor
nedum f
si marty
cessores,

pliciam, τὸν τῷ θεῷ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην Dei atque hominum vocat mediatorem. D. Ambrosius Martyres dicit intercessores, lib. de Viduis. Non erubescamus (inquit) eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere. dixerat enim & angelos, & Martyres obsecrandos, quorū videmur nobis quoddam corporis pigrore patrociniū vindicare. Quid, quod D. Iren. lib. v. D. Virginē Mariam Euæ virginis docet aduocatā: sed alio quodam, vti equidem arbitror, sensu, quā martyres D. Augustinus & Prudentius appellant patronos: quorum opera apud Dominum adiuvemur.

Neque orare tantum docet Augustinus Sanctos pro nobis, sed interpellatores etiam facit. Omnes enim martyres (inquit homil. in Psal. 85.) cum Christo pro nobis interpellant.

Hæc D. Virginis matris, aliorūq; sanctorum encomia & huiusmodi alia ex illa, quā Paulus docet sanctorum verborum formula sunt piè atq; candidè accipiēda. Sicut & quæ apud Gregor. Nazianz. in virginis laudem multo maximam reperiūtur. In epilogo tragœdiæ suæ Christum orat, vt pro se supplice matrem Virginem vna cum Apostolis admittat aduocatā, πρέσβιν siue legatam & mediatricem. πρέσβιν δὲ δεῖξο μητέρα σὴν ὡς λόγε σφᾶς θόῡς ἔδωκας δεσμολύτιν σου χάριν.

Rursus paulò post etiam facit vitæ præsidem.

αἰεὶ σε προσάτην πάντος βίης,

καὶ πρέσβιν εὐπρόσδεκτον εἰς σὸν ἕνα.

Deinde in hymno Charisterio, vbi D. Virginem salutasset Reginam & χάριμα τῷ γένει, gaudium humani generis, mūdiq; delicias adtexuit.

αἰεὶ ποτε ἐν ᾧ ὄντοσα τυγχάνουσι γένος ἀνθρώπων, σπασμοῦ καὶ μοῖς μεγίστη παντὶ ἔχῃ ζωηρία.

Quod doctis. expressit D. Francisc. Fabricius Ruremūdanus.

Semper benignam tum te exhibe mortalibus,

Mihiq; sis SALVS ubique maxima.

Cum igitur perspicuum sit Catholicam Christi Ecclesiam horum Sanctiss. Patrum exemplo non impiè, nec temerè nedum sacrilegè, aut idololatricè Sanctos Dei seruos, & Christi martyres appellare mediatores, patronos, aduocatos, intercessores, mera est calumnia quod delecti Confessionistarum propu-

Nazianzeno Basilii mediator.
D. Ambros. martyres intercessores apud Deū.

D. Maria aduocata & SS. martyres Patroni & interpellatores August.

D. Virgo Maria Nazianzeno est πρέσβιν aduocata & legata apud filium.
Vitæ præsidium.

Regina mundi gaudium, delitium mortaliū.

Salus maxima apud Christum Dominum.

propugnatores Catholicis hoc loco exprobrant contumeliosissime, ipsos contra Scripturam & Vet. Patrum doctrinam docere, etiam sanctos mortuos intercedere pro nobis apud aeternum Patrem: quod enim adtexunt de ipsorum meritis & suffragiis, ad proximum pertinet caput, ubi pertractabitur aptius.

Non colimus
mortuos vti
exprobrant Iu-
liani Apostatae
discipuli apolo-
getici.

Ceterum quod aiunt, nos docere Sanctos mortuos pro nobis intercedere, veterem illam Iuliani Apostatae (quem Confessionistae ut apostasia, ita & loquendi formula amulari malunt, quam veterum Orthodoxorum Patrum chorum) sapit blasphemiam. Nos verò Euangelij Christiani discipuli Christum, uti diximus dudum, non Iulianum, non Vigilantium, non Antichristorum aliquem imitantes, Sanctos viuos, non mortuos (cum non sit noster mortuorum Deus) viuos, inquam, Sanctos maiorum vestigiis insistentes, immo Pauli verbis doctrinaeque Apostolicae fidem habentes. credimus, & confitemur pro nobis orare, interpellare, immo & mediatoris quaedam partes agere. Neque verò istud vlla Christi Do. fit cum iniuria, sed summa eius, uti dudum est declaratum, agitur gloria; quia non officij ipsius singularis partes inuadunt, quippe fons & origo solus est, atque solus totius salutis, intercessionis, & pie pro nobis interpellationis manet fons, à quo illi dono & impartitione Christi habent, quod valent, aut precario impetrant, quia per Christum, & in eius nomine.

CAP. X.
Responsio ad Io-
ca Scripturaru.

Quo sensu si rigidi isti Confessionistarum Patroni vellent candidè accipere, quod Catholici hac in controversia Vet. Patrum exemplis docti, verbis eruditi, eisdem loquendi formulis usi profitemur, facilis esset concordia. Quod enim ex D. Iohanne citant, Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum; nos planè admittimus: immo solida fide credimus, Iesum Christum esse vnicum aduocatum, quia vnicus est agnus Dei, qui tollit peccata mundi, siue qui solus est propitiatio pro peccatis nostris, per quem solum omnis salus, omnis exoratio, omnis denique bonorum omnium impetratio.

Testimonia Ve-
terum PP. no-
stram stabiliunt
doctrinam.

Quam nostram Catholicam doctrinam cum testimonia à Confessionistis ex D. Augu. & D. Leone adducta liquidò contineant, adeò illam non oppugnant, nedum expugnant, ut confirmant solidius. Quod enim ex Augustini Confessionibus ad-
ducunt,

ducunt:
eundem
rit, confi-
dis eni
nus med
homo &
que prop
pro omni
fufius co
menianu
Talem
nem, red
liaret. Ce
sum Chr
Sed cu
cant, vt
lib. 7. c. 1.
(Augusti
sociari. In
intercessi
ferioris v
quia prec
Quam
ctinā, si C
commen
stini locu
texuiffen
lius tamen
fionem fu
Quise
testatur m
torum fra
sto redem
Illius eni
rum rem
dum D.
hoc posit

ducunt: Quem inuenirem, qui me reconciliaret tibi? an-
cundum mihi fuit ad Angelos: si quo scopo D. August. scripse-
rit, consideretur, nihil Catholicæ obstitit doctrinæ. Ex subie-
ctis enim continenter verbis liquet, de quali agat D. Augusti-
nus mediator: puta de illo proprio, qui suo vnus sanguine
homo & Deus, Deum Patrem homini iratum conciliaret, at-
que propitium redderet: siue vt Augustinus loquitur, qui solus
pro omnibus, & nullus pro ipso intercedat, quemadmodum
fusiùs contra fastuosos declarat Donatistas libr. 2. contra Per-
menianum cap. 8.

Qualis D. Au-
gust. vnus me-
diator: qui ta-
men sanctos sa-
retur interpella-
tores & patro-
nos apud Deū.

Talem mediatorem cum oporteat fuisse & Deum & homi-
nem, rectè August. negat se inuenire, qui ipsum Deo reconciliaret. Certè neque Catholici alium vllum, præter vnum Ie-
sum Christum agnoscimus, credimus, colimus.

Sed cum D. Augustinus, aliique Patres Vete. Sanctos inuo-
cant, vt se apud Deum adiuuent (vti Cyprianum Augustinus
lib. 7. c. 1. de baptismo) item docet nos sanctorum orationibus,
(Augustin. contra Faustum 20. cap.) adiuuari & meritis con-
sociari. Iram Dei (Chrysost. homil. in Genes. 43.) placari illorū
intercessionibus: mediatores quosdam illos agnoscunt, sed in-
ferioris vt loci, sic & meriti, dignitatis atque gradus minoris,
quia precariò per Christum, & in Christi nomine.

Quam Augustini aliorumque Patrum Orthodoxorum do-
ctrinā, si Confessionistæ candidè atque ingenuè maluissent hic
commemorare, quàm agnitam dissimulare, non illum Augu-
stini locum alterum ad alteram Catholicorū calumniam sub-
texuissent. Et si fratres, inquit, pro fratribus morimur, nul-
lius tamen sanguis martyris in fraternorū peccatorum remis-
sionem funditur.

Quis enim Catholicos sic docere tradit? quis eos affirmare
testatur martyrum Christi sanguinem in remissionem pecca-
torum fratribus esse fūsum? Hanc enim gloriam vni Chri-
sto redemptori, liberatori, saluatori solidam vindicamus.
Illius enim solius sanguis, est mundi reconciliatio, peccato-
rum remissio, delictorum omnium abolitio: quemadmo-
dum D. Leonis verba allegata disertè nobis suffragantur.
hoc posito, audet tamen Augustinus docere, sanctorum nos
i adiua-

Sic omnes cū
Christo Deum
pro nobis inter-
pellant.
Augustin. in
Psal. 85.

adiuuari precibus, meritisque sociari. Vnde & Cyprianum inuocare non dubitat, vt se apud Deum adiuuet, immo vbi Christum docuisset adhuc pro nobis interpellare, continenter subiunxit, omnes martyres qui cum illo sunt, inquit homil. in Psal. 85. interpellant pro nobis.

Porro quod ex lib. 4. D. Augustini ad Bonifacium cap. 4. adtexunt (& si ad sequentē pertineat propriē controuersiam) nihil Catholicæ aduersatur doctrinæ; cū D. Augustinus illic non de Sanctorum intercessione, sed contra Pelagianos agat, qui nefariē docebant, solam mortem in nos per Adamum transire sine culpa, quod vt doceat D. Augustinus esse longē absurdissimum, demonstrat Catholicam fidem istud singularis prærogatiuæ soli Christo Domino tribuere, vt sine mortis meritis mortem pro nobis passus sit indebitam: pueros autem si sine peccati culpa nascantur, quod illi impiē affirmabant, iniusto iudicio innocentes puniri mortis pœna. In huius rei cōfirmationem adfert D. Augustinus verba à Cōfessionistarum defensoribus illis delectis præposterē recitata, & contra nos oborto, quod aiūt, collo detorta. Sicut enim Dei filius solus, ideo factus est hominis filius, vt nos per illum Dei filij fieremus: ita solus pro nobis suscepit sine malis meritis pœnam, vt nos per illum sine bonis meritis consequeremur gratiam. Quod autem Confessionistarum Patroni legūt, Indebitam gratiam, non est in nostris codicibus; quod exaggerandi gratia de suo adiecisse videntur: sicut & illud, Ideo, data opera omisisse. Verum qui sententiæ huius vim animo perspectam habet, videt nihil prorsus ad rem, de qua agitur, pertinere.

Addunt de suo
verbis Augusti-
ni Cōfessionistæ
& auferunt sua
pro libidine.

Quid enim isthæc D. Augustini verba contra Sanctorum intercessionem faciunt, quæ liquidò demonstrant, Christum solum indebitam passum esse mortem sine vllis malis meritis, vt nobis indebitam daret vitam? Porro D. Augustinum vna cum Christo Domino plures quodam sensu pio admisisse intercessores siue interpellatores, non solū inde conicitur, quod affirmat homil. in psal. 85. omnes martyres docens pro nobis interpellare: sed disertā etiam voce D. Cyprianum interpellans vt suis orationibus (vti dudum recitamus ex cap. i. libr. 7. contra Donatist. de bapt.) se apud Dominum adiuuet.

Liquet

Liquet
deum P
nūs pro
uos face
lica Dei
perpetu
quodam
longē al
modum
adeò Bre
ac depre
quint, f
tē sic & L
ria. Vnus
ne, suo d
irato rec
gent, etia
brofius n
quidqua
mediato
vt omnis
thodoxo
sensu, si c
Deo regn
sti nomir
Qy A
Patribus
imaginu
tima den
diximus,
tuo, sed li
mus, si ca
logiam in
simis hif
opratis. c
Si eni
rectē cog

Liquet ergo ex superioribus, Christum do. vnū esse apud Deum Patrem mediatorem, sicuti & saluatorem. Sed sicuti minus propriè, licet verè, Paulus se & Timotheum dicit alios saluos facere; ita & minus propriè, verè tamen atque piè, Catholica Dei Ecclesia sanctos ex Orthodoxorum PP. præscripto, perpetuoque Ecclesiarum vetustissimarum consensu docet quodam pio sensu mediatores, aduocatos, & intercessores; sed longè alio & minus augusto, quam Do. Christum. Quemadmodum & Confessionistarum Theologi Tubingenses, ipsèq; adeò Brentius sanctos faciunt in Apologia pro nobis oratores ac deprecatores, & d. Virginem saluatricem, quia multos, inquit, saluat, si candidè ac citra calumniam intelligatur. Certè sic & Moysen d. Paulus facit mediatorem, sed alia in materia. Vnus ergo Christus est mediator, qui suo iure, suo sanguine, suo denique redemptionis nostræ appenso pretio nos patri irato reconciliat; qui nullius opera eget: cuius opera omnes egent, etiam sancti omnes: quo nisi intercedente (vti ait d. Ambrosius nobis consentaneè) nec nobis, nec sanctis omnibus quidquam cum Deo est. In quem sensum alios admittere aut mediatores, aut intercessores, nefariæ fuerit impietatis: quam vt omnis Catholica hætenus execratur Ecclesia, ita priscis Orthodoxorum Patrum suorum insistentis vestigiis pio quodam sensu, si candidè atque citra calumniam accipiat, sanctos cū Deo regnantes vocat & colit patronos, mediatores, & in Christi nomine apud Patrem cælestem pro nobis intercessores.

QVÆ hætenus pro pia, Orthodoxisq; olim omnibus Patribus semper vsitata sanctorum inuocatione, ac religiosa imaginum sacrarum veneratione & peregrinatione, pro legitima denique diuorum pro nobis apud Deum intercessione diximus, eaque non modò Veterum PP. consensu, & eo perpetuo, sed liquidis etiam, quod arbitror, scripturis confirmauimus, si candidè accipiatur, & ad fidei nostræ Christianæ analogiam intelligantur; nulli dubium fieri queat, quin in grauissimis hæc 3. capitibus facillimè coëat pia, piisque omnibus optatis. dissidentium Ecclesiarum concordia.

Si enim Catholicæ Dei Ecclesiæ scopus, ac finis verè pius rectè cogitetur, quem in colendis sanctis, iisque ad auxilium à

Epilogus.
III. Antithe-
seos.

Apologia conf.
Aug. fatetur Ss
ctos pro nobis
orare.

Brentiani suo
scripto cõtra le
sitas agnoscit
D. Virginè sal-
uatricem.

CAP. XI.
Digressio ad mi-
racula per Be-
gium superiore
illo graßantium
Goelßcorū anno
66. diuinit? Ico-
nomachis insti-
ta: quæ certam
demonstrat dis-
sidentiu hæc de
doctrina Eccle-
siarū concilian-
darum ratione.

Deo facilius impetrandum inuocandis spectat, liquebit eam nihil nisi Dei vnus gloriam quærere, nihil nisi vnus Christi nostri sanctorum omnium Domini honorem spectare.

*Scopus venera-
tionis sanctis
Dei hominibus
attributa, si pie
consideretur, cā
didēque accipia-
tur, facile refar-
ciat Germaniæ
sectis nouarum
opinionū dissē-
tæ conciliatio-
nem.*

Quemadmodum enim honor imagini exhibitus ad prototypum redundat, quod à D. Basilio præclare dictum est: ita sanctorum inuocatio siue intercessio non nisi ad solidiorem, plenioriēque vnus Do. Christi gloriam facit: quam illa aded non obscurat, vt illustret magis. Non enim sancti vlla ratione alia nobis coluntur, quàm quod Christi Domini sunt aut egregij martyres, aut præclari doctores, aut illustres deniq; confessores: qui cū Christo Do. admodum grato seruerint obsequio, & per arctam illam in cælum deducentem viam sint sequuti perstrenuē, promerita sua laude simul & gloria nunc fruuntur, ipsis nobisq; ad vnum omnibus à Christo ipso promissa, Si quis mihi ait, ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.

Hunc porrò Dei Patris honorem piis Christi ministris præstitum, si quis hac in veneratione, piæque inuocatione partim situm esse dixerit, nihil absurdi dixerit. Ingens sanè est martyrum Christi gloria, incomparabilis honor, quod ad ipsorum inuocationes, vt pro nobis vnà nobiscum Deū Patrem orent, nos tam benignè Christus exaudit, quod tam varia sui spiritus confert dona, quod tam illustria edit miracula, quæ vel cæcorum oculos in hunc vsque diem vibrant, impiorumque mentes vel inuitas perstringunt.

*Ex diuinis apud
sanctorū rum-
bas vel oratoria
miraculis certo
statuitur sancto-
rum inuocatio
& veneratio, te-
stibus Bucero
& Oecolampadio.*

Hæc apud D. Augustin. Chrysostr. Basilium, Theodoretum, aliosque classicos scriptores extant illustriora, quam vt vel impudentissimi Cyclopes Theomachi inficias ire queant, aded vt Oecolampadius & ipsemet Bucerus fateri compellantur, Veteres Orthodoxos Patres ad auxilium, piūq; patrocinium Sanctos inuocasse, religiosamque Sanctorum cū Deo regnantium inuocationem non esse damnandam, vt impiam, nedum superstitiosam.

*Cut hic cōme-
morata noua
Dei miracula
dudum in Bel-
gio illustria in
furiāda Goe-
seorum Theo-
machia.*

In quam sententiam cū istos Euangelicorum primipilos videam præclaris illis priscis miraculis ad sanctorum gloriam illustrandam diuina virtute olim factis; siue retractos, siue re- tentos instituto nostro minimè, opinor, alienum videbitur, si

comme-

comme-
licæ fidei
fictissim
seorum

Vt en
riarum
rum in
ita Deu
dit mira
stianę fi
latis com
fuit imp
detestari
apparue
seprogn
Cum

seorum
sic omni
da coll
perstren
sacilegi
chi. Isti,
nibus in
aboleret
delerent
Hinc

legio ex
Turcicē
lædoris
licorona
medio in
tuum in
hactenus
hauserat
litu effla
Alij eni
mias: si t

commemoraro quæ Christus Dominus ad solidiorem Catholica fidei confirmationem, piorumq; suorum fidelium sanè afflictiſſimorum consolationem ſauiente ſuperioris anni Goefſeorum tempeſtate apud Belgas facere eſt dignatus.

Vt enim iſta Barbarica in ſanctos calamitas omnem hiftoriarum veterum (quod equidem memini, excepta Hugoniſtarum in Galliis tragœdia) vincit calamitatem Eccleſiaſticam: ita Deus Opt. tam illuſtria conſeruandæ piis ſuę religioni ædidi miracula, vt vel cum primis illis à D. Auguſtino in Chriſtianę fidei apologia, pro legitimo Sanctorum Chriſti cultu alatis comparari ſint longè digniſſima. Sicut planè incredibilis fuit impiorum hagiomachorum in Sanctos Chriſti crudelitas deteſtanda impietas, nefariâq; blaſphemia: ita ſingularia nunc apparuere Dei Opt. beneficia, quibus veram, religioſam, & à ſeprognatam Sanctorum gloriam dignatus eſt illuſtrare.

Cum per Belgiū an. 66. dira illa graſſaretur tēpeſtas Goefſeorum (qui vt à pudendo mendicabuli epitheto dicebantur, ſic omni ex ſectariorum atque factioſorum fece cōfluxerat fœda colluies) inter varia Cacodæmonis ſtratagemata, quibus perſtrenuos ſuos commilitones præclare nobilitauit, ſpoliisq; ſacrilegis paſſim ditauit; nō deſuere Iconomachi & Hagiomachi. Iſti, aliis licet refragantibus, bellum venerandis etiā imaginibus indixere: quo ſemel omnem Sanctorū Dei memoriam abolerēt, Chriſtumq; Dominum è cordibus omnium prorsus delerent.

Hinc videre paſſim fuit (ô facinus nefarium, omniq; ſacri legio execrabilius!) ſacras imagines nō modò Iudaicè illuſas, Turcicè exſibilatas, Paganicè deriſas: ſed impiis etiam cum lœdoriis, infandiſq; blaſphemiis igni publico, ſpectante populi corona, partim ingemiſcente, partim applaudente, in foro medio iniectas. Exculſo enim & Regis Catholici, & magiſtratum iugo (vt ſolet interregno ferè, aut iuſtitio) quod quiſque haecenus variis ex iſtorum Euangelicorū peſtibus clanculum hauſerat, & cautè texerat, venenum, vno quaſi cōmuni anhelitu efflarunt, & in Deū ac diuos omnes fœdiſſimè expuerunt. Alij enim Iudaicas illas apud Euangeliftā eructabant blaſphemias: ſi tu es Chriſtus, ſalua te ipſum. Alij erectam Crucis ima-

Auguſt. de Ciuitate Dei, codex vera eſt Chriſtianę religionis apologia: qua Sanctorum cultum tuetur.

Goefſeorum nomenclatura & fœda colluies.

Iconomachiam quāta rabie paſſim aggreſſi.

Iuſtitium apud Belgas peperit & iuſtitia & religionis interitum.

Blasphemiz in
SS. imagines
Goesseorum vo-
ces ludicis ni-
hil ab similes.

ginem compellabant: Si te tuarum pœnitet fraudum, qui-
bus nos seduxisti hætenus, modò eloquere, en parcimus tibi:
Sed quia taces, & nòdum pœnites, libera te, si quid potes, hac
de flamma. Non defuere qui S. N. imaginem in medio quasi
tribunali collocatam acerrimè accusarent, eiq; elingui bene
linguaculum addidere aduocatum, qui causam eius velut ido-
lolatriæ ac impietatis in Deum reæ coram auditorio frequen-
tissimo ageret.

v. imago ad tri-
bunal protracta
impietatis accu-
satur, ac silentio
suo eam quasi
agnoscens igni
adiudicata con-
crematur.

Is cum imaginis partes de industria ridiculè ac malè age-
ret, neque causæ satis patrocineretur, imago ignibus iudicum
sententia addicta illustri dabatur foco, quo sese plurimis cum
blasphemiis lepidi ac velut victores ouabundi refocillabant.
Fuit etiam tã immanes & bis Barbaros isthic Cycoples repe-
rire, qui non contenti publica in Christi domini imagines con-
fractionis & contritionis contumelia, suam etiam post decla-
rarint inuidiam plusquam sathanicam, aut veriùs dementiam
plusquam phanaticam.

Nefaria in Do-
Christi lapidi
insidentis ima-
ginem cõtume-
lia, quæ vel la-
tronibus vulgo
habetur indi-
gna.

Posteà enim quam v. imagini Christi Domini caput ampu-
tassent sacrilegi, solemniqu; ritu ad ictum quasi carnificis, lu-
dibundi acclamassent, non contenti caput trunco auulsisse,
illud nò inter pedes decollati reponere, quod solet, dignaban-
tur: sed atroci etiam cõuitio maiorem, quam est furum, latro-
numue improbitas, exprobrabant cõtumeliam, vnde & parti
inhonestissime subiecere sacrilegi patricidæ.

Imagines quàm
indignis modis
apud Hagen. ex-
carnificatae.

Non defunt oculati testes, qui sacrosanctè affirmant, se vi-
disse, cum venerandæ statutz Domini Christi de sacello mon-
tis Caluariæ per fenestram deiectæ, mutilæ, ac semilaceræ ma-
gna impiorum corona insultaret, sathanicæque victoriæ læta
applauderet, quidam vt suum in Christû Dominum expleret,
quo totus furebat, odium, in illam protinus infiliit, suoque cul-
tello cæcus cecam exoculabat imaginem. Certè dignus hac
fuit amentis cæcitatæ plaga, qui cæcis vsuris iam dudum Ha-
gen. exhauserat rempubl. Ibidem alius ex coryphæis quidam
ministerio Regis Anabaptistarum monasterij non ignobilis,
vbi tandem vastato D. Dominici monasterio multos post la-
bores D. Virginè, quæ solis, lunæque radiis splèdida in templis
fulget, piorum studio reconditam inuenisset, vibrato gladio
truci-

trucida
focij, du-
nabatur
His
Belgium
sus defu-
crilegum
recēseb-
vt illoru
pia ab in-
parricid-
Erat
mum :
D. Ant-
tiora. H-
altaria e-
tuam fu-
ginibus
alacres d-
ignis leg-
ascia tru-
pullat, a-
suus fab-
frusta in-
blasphem-
non abs-
neranda
parcebat
rabatur
Veru
gio nam
Christia
perti pen-
pore inst-
sele reci-
deferunt
Tama

trucidandis Sacerdotibus parato exclamans, En vobis, inquit, focij, duplex illa meretrix! in quam irruens caput dissecare conabatur, nisi gladius ictu rabido dissiliisset medius.

Hier is de dubbel huere.

His aliisq; impiorum facinoribus, nefariisq; sceleribus per Belgium miserando piorum spectaculo grassantibus, nō prorsus defuit Dei Opt. manus vindex: quę vnum aut alterum sacrilegum tam insigni terruit plaga (quam hic ex plurimis recēlebimus, sicuti ex fide dignissimorum relatu accepimus) vt illorum exemplo non pauci aut resipuerint, aut saltem impia ab imitatione, vltioreq; sacrilegio manus abstinerint parricidas.

Erat Busciducis sacellum D. Antonij nomine piis celeberrimum: quo rusticana plebs Deo Opt. sua fundebat vota, quę D. Antonij precibus, pioq; patrocinio ambiebat commēdatoria. Huc ē vicinia quidam inuolant, imagines confringunt, altaria euertunt, sacra diripiunt, auratamq; D. Antonij statuatam fune alligatam ad rogam in compito cremandis SS. imaginibus structum seduli trahunt, suos commilitones anhelī & alacres conuocant, vt secundę ferant auxilium: nā integram ignis ledere non valebat; quod vbi certatim fieret, hic manus ascia truncabat, ille bipenni pedes putabat, alius caput malleo pulsat, alij denique truncum securibus vexabant, postremò, vt suus fabulę responderet colophon, lacera concisę imaginis frustra in rogam multis, iisq; abominandis in D. Antonium blasphemis illis ludæorum in Christum dominū crucifixum non absimilibus, proiectis, coniiciunt, sed frustra omnino. Venerandę namque imagini, cui insana impiorum rabies non parcebat, ignis quasi adorabundus pepercit, flammaq; venerabatur innoxia.

Qua pena Deus Opt. suorum Sanctorum vitus sit iniuriam.

Verū quid accidit? non sanè impune tulere impij. euestigio namque illa peste, quam D. Antonij iam olim appellamus Christiani (quod illi depellendę sint eius apud Deum pij experti persępē patronum) corripuntur, totòque vtriusque corpore instar granorū piperis, pestilens ille ignis ebullit: domum sese recipiunt infelices, quorum plaga focij deterri, rogam deserunt trepidi.

Peste subitanea duo Goeffeorū Coryphæi Busciducis euestigio percussi.

Tam atroci atque voraci consumebantur miseri totum per corpus

corpus incendio, vt postridiè impiam efflarint animam, & funesta reliquerint cadauera variorum colorum stigmatibus, ce ruleis, prasinis, atris insignita. Istud tam est tota vicinia notum, vt plurimos huius rei non solum audierimus concorditer historiam ad viuū depingentes, additis etiam tam sacrilegorum, quam familiarū nominibus: sed publici etiam viderimus Notarij, fide non indigni, neque obscuri, testimonium.

*Puerpera in D.
Virginem bla-
sphema horribi-
li punita partu
in Aspera opp.
Hol.*

Quod nunc secundo loco recitabitur, longè est horribilius: sed ita vindex Dei ira efflagitauit. Motibus illis eodem Goeseorum anno vixdū exortis, muliercula quædam oppido Hollandiæ Aspera parturire cæpit: conueniēte vicinæ atque cognatæ; vbi illa eniteretur difficilius, & grauissimè non minùs quàm periculosissimè laboraret, vna circumstantium pio ex more puerperam admonet, vt D. Virginem Mariam inuocaret auxiliatricem. Cui illa, Quid mihi istam, inquit, dicis scrofam! Erat namque infœlix anabaptistarum deliriis capta, qui supra omnes ferè Diuos vnam illam sanctorum sanctam Deiparam Virginem Mariam execrantur, oderuntque infensius. Verùm quidnam acciderit, accipe. Pro maledicti blasphemia, fuit & Dei plaga, qua nefariam suæ matris vindicauit contumeliam. Actutum enim illa misera, quæ sacrosanctam Virginem Dei genitricem Mariam impuræ suis nomine blasphemarat, nigellas aliquot in lucem edidit, sed e mortuas, fuculas.

*Puerpera in D.
Mariâ blasphem-
a nigellas v-
no infœlici par-
tu edidit scrofu-
las.*

Vnum hoc exemplum, vt Catholicam nostram de pia Sanctorum inuocatione doctrinam solidè iuxta ac liquidò confirmat: ita insanam istorum sacrilegorum Iconoclastarum & Hagiomachorum euertit Theomachiam. Quod aduersarij cum probè haberent perspectum, collecta his super gestis informatione, productaque testium, quam vocant iurisperiti, turba, rem lōgè verissimam & in vulgus notissimam suo percallido frustra conabantur obruere mendacio. Illos enim testes audire non dignabantur, qui de paradoxi huius puerperij monstro comperta, visaque dicere potuissent, vt ex ore Notarij N. fide dignissimus nobis narrauit, aliis plurimis audiētibus. Lepidum verò illud, nec minùs falsum, quod in istos veritatis hostes dictitabat Notarius. Cùm enim varios con-

*Qua arte aduer-
sarij Theoma-
chi Dei miracu-
lum stupèdum
conabatur ob-
ruere.*

conuo-

conuocarent, verèque exquirere testes, ad rei tam memorabilis fidem semel obruendam, Vos illis videmini persimiles, inquit, qui de fure apud ostiarios percunctantur, quem per posticum sciunt elapsum.

Deo Opt. Max. ingens sanè debetur gratia, quod oppugnatissimam vndique suam religionem Catholicam tam manifestariis dignatur hoc tempore ornare prodigiis, tam ingētibus illustrare miraculis, quæ nos hunc in finem commemoranda duximus, non modò ad Catholicos fratres toto terrarum orbe in prisca religionis Christianæ doctrina conseruandos, sed ad eos potissimum ad desertæ fidei auitæ cōcordiam reuocandos, qui argutis aliquot, nescio quibus nugis, aut sophismatibus à totius orbis terrarum sensu, perpetuòque adeò Veterum Orthodoxorum PP. cōsensu sese patiuntur abduci. Hæc enim paucula nostri istius temporis facta admiranda, & per quàm illustria, pios homines ex animo veritatis studiosos nō parum moueant, vt suæ salutis æternæ memores rationem apud se incant, curnam diutius illam sibi deferendam putent Christi Do. Ecclesiam, cuius doctrinam nunc eiusmodi planè dignatur Deus Opt. ornare miraculis, quibus olim illā primæuam, & ætate propè Apostolicam. Plura nostræ istius tempestatis exempla non minùs admiranda, aut stupenda, possent huc cōmemorari: sed nos breuitati consulere monet instituti ratio.

Non enim desunt clarioribus aliquot locis delirorum carceribus clausi, qui ex illa Goeffeorum tempestate, qua abrepti & Deum, & homines, & sacra omnia oppugnandos sibi putabant miseri, in perpetuam adacti rabiè tristissimo spectaculo seipsi discruciant, horridoque laniatu seipsi eunt perditum; vt magis energumeni videantur ac dæmoniaci, quàm deliri aut insani.

Neque enim fidem iis abrogandam equidē opinor, qui istos Iconomachos sese vidisse asserunt, cum Oresticam illam non luderent, sed furerent fabulam, dæmonum potiùs, qui suos passim illa tempestate deserebant maniacos, quàm hominum speciem præ se ferentes. Ardebant enim oculi scintillantes, & fulgorem quendam, vt in dæmoniacis, vibrantes; vultus præ mali cōscientia horrebat liuidus atque teterrimus, manus sæ-

k

uiebant,

Non absurdè
tatur argumen-
tū pro religione
catholica ex ad-
mirandis in eius
hostes Dei mira-
culis nunc orbi
monstratis.

Ex Iconomachis
nō pauci ad in-
saniam adacti &
dæmonibus ob-
sessi, qui etiam-
num carceribus
detinentur.

uiebant, lingua furebat, dentes fremebant, os quibusdam distortum quasi à carnifice: Manifestaria res est quorūdam manus alioqui torpidas & semistupidas veluti enthusiasmo Bacchico raptatas naturalem oblitis vias imbecillitatem: Plus enim noxæ diuinis rebus illo breui suæ phrenescos paroxismo, paucisq; horulis duo aut tres Iconoclastæ attulere, quàm solent ordinaria opera octo aut decem.

Vt enim omnia & modo, & moderatione carebant, ita & ratione, omniq; in omnes prorsus pietate. Animus meminisse horret, quæ passim commiserint scelerata flagitia: quæ si Donatistarum componantur facinoribus, videantur hæc ridicula, aut saltem leuicula, Sacrum fontē violare, calices dominici sanguinis portitores calce proterere, calceos sacro oleo inungere, atrociam posteris videbuntur; sed quæ & aliis legantur in abominandis impiorum historiis. Verum nostratia scelerata omnem historicam superabunt fidem, posterisq; propter nefarii criminis atrocitatem, inauditamq; post Christianorum memoriam in Deum impietatem, videbuntur, si non fictitia, certè hyperbolica. Quis enim credat, impietate plusquàm Iudaica eos sacrosancta Christi Domini mysteria polluisse, pedibus protriuisse, ignibus concremasse? Quoties illam sacrosanctæ mensæ dominicæ cogito alimoniam, Angelorum panem, hominum vitam (ô cælum! ô terra!) Psyraco aulico datam fuisse escam; animam cum D. Helia vitæ huius pertēdui, quod in ista nos Deus seruauit tempora. Verum quibusnam flagellis Deus Opt. nefariam cæperit istorum castigare impietatem, nunc indicauimus; alibi erit ea fusiùs exponendi locus. Sufficiant enim illa dudum commemorata horrore non minus quàm stupore plena miracula, quæ hominibus moderatis fouendam & obtinendam illam cum Catholicis doctrinam suadeant, quam tot prodigiis Deus dignatur facere contestatam. Ex iis enim quæ de pio sanctorum cultu, veneratione, peregrinatione, atque inuocatione sunt liquidis certisq; firmitatis in mediū allata, perspicuè videāt, nos Catholicos hac in re aliud nihil spectare, quàm vnius Dei gloriam; aliud nihil hic querere, quam solidum Christi Domini honorem; qui ex legitimo, non tamen diuino, sanctorum cultu verè augetur, ornatur

Aulico Psyraco
S. Eucharistia
obiecta multis
cū blasphemis
deuoranda.

Transitio ad mtr.
& nithelin.

ornatur
lius de
confidit
rint nob
eriam a
bis profi
ratione
tiosam,
retici vi
dius & l
dubitar
se, ceu in
sic docu
Ecclesiast
tutissim
si imitar
fessionis
niam Ca
ne, vt eq
sias opta
deat Ge
Brentius
bingen. r
modò pr
sensu D.
Mariam
uidæ dis
redigant
licæ Dei
prina. S
dis: nunc

QV A
licet di
sa

ornatur, & illustratur. Quare Protestantes Ordines nunc facilius de his 3. capitibus nobiscum de concordia conuenturos confidimus, vbi non solum Orthodoxos Patres nostros viderint nobis Catholicis per omnia docere cōsentanea: sed suum etiam audiunt Martinum Lutherum disertis admodum verbis profitentem, Nunquā sibi hanc fuisse mentem, vt venerationem vel inuocationem Sanctorum putarit esse superstitionem, hoc enim sapiunt, inquit Epistola ad Spalatinum, hæretici vicini Picardi & Bohemi. Quinimō & Oecolampadius & Lutheranorum facile princeps Bucerus scribere non dubitarunt, sese Sanctorum inuocationem damnare non posse, cū impiam & superstitionem, nedū vt idololatricam, quia sic docuere atque fecere Patres Orthodoxi, quodq; is fuerit Ecclesiarū tam Occidentalium quā Orientalium consensus, vetustissimaque obseruatio. Quos sui noui Euangelij magistros si imitari nō dedignarentur discipuli isti Anonymi noui Confessionis Augustanæ apologetici, atque candidè & citra calumniam Catholicorum accipere sustinerent doctrinam, nullo sane, vtique equidem arbitror, negotio inter dissidentes nunc Ecclesias optatissima piis omnibus coeat pax, fausta que & felix redeat Germaniæ calamitosiss. concordia. Sicut enim Iohan. Brentius Confessionistarum nulli secundus, & Theologi Tübingen. re ipsa adacti nunc tandem agnoscūt, Sanctos esse non modò pro nobis oratores & deprecatores, sed & pio quodam sensu D. Paulum & Timotheum saluatores, diuamque adeò Mariam multorum hominum saluatricem: ita & alij istius inuidæ discordiæ cestro perciti faciliè in concordiam nobiscum redigantur, modò candidè ac citra calumniam malint Catholicæ Dei Ecclesiæ accipere doctrinam, quā de lana rixari caprina. Sed hæc superioribus sufficiant controuersis explicandis: nunc ad alias vt porrò transcurrat oratio, tempus flagitat.

QVARTAM ANTITHESIN NVLLO IV.

licet discutere negotio, cū simili, vti tertia, nitatur captio-

sa Amphibologia, siue Sophistica vocabuli vnus
aut alterius ambiguitate; quæ est

CAP. XII.

De merito & satisfactione Filij Dei, & nostris operibus bonis; quam
Confessionistarum apologetici sic exordiuntur.

Item docent S. literæ magno consensu, quòd sola passio, & mors Filij Dei
Domini nostri Iesu Christi, pro peccatis satisfecerit eterno Patri.

RESPONSIO LINDANI.

Consensio.

Esai. 41.

Consensio.

Facillima cõcor
dix aperiatur
via, si opera di-
stinguantur, de
quibus aduersa-
rij rixantur.

ISTVD extra controuersiam est, cum idẽ doceamus om-
nes, quod & Scripturæ huc adductę loquuntur, & Patres al-
legati contestantur. Nullus enim inficiendo fuerit, Christi Do-
mini mortem fuisse pacis nostrę, quod ait Propheta, siue re-
conciliationis, ac pro ea impetranda satisfactionis disciplinam
& piacularem victimam: cuius vnus merito & efficacia nobis
omnibus in gratiam cum Deo Patre fuit redeundum. Sed
quod attexunt, venenatã habet doctrinam, aiunt enim, S. lite-
ras docere, quòd exiguntur à nobis bona opera secũdum præ-
cepta decalogi, non vt his peccata aboleamus coram Deo: sed
vt fidem nostram & debitã Deo obedientiã his testificemur.

Cũ enim consensio sit cum plerisque Confessionistarum
de operum bonorum necessitate, in controuersia est positum,
quo scopo, aut quonam vsu sint Christianis faciendã, siue quo-
nam fructu præstanda? De hoc nulla est controuersia, si opera,
quæ ante baptismum, vel ante iustificationem fiunt, cogites;
sed in præsentiarum tantum de iis, quæ à Christianis post ba-
ptismum fiunt, agitur.

Hæc autem opera duplicem habet considerationem, sicuti
& à duplici hominũ Christianorũ genere fiunt. Post baptismũ
enim sumus aut accepta dudum per Christi Sacramentum iu-
stitia iusti; aut eadem per peccati fallaciam, siue nostram fra-
gilitatem deperdita & abolita iniusti.

Istorum duplicis generis Christianorum opera, qui callidẽ
velit cõfundere, aut sophistico fallendi studio præstigiatorum
more, atque empiricorum fraude commiscere; is vt sese gra-
uissimis intricabit erroribus; ita aliis perniciosę opinionis fue-
rit author.

Opera ergo Christianorũ (de infidelium enim Iudæorum,
aut

aut Turcarum operibus nihil hic agitur) aut fiunt à reconciliatis, aut in ira Dei agētibus. Illa quia à Dei filiis fiunt, & vti Christus loquitur, Iohan. 2. in Deo sunt facta, Deo haud dubiè sunt grata; de quorum effectu, an merita sint, an suffragia, dicetur inferius.

Qua methodo hæc tractanda controuersia.

Hæc verò, quia ab improbis & rebellibus fiunt, licet fidelibus, Deoque fidem habentibus, sed non morem gerentibus, nihil merentur quidem; sunt tamen ad recuperandam Dei Opt. gratiam peccatis dudum amissam necessaria, sicuti præclarum Corinthij illius Paulini discipuli, doctoris ac sacerdotis exemplum abundè contestatur. an autem satisfactionis nomen mereantur, vti D. Cyprianus, August. aliiq̃ PP. Orthodoxi docent, nec ne, infra tractabitur ap̃tius; vbi Christi meritum & satisfactionem, quantum huius loci explicatus postulat, paucis exposuerimus, nihilq̃ Catholicæ Dei Ecclesiæ probatis dogmatibus officere demonstrauerimus.

1. Cor. 4.
Chrysost. epistola v. ad Theodor.

Quia superiori cap. diffuse satis incomparabile Christi Domini Saluatoris vnici beneficium pertractauimus, in præsentiarum suffecerit illud admonere, Catholicos planis vbiq̃; verbis profiteri solam Christi Iesu Domini nostri mortem & passionem æterno Patri pro peccatis nostris, immo totius mundi fecisse satis. Siquidè ipse vnus est ille agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Nam disciplina pacis nostræ super eum, ait ille Dei spiritu aflatu Esaias. Ad placandum ergo Patrem, siue iratum homini peccatori reconciliandum, solo Christi sanguine est opus, quia ipse solus est totius mundi propitiatio in sanguine suo.

1. Iohan. 1.
Esaiæ. 45.

Roman. 3.

Aliter tamen Dei verbum docet ad hanc Dei Patris reconciliationem veniendum pagano, aliter Christiano à Christiani sacramenti gratia, plenaque peccatorum remissione dudum percepta lapsò. Vtrique est quidem ad Patris recõciliationem opus feruæ veteris vitæ pœnitentia: quod D. Petrus die Pentecostes in Iudæis nondum Christianis perspicuè docet, & Paulus suo illo in discipulo adultero, siue incestuoso Corinthianæ Ecclesiæ doctore demonstrat. D. Cyprianus beneficii diuini per Christum Do. cælitus allati longè doctissimus, nihil pugnare docet, si eius sanguine abluti & purgati, deinde purge-

Pro vario pœnitentiæ modo, varia etiam docet S. literæ opera præstanda.

Abluti dudum
Christi sangui-
ne abluntur &
purgantur ele-
emosynis Cy-
priano.

Remissa pecca-
torum datur in
baptismo: sed ea
imitatur ele-
mosyna piaque
opera.
Luc. 11

mur etiam eleemosynis. Sic enim ad verbum habet Serm. de opere & eleemosynis in principio. Loquitur in Scripturis Sp. Sanctus & dicit: Eleemosyna & fide delicta purgantur. Non utique illa delicta, quæ fuerant antè contracta. Nam illa Christi sanguine & sanctificatione purgantur. Item denuò dicit: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum, hic ostenditur quoque & probatur, quia sicut lauacro aquæ salutaris gehennæ ignis extinguitur: ita eleemosynis atque operationibus iustis delictorum flamma sopitur. Et quia semel in baptismo remissa peccatorum datur, assidua & iugis operatio baptismi instar imitata Dei rursus indulgentiam largitur. Et paulò inferius: Et quia seruare querit, quos pretio magno redemit, post baptismi gratiam sordidatos docet denuò posse purgari. Huc enim illud Domini apud Lucam cap. 11. allegauit Cyprianus, Date eleemosynam, & ecce munda sunt omnia vobis: ostendens (inquit) ac monens vnde mudi & purgati esse possemus, addidit eleemosynas esse faciendas. Perspicuè igitur patet, plenæ illi satisfactioni, aut peccatorum purificationi per Christum factæ non repugnare opera bona, quibus pristinam vitam priorum vitiorum poenitentes deflemus, lugemus, deploramus.

Hæc pia poenitētis animæ opera, quia ex Dei gratia & Christi fide fiunt (videt enim iam ex fide humana mens Deum peccatis suis iratum, ideoque illa detestanda, fugienda, lugenda) hæc pia, inquam, poenitentis animæ fidelis opera cum sint necessariò præstanda, videndū an ex Evangelica doctrina sint tanquā lapsuū quædam emēdæ, atque offensionum satisfactiones adhibendæ: an tātum vt fidem & obedientiā his testificemur?

Opera quæ à Paganis siue Iudæis ante baptismum fiunt, suo seruentur, vt diximus, loco: quia in præsens tantum de Christianorum post lapsum actionibus, piisque operibus hic Catholicis à Confessionistarum patronis lis mouetur.

Quo fine bona
opera poenitētiæ
post baptismū
piis præstada ex
Orthodoxorū
PP. consensu
perpetuo.

Quod autem lapsorum opera, quibus ad reconciliandam Dei Patris interatò offensi gratiā necessariò ex Pauli, aliorūque Apostolorū testimoniis nititur, alio fine vltimè præstari debeant, quā Confessionistæ profitentur, nunc Orthodoxorum PP. demonstrabit consensus paucis ipsorū verbis contestatus.

D. Cy-

D. Cy-
tus, lap-
quit, ep-
mur. Ru-
stratis
fuis satis
sam iust-
Sic &
tissimus,
grandem
His itaq;
aperiunt
tiss. ieiun-
pitietur
Item S
& sola vi-
tem sen-
Quod a-
dammod-
candum
peccata
delicta su-
Nunc &
si quis ali-
Enchir. c
pitiadus
satisfactio-
gerere pr-
infra, Fac-
nandum
Veniat ad
cullus) p-
quam bon-
torum acc-
rius: No-
malis reco-
per poenit-

D. Cyprianus Euangelicæ pietatis, si quis alius, eximie peritus, lapsos hortatur, Dum patet indulgentiæ aditus, fratres, inquit, epilogo ad Nouat. Deum plenis satisfactionibus deprecemur. Rursus Ser. ad lapsos, Dominus orâdus est, Dominus nostra satisfactione placandus est. & sub finem, Velsi quis eum suis satisfactionibus mouerit, si eius iram, si indignantis offensam iusta deprecatione placauerit, & cæt.

Deum nostra satisfactione placandus est post baptismum.
Cyprianus.

Sic & D. Ambrosius diuinorum mysteriorum in primis scientissimus, Grande scelus, inquit ad Susannam Virg. lapsam c. 8. „ grandem habet necessariam satisfactionem. Similiter Ser. 27. „ His itaque diebus Quadragesimæ, ieiuniis reconciliatur Deus, „ aperiuntur cæli, inferna reserantur. Igitur & nos, fratres dilectissimi, ieiunemus cõtinuè & deuotè hoc spatio temporis, vt propitiatur nobis Dominus.

Ambrosius.

„ Ieiuniis quadragesimæ propitiandus Deus.

Item Ser. 30. Vide ergo quæ sit misericordiæ gratia, quæ vna & sola virtus cunctorum redemptio est peccatorum. Quo autem sensu istud sit accipiendum, verbis superioribus indicarat, Quod adulter pecuniâ pauperibus erogis emat sibi, ait, quodammodo innocentiam. Rursus Ser. 40. Nõ sufficebat ad placandum Deum peccantium satisfactio, nisi seniorum quoque peccata paruulorum innocentia deploraret, & fletibus alienis delicta sua iuuentus ablueret.

„ Misericordia est peccatorum redemptio.

„ Adulter pecuniis sibi redimere innocentiam.

Nunc & D. Augustinus audiamus Euangelicæ doctrinæ testem, si quis alius, fide dignissimũ: In melius vita mutanda est (inquit Enchir. c. 70. & per eleemosynas de peccatis preteritis est propitiandus Deus. Et infra, Miserando delet peccata iam facta, si nõ satisfactio cõgrua negligatur. Similiter in Psal. 37. Hoc est curã gerere pro delicto, semper sedulò agere vt sanes peccatum. Et infra, Faciã omnia quæcunq; facienda sunt ad abluendũ & sanandum peccatum meum. Sic & homil. 50. de pœnitentia.

Augustinus.
„ Eleemosynis Deus propitiandus.

Veniat ad Antistites (peccator iam sui peccati dolore percussus) per quos in Ecclesia Clauces administrantur, & tanquam bonus incipiens iam esse filius à Præpositis sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum. Rursus paulò inferius: Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitũ, per contriti

„ Post Confessionem auricularem accipiendus a Sacerdote suæ satisfactionis modus.

„ Audiãt hæc, qui veni Euangelij ignorantia cæci adulando clamat, optima pœnitentia noua vita.

cordis

cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Sed quid nunc plures VV. Patres huic sententię suffragantes commemorem! nisi ut frons ænea quorūdam nondum deploratorum aliquando erubescat.

Aureum illud orationis flumen fundens D. Iohan. Chrysost. Davidis lapsi exemplo Theodorum ex voti monastici violatione in Hermionis fæminarū pulcherrimæ adulterium lapsum hortatur epist. 6. quam ō utinam nostrates Sacerdotes ac Monachi isti non coniugati, uti putant temerè, sed construpati, adulterioque vero contaminati, si Canones prisci merentur fidem, satis haberēt lectam aut perspectam, non diu isthoc captiui volutarentur maritali cænol Theodorum igitur ad similes planè lapsus pœnitentiam reuocaturus Chrysostomus ait, Davidem mox à lapsu ad medicum conuolasse, & diuersa medicamina plagis festinum adposuisse, ieiunia, lachrymas, luctus, preces, & indefessam peccatorum cōfessionem: ac sic per ista placato à Deo veniam meruisse, & ad priorem dignitatem rediisse.

Chrysost. David per ieiunia & lachrymas Deum placasse, ac veniam peccatorū meruisse.

Lactantius. Peccata eleemosynarum largitione aboleri.

Tertullianus. Carnis afflictio est Deo hostia placatoria.

Nabuchodonosor saus Deo fecit.

Firmilianus Episcopus Iconien. D. Cyprianus æqualis.

Lactantius Firmianus multa in eleemosynæ Christianę laudem ubi disseruisset, Quòd si mortalis conditio, inquit libr. 6. c. 13. non patitur hominem esse omni macula purum, debent perpetua largitione peccata carnis aboleri. Pleniùs hoc antiquior Tertullianus lib. de patientia, Quæ ergo, inquit, negotiatio patientiæ in corpore? In primis afflictatio carnis, hostia Deo placatoria per humilitatis sacrificium, qua sordes cum angustia victus Domino libat, contenta simplici pabulo, puroque aquæ potu.

Deinde. Sic ille Rex Babylonius immolata patientia corporis sui & regnum recuperavit, & quod optabilius homini est, satis Deo fecit.

In hunc modum loquuntur & illi Episcopi in Concilio, uti apparet, Iconien. congregati epistola ad D. Cyprianum data, quæ nomine Firmiliani circonferitur. Qua ex causa necessario (inquiūt) apud nos sit, ut per singulos annos seniores & prepositi in vnum conueniamus ad disponenda quæ curæ nostræ commissa sunt, ut si qua grauiora sunt, communi consilio dirigantur.

Lapsis

Lap
lo vul
nobis
ad inte
mino p
In e
D. Pau
tède ti
tionis a
tibi op
nente i
iusiue si
Sepr
mil. 11.
per cor
Græcè
confessi
His d
August
manius
per calu
singunt
docere
cere pro
orandus
non sic
poribus
Regem
Deo sati
ctorum
Augusti
commu
pœniten
Cater
in antich
tum om
dem bon

Lapsis quoque fratribus, & post lauacrum salutare à diabo-
lo vulneratis per pœnitentiam medela quæratur, non quasi à
nobis remissionem peccatorum consequantur, sed vt per nos
ad intelligentiam delictorum suorum conuertantur, & Do-
mino plenius satisfacere cogantur.

In eandem sententiam & D. Basilius piis consulit, vbi illud
D. Pauli, Attēde tibi ipsi, pro cōcione explanandū suscepit. At-
tēde tibi ipsi (inquit) vt iuxta proportionē delicti etiam cura-
tionis auxilium assumas. Magnum est & graue peccatū, multa
tibi opus est confessione, lachrymis amaris, iugi vigilia, indefi-
nente ieiunio. Quām verò sit hæc pœnitentia Deo grata, cu-
iusue sit efficacix, alibi ostendit.

D. Basil. magn.

Graui peccata
opus habent la-
chrymis & as-
siduo ieiunio.

Deus pœnitētia
placatus reddi-
tur atque propi-
tius, per nostrā
pœnitentiam.

Septuplum itaque nobis retributionem debitam (inquit ho-
mil. 11. in Hexa.) peccatoribus indulgebit Dominus, hīc
per confessionem & pœnitentiam à nobis placatus: siue vt
Græcè est, ἐν ταῖς ἐξελαιωθεῖς παρὰ ἡμᾶν, hac in vita à nobis per
confessionem atque pœnitentiam factus propitius.

Orthodoxos
PP. docere ope-
ra nostra post
baptismum esse
satisfactiones &
placationes.

His disertis Patrum Orthodoxorum Cypriani, Lactantij,
August. Ambros. aliorumq; verbis, an quid posset doceri ger-
manius, aut magis consentaneum, quàm hoc ipsum quod
per calumniam isti arrogantissimi Confessionistarum Patroni
sunt fingunt, Catholicos contra Scripturas & Vet. PP. testimonia
docere, bona opera & castigationes vltro assumptas satisfac-
cere pro peccatis nostris? an non sic D. Cyprianus: Dominus
orandus est, Dominus nostra satisfactione placandus est? An
non sic ille vetustior Tertullianus Apostolorum vicinus tem-
poribus, Afflictionē corporis hostiā esse Domino placatoriam?
Regem etiam Babylonicum immolata corporis sui patientia
Deo satisfecisse? An nō sic Ambrosius eleemosynam esse cun-
ctorum redemptionem peccatorum? An non denique sic D.
Augustinus, non sufficere à malo recedere, & mores in melius
commutare, nisi & de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo per
pœnitentiæ dolorem, aliāque pia opera?

Cæterum quod delecti Confessionistarū defensores hac 4.
in antithesi addunt, Catholicos docere, opera bona esse meri-
tum omnis gratiæ, manifestum est mendacium: docent qui-
dem bona opera esse merita, & gratiæ esse merita: sed nullus
est

est omniū ita impio Pelagio affinis, vt doceat, esse bona opera omnis gratiæ merita. Sic enim Christus gratis esset mortuus: Sic Christi sacramentis non esset opus.

Adeò illam doctrinam in antithesi Catholicis per anony-
mos Confessionistarum Patronos improbè affictam nō docēt
Catholici, vt eam pro Pelagiana, immo Pagana, sacrilega, im-
pia sæpissimè in Conciliis refutarint, dānarint, atq; anathema-
te iugularint: què admodum videre est cano. Cōc. Trid. quod
antiquiorum synodorū, Aurasic. & Mileuit. vestigiis insistit.

Detorquet ad-
uersarij senten-
tias piorum im-
probè.

1. Iohan. 2.
Ecclef. 16.
Prouerb. 11.
Mercedē & me-
ritū operum do-
cet Dei verbū.
Operum meri-
ta patribus sem-
per in ore, vnde
fluxerint.

Ambrosius.

Proinde quæ ad statuendum suum mendacium belli Con-
fessionistarum propugnatores ex Antonio, aut Bonauentura,
& cæt. adducunt testimonia, non in eam sententiam sunt ab
illis dicta, in quam isti abripiunt improbè: loquuntur enim de
iustorum hominum operibus, id est, qui gratia Christi dudum
iustificati, secundum Iohan. Apostoli dictum, iustè agūt, id est,
legem Christi, spiritu eius adiuti, implere student: quæ ope-
ra Christi spiritu facta cū mercedem à Christo mereantur
non simulatam, non fictitiam, non inanem, sed fidelem atque
solidam, rectè merita & sunt, & appellantur. sicuti & S. scriptu-
ra nobis suffragatur, Prouerbiorū vndecimo, Seminanti iusti-
tiam, merces fidelis. Rursus Ecclesiastici 16. Omnis misericor-
dia vnicuique locum faciet secundum meritum operum suo-
rum. Hanc de operum meritis doctrinam, & D. Cyprianus ex
Dei verbo astruere non dubitauit: Operationibus iustis Deo
satisfieri (inquit Sermone de laps. haud longè ab initio) mi-
sericordiæ meritis peccata purgari. & apud Salomonem legi-
mus: Conclude eleemosynam, inquit, in sinu pauperis, & hæc
pro te exorabit ab omni malo. & iterū, Qui obturat aures, &
cæt. inuocabit Dominum, & nō erit qui exaudiat eum. Dein-
de hanc verbi Dei de operum meritis doctrinam confirmans
æthiologiam adiecit, Neque enim promereri Dēi misericor-
diam poterit, ait, qui misericors ipse non fuerit. Ex hoc verbi
Dei fonte fluxit tam frequens apud Orthodoxos PP. merito-
rum cōmemoratio. Lachymæ veniam (inquit Ambrosius lib.
10. in Lucam cap. 21.) non postulant, sed merentur. Item Pau-
lō inferius: Et tu si veniam vis mereri, dilue culpā lachrymis
tuam. Et 1. lib. offic docet, mansiones in cælo distingui, in qui-
bus

bus pro
Deum
cap. 22
atque ip
faciet n
sui? &
accipere
ritis fide
lorum. I
siones à
dialogo
Sic D
de Eccle
ceptis ei
ta nostra
munus (i
fortibus
tiam spiri
putat del
Ex eod
tius coop
August &
meritis a
Ideò festa
imitation
adiuuent
nostra nos
meritis ad
lib. 21. cap
ritis, vt sal
non erant
flumine C
exclamat,
estabilem
uo patroc
pter me &
& merita

bus proratione meritorū quisque requiescit. Sic D. Augustin. Augustin.
Deum per obedientiae meritum, inquit de Ciuitat. Dei. 13.
cap. 22. voluisse homini corporis immortalitatem conferre,
atque spiritum viuificantem. & de Trinit. lib. 14. cap. 15. Quid
faciet mentem beatam, nisi meritū suum & premiū Domini
sui? & rursus, Homo accepit iustitiam à Deo, propter quam
accipere beatitudinem mereatur. Item Ser. 162. Deus pro me-
ritis fidei & bonorum operum dabit fidelibus suis regnum cē-
lorum. D. Hiero. etiam diuersas eiusdem regni cālorum man- Hierony.
siones à Domino ait appellari, quia Sanctorum merita (inquit
dialogo 1. ad Pelag.) sunt diuersa.

Sic D. Cyprianus, prāter fidem iustitia esse opus, docet lib. Cyprian.
de Eccles. vnitatē, vt promereri quis possit Deum iudicē. Prā-
ceptis eius, & monitis obtemperandum est, vt accipiant meri-
ta nostra mercedem. Rursus serm. de eleemosyna, Verū Dei
munus (inquit in Epilogo) & maximū, infirmis necessarium,
fortibus gloriosum, quo Christianus adiutus prā se effert gra-
tiam spiritalem, promeretur Christum iudicem, Deum com-
putat debitorem.

Ex eodem spiritus Christi in nobis habitantis opere siue po-
tius cooperatione quasi vitæ æternæ fonte fluxit, quod & D.
August. & Chrysost. & alij omnes PP. docent, nos Sanctorum
meritis adiuuari, vt August. contra Faustum lib. 20. cap. 21. Meritis Sancto-
rum nos adiu-
uari vnde fluxe-
rit.
Ideò festa martyrum à Christianis celebrari, & ad excitandam
imitationem, & vt meritis eorum cōsocietur, & orationibus
adiuuentur. Sic & lib. quæst. in Exod. cap. 149. Cum merita
nostra nos grauant, ne diligamur à Deo, sciamus nos illorum
meritis adiuuari posse, quos Deus diligit. hinc & de Ciuit. Dei
lib. 21. cap. 27. docet, Sanctos iuuare homines suffragio & me-
ritis, vt saluentur (inquit) per illos, qui alioqui misericordiam
non erant consequuturi. Sic & Iohan. ille ab aureo orationis
flumine Chrysostomus dictus, huius rei admiratione captus
exclamat, O rem admirādam (inquit homil. 2. in Psal. 50. o in-
effabilem Dei clementiam! Dauid mortuus est, & Ezechiae vi-
uo patrocinator! Et paulò infrā, Protegam ciuitatē hanc pro-
pter me & propter Dauid seruum meum. Dauid mortuus est,
& merita eius vigent. Sic & Epist. v. ad Theodor. docet, Dau- Davidis merita
post mortem vi-
gent & viuis pa-
trocinantur
Chrysostom.

dem mortuum suis filiis fuisse præsidio: quod epist. vi. interpretatur, Deum Salomoni paternorum contemplatione meritō sextam regni portionē permisisse. Sanè nihil mirandū, Deum Opt. propter suorum martyrum siue Apostolorū merita suis subindè succurrere filiis, cum ipsorum merita nō sint nisi ipsius dona, quemadmodum D. August. epistola 105. verissimè docet, omne bonum meritum nostrum, inquit, nō in nobis facit nisi gratia. Et rursus, merita nostra sunt Dei dona: quæ cum Deus coronat, nihil aliud coronat, quam munera sua, sed in misericordia & miserationibus. Siquidem ex liberalissima Dei Opt. gratia & orta sunt, & facta sunt, dum tamen ea coronat, iustamq; eis mercedem reddit, iam non solūm ex misericordia donat, sed ex iustitia reddit mercedem promeritam, quemadmodum D. Paulus Hebræis testatur: Non iniustus est Deus (inquit ca. 6.) qui obliuiscatur operis vestri boni.

Meritum vis
vnde, ac tanta
energja, vt vel
alius profuit.

Hebræo. 6.
Opera bona ex
iustitia mereri
mercedem.

Deū fieri nobis
debitorem pro-
pter bonorum
operū merita.

Quod si opera bona non merentur ex iustitia mercedem iustam, siue retributionem, non esset iniustum, si Deus obliuisceretur operum bonorum. Atqui Paulus Deū iniustū fore pronunciat, si obliuisceretur operis boni, quod Christiani illi Hebræi in egenos dudum præstiterant. vnde & D. Cyprianus fiducia verè Christiana plenissimus audet affirmare, Christianos per eleemosynas Christum promereri iudicem (inquit Epilogo Serm. de eleemosy.) & Deum computare debitorem. Quem imitatus & D. Augustinus, Diuum Paulum ait, Comment. in Psal. 100. inuenisse Deum donatorem tempore conuersionis, iam tenere debitorem tēpore iudicij: non dixit, donabit, sed reddet mihi coronam iustitiæ. Audi Paulum, inquit Com. in Iohan. 2. ca. 4. flagitantem, iam debitum flagitat, iam debitū exigit. Proinde non ex sola misericordia Deus bonum opus coronat: sed ex vera iustitia, quoniā illud meretur iustam retributionem, siue iustam mercedem.

Cerrè si nullum est bonorum operum meritum, nullā quoque Deus piis laboribus reddet mercedem: quam tamen vel haustui frigida promisit non perituram fallere nescius Dei filius Christus Iesus. Vnde D. Paulus tam erat hac de iusta suo-

D. Hiero. dial. 1.
ad Pelagian.
Plus habuit Pau-

rum laborum siue meritum, vt ait D. Hiero. 1. dialogo ad Pelag. mercede confidenter securus, atque securè confidens,

vt gloriari nō dubitarit repositam sibi coronam iustitiæ, quam mihi reddet, ἀποδοῖ, reddet, inquit, iustus ille iudex in illa die. Si reddet iudex, & iustus iudex reddet, necesse est piorum operum iustam esse mercedem, quam Latini meritum, Græci ἀξίωμα καὶ ἀξίαν vocare solent.

lus meritorum,
quia pl⁹ omni-
bus laborauit.

Vnde & diuinus ille Daniel salutare impio Regi Babyloni-
co remedium præscripturus rectè admonet: vt peccata sua ele-
emosynis redimat, quòd sciret teste D. Hiero. ad Pammach.
super obitu vxoris, Regem superbissimum pauperum susten-
tatione saluandū. Quod D. Hiero. scholion, si accuratius ex-
pendant linguarum periti, agnoscent eum ad Danielis vocem
פרק Peruk alluisse, quæ Hebrais sonat liberare, redimere, atq;
saluare, Psal. 136. Threnorum 5. Verissimū enim est quod pius
ille verè pietatis speculum Tobias senior filio præscribit elee-
mosynæ encomiō, per eam nos premiū nobis (inquit c. 4.) the-
saurizamus in die necessitatis, quoniam ipsa ab omni peccato,
& à morte liberat: siue vt Angelus Raphael ait, cap. 12. pur-
gat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam:
non enim patitur animam ire in tenebras. fiducia magna erit
coram summo Deo omnibus eum facientibus atque exercen-
tibus. Rursus eleemosyna conclusa in sinu pauperis, inquit Ec-
clesiasticus cap. 29. exorabit, siue liberabit ab omni malo, vbi
plurima eleemosynæ congerit elogia.

Eleemosyna sal-
uat Regem Ba-
byloniū. Hiero.

Daniel. 3.

Tob. 4. & 12.

Fidendum esse
bonis eleemosy-
narū operibus.

Hæc piorum operum, siue Christianorum meritorum en-
comia nobis hic fuere fusiùs prædicanda, vt veras pietatis in-
égenos laudes magis celebraremus, piamque fiduciam ex illis
apud Deum, vt ait Cyprianus & August. debitorem natam
liquidis verbi Dei testimoniis, clarisque Orthodoxorum Pa-
trum sententiis confirmaremus.

Quod ergo delecti Confessionistarum patroni hanc anthe-
sin conclusuri pro Epiphonemate ex Petro à Soto subtexunt,
facile bonus æquus iudex censeat quàm rectè id sibi ludibrio
esse voluerint. Sentiendum est iuxta Eccl. Catholicæ sensum,
bonis operibus, quæ ex diuina gratia fiunt, ita esse fidendum,
vt ad expianda peccata, iram Dei placandā, & vitam æternam
consequendam necessaria sint, & cæt.

Fiducia bonorū
operum imme-
ritò tident Con-
fessionistæ.

Si enim Orthodoxorum PP. verbis ista doctrina de pia ope-

rum à Christianis ex fide & spiritu Christi, immo vti Christus loquitur, in Deo factorum fiducia, quòd iram Dei placant, nitatur & stabiliatur, an ludibrio sit cuiquam pio vertenda? Sic D. Cypria. Ser. de lapsis, per bona opera iram Dei placari. Itē Ser. de eleemos. operationibus iustis ait Deo satisfieri: misericordiae meritis peccata purgari, & apud Salomonem legitur. Item Epistola 3. li. 1. Datur opera (à Nouatianis) ne satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur. Similiter Epist. 8. lib. 1. longa & continua satisfactione Dominus placandus. D. Hieronymus epitaphio Fabiolę ait, pœnitentiam esse hostiam Deo placabilem, quam paulò superius docuit omnia abluere peccata, omnesq; sordes purgare. Item ad Pammachium super obitu vxor. Daniel sciebat Regem superbissimum pauperum sustentatione saluandum. Similiter lib. 2. cōtra Iouinia. scribit, Niniuem imminentem Dei iram ieiuniorum miseratione à ceruicibus suis detorsisse, quam & Sodoma & Gomorra placassent, si voluissent agere pœnitentiam. Immo disertè D. Augustinus docet, Niniuitas, ad quos (inquit in cap. Matth. 12.) missus est Jonas, agendo pœnitentiam, iram Dei placauisse, atque misericordiam meruisse.

Sic Enchyridij cap. 71. Deum docet precibus & operibus propitiandum de peccatis præteritis. Item homil. in Psal. 37. Faciam omnia, quæcunque facienda sunt ad abluendum & sanandum peccatum meum.

Epilogus.

Cū igitur bona Christianorum opera ex fide Christi, & Dei spiritu facta omnes animi sordes abluat, peccata deleant, expient, aboleant, iram Dei placent, reddantq; Dominum nobis propitium, & salutem adeò operentur, vti disertis Orthodoxorum PP. verbis est demonstratum: ecquid, obsecro, causæ habent Confessionistæ, cur aut nos ista docere calumnientur contra veterum Patrum testimonia: aut à nobis dissentiant atque dissideant diutiùs: cum hæc doctrina variis Scripturæ testimoniis fuerit comprobata, & perpetuo PP. Orthodoxorum consensu confirmata?

CAP. XIII.
V. Antithesis de
Cenæ domini
ex profanatio-
ne.

Qvo verò errores impios Catholicæ Christi Ecclesiæ, quos dicunt delecti Confessionistarum apologetici, porrò demon-
strent,

strent,
Iam de
testim
non vt
substan
corpus
turac d

DE
sentia in
istis Cō
quam in
huius sa
in Eccle
verba in
modo, v
& vini.
Han
tiatione
Consilia
monach
vera atq
Augusta
Græcè &
Philipp.
Viden
omnes R
fessionist
ranti mo
Certè
Theolog
Cogunt
VVitten
non mo
mox illa

strent, quintam antithesin suam hunc in modum exordiuntur.
 Iam de cæna Domini, inquirunt, perspicuis Scripturæ sanctæ,,
 testimoniis constat primū, Eam institutam esse à Christo ipso,,
 non vt vi cōsecrationis, seu recitationis verbi diuini fiat Tran-,,
 substantiatio panis & vini : sed vt vna cum elementis verum,,
 corpus & sanguis Domini verè, substantialiter, & præsens de-,,
 tur ac distribuatur. ”

RESPONSIO LINDANI.

DE vera veri atque substantialis corporis Dominici præ-
 sentia in S. Eucharistia Catholicis hac in parte conuenit, & cū Consensus.
 istis Cōfessionistis: sed de Transubstantiatione item mouent,
 quam in Antithesi aiunt monachos & sacrificulos cōtra pium
 huius sacramenti vsum inter alias multiplices prophanationes ”
 in Ecclesiam inuexisse, docētes, quòd in missa, cum recitantur ”
 verba institutionis, fiat Transubstantiatio panis & vini, hoc ”
 modo, vt tantum maneat externa species symbolorum panis
 & vini.

Hanc Ecclesiæ Dei Catholicæ doctrinam, de Transubstan-
 tiatione isti præclari Confessionistarum Patroni Theologi &
 Consiliarij politici, audent Papisticis, vti maledici loquuntur,
 monachis & sacrificulis tribuere, quæ totidem ferè verbis in
 vera atque germana extat Confessione Augustana Carolo V.
 Augustæ, an. 30. exhibita, & luculentis admodum testimoniis
 Græcè & Latine in Confessionis apologia eodem anno per
 Philipp. Melanchthonem disertè confirmata.

Viderint igitur illustrissimi Electores, Principes, & ad vnum
 omnes Ro. Imperij ordines, quàm bona fide isti delecti Con-
 fessionistarum Patroni Theologi, & politici Consiliarij rem
 tanti momenti agant.

Certè vt Cōsiliarij politici culpæ doliq; mali nō sint affines,
 Theologi tamen calūniæ notam effugere nullo modo queant.
 Coguntur enim omnes Pastores, atque in primis Professores
 VVittenbergæ, vti & dudum Heidelbergæ, iurare in verba
 non modò Cōfessionis Augustanæ, sed Apologiæ etiam, tunc
 mox illam consequutæ : quemadmodum non ignobilis Lu-
 theri

Monachis tri-
 buunt quod in
 vera germana
 docetur Cōfess.
 Augustana, eius-
 que apologia.

Mala fide istos
 delectos, Con-
 fessionistaru patro-
 nos rem Impe-
 rij Rom. agere,

Confessione de
Eucharistia,
fol. N. 3.
Heshufius apo-
logiam Confel-
Augu. damnat,
quod transub-
stantiatione o-
lim defenderit.

theri discipulus testatum facit suo contra Caluinum scripto Tielmannus Heshufius, vbi non immeritò quiritatur, ministros Ecclesiæ multis in locis periculose (inquit) astringi nō solum ad Confessionem Augustanam anno 30. Carolo A. oblatam, sed etiam ad apologiā, quæ mox sequuta est, quam tamē ipse damnare atq; repudiare eodem loco nihil ambigit, quod commentum, inquit, Papistarum defenderit de Transubstantiatione, vbi verba primæ apologiæ recenset, quæ inferius venient pertractanda fusiùs.

Sed vt demus istos delectos Theologos bona fide rem hanc agere, suāque Euangelica licentia ab isto iuramēto, immo manifesto periurio absolutos, quia ignorant quænam sit vera Cōfessio Augustana, quænam etiam vera Confessionis apologia, in quas nominati sacrosandè iurare fuere adacti, nunc paucis est aperiēda veritas, tot hactenus calumniosissimis scriptis vexata, atque variis artibus obscurata, pænēque, si fieri posset, oppressa. Hinc enim Imperij Ro. ordines omnes atque Confessionis Augustanæ professores luce meridiana clariùs perspicient, istud exitiale Germaniis dissidium de doctrina Christiana non esse veris rationibus, aut legitimis, nedum necessariis causis nixum, sed meris impostorum aliquot & nugatorum ineptiis, improbis Sophistarū artibus, diabolicis deniq; mendaciis fundatum & stabilitum.

Dissidium Ger-
manorum à Ca-
tholicis quan-
thonica arte
fultum & pro-
pugnatum.

Qua in re liquidò demonstranda diligens in primis erit nobis ponenda opera, quod ex vno hoc controuersiarum capite de Transubstantiatione nullo negotio licebit piis Lectoribus perspicere, certòque certius deprehendere, quàm infelicitè planè Rom. Imperij Electores, Principes, omnesque ad vnum Confess. Augustanæ ordines & professores suorū magistrorū fraudibus circunuenti, doloq; malo ludificati, ne dicam fascinati, manifestæ repugnant veritati, immo si verum dicere licet, quod suam ipsi Confessionem ingenuè Augustanam Carolo V. A. anno 30. exhibitam oppugnent atque aboleant, contrariamq; adeò nunc doctrinam à suis miserè decepti defendant, quam tunc vt verbo Dei dissentaneam diserta professione execrabantur.

Quod protest-
tes olim an. 30.
vt verbum Dei
profitebantur,
nunc suorū ma-
gistrorū fraudi-
bus ludificati &
fascinati, vt dia-
boli mendaciū
execrantur.

Quod vt omnes semel videant, planiùs initidò quænam fuerit
vera

verā hu-
Carolo
tur: Tu
re defen-
sacrilège
trix Apo-
Conf
V. A. ann
sionistarū
rū nomin
tholicis c
specie pa
Sic eni
tinus Eri
Augustan
enim de
Cōfession
parte pri
warce leg
vnd weina
nomen w
verum C
ni in coe
gatur hui
Germani
Belgicam
mes Budi
ad Mænu
VVesalia
Ac ne d
existit & i
nium, qui
gustanæ ar
mine Pro
to, pium a
eodem an
Confessio,

vera huius ipsissimæ de S. Euchar. Confessionis Augustanæ Qua methodo hæc de S. Euchar. controuersia erit explicanda. Carolo V. exhibitæ tanquam verbum Dei doctrina, explicabitur: Tum quid Confessionis apologia mox consequuta hac de re defenderit: Deinde quæ paulatim paucorum fraude prorsus sacrilega, fuerint & Confessio Augustana, & ipsius propugnatrix Apologia vitiatæ, deprauatæ, adulteratæ.

Confessionem igitur illam ingenuè Augustanam Carolo V. A. anno 30. oblatam habuisse doctrinam nouæ isti Confessionistarum nunc temporis doctrinæ hoc publico scripto ipsorum nomine defensæ contrariam, inde liquet, quòd disertè Catholicis concorditer sit professæ, in S. Eucharistia verè esse sub specie panis & vini verum corpus & sanguinem Domini.

Confessio verè Augustana Catholica fuit doctrinæ consentanea, de panis trās substantiatione, ideoque illa quæ nunc in vulgus est nota, adulteratim esse.

I

A testimonio Valentini Erythrai, qui hoc anno ita eā recitat contra Sacramentarios.

Sic enim etiamnum hoc anno 65. eius verba recitat Valentinus Erythræus, non obscurus, neque postremus Confessionis Augustanæ contra Sacramentarios propugnator. Doctrinam enim de Eucharistia expositurus, hæc verba ex Germanica Confessione recitat: *Non dem abendmal des Herrē* (inquit fo. 152. parte prima tabul. Confess. Augustanæ) *wirdt also gheleert / das wasser leib vnd blut Christi warhafftiglich vnder ghestalt des brodes vnd weins im abendmal gegenwertig sey / vnd da außs geteylet vnd genomen wirdt.* Quod Latinis sonat: De cœna Domini docent, verum Christi corpus & sanguinē verè sub specie panis & vini in cœna esse præsens, in eademq; distribui & accipi. Suffragatur huic, & ad verbum respondet Confessio Augustana è Germanico pridem Carolo V. Augustæ exhibito, in linguam Belgicam versa, quam Illust. V. D. Antonius de Hénberch Comes Budingen. M. Hermannus Beyéro Concionat. Francford. ad Mænum sua manu transscriptam misit, atque anno LXIII. VVefaliæ per Iohan. Bruker excusâ in lucem prodiiit.

II

A fide interpretis illustris V. Co. de Budingen.

Ac ne oculatorum testium fides hic à quoquam desideretur, existit & illustre etiamnum clarissimorum virorum testimonium, qui sese profitentur hunc decimum Confessionis Augustanæ articulū vidisse in autographo Carolo V. Augustæ nomine Protestantium Principum & duarum Ciuitatum oblato, pium atque Catholicis dogmatibus consentaneū. Sic enim eodem anno 30. eodem tempore Augustæ, quo oblata fuit illa Confessio, in eandem annotatum suis manibus reliquere do-

III

Ab oculatorum testium fide, qui originale viderunt & allegant anno 30.

Originale exemplar Confess. Augustanæ ad verbum congruit cum Germanico exemplari à Valent. Aerythraeo Confessionista recitato.

Strina non minùs quàm pietate, fideiq; zelo præclarissimi viri DD. Arnoldus V. Vesalius, & Iohan. Cochlaus libello, cui titulum communi opera fecere, Breuis ad singula pûcta Cõfess. Augustanæ responso. Qua de re fusiùs via vi. ad concordiam præparatoria idem agit, ostendens exemplaria impressa Confess. Augustanæ nec inter se, nec cum originali, inquit, scripto C. M. Augustæ exhibitò per omnia consonare: sed originale Augusto Carolo V. exhibitum habuisse ad verbum asserit, quemadmodum dudum ex Valentini Erythraei recitatione conuertimus. Sub specie panis & vini verè præfens esse in Eucharistia verum corpus Domini.

Quòd si fidem hi viri clarissimi, pietatèque præstantissimi non merentur, quia Catholici (quo tamen nomine in primis fide sunt digni, qui & Valentini Erythraei Augustanæ Confessionis congruentia asserunt) age Evangelicos ipsos consulamus; non deerunt sanè testimonia luculentissima veritati suffragatura. Scribit Caspar Swencfeldius libello Lauingæ Bauarorum ad Danubium, anno ab hinc circiter decimo, nobis viso, atque ab honesto admodum ciue illic exhibitò, candideque communicato, aliter hunc 10. articulum fuisse illa prima, ideoque vera, Confessione Augustana expressum, quàm nunc habet.

Cur enim oblatam tunc à Protestantibus Carolo V. A. Confessionem non censuerit multis capitibus approbandam, declarauit libello illo, cui titulum fecit Bericht: vbi disertè annotat, articulum decimum illius oblatæ Carolo A. Confessionis Augustanæ, esse Papisticum, admiratus quonam pacto in Confessionem Protestantium fuerit relatus.

Hoc autem esse multò verissimum & reliqui Evangelici nò pauci tunc Augustæ in comitiis agentes, in primis verò legati Argentinenses, Constantienses, Memmigeneses, & Lindauenses suo quoque facto conuincunt. Rogati enim vt cum Principibus Lutheranis subscriberet Confessionis Augustanæ Carolo A. offerendæ, deterriti singulariter huius articuli 10. de Corporis Domini præsentia, Panisq; Transubstantiatione doctrina (quod & Sleidanus annotauit) suæ Euangelicæ professioni ex diametro contraria, recusantes subscribere, suam quoque exhibuerunt ac ediderunt fidei Confessionem, Augustanæ

IIII
A testimonio Casp. Swencfeldij Ec. Catholice hostis infestis.

V
A dissidio Legatorum 4. Ciuitatù Evangelicarum, qui recusarunt Confessionis Augustanæ subscribere propter hunc 10. articulum potiss.

illi

illi dissentaneam. Quorū omnium fidem, quod alterius sint farina, puta Sacramentaria (hīc enim Swinglio tunc temporis suffragabantur Swencfeldius, Bucerus, Capito, & si qui erant Augustæ alij) si Lutherani isti Confessionistæ velint eleuare, quod tamen quā in dignum facinus fuerit in Euangelicos fratres, moneo animaduertant; agedum ipsos Luteranæ doctrinæ propugnatores primarios appello Brentiū, Erasmi Sarcerium, Sneppium, in primis verò Christianum Beyer, qui Cōfessionē August. Germanicē recitauit, & si qui adhuc salui extra horribilissimas tristis, inferni (quō sciētes vidētes properant miseri) caligines viuūt superstites; an nō hāc Catholicorū doctrina de panis viniq; transubstantiatione fuerit in Cōfessione illa verē Augustana publice corā Carolo V. A. anno 30. oblata atq; perlecta? Nō negabunt, scio, modò fronti vlla fides, & si quid ingenui pudoris superest reliquū, quod humanæ gloriolæ, atq; aulicæ gratiæ amittēdæ merus nō excusserit. Sic enim Lutherum suū diu admodū Catholicis hac in parte concorditer sensisse, inficiari nō possunt; cū id liqueat ex manifestis eius verbis libello illo execrabili, cui, De abrogāda Missa priuata, titulū finxit: vbi sic docet suos illos Augustinianos monachos, Panem accipit Christus (inquit fol. 253. editione VVittenbergen. anno 51.) & verbo, quo dicit, hoc est corpus meū, mutat in corpus suum, & dat manducandum discipulis. Rursus eodē libello, Iohānis VI. panes (inquit fol. 254. ordeaceos benedixit, sed nō dixit; hoc est corpus meū, id est, nō mutauit panē in corpus suum verbo virtutis suæ. Hāc autē fuit vestri magistri, ō Cōfessionistæ, hoc de dogmate sentētia, quādo die omniū Sanctorū sua illa fictitia ex eremo suis scripsit fraterculis Augustinianis, panē fuisse à Christo Dño in cœna verbo virtutis suæ in corpus mutatum.

Quod si Lutherū anno 30. aliter sensisse (quia suo à spiritu aliter tunc, atq; plenius, veriusq; doctū fuisse) quis audeat impudētiori ore sui Apostoli notās inconstantia ogganire; age prodeat ipse istius Helenæ Augustanæ, & Cōfessionis & Apologiæ scriptor Philippus Melanchthon, tunc temporis veri Luteranismi assertor primarius, & propugnator, si quis alius, inuictus. Ecquid, obsecro, Philippe, tuus Apostolus D. Martinus Luthe. an. 30. hac de re sensit? Quod initio, inquiet, Augustani illius

VI

Confessatur nobis seniores qui que puri puti Lutherani mi professores, potiss. Christianus Beyer, qui illā in Comitibus Augustanis publicē recitauit.

Lutherum docuisse panis trā substantiaū nō ē.

NOTA.

Panē in corpus suum mutat Christus verbo virtutis suæ, testē Luthero.

VII

A Philippi Melanchthonis testimonio irrefragabili, qui Cōfessionē August. & scripsit, & apologia propugnauit.

Perlecta coram
Carolo V. Au-
gustæ in Comi-
tus Confessio
Augustana con-
sentiebat de pa-
nis conuersio-
ne, quam apolo-
gia multis argu-
mentis tā Græ-
cè quàm Lati-
nè cōfirmavit.

contientus Protestantium nomine fuit propositum, & publi-
cè coram Carolo V. A. perlectū. fuit quidem tunc & alterum
Confessionis Augustanæ exemplar mea hac dextra totum de-
scriptum, ac plurimorum principū manibus subsignatum, ei-
dem Carolo A. traditum, sed ab illo primo non parum diuer-
sum atque varium. Ista verò, inquam, te omnium verissimè di-
cere, Philippe, codex tua ipsius manu haud castigatiss. perscri-
ptus, atque principum ipsorum & Legatorum manibus subsi-
gnatus, Imperatori A. Carolo oblatus perspicuè testatur: qui
nobis visus, atque cum impressa anno 31. Confessione Augu-
stana collatus extat Bruxellæ in Archiuis Cæsareis.

Caterum quod ad hunc articulum 10. qui est de S. Eucha-
attinet, ecquid, inquam, Philippe, profitebatur Cōfessio vestra
illa prima Augustana tunc initio proposita, atque Carolo A.
exhibita? Quod mea, dicet sanè, apologia mox consequuta non
solum docui, sed plurimis quoque verbis demonstravi, disertè
asserens, panis transubstantiationem testari canonem missæ a-
pud Græcos (sic enim ad verbum Heshusius contra Cal. & Be-
zam fol. N. 3. & Cochlæus in discussione Confess. Augustanæ
& apologiæ fol. N. 4. recitant) in quo apertè Sacerdos orat, vt
pane mutato, ipsum corpus Christi fiat. Et Bulgarius scriptor,
vt nobis, ait, videtur, non stultus, disertè inquit, panem non tā-
tum figuram esse, sed verè in carnem mutari. Quare cum apo-
logia tam singulari studio hanc panis transmutationem in S.
Eucharistia astruat, totque veterū PP. testimoniis obmuniat,
ecquis ambigat, eam fuisse illo 10. Confessionis verè Augustana
articulo expressam?

Nota.

Hæc verba ex
apologia Augu-
stana Heshusio
fateretur fraudu-
lenter sublata.
Primum plagium
apologiæ Au-
gustanæ à de-
generibus Con-
fessionistis pa-
ratum.

VIII.

Suo indicio pe-
xit forex.

Ex reliquiis &
vestigiiis incor-
ruptæ apolo-
giæ.

Quòd autem fuerit in Confessione illa vera Augustina,
quia prima, hæc doctrina de panis conuersione in S. Eucharis-
tia Catholicis consentiens, vel inde liqueat, quod etiamnum
in Confessionis apologia, licet adulterata, extat, hunc articu-
lum decimum, qui est de S. Eucharistia, fuisse à Theologis ca-
tholicis approbatum.

Decimus articulus (inquit apologia Confessionis Augu-
stana an. 31. VVittēbergæ impressa) est approbatus: in quo cōfite-
mur, nos sentire, quod in cœna verè & substantialiter adsunt
corpus & sanguis Christi. Atqui de hoc non est controuersia:
sed

fed, an o
mini, vt
hoc mo
niā, ni
Confes
quod et
nicè im
nō om
refutati
gustana
lum de
gis fidei
thodox
niq̃ue f
Domin
tur. M
Protest
verum
sanguin
trā non
Sicq̃
rum ep
siue ex
Ex qua
& vini
set arti
non fu
metro
Nec
substan
modo
profess
logiam
cæ de
substan
Qu
tholici

qui non modò est immutatus, sed in aliam prorsus sententiã deprauatus & adulteratus. Sicuti & Confessionis Augustanæ apologia paucis post annis, immo anno mox consequuto, videlicet trigésimo primo, (ò præclaram Evangelicorum constantiam!) fuit mutilata, deprauata, aliãq; in faciẽ deformata.

Confessione Augu-
st. eiusq; apo-
logia fraudulen-
ter esse mutata
& fadatam.

Quod ita se habere, non mihi, sed ipsi vestris Lutheranis, ò noui Confessionistæ, credite; qui disertis verbis nobis contestantur, non solum apologiam, eiusq; testimonia hanc de S. Eucha. doctrinam Catholicis cõsentaneam confirmantia, esse mutatam; sed ipsam quoque Confessionem Augustanam, cuius doctrinam apologia defendendã atq; tuendam suscepit.

A testimoniis
superintenden-
tium Luthera-
norum, Heshu-
sij & aliorum.

Istud magnis clamoribus planè tragicis exprobrant Illyricus, Amstdorffius, Gallus, & alij Lutherani Lipsensiu & VVittenbergen. Lutheranorũ aduersarij, purum putum Lutheranismũ variis capitibus demonstrantes esse deprauatũ, verèque adulteratũ. Moderatiùs agit Heshusius, qui perspicua rei veritate conuictus, ingenuè suorũ magistrorum VVittenbergensiu agnoscit plagiu; quod, amicitia quàm veritatis studiosior, extenuans, appellat clandestinam omissionẽ & tacitam correctionẽ; sublata esse quiritans nõ pauca, nec exigui momenti verba, hanc cõtrouersia de S. Eucharis. mirificè illustrantia. Sed eius verbis fædam istam deprauatæ apologiæ lacunam expleamus. Nec bono consilio (inquit libello cõtra Cal. & Bezam, fo. N. 3. b.) euidentissimũ illud argumentũ, de præsentia corporis Christi, ex apologia sublatum est. Sic enim propria editio argumentatur: Cum enim Paulus dicat, panẽ esse participationem

Alterũ plagiu
in apologiam
Confess. Augu-
st. parratum.

Verba primæ
apologiæ frau-
dulenter castra-
ta quiritatur
Heshusius: quæ
& ipse recitat
in sui perniciẽ.

corporis Domini; sequeretur, panẽ non esse participationẽ corporis, sed tantũ spiritus, si non adesset verè corpus Domini.

Duo hæc tam nobilia plagia cùm Heshusius tam luculentis ipse verbis coarguisset, atque suos magistros VVittenbergen. Theologos legis Cornelix de adulterio manifestissimè cõuicif

Ve sacrilegia
Phil. Melanch-
thonis aliorq;
suorum magi-
strorũ VVitten-
bergen. Heshu-
sius adulatoria
extenuatione stu-
duerit extenua-
re.

set, nõ auder tamen adulator veritatem profiteri: sed veteris amicitia Deo inimicæ, (quia huius mundi fuit, & ex patre mendaciorum diabolo) quàm veritatis studiosior adtexuit, Hæc nõ ideo dico, ait, vt authoritatem apologiæ conuellam. An nõ conuellis, immo funditus euertis, Heshusi, apologiæ authoritatẽ, qui duobus tam insignibus, solidisq; contra Caluinistas Sacramenti

mentip
clarius
ad illa
quia pri
aliiq; I
oratio. I
dẽ Hesh
quiuir,
mis scel
bus plac
brũ quic
(rectẽ f
doctrina
variis vi
monstra
nihil res
sione ad
retinen
clesiæ D
dicit pu
lò super
panis tra
nuẽ pro
sam, &
(inquit
Ad hæc
puẽ den
subtra
mũ a
bat; nim
mæ ver
quod er
illa Phil
Legato
Confess
sa: sed i
VVittẽ

mentiperdas, aliosq; omnes S. Euchari. hostes, ipsam solis luce clarius orbi demonstras mutilatam, truncatā, adulteratam? Sed ad illam de panis transubstantiatione doctrinam ipsissima vera, quia prima, Cōfessione Augustana expressam, & à Principibus, aliisq; Imperij Ordinibus Protestantibus professam reuertatur oratio. Illam ipsam enim Cōfessionē Augustanā, ne ipse quidē Heshusius, licet inuitus, rei veritate oppressus inficiari nequiuisset, esse adulteratam atq; deprauatam, vt vt verbis mitissimis sceleratū dissimulare atq; extenuare flagitiū, quod hominibus placeret, studuerit. Vbi enim apologiam professus esset librum quidē esse vtilem (inquit) Ecclesiæ, sed humanū scriptum: (rectē sanē ac verissimē, quia hominum mente corruptorum doctrina contaminatum, mendaciis adulteratum, corruptelis variis vitiatū, atq; à vero genuinoq; suo sensu, vti ipsemet demonstrasti, deprauatū) tandem imprudens, aut sui immemor, nihil refert, adtexuit, Et vt error (inquiens) in publica Cōfessione admissus reuocandus, ita vera & pia sentētia constanter retinenda erat. O magna veritatis vis, quæ vel inuito hostis Ecclesiæ Dei Catholicæ iugulo in lucem erumpit! Errorem hic dicit publica in Cōfessione Augustana admissum, quod paulo superius commentum inuidiosē appellabat Papisticum de panis transubstantiatione: quam tamen suis ipse verbis ingenuè profitetur diserta quidem apologiæ oratione olim defensam, & Græcorum testimoniis confirmatam, sed clandestina (inquit adulator) omissione, & tacita correctione dissimulatā.

Ad hæc istud Cōfessionis Augustanæ adulterium vel præcipuè demonstrat, quod ex ipsa etiam illud quorūdam fraude est subtractum, quod principes & ordines Protestantium potissimum à suis iuratis hostibus sacramentiperdis distinguebat; nimirum particula illa decimi articuli Cōfessionis ipsissimæ verē Augustanæ, quæ habuit, Et improbant secus docētes. quod emblemā sanē nobilissimum etiam nū extat non solū in illa Philip. Melāchthonis manu descripta, & principū ipsorū, Legatorūq; aliquot Ciuitatū manibus subsignata autographa. Cōfessione Augustana nobis, vti dudū diximus, Bruxellæ visa: sed in illa etiā secūda impressione mirē varia ac deprauata, VVittēbergæ per Georgiū Rhau. anno 301. à Philippo edita.

Habuit

VIII

Ab Heshusij testimonio, qui ingenuè, licet inuitus agnoscat errorem Cōfessionis Augustanæ de panis transubstantiatione ab apologia nō adulterata defensum.

Apologiā Cōfessionis Augustanæ Heshusius verē appellat humanum scriptum. Errorem admissum in Cōfessione Augustanæ fatetur Heshusius, qui fuit de panis cōuersione.

Alterū plagium in Cōfessionē ipsissimam Augustanā facile patratum.

Habuit ergo illa vera Germanaque Confessio Augustana, Carolo V. A. oblata doctrinam de panis transubstantiatione Catholicis consentaneam: immo tanquā ex verbo Dei (quod habet præfatio) haustam, quam noui isti, immo degeneres Cōfessionis Augustanę, sed adulteratę, defensores, ab Imperij Ordinibus delecti nunc oppugnant, damnant, atque veluti horribilem errorem, (quod inuidiæ causā exaggeratum est) de-testantur, execrantur, abominantur.

CAP. XIII.
Improba Valen-
tini Aerithræi
impudētia de-
tegitur, qui ma-
nifestariā Con-
fess. Aug. & apo-
logiæ falsationē
audet dicere bo-
no factam con-
silio.

Kundē Canonē
missæ Grecani-
cæ laudat & dā-
nat; Valentinus
Aerithræus.

Canone impro-
bato vitur Aer-
ithræus cōtra
suos hostes Sa-
cramentarios.

Calumnia Aer-
ithræi in Catho-
licos de artola-
tria, quam Catho-
lici damna-
mus, quia pa-
nem permance-
re negamus.

Verū quia magno illo præiudicio apologiæ suæ admodū sese grauitè premi sentiunt, quod illa hanc panis conuersio- nem ex professo defenderet; omnem mouent lapidem, vt ista plagia improbissimo studio ex apologiæ visceribus impiè sub- lata & euulsa fuco aliquo tegant, & verborum lenocinio pal- lient. Siquidem hæc quatuor dudum commemorata plagia à Tilmāno Heshusio ingenuè agnita etsi Valētinus Aerithræus perspicuè animaduertèret mala fide expuncta & sacrilegè suppilata, minus tamen liberaliter hanc rem agit. Recitans enim testimonia Græcanicæ Ecclesiæ ab apologia olim com- memorata, canonē liturgię, qui D. Chrysost. nomine circunfer- tur, allegat. Hic canon cū disertis verbis Lutheranā iugularet companationem, siue impanationem, aut subpanationem, (liceat enim his vtī barbaris & portentosis vocabulis in mō- stroso istorum errore Cycoplica planè audacia cōfictō perstrin- gendo) audet iste nobilis censor annotare, Hūc canonem sca- tere (inquit, quia sapiunt, vtī fateretur, μετεσώσω, siue naturæ pa- nis trasmutationem) superstitione & idololatria seu artolatria prorsus papistica. Quod si verum est, ō bone, ecquid eum in- tuæ doctrinæ adfers patrociniū? id quē in fidei dogmate tā- topere à Calvinistis argutis sanè hominibus exagitato? An nō vereris, ne illi id ipsum tibi tuis verbis respondeant, dum hinc probatum vis veram corporis præsentiam, superstitione scate- re Canonem Ecclesię Græcę, vnde tuā venaris cōpanationem?

Sed videamus, obsecro, Valentine, quanam scateat supersti- tione. Certè tam id verè dicis, quā eūdem canonem ais sca- tere artolatria papistica. At quidnam ais? an satis sanus tuis vi- deberis? an quid dicas satī ipse perspicis? Quā Rhetorica- tiōe, obsecro te, mi Valētine, tuis persuaseris discipulis, papisti- cam

cam art
hac in
doctrin
fo, aut
tur teip
nifestu
tuisq; c
fat, ade
teamin
ribus Sc
iorem r
stum D
nore co
tatis vel
profitem
fumere
eum em
ne tanti
gogo fib
tionem
pleret sa
Sed h
Turcas d
sto hono
nostræ c
Synagog
nobis, cy
lantibus
An non
Saxonice
fol. g. 2. b
ristia præ
dato?
Certè
corditer
Syneuan
inter sup

cam artolatriam Catholicos statuere aut propugnare? an non hac in re cardo controuersiae versatur? an non est maxima doctrinae nostrae antithesis de pane aut secundum nos conuerso, aut secundum vos permanente? An non impudētissimè igitur teipse miser conuincis reum calumniae, & eius multò manifestissimae? Tu verò videris, ecquid Iohanni à Lasco pro te tuisq; companatoribus respondeas; qui vos istius meritò accusat, adeoque reos peragit artolatriae: cum Do. Christum profiteamini esse aut in pane, aut sub pane, aut, quod nunc doctioribus Sophistis vestris magis probari video, cum pane. Sed maiorem resipit insaniam, quò nos idololatriae accusas, quòd Christum Do. in S. Eucharistia praesentem adoramus, diuinoq; honore colimus, reueremur, veneramur. An si qua vobis est pietatis vel vna mica reliqua (modò corde creditis, quod ore profiteamini) Christum in S. Eucharistia, vt dicitis, praesentem sumere audetis, nullo misericordiae, aut indulgentiae voto ad eum emisso? nulla oratione praemissa, quae aut cum Centurione tanti Domini deprecetur maiestatem? aut cum Archisynagogo sibi exoptet diuini auxilij, caelestisq; gratiae suae impetrationem? aut denique cum Syrophenissa miseræ istius animae impleret sanationem?

Sed hæc animo verè cum plerique omnes faciatis (nisi in Turcas degenerastis) cur non & corpore parè liceat Deo Christo honorem exhibere? Quid? An non religiosè illud Ecclesiae nostrae canticum, Pange lingua, &, Discubuit Iesus, vestris in Synagogis passim boatis? An non & illud, Agnus Dei miserere nobis, cymbalis cōcrepantibus, accensis cereis, musicis modulantibus, organisq; personantibus geniculantes concrepatis? An non Christum Do. & Deum vestrum (vti superintendens Saxonicus Ioachim VVestphalus contra Iohannem à Lasco fol. g. 2. b. impiè de artolatria accusatus responderet) in S. Eucharistia praesentem adoratis? idque, vti disertè ait, ex Christi mandato?

Certè Bucerus fatetur in colloquio Ratispon. hac de re cōcorditer conuenisse, actorum fol. 173. Hisce praeclaris istorum Syneuangelicorū testimoniis vt nihil, Valentine, tribuas, quia inter superbos semper sunt iurgia; vnde nec inter vos potest esse

Vide ordinat.
Ec. Brandenburg.
fol. 157.
Item Daniae &
Norvvegiae.

Non panem, sed
Christum ado-
ramus, quando
peragim⁹ sacrā
coenam. Item a-
gimus quod ille
iusstituit VVest-
phalus cōtra Io-
han. à Lasco
fol. g. 2. b.

Lutherus To-
mo 8. edit. Le-
nen. fol. 417. &
V Vittebergen.
Tomo. 12.
fol. 340.

esse vnius sententiæ concordia; audi rogo, ecquid vester quin-
tus, si Christo placet, Evangelista hac de re in finem vsque vi-
tæ suæ senſerit & scripſerit. In venerabili ſacramento (in-
quit anno 45. aduerſus articulos Louanien. ſcribens (*Das man
mit allen ehren anbeten ſol*) quod omni honore adorandum eſt.
Quod dum facimus, an impium aliquid deſignamus, aut ſa-
cilegum? Verum hæc res ſuo inferius loco pertractabitur
aptius; vbi ex perpetuo Eccleſiarum omniũ tam Orientalium
quam Occidentalium conſenſu iſtud demonſtrabitur co-
pioſius, vide ca. 18. Sed nunc ad adulteratæ, ſiue potiùs mango-
niſatæ apologiæ Confels. Auguſtanæ excuſationem illam re-
deamus friuolam, quam Valentinus Aerithræus in ualidis ad-
modum, ne dicam ſiculneis, tueri conabatur ratiunculis.

Suboleſcebat homini poſſe illa dudum commemorata Ec-
cleſiæ Græcanicæ teſtimonia abs ſe imprudētis. in certam ſui
ſuorumq; perniciem allegata ſuſpitionem piis lectoribus inge-
rere de panis mutatione, occurrit igitur ſalutari, quod opinaba-
tur, antidoto. Hæc addita ſunt (inquit Tab. fol. 154. in canone
Græcè Ec.) non quòd per ea approbetur commentitia Papi-
ſtarum tranſubſtantiatio ſeu tranſelementatio *μετεσώσις ἢ
μετέσσις χείωσις*, ſed vt omnes videant nos nequaquam nouum
aliquod dogma defendere, ſed receptum à veteri, puriorèque
Eccleſia ſententiam de *μυστικῇ παραστάσι καὶ διαμεμίσει* corporis &
ſanguinis Chriſti conſtanter tueri. At quanā fronte, ſi modò te-
vllus pudor ingenuus, aut robur verecundus ſuffundat, Aeri-
thræ, inſiciari audeſ non approbari per iſta Eccleſiæ Græcæ
teſtimonia tranſubſtantiationem? an quia tu iſtud Thraſonicè
crepas, & impudenter affirmas? Sed penes te non erit huius
rei arbitrium. Iudicet æquus bonus arbiter, an non Eccleſia
Græca tam noua, quàm vetus, vti ipſe recitas, quæ in canone
publico ſuæ liturgiæ ſolemniter proſitetur tranſmutari *μετα-
βάλλεσθαι* per Sp. ſanctum panem in corpus, & vinum in ſangi-
nem Chriſti, etiam de tranſubſtantiatione Catholicæ noſtræ
conſentiant doctrinæ?

Certè ita etiā intellexiſſe hunc Canonē veſtræ apologiæ au-
thorē, à quo fuit & Auguſtæ anno 30. cū aliis eodē faciētibus
allegatus, maniſeſtius eſt, quàm vt fuſiori ſit oratione perfe-
quendum.

Aerithræus ſuo
captus laqueo
hic rubore ſuf-
fundatur: mo-
dò illi pudor ſu-
perſit ingenuus.

Canon Ec. Græ-
cæ ab ipſo reci-
tatus maniſeſtū
habet panis in
corpus Domini
tranſubſtantia-
tionem.

Hūc Canonem
miſiſſe Græcæ a-
pologia olim
intellexit & al-
legauit pro tran-
ſubſtantiatione.

quendum. Cùm enim Confessio Augustana Carolo V. exhibita verborum specie hoc in articulo Catholicis consentiret, quod sub specie panis est corpus Domini; hinc factum est, vt hunc articulum 10. non improbarit Cæsarea maiestas, sicuti etiamnum extat in apologia, & fragmento refutationis Catholicae siue examinis Confessionis Augustanæ à Cæsare adhibiti. Tom. 5. operû Lutheri Ienæ anno 57. in lucem edito: quod proculdubio futurum non erat, si verbis, vti nunc, aut sententia discrepasset à doctrina Catholica, quæ constanter proficitur, panē spiritus sancti virtute in corpus Domini mutari, conuerteri, siue transubstantiari. Quam doctrinam patribus consentaneam, vt magis stabiliret apologia, & se Catholicis hac in re iuxta C. Caroli illo in Confessionis Augustanæ examine siue refutatione monitū consentire demonstraret, etiam Bulgarium recitauit; qui disertè ait panem nō tantum figuram esse, sed verè in carnem mutari. quibus verbis ecquid obsecro dicatur nobis magis consentaneum? Sed tam disertis verbis audet sophisticum illinire fascinum Aerithreus, vt imperitis fucum faciat. Ait nugator, hanc metabolen siue mutationem non esse heterotita siue naturæ elementorum transmutationem; sed alleotita. istis enim Græcis vti placuit vocibus. Rursus, posset hæc loquēdi formula, inquit, vt mutato pane ipsum corpus Christi fiat, tolerari, si exclusa naturæ panis mutatione de eius singulari vsu, ad quem in hoc sacramento destinatus est, canon loqueretur. Vult ergo mutationem tantum esse mysticam, quod symbola rebus, quas offerūt heniosi mystica, non hypostatica, id est, separabili, non indissolubili, vnū quiddam esse verè Orthodoxeque credantur. Atqui Orthodoxi Patres istis nouis refragantur somniis, Valentine; dum disertè profitentur, non esse panem, quem natura formauit, quod ait D. Ambrosius.

Item panem hunc esse natura, non effigie mutatum, quod ait D. Cyprianus. Et ne quis Theophilactū putet sophisticam Aerithræi stropham admittere, docet apertissimis verbis, panē in corpus nō solū μεταβάλλεσθαι transmutari: sed etiam μετασώζεσθαι transelementari.

Hæc igitur Theophilacti & canonis liturgiæ Græcicæ

Ad verū Canonis Græcanici intellectum stabilendum allegauit apologia Bulgarium Græcum.

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

Cur hæc duo
testimonia Ec-
clesiæ fuissent
in apologia Cō-
fess. August. re-
linquenda.

Ecclesiæ verba tam liquidò Catholicam doctrinam verèque Orthodoxam nobis cōtestantia fuissent in nobili illa Confessionis August. Apologia relinquenda, quò posteris constaret, quidnam Augustana Confessio verè sensisset, fuissetq; professa eo tempore, quo fuit exhibita, & quanam fuerit vera cōtrouersiarum de fidei dogmatibus, Germanicique istius schismatis causa.

Confessionista-
rum Theologos
verè esse Sophi-
stas Aristote-
lis definitione.

Sed quia callidi quidam sophistæ (quid enim aliud Sophista, quàm ex Aristotel. definitione, veritatis fur?) improbis artibus student illustris. Principibus & Clementiss. DD. S. Ro. Imperij Ordinibus illudere, verborumque lenocinio fallere, suam doctrinam testamentorum more variant, loca Veterum Patrum verbis & sententiis mutilant, dogmata in aliam prorsus speciem immutant. quod ne quis exempla desideret, de libero arbitrio, de sacramentorum numero, aliisque pluribus fidei capitibus alibi est demonstratum Vt igitur suorum magistrorum doctrinam posteros cælarent, hæc diuina verba Ecclesiæ Græcæ canonis Chrysostomiani & Bulgarij ex apologia bono consilio (inquit Aerithræus fol. 154.) expuncta sunt, ad calumnias stolidorum & maleuolorum dipno-sophistarum declinandas.

Quà pernicioso
cum dolo Aerith-
ræus sacrile-
gum excuset A-
pologia Cōfess.
August. adulte-
rium.

Bono consilio,
ait Valentinus,
sublata ex apo-
logia quædam
loca suis nouis
somnia aduer-
tata.

Bono consilio ait lepidus iste castratæ apologiæ patronus esse expuncta. Certè vt plagiarij solent signa herilia & gnifia delere, ne quid furtiuu agnoscatur. Sed quid tuo Heshusio respōdebis, Valentine, qui ingenuè magis, quod res est, audebat profiteri, non bono consilio inter alia istud euidentissimum omnium agumentum de præsentia corporis Christi ex apologia esse sublatum?

Doctrina Cōfess-
ionis August.
nunc magis ad
Sacramentarios
inclinat, propter
castratā & adul-
teratam eius a-
pologiam.
Quanta cōcor-
dia foret spes,
si Confessio Au-
gust. euisq; apo-
logia vulgò ex-
taret incorru-
pta.

Quiritatur enim libello contra Caluin. & Bezā non pauca, nec exigui momenti verba esse sublata, hanc cōtrouersiam de S. Eucharistia mirificè illustrantia. Quod vti verum est de cōtrouersia, quæ Lutheranis superest cum sacramentariis: ita & de dissidio quod Catholicis est cum Protestantibus. Nā si hæc verba etiamnum extarent in apologia, plures procul dubio hac consensione in tanto fidei dogmate moti funesta isthæc schismata odissent magis. Meministi, Valentine, quidnam amicus ille tuus Hiero. Zanchus, egregius, quod probe nosti, Sophista Calui-

Caluini-
nem ves-
iurand-
mū de p-
quatenū
modo p-
de causa
eam cor-
per mura-
poris Ch-
Proin-
sentis Ro-
sti, ego m-
liter cor-
nem. Q-
vt panis
nem in c-
sublatæ s-
Huius-
à vobis s-
ne prima-
gam, aut
Proin-
ralique h-
rem hun-
dem reu-
haud ob-
ribus Co-
aliquo p-
sum fuiss-
gma fide-
Augusta-
Patrum
gè suppil-
tra sacra-
ficè illust-
egregius

Caluinista causatus fuerit Argētinæ, cur minùs in Confessione vestram Augustanam sibi putarit consentiendū, nedum iurandū. Nam disertè in illam annotat, sese articulū illū decimū de præsentia corporis Christi, ait fol. 278. in Miscellaneis, quatenus à Papistis confirmatus est, vt apologia refert, nullo modo probare posse, propterea quòd articulum illum nō alia de causā probarunt Papistæ, quàm quòd iudicarunt ibi statui eam corporis præsentiā, quam & ipsi fingunt; nempe quæ sit per mutationem substantiæ panis in substantiam veram corporis Christi.

Cur Hiero. Zanchus Argentine noluerit iurare in Cōfessionem Augustanam.

Cur olim probatus Catholicis decimus Cōfess. Augustanæ articulus.

Proinde, quod etiā apologia probare viderur sententiā præsens Romane & Græcæ Ecclesiæ de corporali præsentia Christi, ego minimè probare possum: quòd vtraque sentiat non aliter corpus Christi esse præsens, quàm per transubstantiationem. Quare non immeritò mētio canonis, vbi sacerdos orat, vt panis fiat corpus Christi, & sententiā Bulgarij, quæ dicit panem in carnem mutari, in posterioribus apologiæ editionibus sublata sunt.

Apologia olim probauit sententiā Ecclesiæ Romanæ atq; Græcæ de trāsustantiatione ex aduersarij testimonio.

Huius ergo nō indocti viri exemplo, si vera, si inuiolata, nec à vobis sacrilegè castrata vulgo extaret Confessionis Augustanæ prima apologia; aut plures vestram ilicò desererent Synagogam, aut pauciores à nobis ad vos amplius deficerent.

Proinde laudanda est Tilmanni Heshusij ingenuitas, liberalique homine digna professio, qua candidè fatetur, errorem hunc in Confessione Augustana admissum, fuisse quidem reuocandum; sed alio scripto publico. Quibus verbis haud obscurè indicat, apologiam non fuisse à posteris degeneribus Confessionistis adulterandam, aut castrandam, sed simili aliquo publico scripto errorem pridem in Confessione admissum fuisse reuocandum. Nam minoris probri loco habet dogma fidei variare, siue, vt ipse loquitur, errorem in Confessione Augustana admissum reuocare: quàm tam illustria Veterum Patrum testimonia suppressere, immo sublegere, atque sacrilegè supplare, quæ hanc controuersiam de cœna in primis contra sacramenti-perdas Lutheri hostes infestissimos adeò mirificè illustrant. Sed ex aduerso Aerithræus nouo stratagemate egregius bellator de puluere prodiens illi reclamationi, expuncta

Laudanda Heshusij ingenuitas præ inuerecunda Aerithræi impudentia.

Ratio dissidij inter Cōfessionistas de falsata suæ Confessionis August. apologia.

Ridicula Val-
tini nugę sophi-
sticę; technę
eluduntur.

Suis se ipse ca-
pit verbis Valē-
tinus.

esse hæc testimonia tam illustria ad calumnias stolidorum de-
clinandas, qui ἀνακολούτως ex qualibet metabole inferunt me-
tastoicheiōsin, ac si quis argutaretur, Animal est, ergo homo
est. quæ quàm sit insulsa ratiocinatio, vel pueris elementariis in
differendi arte, notum est. O argutum dialecticū, qui ad decli-
nandas stolidorum, uti ait, dipnosophistarum calumnias se mi-
ser suis ipse capit verbis. Ex quavis metabole, inquit, inferunt
metastoicheiōsin. Non ex quavis, ô bone, sed ex hac vna spiri-
tus Sancti propria, omnium rarissima, mystica, diuina; & quæ
nullum sibi reperiatur exēplum in natura, omni ex parte respon-
dens. Sic quidem aqua fuit vinum facta in nuptiis: sed eodem
verbo & diuina omnipotentia, quibus nunc panis ore Sacer-
dotis agnus ille conficitur, ut ait Hieron. Hinc mysterium ad-
mirati Orthodoxi, aiunt panem ὑπερφυσικῶς supernaturaliter in
corpus Christi μεταβάλλεσθαι transmutari, μεταποιεῖσθαι trāsforma-
ri, & μεταστοιχειῖσθαι transelementari; siue ut nunc vsitata longi tē-
poris voce loquimur, transubstantiari. De voce enim non labo-
randum, quando de re conuenit; immo rebus nouis semper, ex
Ciceronis consilio, noua sunt fingenda vocabula, quemadmo-
dum Homo-ousion, & Theotocos aliaque testantur, quæ insa-
na & indomita hæreticorum peruiacia Orthodoxos coëgit
obscuris rebus planius explicandis effingere atque confor-
mare.

Alio suo telo se
iugulat ipse Va-
lentinus.

Simili planè imperitia incautus iste Confessionis Augusta-
næ adulteratæ atque castratæ palliator ex Spalatino suo re-
fert, quod degeneres suos Confessionistas haud leuiter fau-
ciet, ac seipsum.

Ex Spalatino re-
citat Germana
Cōfessionis Au-
gustanæ verba:
quæ bono dicit
cōsilio sublata
sed quod prote-
stantes suis cō-
misceat aduer-
sariis Sacramen-
tiperdīs.
Plagia Confes-
sionis Augusta-
næ atque apolo-
giæ dumtueretur
bono facta con-

Nam illam doctrinæ Lutheranae antithesim, Et improbant
secus docentes, quæ nunc expuncta est, affirmat & testimonio
probat fuisse adiectam exhibitæ A. Carolo V. Confessionī.
Citatur enim Valentinus fol. 13. Georgium Spalatinum ex To-
mo S. Ienensi fol. 58. fuisse in singulis articulis pugnantem &
erroneas opiniones & hæreses, ut Sacramentiperdarum, &
Anabaptistarum, & cæt. reiectas & improbatas. Istud certè
non leue argumentum fuerit ad Confessionis Augustanæ Ca-
rolo V. exhibitæ deprauationem euincendam: cum iam su-
blata illa suæ doctrinæ antithesi in omnem facillè formam in-
star

star cor-
diametr-
tent, se-
ctrinæ p-
suam Sa-
bis nun-
ciamus
ter man-
Quod
mini cor-
Carolo
thonie
nequid
hibitæ o-
cognosc-
Por
Confess-
substant-
uersus C-
varia Vo-
veritate
tis contra-
tia; sed p-
ter admo-
Nam
brosio, C-
niter Eco-
corpus &
panis co-
enim rec-
homil. 8
illa coen-
nistorum
transmu-
cum Gr-
quoddā
corpus C-

star cothurni cuius aptetur pedi: adeò vt vel Calvinistæ ex diametro illi dissentientes nihil modò amplius iactare dubitent, sese Confess. Augustanæ esse professores, suæque doctrinæ perbellè cum ea conuenire, vnde Iohan. à Lasco & alij suam Sacramentariam impietatem Augustanæ Confess. verbis nunc audent exornare atque constabilire. Sed missum faciamus hunc Valentinum suæ Confessionis Augustanæ turpiter mangonifatae inualidum propugnatorem.

Quò verò magis demonstretur hanc panis in corpus Domini conuersionem fuisse tempore Confessionis Augustanæ Carolo V. exhibitæ certam & indubitatâ Philippo Melancthonius eius auctori, nunc paucis exponere, non fuerit inutile, nequid hereat scrupuli in animo lectoris candidi, qui verâ exhibitæ olim Augustanæ Confessionis professionē atque fidem cognoscere desiderat.

PORRÒ Melancthonem quoque illo editæ atq; oblatae Confessionis Augustanæ tempore Catholicis de panis transubstantiatione concorditer sensisse, satis superque ille aduersus Oecolampadium anno 30. editus libellus doceat, vbi varia Veterum Patrum accumulauit testimonia, non modò veritatem corporis Domini in S. Eucharistia realiter præsentis contra Sacramentarios Catholicis concorditer confirman-
tia; sed panis etiam conuersionem in corpus Domini luculenter admodum contestantia.

Nam ex D. Cypriano, Irenæo, Hilario, August. Cyrillo, Ambrosio, Chrysostomo, Vulgario, & cæt. demonstrat, hoc cõmuniter Ecclesiam sensisse nobiscum, quod isti scripserunt: id est, corpus & sang. Domini, nò modò verè adesse in cœna, sed etiã panis conuersionē, mutationem, siue transubstantiationem. Sic enim recitat eo loco Melancthon ex Chrysost. in cap. 26. Matth. homil. 83. Non sunt humanæ virtutis hæc opera: quæ tunc in illa cœna confecit, ipse nunc quoq; operatur, ipse perficit. Ministrorum nos ordinem tenemus; qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse est. Rursus ex Vulgario in Matth. & in Marcum Græcè & Latine. Non enim figura tantum & exemplar quoddã Dominici corporis est panis, sed in illum conuertitur corpus Christi. deinde paulò inferius: Idcirco misericors Deus nostræ

filio Valentinus, nò mediocriter Sacramentarii patrocinatur: qui se nunc ea castrata & adulterata iactat veros Confessionis August. professores.

CAP. XV.

Melancthonē anno 30. defendisse panis transubstantiationē libello contra Oecolampadiū.

Hæc Patrū testimonia valde vrget Vnicorsis contra Sacramentarios, lib. de iudicio Melancthonis.

Christi sanctificat hodie & mutat panem.

nostræ infirmitati condescēdens speciem quidem panis & vini seruat, in virtutē autem carnis & sanguinis transelementat.

Panem esse naturam mutatum.

Similiter ex Cypriano, Panis iste nō effigie, sed natura mutatus omnipotentia factus est caro. Deinde D. Ambrosij doctrinam de panis transubstantiatione in corpus Domini plurimis eius verbis confirmatam concludurus, adiecit Melanchthon, Hæc tam longa (inquit) recitatio exemplorum ostendit auctoritatem (Ambrosium) sensisse panem non esse tantum signum, sed naturam panis mutari. Denique præsentem contra sacramentarios concludurus controuersiam, quæ vniuersæ (inquit) Ecclesiæ ac toti Imperio minatur horribilē mutationem, adtexuit, Ego itaque sequor veteris Ecclesiæ sententiam, quæ affirmat, adesse corpus Christi in cœna, ac iudico hanc habere scripturæ testimonium. Non enim inuenio firmam rationem, cur nomine corporis in verbis cœnæ oporteat tantum absētis corporis signum intelligi.

Naturam panis mutari, docet D. Ambrosius.

Catholicā Dei Ecclesiā habere suā de S. Eucharistia doctrinā scripturā testimoniā & Veterū Patrū sententiā, aiebat anno 30. Philipp. Melanchthon.

Qui Epilogus Melanchthonicus etsi tantum veram profiteatur fidem de vera & substantiali veri corporis Domini in sacramento præsentia: tamen ex iisdem illis veterum PP. sententiis etiam doctrinam de panis in corpus Domini conuersione esse obtinendam, iam demonstrabitur plenius. Quare illis paucis Orthodoxorum PP. testimoniis à Philippo contra Oecolampadium anno 30. productis, erunt nunc opportunè & plura adiungenda, ac quasi succēturianda; quòd semel omnibus sit perspicuum, Germanos Protestantes, seu potius novos Confess. Augustanæ professores à perpetuo PP. Orthodoxorū consensu post veram Confessionis re vera Augustanæ doctrinam turpiter suorum fraude, ac malo quorundam præstigiatorum dolo defecisse: meramque esse istorum novorum Confessionis Augustanæ adulteratæ ac deprauatæ defensorum calumniam, qua Catholicos in Concilio Latheranen. aiunt fol. 56. „ contra Conciliorum auctoritatem, contra manifestam S. scripturæ doctrinam, contra Christi institutionem horribili errore transubstantiationem inuexisse & approbasse.

Catalogus Orthodoxorū Patrum de panis viniq; in corpore Domini cōuer-

Quod igitur de diuina illa mystici panis in Christi corpus mutatione siue conuersione tradiderunt concorditer Cyprianus, Ambrosius, Chrysostomus, Vulgarius, à Melanchthone dudum

dudum
runt, &

Vnde
dio exor

Apol

secratio

giarum

Proclus

Concilio

ne D. La

uincitur

Orat

secratio

perueni

cet & ef

cem hun

In lie

menico

Constan

Archiep

gneris fa

passionu

tui, & ca

D. Cyp

rus myst

declarat

nnipote

D. Cy

4. diserte

in cœna

in sangui

ω; ο; φαν

χριστ. η;.

αλλα αιν

bita illu

nam, tam

Vinum e

dudum recitati, idem & reliqui Patres Orthodoxi crediderunt, & Catholicae Dei Ecclesiae tradiderunt.

sione, mutatione, diuinaq; trā substitutione.

Vnde hanc telam ab ipso suo Apostolicae doctrinae primordio exorsi per singula secula prosequemur.

Apostolos panem in Domini corpus virtute diuina per consecrationem commutari, siue conuerti docuisse, verbis liturgiarum Apostolicarum, quas scriptores Graeci vetustissimi S. Proclus Constantinopol. Nicolaus Metonen. & alij, adeoque Concilium Oecumenicum VI. Cano. 32. pro Apostolicis nomine D. Iacobi & Clementis Ro. recitarunt, manifestissime conuincitur.

Concil. VI. mis. sam D. Iacobi allegar.

Orat enim in liturgia D. Iacobi sacerdos post verba consecrationis, vt Spi. sanctum demittat in dona proposita, vt superueniens sancta, & bona, & gloriosa sua praesentia sanctificet & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi sui, & calicem hunc pretiosum sanguinem Christi sui.

Anno. Do. 50.

Sp. sanctus panem efficit corpus Christi.

In liturgia etiam Apostolorum nomine à Conc. VI. Oecumenico Cano. 32. recitata, item à Graecis doctiss. VV. S. Proclo Constantinopolitano, Nicolao Methonen. episcopo, & Mario Archiepiscopo Ephesino celebrata sic legitur: Et mittere digneris sanctum tuum Spiritum super hoc sacrificium, testem passionum Domini Iesu, vt efficiat panem hunc corpus Christi tui, & calicem hunc sanguinem Christi tui.

D. Cyprianus Christianis auditoribus caeleste hoc expositurus mysterium, suam illius Apostolici seculi fidem his verbis declarauit, Panis iste non specie, inquit, sed natura mutatus, omnipotentia factus est caro.

Anno 220.
D. Cyprianus,
Panis natura
mutatur.

D. Cyrillus Ierosolymitanus Episcopus Mystagogica Cate. 4. disertè docet, argumentisq; nõ leuibus demonstrat, vinum in coena Christum Dominum μεταβαλλέν εις αίμα transmutasse in sanguinem. Rursus paulò post, ταύτα μαθών καὶ πληροφορηθεὶς ὡς ὁ φαινόμενος ἄρτος ἐκ ἄρτος ἐστίν, εἰ καὶ τῇ γένεσι αἰσθητὸς, ἀλλὰ σώμα χριστοῦ. καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος ἐκ οἴνος ἐστίν εἰ καὶ ἡ γένεσις βούλεται τῆτο, ἀλλὰ αἷμα χριστοῦ. hæc sciens, inquit, & illud persuasissimè indubita issimūq; habeas, panem hunc qui apparet, non esse panem, tametsi gustus corporalis panem esse sentiat & iudicet:

Anno 300.
D. Cyrillus Ierol.

Panis cui videtur & gustatur, non est panis.

Vinum etiam, quod oculis videtur, etsi gustus vult atque cen-

set esse vinum, non est tamen vinum, sed sanguis Christi.

Euseb. Emislen.

Eusebius quoq; Emislenus ho. 5. in pascha, Terrena & mortalia dicit commutari & conuerti. rursus visibiles creaturas conuerti verbo ac virtute spiritus in substantiam corporis Christi. Deinde sub finem: Nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potētiae, praesentia maiestatis in Dominici corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat artificio caelestis misericordiae Christi corpus effectum. Ac mox: Quid mirum autem est, si ea quae verbo creare potuit, possit creata conuertere & in melius commutare?

Anno 360.
D. Basilii.

Sic & D. Basilii in liturgia orat, vt adueniens Spiritus sanctus proposita dona μεταβαλλῶν transmutet in corpus Christi.

Gregor. Nyssen.

Ad eundem modum & D. Gregor. Nyssenus, Quamobrem recte nunc etiam, inquit Sermo. Catechist. apud Euthymium in Panoplia, & apud Bessarionem de verbis consecrat. Dei verbo sanctificatum panem in Dei corpus credimus immutari.

Panis in corpus
immutatur.

Item paulò inferius, Panis ille (in altari) per verbum Dei & orationem sanctificatur, non quia comeditur eo progrediens, vt verbi corpus euadat, sed statim per verbum in corpus mutatur à verbo.

Anno 380.
D. Ambros.

Ambros. lib. de his, qui initiantur cap. 9. Non esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit. Benedictione enim ipsa natura mutatur. Rursus lib. 4. de Sacra. cap. 4. Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Et inferius, Vides ergo quam operatorius sit sermo Christi, vt sint quae non erant, & in aliud commutentur?

Panis in aliud
comutatur ope-
ratorio Dei ver-
bo.

Anno 400.
D. Chrysostomus.
Panis immutatur
& absumitur.

D. Chrysostomum eadem fuisse sententia locus dudum allegatus euincit, Nos ministrorum ordinem tenemus (inquit homil. 83. in Matth.) qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse est. Similiter in liturgia orat, vt Sp. sanctus adueniat μεταβαλλῶν transmutans illa visibilia in corpus Christi. Vnde, & homil. de Enceniis, ait absumi panem.

Anno 410.
Hieron.

Eodem facit quòd D. Hieron. in Marcum habet, vti Ioachim Perionius recitat: Accepit Iesus panem, & benedicens fregit, transfigurans panem in corpus suum.

Anno 415.
Augustinus.

D. Augustinus contra Faustum de hoc mysterio disputans, Noster

Noster
consecra
cap. 4.
acceptu
lutem sp
Quod c
ducitur
nisi ope
Vnde
corpus C
rij Nazia
uitic. lib.
nens, Ac
ctuarium
sensibili
ei, qui ve
ipsi de ei
tem & p
sunt, quæ
D. Pre
cro sancta
testatur i
pensé ora
Spiritus
tia propo
ipsum ill
Quod
mur, luct
enim eos
ctionem
doceban
Ne horre
& sangui
nostris fra
veritatem
Id ipse
quisquis

Noster panis (ait lib. 20. cap. 13.) & calix non quilibet, sed certa consecratione mysticus fit, non nascitur. Item de Trinitat. 3. cap. 4. Illud corpus Christi dicimus, quod ex fructibus terræ acceptum & prece mystica consecratum ritè sumimus ad salutem spiritalem in memoriam pro nobis Dominicę passionis. Quod cum per manus hominū ad illam visibilem speciē perducitur, non sanctificatur vt sit tam magnum sacramentum, nisi operante Spiritu Dei.

Vnde & Serm. 28. de verbis Domini: Iam non est panis, sed corpus Christi. Sic & D. Hefychium presbyterum, D. Gregorij Nazianz. discipulum credidisse testatur locus ex Com. in Leuitic. lib. 2. cap. 8. Illud enim quod ex 70. editione legitur exponens, Addet quintam eius super eo, & dabit sacerdoti in sanctuarium. Sanctificationem enim mystici sacrificij (inquit) & à sensibilibus ad intelligibilia translationem & cōmutationem ei, qui verus est sacerdos, videlicet Christo, oportet dari: id est, ipsi de eis miraculum cedere & imputare, quia per eius virtutem & prolatum ab eo verbum quæ videntur tam sanctificata sunt, quàm cunctum carnis excedunt sensum.

D. Proclus Constantinopolitanus originem missæ, siue Sacrosanctæ liturgiæ, vbi Apostolis acceptam ferendā docuisset, testatur ipsos multis decantatis precibus diuinum numen impensè orasse, Per quas, inquit tractatu de Traditione liturgiæ, Spiritus sancti aduentum expectabant, vt eius diuina præsentia propositum in sacrificio panem & vinum aqua permistum ipsum illud corpus & sanguinem seruatoris nostri efficiat.

Quòd si D. Cyrillum Alexandrinum audire non grauabimur, luculētum sanè huius rei dabit testimonium. Postquam enim eos refutasset, insanire affirmans, qui mysticam benedictionem *εὐλογίαν*, siue S. Eucharistiam à sanctificatione cessare docebant, si quæ eius reliquæ in diem sequentem remanserint. Ne horreremus (inquit epistola ad Calos. Episcopum) carnem & sanguinem sacris apposita altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in veritatem propriæ carnis.

Id ipsum & D. Theodoretum verè sensisse faciliè perspiciat, quisquis totam illam Dialogi 2. disputationem animo cōprehende-

Eucharistiæ panis nō nascitur: sed fit certa consecratione.

Anno 420.
Hefychius Nazianz. discipul.

Commutatio sensibilibus.

Anno 430.
D. Proclus Constantin.
Spiritus S. efficit panem Christi corpus.

Anno 440.
Cyrillus Alexand.
Panem conuertit in veritatem carnis.

Anno 450.
D. Theodoret.

Panis & vinum
Theodoreto
mutantur & a
lia fiunt.

Demonstratio
mutati & tran-
substantiati pa-
nis in corpus
Christi ex aduer-
sarij argumeto
inuicto.

Signa siue sym-
bola S. Eucharis-
tiæ non omni-
nò à natura sua
recedūt, licet sit
in aliud conuer-
sa.

Natura Theo-
doreto est per-
manens prioris
naturæ qualitas
sapor & figura.
Symbola muta-
ta adorantur,
quia creduntur
esse, quod facta
sunt.

henderit, scopumq; diligenter animaduernerit. Cùm enim demonstrare vellet corpus Christi post resurrectionem verè manere humanū corpus, non conuerti in deitatem, sed ea adimpleri, id euidentissimè demonstrat exemplo sacræ Eucharistiæ, cuius symbola panē & vinum ex sua & aduersarij sentētia docet post sacrosanctam Sacerdotis inuocationem siue Cōsecrationem μεταβάλλεσθαι ἢ ἐτέρα γίνεσθαι, commutari & alia fieri; quod tam persuasum fuit aduersario, vt inde sophisticè colligeret, eundem in modum & Christi corpus in diuinitatem esse mutatum, sicuti panis in corpus proculdubio, inquit, est conuersus. Sed eum suis captum retibus ostendit Theodoretus. Quanquam enim panis sit facta conuersio, non tamen tota eius mutatur per consecrationem natura. Non enim signa mystica (inquit) à sua natura recedūt, sup. omnino ita, vt nihil naturæ maneat, putà prior naturalis figura, & naturalis sapor & nutriendi vis: quæ prioris naturæ sunt, ideoq; nomine substantiæ prioris eas Theodoretus intelligit, dum addit, manent enim in priore εὐσία substantia. qualem autem intelligat naturam, explicat per duas continenter subiectas illas voces, & figura, inquit, & forma, quas prioris naturæ qualitates ait & videri & tāgi posse, sicuti & prius. Itaque, quod carnali iudicio de rerum distinctione satis est, manet substantia prior: sed aliud verè esse facta illa mystica symbola, addit Theodor. subiiciēs: Intelliguntur (inquit) & creduntur, & adorantur ea esse, quæ facta sunt, vt quæ illa sint, quæ creduntur. Sunt ergo symbola illa panis & vini post consecrationē verè corpus Domini facta, & in illud eo modo conuersa, sicuti aduersarius contēdit corpus Domini esse in Deitatem conuersum: sed ita, vt maneant illa naturæ indicia, siue elementa, atque, vti philosophi appellant, accidentia, color, sapor, figura & nutriendi vis; quæ naturā panis omnino, hoc est, veras naturæ qualitates, citra tamē verā panis substantiam, siue essentiam, supernaturaliter nobis repræsentāt, & ineffabiliter piis loquuntur: quia diuina opē subsistere, adeoq; operari deprehenduntur. Hæc ideo diffusius erant explicanda, quòd hunc maximè locum rerum ipsarum in primis arduarum, verèque diuinarum obscuritate perplexum, & data opera intricatum, Mart. Kemnicius contra Concilij Tri-

dent.

dent. d
propter
bantur
Quod
obscuri
dicet, e
Cū
lasse tri
uinorum
rum, qu
rationi,
symbol
nem, qu
non ea
planius
ram mu
Christi
iecit, n
quam d
nens cu
Item cu
bola, f
bio spec
allegori
priè per
ti D. G
substan
hil adu
Eūc
tet non
c. 64. asp
superna
ita & ha
suum, &
Idem
vnus D.
Gallia A

dent. decreta vrget improbè: cùm Theodor. & 1. & 2. dialogo propter prophanos auditores, qui in coronam circūstare videbantur, disertè profiteatur, mystica fuisse mysticè exp̄licanda. Quod ita obseruat, vt disputationis tamē scopo conuenienter obscuriora isthæc atq; verè ænigmatica promēs exēpla satis indicet, ecquid de panis in corpus Christi cōuersionem senserit.

Cùm enim dixisset dialogo 1. Christū corpus suum appelle triticum & panem, addit, Volebat enim eos, qui sunt diuinorum mysteriorum participes, non attendere naturam eorum, quæ videntur, sed propter nominum mutationem, mutationi, quæ fit ex gratia, credere. Vides igitur fieri in mysteriis symbolorum mutationem, sed per gratiam, siue consecrationem, quam fides docet ex verbi diuini omnipotentia intueri: non ea spectanda, quæ oculi vident, cernunt, & iudicant, sicuti planius 2. dialogo explicat. Quod autem subiicit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam: non tollit panis in corpus Christi conuersionem, vt Kemnicius contendit, quia hoc adiecit, non ad negandam conuersionem rerum substantialem, quam disertis verbis prius statuit, sed tantum causam exponens cur carnem suam Dominus appellarit triticum & panē: Item cur se ipse appellarit vitem. Quia igitur hæc tria symbola, siue sacra & mystica signa copulat, aliam proculdubio spectauit mutationem, quam nunc est in manibus; puta allegoricā, quæ alia est ab ista mystica, quæ in sacrosanctis propriè peragitur mysteriis per diuini spiritus operationem, sicuti D. Gelasius plenius explanat, de cuius verbis mysticæ huic substantiarum panis & vini in corpus Domini conuersioni nihil aduersantibus diceretur paululum postea aptius.

Eūdē in sensum & Euthymius Sigabonus Eremita, Oportet non ad naturā eorum quæ præponuntur (inquit in Matth. c. 64. aspicere, sed ad virtutem eorum. Quēadmodum enim supernaturaliter assumptam carnem (ita dixerim) deificauit: ita & hæc ineffabiliter transmutat in ipsum viuificum corpus suum, & in ipsum sanguinem suum pretiosum.

Idem & Galliam ante annos mille sensisse atque credidisse vnus D. Remigius Rhemensis Francorum Occidentaliū in Gallia Apostolus disertè contestatur: Caro, quam assumpsit

Cur D. Theodoretus de sacris Eucharistis symbolis alicubi diuini ac physicè magis, planèq; cratius loquatur, vt postulabat circumstās auditorū paganorum corona, coram qua hæc dialogi disputatio fuit habita.

Anno 480.
Euthymius.

Ineffabiliter panē transmutat.

Anno 500.

D. Remig.

verbum Dei Patris (inquit Cōment. ad 1. Cor. 10.) in vtero Virginali in vnitae suae personae, & panis qui consecratur in Ecclesia vnum corpus Christi sunt. Sicut enim illa caro corpus Christi est; ita iste panis transit in corpus Christi, nec sunt duo corpora, sed vnum corpus. Diuinitatis enim plenitudo, quae fuit in illo, replet & istum panem.

Non duo sunt corpora in 5 Eucharistia, sed vnum sunt corpus, panis & caro Virginis.

Anno 700.
Iohan. Damascenus.

In eandem sententiam & D. Iohan. Damascenus istam admirandam rerum conuersionem explicat. Quemadmodum naturaliter panis ipso esu (inquit lib. 4.) & vinum atque aqua potione in corpus & sanguinem edentis & bibentis vertuntur, efficiunturque diuersum corpus ab eo quod prius erat ipsius: sic panis qui proponitur, & vinum cum aqua per Spiritus sancti inuocationem atque aduentum *ὑπερφῶς μεταβάλλονται*, supra naturam in Christi corpus & sanguinem transmutatur; nec duo, sed vnum idemque sunt corpus.

Supernaturaliter panis transmutatur.

Anno 740.
D. Germanus Constantin.

D. Germanus Constantinopolitanus in sua rerum Ecclesiasticarum Theoria testatur Sacerdotē in altari obsecrare Deū, vt cōficiatur mysterium filij eius, & fiat siue transmutetur ipse panis & vinum in corpus & sanguinem Christi & Dei. Vnde & Spiritus sanctus (inquit) beneplacito Patris & voluntate filij inuisibiliter praesens submonstrat diuinam cōsecrationem, & manu sacerdotis obsignat & trāsmutat, & cōficit propolita sancta dona in corpus & sanguinem Domini Iesu Christi.

Georgius Pachymeres

Sic & Georgius Pachymeres paraphrasi in D. Diony. Areopagitā Ecclesiae Græcanicae fidē luculenter admodū exponit.

Panē per Spiritum sanctū trāsmutatū in corpus Christi credit.

Quod enim D. Areopagita dixerat propter temporū iniquitatem obscurius, *ἑρμηνεύει τὰ θεϊὸν ἔργα*, consecrat Sacerdos illa diuinissima, explanauit Paraphrastes, *ὁ ἱεράρχης πρὸς ἐκεῖνα τὰ πρωτότυπα αὐτὸ τὸ τῷ κυρίῳ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα ἀνάγεται, πνεύων ὅτι καὶ τὰ προκείμενα εἰς ἐκεῖνα μεταβλήθησαν τῷ ἁγίῳ καὶ παντοκράτῳ πνεύματι*. Sacerdos ad illa (inquit) prototypa, scilicet preciosum ipsum Domini corpus & sanguinem deducitur: siue ad illa primigenia mysteria accedit, credens illa quae fuere propolita siue oblata in illa, per sanctum & omnia operantem spiritum esse transmutata.

Anno 770.
Theophylactus.

Sed vt hunc tandem testimoniorū catalogū concludamus, vnus recitandus erit Theophylactus, qui & à Melanchthone recitatus

recitatus
in Mart
deatur
dem pan
virtute
quod est
mare at
figurā c
mutari;
quam, q
dius sac
exponit
καὶ εὐλο
Arcanis
tionem
Domini
in veru
conserua
P

C

Si

recitatus disertè affirmat panem ineffabili operatione (inquit in Matth. cap. 26.) in corpus Domini mutari, etiam si nobis videatur panis. Rursus in Marcum, cap. 14. Deum speciem quidem panis & vini seruare (ne abhorreamus ab eius usu) sed in virtutem carnis & sanguinis transelementare, siue μετασχηῖν, quod est rerum elementa, siue principia & substantias transformare atque transmutare, quum ante dixisset, Panem non esse figuram corporis Domini, sed in illud ipsum μεταβάλλειν transmutari; cum Christus dixerit, hoc est corpus meum, hoc, inquam, quod vñ nunc sumitis : quam voculam Oecolampadius sacrilegè detraxit. Porro in Iohannem cap. 6. idem planius exponit, μεταποιεῖται γὰρ ἀπορρήτοις λόγοις ὁ ἄρτος, οὗτος διὰ μυστικῆς εὐλογίας, καὶ ἐπιποιήσεως τῆς ἁγίας πνεύματος εἰς σάρκα τῆς κυρίας. Arcanis enim verbis (inquit) panis iste per mysticam consecrationem & Spiritus sancti aduentum transformatur in carnem Domini : quemadmodum dum hic viueret panis comestus in verum ipsius corpus conuertebatur, illud nutriens atque conseruans.

Panis transelementatur, mutaturque naturæ principis fit Christi corpus.

Priscam igitur Ecclesiam ab Apostolorum usque temporibus tam Orientalem quam Occidentalem, tam Græcam, quàm Latinam, hoc fidei dogma de panis in corpus Domini conuersione, mutatione, siue transubstantiatione tenuisse, manifestissimis demonstratum est veterum Orthodoxorum Patrum testimoniis, ac nequis de posterioris ætatis Ecclesia Græca, siue Orientali, dubitandi sit locus, in Concilio Lateranen. concorditer, tam ex Græcorum & Orientalium, quam Latinorum & Occidentalium sententia definitum est, panis substantiam in corporis Domini substantiam diuina virtute conuerti.

Consensus totius Ecclesiæ tam Orientalis quàm Occidentalis de panis in corpus Domini transubstantiatione ex Conciliis generalibus.

Concil. Lateranen.

Cui concilio Oecumenico cū interfuerint Patriarchæ, ipsi quidem Constantinopolitanus & Ierosolymitanus: per legatos verò Antiochenus & Alexandrinus; quisnam de Græcorum siue Orientalium consensu meritò dubitarit?

Similiter in Concilio Florentino inter Latinos & Græcos optimè de re ipsa conuenit, id est, de transubstantiatione.

Concil. Floren.

tiatione panis in corpus Domini, quemadmodum ex actis liquet: vbi Ioseph Patriarcha suo Chyrographo moriturus testatum, immo testamentum facit, per omnia suam fidem cum Catholica & Apostolica Romana fide congruere. Bessarion & Marcus Ephesinus, aliiq̃ue non de re ipsa, id est, de vera veri corporis Dominici in S. Eucharistia præsentia, neque de panis in corpus Domini conuersione, siue transubstantiatione dissentiebant, quam suis libris etiãnum extantibus defendunt; sed tantum quæstio superfuit, quibusnam S. Missæ verbis illa fieret.

Cùm igitur vna esset omnibus hac de re fides, fuit & vna omnium nomine, fidei Catholicæ & Apostolicæ formula præscripta, quæ aptissimis verbis docet, virtute verborum Christi à Sacerdote in ipsius persona pronuntiatorum substantiam panis in corpus Christi, & substantiam vini in sanguinem Christi conuerti.

Consensus hac
in parte hereti-
corum cũ veteri
tota Ecclesia.

Neq; enim soli Catholici, sed & qui partim fuerūt aliis peruersis dogmatibus infecti, eandem hanc fidei Christianæ doctrinam obtinuerunt.

Iohan. Hussus
negat manere
panem mate-
rialem.

Ad Germaniã nostrã ad Catholicorum consensum reuocãdam magnam sanè vim habeat, quod & Iohannes Hussus ipse disertis verbis docet, post consecrationem manere panem non materiale, sed panem illum cælestis vitæ. Nam Christus (inquit apud Iohan. Pezibramum lib. de non remanentia panis) verbi sui ineffabili virtute, panem & vinum transubstantiat in propriam carnem & sanguinem. Hinc & in carmine de cœna Domini, To. 2. fol. 348. quemadmodum videre est apud Iodocum Hockerium lib. de Sacramento altaris, sic legitur:

Notent istud
Confessionistæ:
Non est panis,
sed est Deus.

*Aue deitatis forma,
Dei vnionis norma,
In te quisque delectatur,
Qui de fide speculatur.*

*Non est panis, sed est Deus,
Homo, liberator meus,
Qui in cruce pependisti
Et in carne defecisti.*

Similiter & Hieron. Pragensis, rogatus de pane post consecrationem, an maneat, respōdit, teste Poghio Florentino epist. ad

ad Leonem Atetinum, apud pistorem remanere panem. Sic
& Lutherus scripsit, Christum Do. verbo virtutis suæ panem
in corpus suum mutasse, De abroganda missa, fol. 253.

*Hierony. de Pra
ga ridet panis
permanentiā.
Lutherus docet
Christū panē in
corpus mutasse.*

Hanc igitur panis mystici in corpus Domini omnipotentia
sua, vti D. Cyprianus, siue verbi sui virtute, vti Iohan. Hussus
& Lutherus vester dudum notauit, conuersionem siue muta-
tionem tot Orthodoxorum Patrum, adeoq; Lutheri & Con-
fessionis ipsa re Augustanæ, nec non suæ apologiæ testimoniis
stabilitam meritò fuisse in fidei articulos & à Concilio Triden-
tino, sicuti & olim à Lateranen. & Florētino, referendam videt,
quisquis saluberrimā conciliorū Ecclesiasticorū auctoritatem
probe perspectā habet; quæ in primis valet ad temerè accensa
doctrinæ Christianæ dissidia sopienda atq; semel extinguenda.

*Transubstātia-
tio, cur in fidei
articulos fue-
rit referenda.*

Quamquam autem Concilio Lateranen. primum hæc quæ-
stio legitur definita; non tamen idcirco existimandum, nihil
certi Ecclesiam in illud vsque tempus hac de re tenuisse. fuere
quidem quibus aliter olim impunè videbatur: sed donec Ec-
clesiæ accessit definitio, quæ huiusmodi perplexis in rebus suū
sub anathemate non pronūciat iudicium, nisi vbi erroris per-
niciosi periculum suadet lectissimas Christi oues contagio im-
pendenti tempestiue eripere, ac veluti amuleto præseruare.

Neque verò recensita illa nobis dudū PP. Orthodoxorum
testimonia mutationem solum efflagitant, aut euincunt etiam
Sacramentalem: videlicet, vt permanente tota rerum natura,
solum accedat quod post consecrationem panis & vinum cō-
iuncta sunt cum vero & substantiali Christi corpore & sang.
ideoque nō amplius sit communis panis (quod audaculus ille
Gygantæa planè temeritate examinatore Concil. Tridentini
Martinus Kēnicus stolidissimè nugatur) sed disertè panis na-
turā mutari, substantiam conuerti & trāsire, adeoque transele-
mentari supernaturaliter in corpus Christi, Patres Orthodo-
xi docent tā Oriētales, quàm Occidētales. Minimè enim ve-
rum est, sed insigni calumnia deformatum, ac sathanica pseu-
dologia defædatur, quod idem Kemnicus fol. 415. euomuit.
Patres Conc. Trident. non ignorantes (inquit) sententiam Ec-
clesiæ & Orientalis & Occidentalis contra mentem veterum
Patrum, ipsorum phrasēs ad commentum suæ transubstantia-

*Cauillis & ca-
lumniis Kēni-
cij occurritur
pro Conc. Tri-
dentini defen-
sione.*

Tom. 2. fo. 410.

*An Patres Con-
trident. detor-
queāt veterum
scriptorū verba.*

Tragica hæc D.
Chrysost. epi-
phonemata situ
penda testantur
rerum sensibi-
lium in mysteriis
conuersionem.

tionis detorquere. Siquidem eos hanc diuinam planè panis in corpus Domini mutationem admirari, immo stupere, satis superque ille verè hyperbolice testantur voces: O miraculum! O Dei benignitatē! Qui cum patre sursum sedet, omnium manibus pertractatur! Rursus & illæ, Ministrorum nos ordinem tenemus: qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse Christus est. Item, Adest hic sacerdos non ignem gestans, quo ad Eliæ exemplum sacrificium absumat; sed spiritum sanctum. unde & homil. de Enceniis panem ait absumi.

Et ne qua detorsionis aut deprauationis in Veteres PP. à nobis patratæ hæreat suspicio; expendat, obsecro, pensculatiùs iste obelæ naris & auris examinatore, ecquid illud Ambrosij sibi velit, non esse quod natura formauit; benedictione enim naturam mutari.

Similiter, ecquid illud Cypriani sibi velit à Melanchthone recitatum, panis non effigie, sed natura mutatus omnipotentia fit caro Christi.

Denique ecquid illud Augustini Latinis auribus sonet, expendat accuratius, Noster panis certa consecratione fit mysticus, non nascitur. rursus illud Hieronymi: Transfigurans panem in corpus suum, siue vt Theophilact. μετασχησθὲν transelementat, siue vt Damasc, ὑπερφυσικὴ μεταβαλὼν, supernaturaliter panem in corpus suum transmutat.

Præclarū Christi-
ani Theologi
Kemnicij argumē-
tū contra trans-
substantiationē
ex physica, siue
à sensibus peti-
tum.

Porro illud Kemnicij Epiphomena, quo hanc claudere placuit disputationem, Christiano in primis dignū est Theologo: Videri in Eucharistia (inquit fol. 424.) panem & vinum & sensus ipsi, & tota antiquitas testantur. O argutum philosophum, qui in fidei Christianæ doctrina vero antiquitatis Christianæ testimonio destitutus, quam pro nobis totam stare tam disertis, tam perspicuis demonstratum est ipsorum sententiis, vt nihil supra, ad futile, fallax, vanum, planèque ficulneum, immo sophisticum à sensibus corporeis petitū confugit præsidium. Si sensuum iudicio de fidei Christianæ dogmatibus standum, iam iam non solum à Calvinistis vestris hostibus egregiè mathematicis isto spoliadi estis mysterio longè maximo, simul & humanis sensibus abstrusissimo; sed omni semel etiam religione Christiana vos euestigio deturbabunt philosophi, Pagani,

Turcæ,

Turcæ,
Verum
riorum
Liqu
Wesali
raumu
ctari no
nam, qu
mum a
doctrina
proposit
rum filii
adeo ver
men ger
Ad ha
riarum
transmu
culis ap
à monad
se conui
sias inue
ri, tum M
gustanæ
apologes
iactitant
res, immo
tuū Imp
mero esse
stamenta
deprauan
QV A
charistia
tur, siue c
professor
PP. Orth
mysteri
dū anony

Turcæ, Iudæi, sensuum iudicio mirificè contra vos instructi. Verùm ad institutum redeat oratio, quæ suo à cursu aduersariorum ineptia fortassis æquo longius diuertisse videatur.

Liquet igitur ex iis, quæ dudum ex Valentino Aerythrao, Wesalio, Cochleæ, Swencfeldio, Heshusio, aliisq; commemorauimus, nouos istos & degeneres Confessionistas aliâ nunc sectari non modò apologiam, sed Cõfessionem etiam Augustanam, quàm fuerit illa genuina & germana Carolo V. A. primum anno 30. oblata, simulq; in Comitibus perlecta: & quòd doctrina ipsorum de panis permanentia hac in Antithesi V. proposita non solum PP. Orthodoxis & Catholicis nobis ipsorum filiis repugnet, sed ipsi etiâ Lutherò, Melanchthoni, ipsiq; adeò veræ Confessioni suæ, vnde gloriosius quam verius nomen gerunt, Augustanæ ex diametro est contraria.

Ad hæc perspicuè est omnibus demonstratum, hanc substantiarum in S. Eucharistia diuinam cælestemq; conuersione, siue transmutationem, vti appellabant veteres, siue, vti paucis à seculis aptiori vocamus vocabulo, transubstantiationem nò esse à monachis & sacrificulis (vti improbè fingunt & cõtumeliose conuertiatur anonymi Confessionistarum Patroni) in Ecclesias inuectam; sed esse Orthodoxorum Patrum, cum Lutheri, tum Melanchthonis, ipsiusque adeò Cõfessionis re vera Augustanæ doctrinam. Quam cum isti noui Confessionistarum apologetici adulterarint & deprauarint, nò modò se vanè hoc iactitant nomine, quod Confessionis Augustanæ sint professores, immo si Christo placet, propugnatores, atque delecti statu Imperij nomine defensores: sed re ipsa de illorum se numero esse conuincunt, qui Christianæ doctrinæ placita, vt testamenta, perniciofa heredum fraude, doloque malo mutant, deprauant, adulterant.

QVARE cū hac de doctrina, quòd substantia panis in S. Eucharistia in Christi corpus diuina Spiritus sancti virtute mutatur, siue cõuertitur, Germanis Confessionis re vera Augustanæ professoribus atq; Catholicis secundū Dei verbū & perpetuū PP. Orthodoxorū cõsensum conueniat, iâ de huius sacrosancti mysterii vsu dicendū erit copiosius: de quo dogmate hūc in modū anonymi Cõfessionistarū Patroni suā pergūt exponere Antithesin.

Epilog. doctrinæ antitheses huius V. contrariam esse nò solum PP. Catholicis, sed Cõfessionis etiam verò Augustanæ.

Transubstantiatione à Patribus traditam cõsensu Ecclesiarum omnium.

CAP. XVI.

De vsu Eucharistie, quòd est sacrificiū à Christo institutum.

tithefin. Neq; ideo institutū est sacramentū hoc, inquit, vt sit, oblatio, vel sacrificiū, quod nos offeramus Deo. Vnde & in Catholicorū antithesi eos accusant, quod coenā Domini trāsformant in opus toto genere diuersum ab eo fine, qui à Christo propositus fuerit. Sanè hac in parte ex diametro dissentimus Catholici à Confessionistis. Vtrique Christi Domini institutū vrgemus; vtriq; suam quisque in opinionem diuinas scripturas depromimus; vtrique Orthodoxorum testimonia in medium producimus: Verū nos apertissimum Dei verbū pro nobis stare Catholici, non solum æquè certatim affirmamus, sed disertis etiam Vet. Patrum sententiis, perpetuoque Ecclesie Dei Catholicæ toto orbe concorditer ita nobis semper à primo vsque sui exordio consentiētis sensu demonstramus, atque indubitanter apud omnes, quibus fides Christi est integra, conuincimus. Anonymi verò Confessionistarum Patroni audacter affirmant suam doctrinam de reali corporis Domini in S. Eucharistiæ mysteriis præsentia, quodque non sit institutum ad oblationem, clarè docere verba ipsa institutionis, & ritus. Matth. 26. 1. Cor. 11. quibus, inquit, locis nominatim & expresse traditur, Dominum cum pane & vino distribuisse verum corpus suum & sanguinem.

Quod assumptum vti Calvinistæ homines sanè acuti non minusquam versuti nominatim & expresse negant illis locis doceri; ita Catholici de veritate corporis Dominici & sanguinis illic præsentis Confessionistis consentientes negamus cum pane & vino distribui. Locis porro S. Scripturarum, quibus abutuntur ad imperitorum fraudem ad istud suum nouum dogma statuendum, suo inferius loco respondebitur aptius, vbi de huius mysterij vsu verè Euangelico plenius tractauerimus: demonstrato, esse S. Eucharistiam à Christo Domino institutam, non solum ad Sacramentum, sed vt sit etiam sacrificium viuīs adeoq; mortuis profuturum. Atqui negant Confessionistæ? sed quibus rationibus fulti, aut scripturarum capitulis instructi, aut veterum denique Patrum testimoniis confisi istud negant, videndum. Neque vlla, inquit, ibi legitur syllaba de oblatione Papistica, quæ fiat pro viuīs & mortuis.

Quamfculneo
argumento nixi

Quod vos nobis negatis de oblatione corporis Dominici,
idem

idem v
eiufden
nente
legihis
fertis ex
& ipsi
rum se
Cū
tis affir
iudiciū
demon
Confes
bam, q
tra affir
stianis
Catho
cūe no
rij cau
verèqu
que ex
sensu i
confir
Cū
mini v
ceu ca
omniū
de mis
mnen
minus
gesser
enim p
cōmen
fession
guinen
Veterū
corpus
mam il

idem vobis negant Calvinistæ, vnam ibi legi syllabam de vera eiusdem ac reali præsentia. Nos antiquam contra utrosq; obtinentes doctrinam affirmamus non solū ibi vnam aut alteram legi his de fidei capitibus, haud sanè postremis syllabam; sed difertis etiam verbis vtrunque esse à Christo Domino institutū, & ipsius authoris exemplo re ipsa gestum, adeoque vt in posterum semper fiat mandatum.

Cū igitur apud æquos iudices tantidē valeat vtriusq; partis affirmatio, nūquam de causæ suæ veritate certū poterit fieri iudiciū, nisi altera pars solidis, immo liquidis suā probarit atq; demonstrarit testimoniis nixam actionem. Affirmant igitur Confessionistæ, non esse in Christi Domini verbis vllam syllabam, quæ corporis sui oblationem testetur institutam. Nos contra affirmamus, & à Christo institutā esse, & difertē adeo Christianis mandatam esse. Sed quibus, inquis, testimoniis istud Catholici confirmatis? Audi, quæso, benignus; videbis perspicuè non esse hanc Dominici corporis oblationem, vt aduersarij cauillantur, Papisticam aut humanam; sed Euangelicam, verèque Christianam: quia ex Christi Domini verbis, eiusque exemplo, atque perpetuo Patrum Orthodoxorum consensu iuxta Prophetarum oracula constabilitam, validissimèq; confirmatam.

Cū hac omnis controuersia in vera illorum Christi Domini verborum, Hoc facite in mei commemorationem, sensu ceu cardine versetur; nihil omnium ita hanc principem ferè omnium aliarum hoc in fidei diffidio exortarum quæstionem de missæ sacrificio planè decidat, hitemque capitalem semel omnem dirimat, quàm si perspicuū fiat, quidnam Christus Dominus ipse illa in sacrosancta cœna prior fecerit, quidue ipse gesserit, quid suos denique illis verbis facere mandarit. Quod enim prior fecit, suos facere iussit, Hoc facite, inquit, in mei cōmemorationem. Initiū igitur quia inter Catholicos & Confessionistas conuenit Christum suum verum corpus atq; sanguinem Apostolis tunc distribuisse, solidis est atque liquidis Veterū PP. testimoniis statuendū, Christum Do. suum etiam corpus ac sanguinem Deo Patri in cœna obtulisse, atque ad formam illius agni Mosaici, vt typum sacerdotis iuxta ordinem

Confessionistæ tollere conātur S. Eucharistiæ sacrificium, nulla ibi legitur, aiūt, syllaba de sacrificio. Q. plūbeū pugionē acutus philosophis digni.

Questio de missæ sacrificio qua methodo explicanda.

non Aaranis, sed Melchisedechi expleret; immolasse atque sacrificasse: deinde suis Apostolis & sacerdotibus vt idem ipsi facerent, mandasse, siue instituisse; vt Deo Patri, iuxta Prophetias, hostia munda toto orbe offerretur.

Christi in cœna obtulisse Deo Patri corpus suum.

Obtulisse igitur Christum in cœna suum corpus Patri caelesti, disertis verbis clarissima orbis Christiani lumina nobis consona voce testantur.

I.

D. Cyprianus.

D. Cyprianus aurea illa contra Aquarios epistola de vetustissimo prisci Melchisedechi sacerdotio multa præfatus, Qui magis Sacerdos Dei, inquit, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Rursus eadem epistola inferius: Nam si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri primus obtulit, & hoc in sui commemorationem fieri præcepit; vtique ille sacerdos vice Christi fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur.

II.

Clemens Rom.

His congruit quod Clemens Romanus, in epitome Apostoli. Tradit. scribit, Offerens spiritalem hostiam (inquit) antequam pateretur, nobis constituit solis hoc facere.

III.

Leo Magnus.

Quod Leo ille magnus planius explicans, Discumbentibus secum discipulis (inquit Sermo. vii. de passione) ad edendam mysticam cœnam corporis & sanguinis sui ordinans sacramentum docebat, qualis Deo hostia deberet offerri.

IIII.

D. Irenæus.

Huic suffragatur nobilissimus ille Galliarum scriptor Græcus D. Irenæus. Sed & suis discipulis, inquit libr. 4. ca. 32. dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter suum suum sanguinem confessus noui testamenti, nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo.

V.

D. Martialis Christi discipulus.

Sic ante Irenæum & vetustissimus Gallorū Apostolus Christi Domini discipulus D. Martialis, vbi epistola ad suos Burdegaleñ data docuisset ex Propheta Malachie testimonio (sicuti & Iustinus, Augustinus, & alij PP.) offerri vbique Deo mundam oblationem, Offerimus, inquit, Deo in ara corpus & sanguine Domini in vitam æternam. & infra: Quod autem corpus

pus Iuda
cuius à te
ta propo
dam, &
iussit no

Euseb
cap. 10.

nia, inqu
miã Pat
auspici
stra om

Simili
feriz: O
pleto (i
meum!
Sic & C

Acced
qui illud
fedeche, à
cit secun
sōq. avari
quod & C
ipius cor
Simili
Tu es Sa
hostia sen
sed ad Sa
ipse Chri
dum eis i

pus Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus, sciētes hoc solo remedio nobis vitam præstandam, & mortem effugandam. hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem.

Eusebius quoque Cæsariē. Euangelicæ demonstrat. libr. I. cap. 10. Luculentis admodū verbis idem docet. Post hæc omnia, inquiens, quasi admirandam hostiam, victimamque eximia Patri καλλιερισάμενος ὑπὲρ τῆς αἰ πάντων σωτηρίας ἀνήνεγκε, auspiciatissimè sacrificando immolauit, obtulitque pro nostra omniumque salute.

VI.

Eusebius Cæsariē.

Similiter & Cosmas Ierosolimitanus in hymno magnæ v. ferix: O bone tuos discipulos bibere fecisti lætitiæ calice impleto (ipse enim te sacrificabas) bibite clamans sanguinem meum!

VII.

Cosmas Ierosolimitanus.

Sic & Cyrus Prodromus Epigrammate in cœnam mysticam,

VIII.

Cyrus Prodromus.

θύς τὸ θῆμα καὶ τὸ εἶπνον ἐσθίεις,

καὶ κλάεις τὸν ἄρτον ἄρτε, καὶ κρατὴρ πίνεις,

ἀμφὼ γὰρ εἰ σὺ, καὶ θυθὴρ καὶ θυσία,

ὁ δὲ προδώσων ἐσθίει σε μὴ τρέμων,

Offers sacrificium, & cœnam ipse edis,

Frangisque panem tu panis, & calix bibis:

Nam vtrumque tu es, & sacrificus & hostia,

Te proditor tuus intrepidus edit.

Christus in cœna sacrificus & hostia.

Accedit his & præclarus ille D. Pauli interpres Photius, qui illud Psalm. Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, à D. Paulo allegatum sic interpretatur; Christum dicit secundum ordinem Melchisedech Sacerdotem, ὅτι καὶ ὁ χριστὸς ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκε εἰς ὕψερρον καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, quod & Christus incruentam deinde obtulit hostiam, suum ipsius corpus.

IX.

Photius.

Similiter & Oecum. Græcus Pauli interpres doctiss. illud, Tu es Sacerdos in æternum exponens, Non de illa inquit, hostia semel à Deo (in cœna) immolata dixisset, In æternum: sed ad Sacerdotes nostri temporis aspiciēs, per quos medios ipse Christus sacrificat & sacrificatur: qui Christus ipse modum eis in mystica cœna tradidit istiusmodi sacrificij.

X.

Oecumenius.

Suffra-

XI.
Theophylact.

Suffragatur & Theophylactus in Matth. cap. 28. *ἔκτοτε ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν, ἀφ' ἧς διεδίδε τοῖς ὁκείοις μυστηαῖς τὸ σῶμα, ἐδεδίχαρ ἐσθίειν τὸ ἐὰν μὴ πρότερον ἐσφαγμένον εἴη.* Manifestū est, quod tum immolauerat se ipsum, ex quo tradidit discipulis suis corpus edendum. Nemo enim quicquam edit, nisi prius maētatum (siue immolatum) fuerit.

Quod corpus
suū offerēdum
Apostolis man-
darit.

Certissimis his iuxta ac liquidissimis Veterum Patrum testimoniis cū enūctum sit Christum Dominum illa in nouissima cœna suum corpus sacrumque sanguinem Deo Patri immolasse, atque in sacrificium obtulisse, siue sacrificasse; reliquum est ut nunc exquiramus, an sacrificare, idēque corpus Deo Patri offerre instituerit, suisque Apostolis sacrificandum mandarit. Hæc illa est enim magna controuersia, quæ potissimum Confessionis Augustanæ professores dissentire, adeoque dissidere facit à Catholica Christi Domini Ecclesia. Proinde nos summam quandam hæc in re explicanda collocabimus operam, nempe in qua concordia solidæ instaurandæ, atque adeo semel sarcindæ spes singulariter sit reposita. Quod igitur omniū manifestissimè eluceat, Catholicos ab illa Confessionistarum calumnias esse alienissimos, quod cœnam Domini transformarent in opus toto genere diuersum, id est, quia eam faciunt oblationem & sacrificium, quod Deo offeratur; agendum ostendamus non ita solum Christum Dominum instituisse, sed mandasse etiam, ut suum corpus, sacrumque sanguinem Deo Patri in sui memoriam offerremus & sacrificaremus.

Totū orbē Christianum cōcor-
diter semper sen-
tisse, Christum
Domini. Apostolis
mādassee, ut suū
corpus Deo Pa-
tri in sacrificiū
hostiamque mun-
dam offerrent.
Ab Orientali Ec-
clesia testimo-
nia.

Hoc ut magis fiat indubitatum, omniūque luce effulgeat splendidius, huc nobis suffragaturos præclarissimos quosque Ecclesiæ Christianæ adducemus Patres Orthodoxos, qui ante annos potissimè mille atque amplius effloruere illustrissimi. Quid igitur Oriens hac de quæstione senserit, initio erit exponendum. Quam mundi plagam ubi animi oculis perlustro, Antiochena Ecclesia meritò primum sibi locum vendicat, ut inde Christianæ religionis doctrina constabiliatur, unde primò diuinum Christianorum hominum nomē nostra cum salute prodit. Hanc autem Ecclesiam à D. Petro & Paulo, ut ait Leo Magnus, fundatam firmiter credidisse, sacrificiū hoc à Christo Domino esse institutum, quis aptior producat in mediū

testis

testis, quàm Iohannes ille Antiochenus, qui & nobilissimis parentibus ortus ab aureo orationis flumine Chrysostomi cognomen meruit.

Ioh. Antiochenus, qui & Chrysostomus.

Is hac de re sic homilia ad Corinth. disserit: Collatiane veteris testamenti ac noui facta, vtrum maiora diuinæ erga nos charitatis habeat insignia, vbi dixisset Deum à Iudeis vt ab Idolorum cultu auerteret, Brutorum sanguinem sibi immolatum assumpsisse: In nouo autem testamēto, inquit hom. 24. multo aliter ἐν ταῦθα δὲ ἐπὶ τῷ πολλῷ φρικτὸν ἐξέρον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὴν ἱεουργίαν κατεσκεύασε, καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν αὐέντας καὶ ἀντὶ τῶν αἰλῶν σφαγῆς ἑαυτὸν προσφέρειν κελεύσας. Hic multo admirabilius siue magis tremendum, atque magnificētius sacrificiū constituit, ipsam hostiam (veteris testa.) quidem commutauit, ac loco brutorum cædis seipsum offerendum atque sacrificadum præcepit.

Liturgia illa huic consonat, quæ Apostolorum nomine per Clementem Ro. edita, testibus Græcis doctiss. viris Nicolao Episcopo Metonen. & Marco Archiepiscopo Ephesino: quæ sic habet, Post consecrationem, memores passionis, mortis, resurrectionis, reditus in cælum, & futuri aduentus, offerimus tibi Regi ac Deo secundum eius institutionem, per quem & hunc calicem, & cæter.

II.

Liturgia Apostolica per Ecclesias Orientales vtitissima.

Quod in Orientali Ecclesia Hesichius à D. Gregor. Nazianzeno, alijsq; illustribus Ecclesiæ Christianæ columinibus didicerat, aureis suis in Com. in Leuiticum nobis reliquit. Post hæc propriam tradit cœnā (inquit libr. 6. cap. 22.) ex qua nobis est oblatio & sacrificium intelligibilis agni, quem immolamus & offerimus secundum Domini traditionem.

III.

Hesichius Nazianze. discipulus.

Eusebius Emisenus homil. 5. in Paschate. Et ideo quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, & syderibus illaturus, necessarium erat vt nobis in hac die sacramentum corporis & sang. sui consecraret, vt coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetua esset etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & semper præsens esset in gratia. Et post quædam: Ad cognoscendū & percipiendum sacrificium veri

IIII.

Euseb. Emisenus.

q

corporis

corporis ipsa re roboret potentia consecrantis. Deinde, Hic ergo Melchisedech oblatione panis & vini hoc sacrificium præsignavit, de quo Propheta prænunciat: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

V.
Euseb. Cæsar.

Idem & Eusebius Cæsariensis loco dudum allegato disertè confirmat: Post hæc omnia, inquit lib. 1. cap. 10. Evangelicè demonstrat. quasi admirandam hostiam eximiamq; victimam Patri sacrificando immolauit pro nostra omnium salute, *μνήμην καὶ ἡμῶν παρέδωκε ἀντὶ θυσίας τῷ θεῷ διενεχέας προσφέρειν*, & nobis ut Deo memoriam eius rei pro sacrificio perpetuum offerremus & sacrificaremus tradidit.

VI.
Gregor. Nissen.

In eandem sententiam scribit & Gregor. Nissenus orat. de resurrectione Christi: Pro ineffabili arcanoq; sacrificij modo, inquit, sua dispositione & administratione præoccupat impetum violentum, ac sese victimam & oblationem offert pro nobis Sacerdos simul & Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Quando hoc accidit? Quando corpus suum ad comedendum, & sanguinem suum exhibuit familiaribus suis ad bibendum. Iam enim (vbi post pauca subdit) latenter pro potestate mysterium administrantis ineffabiliter & inuisibiliter corpus immolatum erat.

VII.
Oecumen.

Similiter & Oecumenius haud ignobilis D. Pauli interpretæ illud Pauli, Tu es Sacerdos in æternum, de Christo expositurus non de illa semel à Deo (Christo) hostia oblata dixit, in æternum: sed ad Sacerdotes nostri temporis aspiciens, per quos medios Christus sacrificat & sacrificatur, *ὅς καὶ παρέδωκε αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοῖς αὐτῆς ἱερουργίας*: qui Christus ipse modum istiusmodi sacrificij in cœna illa mystica ipsis tradidit.

VIII.
Thodorectus.

Suffragatur & D. Theodoret: Clarum est nos non aliud sacrificium offerre (inquit cap. 8. ad Hebr.) sed illius vnus salutaris memoriam agere. Hoc enim nobis præcepit Dominus dicens: hoc facite in mei commemorationem.

IX.
D. Germanus
Constantino.

Sic & D. Germanus Constantinopolitanus Archiepiscopus in sua rerum Ecclesiasticarum Theoria illud liturgiæ Græcæ *τὸ ἄξιον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, interpretatur, de tuo corpore, inquit, & sanguine qui dixisti: hoc facite in mei commemorationem, quod est; quæ nobis per sanctos Apostolos tuos tradidisti, ea tibi offerimus propter nostram salutem.

D. Hic-

D. Hic
cum illis
tis dep
tum, vt
ferre pro
cro ore c
tem offic
dotes Cl
chisedec
annotatu
ordinē M
catur nec
sed oblat
Porro
Apostole
no accep
tidie Dec
tradit. Si
ris illius
in celis, s
crificium
se, vt quo
idque in
postoli, n
ronymus
tidie ad A
ceptis sal
deant vni
stro, dicit
Sic & C
hūc in me
nis eius o
nationē p
ritale hos
D. Dic
mus, inqu
ad record

D. Hieronymus per Oriētem potissimū versatus eiusdemq;
cum illis fidei variis in locis Euangelicum Christiani sacerdo-
tis depingens officium, docet tantarum eum debere esse virtu-
tum, vt semper moretur in sanctis, & paratus sit victimas of-
ferre pro populo, sequeſter Dei & hominum, & carnes agni sa-
cro ore conficiens, quia sacrum oleum super eum est: hoc au-
tem officij, id est carnes agni consecrandi & immolandi sacer-
dotes Christianos habere ex ordine suo, qui secundum Mel-
chisedech est, planē docet in quæſtionibus Hebraicis, vbi sic
annotatum reliquit: Quod autē ait, Tu es Sacerdos secundum
ordinē Melchisedech, mysteriū nostrū in verbo ordinis signifi-
catur nequaquā per Aaron irrationalibus victimis immolādis,
sed oblato pane & vino, id est corpore & sanguine Dom. Iesu.

Porro hunc offerēdi corporis & sanguinis Dominici ritum
Apostolos, & per eos sacerdotes succedaneos à Christo Domi-
no accepisse, immo eius institutione, adeoq; mandato ista quo-
tidie Deo Patri offerre, disertē D. Hiero. dialo. 3. contra Pelag.
tradit. Sic docuit Apostolos suos, inquit, vt quotidie in corpo-
ris illius sacrificio credentes audeant loqui; Pater noster qui es
in cælis, sanctificetur nomen tuum. Audis lector Christiane, sa-
crificium corporis Christi, audis Christū sic Apostolos docuiſ-
se, vt quotidie audeant credentes petere; dimitte nobis debita;
idque in corporis dominici sacrificio: quod non fecissent Apo-
stoli, nisi offerendū Christus suis præcepisset; siue, vt ait Hie-
ronymus, docuisset. Vnde & orationis dominicę præfatio quo-
tidie ad Apostolorum exemplum hortatur credentes; vt præ-
ceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati au-
deant vnā cum Sacerdote Christi loco mediatore siue seque-
stro, dicere: Pater noster, qui es in cælis.

Sic & Clemens Rom. epitome Apostolicarū constit. scribit
hūc in modum à sacerdote in Ecclesiis orari: Memores passio-
nis eius offerimus tibi Regi & Domino secundum eius ordi-
nationē panē hunc & calicem hunc, & cæt. Rursus, Offerēs spi-
ritalē hostiā, antequā pateretur, nobis cōstituit solis hoc facere.

D. Dion. Arcopagita cap. 3. Eccles. Hierarch. Quando faci-
mus, inquit, in sui memoriam, quod fecit; fierique mandauit
ad recordationem, & cæt.

X.

D. Hieronymus.

De veste sacer-
dotali.

XI.

D. Clemens.

XII.

Dionys. Arcopa-
gita.

XIII.
D. Iulianus.

D. Iulianus Martyr dialogo contra Tryphonē, allegato vac-
cæ rufæ typo, demonstrat ex Esa. cap. 33. & Malachia, hostias
panis & vini Deo offerendas esse prædictum: vbi fit mentio pa-
nis (inquit) quem nobis Christus noster conficiendum tradidit,
vt corpus eum factum esse recordaremur, eorum causa, qui in
ipsum credunt.

XIIII.
Origen.

Origenes ille Adamantius his suffragatur in Leuit. cap. 23.
homil. 13. Et si respicias illam commemorationem, inquit, de
qua Dominus dixit, hoc facite in meam commemorationem;
inuenies quod ista est commemoratio sola, quæ Deum homi-
nibus propitium facit.

Arthiani ex hac
doctrina Eccle-
siam oppugna-
uere.

Hæc doctrina tam fuit apud Christianos indubitata, vt vel
hæretici Arriani suæ perfidiæ tela inde haud mediocriter sibi
exacuenda putarent. Cum enim sacrificium corporis Christi
Deo Patri offerret Ecclesia vniuersa, ex axiomatico indubitatis-
simo stolidissimè colligebat, Deum Patrē filio esse maiorem:
quod vt futilissimè dicitur, ita haud parum firmiter controuer-
siam præsentem de Dominici corporis sacrificio sua etiam per-
fidia statuit Arrianismus.

Totum orbem
Christianū ex
hac Domini tra-
ditione corpus
Christi semper
obtulisse, Deoq;
immolasse.

PP. 318.
Concil. Niceni.

Hac ex traditione, siue Christi Domini institutione atque
mandato totam vniuersi orbis Ecclesiam ac in primis Orien-
talē obtulisse Deo Patri pretiosum Christi Domini corpus &
sacrum sanguinem, disertè admodum nobis Patres illi 318.
Conci. Niceno ex omni mundo congregati vna voce conte-
stantur: Nam Canone 14. verant, Ne amplius sacerdotibus
diaconi Sacramenta porrigant; cum id neque regula, neq; con-
suetudo tradiderit, vt hi, *μητὲ ἐξ ὧν ἂν ἔχουσιν προσφύρειν*, qui po-
testatē non habet offerendi sacrificij; his qui offerunt corpus
Christi porrigant. Ad hæc iidem PP. Niceni, teste D. Ambro-
sio, in Synodo Nicena statuerunt, vt vna nocte (inquit epistola
83.) vbique sacrificium pro resurrectione Domini deferatur.
Idem licet intelligere ex fragmento cano. illius Niceni, quem
contra Oecolampadium aliosq; sacramentarios R. D. Cut-
bertus Tonstallus Episcopus Dunelmen. ex suo veneran-
dæ antiquitatis protulit thesauro. Iterum etiam hic in di-
uinā mensa (inquit) ne similiter intenti simus ad propo-
situm siue oblatum panē, & poculum; sed attollentes mentem
fide

fide intelligamus situm in sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccatum mundi, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον incruentum siue non mactationis specie à sacerdotibus immolatum.

Sic & Patres Concil. Ephesino 200. congregati docent, incruentum in Ecclesiis sese sacrificij seruitutem, siue latrariam, id est diuinum cultum celebrare, atque ad mylticas benedictiones accedentes sanctificari, participes sancti corporis & pretiosi sanguinis Christi omnium redemptoris effectos.

Vbi manifestum est, à S. corporis ac sanguinis communione distingui incruentam sacrificium siue incruentam seruitutem atque latrariam, id est, immolationem citra mactationem aut ceteram factam. Id enim illis sonat thysia anæmactos.

Idem & sensisse & fecisse Ecclesiam Ierosolymitanam ex Apostolorum ætate ad tempus vsque Concilij Niceni attestatur D. Cyrillus Ierosolymitanorum Episcopus, qui & Concil. Niceno illi magno interfuit. Is Catechesi V. mystagogica, vbi exposuisset tradita nobis Christiani sacrificij mysteria, postquam, inquit, τὴν πνευματικὴν θυσίαν, τὴν ἀναίμακτον λατρίαν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ τῷ ἱλασµῷ, spiritalis illa oblatio, cultusque incruentus super ipsa propitiationis hostia fuerit peractus & absolutus, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace. & infra: Sic & nos pro defunctis, quâquam sunt peccatores, preces offerentes χριστὸν ἐσφαγιασμένον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων παροξυνομεν ἐξιλευόμενοι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἡμῶν τὸν φιλόανθρωπον, Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis, & illis Deum benignissimum reddamus propitium.

Demonstrato quidnam Oriēs totus ante annos mille trecentos & crediderit & fecerit, ad Meridiem etiam consulendum sese transferat oratio.

Prima testimonium dicat Alexandrina illa Ecclesia, à D. Marco Petri discipulo erudita. Ea D. Athanasij sui totius orbis clarissimi luminis ore profitetur, non solū ex Apostolorum traditione preces & eleemosynas, cereos etiam atque oleum ad defunctorum sepulchra adferre admodum prodesse defunctis, sed incruentum etiam missæ sacrificium. δευτέρα γὰρ ταῦτα τῷ θεῷ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτοῦ φέροντα τὴν ἀντίδοσιν. τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρός ὁλοκαύτωσις· ἡ δὲ γε ἀναίμακτος θυσία, ἐξιλασμός. Hæc enim,

Agnus Dei in ara offertur nõ sanguinaria & mactatoria specie, vt semel in cruce.

Pp. 200.

Conc. Ephesin.

Ab exemplo Ecclesie Syõ Ierosolymis.

Sacrificio corporis Deū placamus, reddimusque propitium. Meridies quidam sensent de altaris sacrificio.

Alexandrinæ Ecclesie testimonium.

(inquit orat. in defunctos) Deo grata sunt, magnamq; ab eo referunt recompensationē, oleum nāq; & cerei sunt holocaustū: verū incruenta illa hostia propitiatoriū est sacrificiū. Quę omnia mortuis prodesse, ex Apostolorum traditione mox subiecta confirmat. Sic & orat. de fide vti D. Theodor. recitat dialogo 3. Corpus est, inquit, cui dicitur: Sede à dextris meis, per quod Corpus & Pōtifex, & Apostolus dictus est; per id, inquā corpus Pontifex dictus, quod nobis tradidit mysterium, dicens: Hoc est corpus meum.

Carthagenensis
eclesia.

Quod si eundem decurramus continentem, ad regiam illam perueniemus Carthaginem, Romę non minūs religionis zelo, quā olim imperij studio æmulā, quę hac de doctrina quidnam & senserit & fecerit, vnus Cyprianus aureo suo florulentę orationis flumine exponet: Christus Sacerdos (inquit epist. 1. libr. 2.) sacrificium corporis & sanguinis sui Deo Patri primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem pręcepit. Neque suo ex priuato iudicio istud scribit, sed ex consentanea totius Africę doctrina. nam epist. 9. libr. 1. non suo solum, sed Synodi Africanę nomine testatur, vel antę suam ætatem fuisse pro mortuis fratribus oblatum Deo altaris sacrificium. Vetat enim illa epistola ad Ecclesiā Furnēsem ex Cōcilio data, nō debere pro Geminio Victore fieri oblationē aut aliquā eius pro eius dormitione in Ecclesia deprecationem frequentari.

Ecclesia Ro. con-
testatur Christū
sui corporis ho-
stiam instituisse
in sacrificium.

His consonat quod D. Syluester scribit: Ideo v. feriam non esse à Christianorum festis excludendam, in qua sacrificium sacri corporis Domini, & sanguinis ab ipso Domino celebrationis sumpsit exordium. Ita & Iulius Ro. apud Gratianū: Cum magister veritatis (inquit) verum salutis nostrę sacrificiū suis commendaret Apostolis, & cę. D. Leo disertā admodum oratione idem cōfirmat. Christus corporis & sanguinis sui (inquit Sermone VII. de pass.) ordinans sacramentum, docebat qualis Deo hostia deberet offerri.

Ecclesia Hipponen-
sis sustinuit
sunt.

Sic & Ecclesiam Hipponensem sensisse vnus nobis abundē testatur fecerit D. Augustinus, qui contra Faustū scribens: Quod (sacrificare Deo) frequentissimē facimus, inquit lib. 20. cap. 21. illo duntaxat ritu, quo sibi sacrificari noui testamenti manifestatione pręcepit.

Ad

Ad hæc variis in locis D. Aurelius Augustinus hoc altaris, siue mediatoris sacrificium prædicat illustrius, quàm vt vel semidoctis sit ambigendi locus. Sacrificio enim salutaris (inquit Serm. 32. de verb. Apostoli) & eleemosynis, orationibusq; S. Ecclesiæ non dubitandum est mortuos adiuuari, & cat.

Rursus, vt loca ex Ciuit. Dei libr. 2. aliaq; dissimulemus, fidei Catholicæ formulam Laurentio præscribens: Neque negandum est, inquit cap. 110. Enchiridij, pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Vbi addit, & sacrificia altaris & eleemosynarum pro non valde malis defunctis Christianis esse propitiationses. Huius vestigiis insistens D. Primasius idem sacrificium altaris à Christo Domino tradit institutum. Quia Dominus Christus non potest iam mori, dedit nobis hoc Sacramentum (inquit Con. ad Hebr. 10.) corporis & sanguinis sui, vt oblatio ista sit redemptio & mundatio omnibus bona fide offerentibus, bonamq; intentionem habentibus.

Quòd si nunc ad Occidentem transeat oratio, primum testam dabit Ambrosium illum Mediolanensem. eximium veræ pietatis Christianæ magistrum, ac singulare columen: qui sui sacerdotij Christiani à Christo Domino instituti in primis peritus nihil ambigit Deo Opt. max. supplicare, vt pro fratre Satyro propitius ac serenus fraternum capiat munus, sacrificium (inquit orat. funebri) sacerdotis. Rursus aurea illa apostrophe ad AA. Gratia. & Valentina. Nulla nox (inquit orat. in AA.) vos non dotatos aliqua precum mearum contextione transcurreret: omnibus vos oblationibus frequentabo.

Ex Occidento
consensus de al-
ris sacrificio
D. Ambrosio.

Sic & Ecclesiam Ostiensem Augustini ætate pro mortuis obtulisse altaris sacrificium, disertis admodum verbis testatum facit D. Augustinus, qui libr. 9. Confession. cap. 12. perspicue docet, pro matre sua illic sepulta oblatum fuisse sacrificium pretij nostri. Magnam illam Romanam Ecclesiam orbis Christiani oculum, aut potius metropolim nunc sciens prætercurro, quòd ex illustrium virorum testimoniis arrogans istorum Euangelicorum impudentia magis obrundatur, qua fingere audent, hanc de missæ sacrificio doctrinam à Romanis Pontificibus confictam.

Ad

Hispania suffia
gatur superio-
ribus.

Ad Hispaniā igitur delati B. Isidorum Hispalēsem audiamus, qui præclarum hac de re dicit testimonium, quod omni antiquitati æquis rerum arbitris videbitur per quā consentaneū; libro de vocatione Gentium illud de Christo exponens: Tu es sacerdos secundum ordinem Melchisedech, hoc est, iuxta ritum, inquit huiusmodi sacrificij, quod in passione perficiens Christus impleuit, quodque etiam Apostolis in commemorationem sui facere iussit. Similiter lib. allegor. in Genes. Vtique Christus sacerdos est secundū ordinē Melchisedech, propter mysterium (inquit cap. 11.) Sacramenti, quod Christianis celebrare præcepit, vt oblationem panis & vini, id est, corporis & sanguinis eius Sacramentum in sacrificium offeramus.

Ex Septentrione
testimonia pro
sacrificio missæ
ex Christi man-
dato.
Testimoniū Ec-
clesiæ Constantinopoli-
tanæ.

Sed tandem nostrum ad Septentrionem deueniamus, qui non minùs meretur authoritatis, quam Ecclesiæ omnes reliquæ. Hic Constantinopolitana primum non immeritò habet locum, vt testimoniū dicat. Prodeat igitur Iohannes ille Chrysostomus ex Oriente huc translatus, qui verba Christi de sui sacrificij oblatione optimè callens cum creditam suæ fidei plebem ad piam defunctis in Christo fratribus orando, & Ecclesiæ preces atque illud sacrificiū altaris immolando nauandam operam fuisset adhortatus, sui dicti causam subtexuit. *ἐκ ἐκείνης ταύτης ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων.* haud frustrā fuere hæc (inquit homil. 3. ad Philippen.) ab Apostolis instituta, vt in mysteriis illis tremēdis eorum memoria fieret, qui hinc emigrassent. Nouerant enim (Apostoli) illis magnum hinc emolumentum, multaque commoda obuentura. Cum enim vniuersus constiterit populus expās ad Deum manibus, omnisque clericorū chorus, & tremenda illa offertur hostia, qui fiat, obsecro, vt supplicantes pro illis Deum non exoremus atque placeamus?

Testimonia ex
matī mediter-
raneo.

Mare quoque mediterraneum nos suo non destituat testimonio. Ex Cypro enim D. Epiphanius emicat contra novos istos Aerianos dimicaturus, eodem istos conficiens telo, quo ipsorum iam olim auum strauit Aerium. Apostolicas enim commemorans Ecclesiæ Dei Catholicæ traditiones, cum ad defunctos vētūm esset, ostensurus quidnam & pro illis faciendum illa accepisset ab Apostolis remedij, salutarisque auxilij: Defunctorum,

ctorum
ciunt, o
sterioru
narius
dispens
τρεῖς
rum tra
ficia &
gò appe
sphem
Cate
rit, satis
Cesarie
pis toto
cum pr
salute p
trias, m
adhibita
Ex D
uimus,
corporis
audeant
quotidie
Christu
tulisse a
pisse, at
in sui co
larent. c
la omne
licas, se
tri obtu
Vnde
tres Co
uum, ni
Euange
suorum
quod à

ctorum, inquit in compendio fidei, ex nomine memorias faciunt, orationes ad Deum perfitiētes, & cultus diuinos & mysteriorum dispensationes. Ita quidem rudiusculè Ianus Cornarius, sed Vitus Amerbachius non multò illustrius, Cultus & dispensationes, cum Græcè legatur, *προσευχὰς τελεῖντες καὶ λατρείας καὶ ὁμολογίας*. Significat igitur D. Epiphanius ex Apostolorum traditione pro defunctis olim offerri solitas preces; sacrificia & altaris oblationes: quæ Oeconomias nomine tunc vulgò appellabātur, vti ex locis paulò præcedentibus, & Aërij blaphemiis alibi demonstrauimus.

Cæterum quidnam totus noster Septentrio hac de re senserit, satis exequiæ A. Constantini Magni declarant ab Eusebio Cæsariē. lib. 4. de illius vita graphice depictæ, vbi ab Episcopis toto ferè Septentrione viciniæque euocatis sui sacerdotij cum primis peritissimis testatur, non solum pro ipsius animæ salute pias, vt & à populo, lachrymas ac preces fusas: sed & latrias, mysticasque liturgias, arcanâque missarum sacrificia fuisse adhibita.

Ex D. Hieronymi Pannonij testimonio dudum demonstrauimus, Christum sic Apostolos suos docuisse, vt quotidie in corporis sui sacrificio (inquit dialo. 3. contra Pelag.) credentes audeant dicere Pater noster, qui es in cælis; Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Perspicuum igitur est, non solum Christum in cœna suum corpus & sanguinem Deo Patri obtulisse atque sacrificasse; sed Apostolis etiam tradidisse, præcepisse, atque ad eò. vti ait Cyprianus, mandasse, vt id ipsum Patri in sui commemorationem offerrent, indefinenterque immolarent. cuius etiam mandati obedientia & obseruatione sedula omnes vbique terrarum Ecclesias Christi non solum Catholicas, sed etiam hæreticas immolasse, atque corpus Christi Patri obtulisse, inuictis admodum testimoniis iam est demonstratū.

Vnde piis veritatis Euangelicæ amatoribus liquet, VV. Patres Concilij Trident. illo de sacrificio missæ decreto nihil nouum, nihil superstitiosum, nihil idololatricū: sed verè quod est Euangelicum verèque Christianum definiisse, immo solidis suorum maiorum vestigiis insistentes id posteris præscripsisse, quod à Christo Do. institutum & mandatum suis à maioribus

Orat quis pro mortuo, inquit Aërius aut Oeconomia facit, quid inde lucrari consequatur mortuus?

Vna voce impij & pias preces, & diuinum altaris sacrificium mortuis eripete conabatur.

Oeconomia Epiphanio videtur ad officium Eccles. siue sacrificium pertinere. Ecclesiarū Thraciarū testimoniū pro altaris sacrificio.

Testimoniū ex Illyrico & Pannonia.

Concil. Trident. Patres à calumnia defensi.

perpetuo PP. Orthodoxorum consensu per manus ab Apostolorum usque temporibus in hæc nostra tempora traditum suscepunt.

Missam esse sacrificium ex consensu Apologiae Confessionis Augustanae.

Sanè tam aperta sunt apud veteres Patres de corporis Dominici in altari sacrificio testimonia omnem calumniam refutantia, ut vel apologia Confess. Augustana non dubitet variis in locis profiteri, S. Eucharistiam esse rectè sacrificium Eucharisticum dictum, quod à nobis Deo offeratur. Postquam enim docuisset Theologos rectè distinguere solere sacramentum & sacrificium (quod noui isti anonymi Confessionis Augustanae defensores malorum coquorum more, ut multa iura confundunt imperitissimè) demonstrat & S. Eucharistiam, siue missam sacrificium rectè dici.

S. Eucharistia est Sacramentum & sacrificium laudis, secundum apologiam Confess. Augustanae, contra novos istos apologeticos protestantium.

Sicut enim (inquit) inter sacrificia laudis, hoc est, inter laudes Dei complectimur predicationem verbi; ita laus esse potest, seu gratiarum actio, sumptio cœnæ Domini. Rursus postea, Accedit sacrificium. Sunt enim vnius rei plures fines.

Postquam conscientia fide crecta sensit, ex quolibus terroribus liberetur, tum verò seriò gratias agit pro beneficio & passionem Christi, & utitur ipsa ceremonia ad laudem, ut hac obedientia gratitudinem ostendat, & testatur se magnificare dona Dei: Ita fit ceremonia sacrificium laudis: Ac Patres quidem de duplici effectu (Eucharistiae) loquuntur, de consolatione conscientiarum, & de gratiarum actione seu laude. & infra, Hinc exitit appellatio Eucharistias in Ecclesia, unde paulò superius dixerat apologia: Non ignoramus, missam à Patribus appellari sacrificium, sed apertè (inquit) testantur se de gratiarum actione loqui: idèò vocant Eucharistiam.

Hunc autem sacrosancti corporis in S. Eucharistia usum degeneres isti anonymi Confessionis August. defensores vno verbo sustulisse sibi probè videntur, cum magno supercilio contra Scripturam, contra veteres PP. contra ipsam adeò Confessionis suæ apologiam asseuerant: Neque ideo institutum est (inquiunt fol. 112.) Sacramentum hoc, ut sit oblatio, vel sacrificium quod nos offeramus Deo.

Quod si non est idèò institutum, fallunt Patres Orthodoxi, fallunt omnes ubique terrarum Ecclesiae sic ab Apostolis erudi-

eruditæ
stanæ a
crificium
ferri De
Quo
teatur C
bis offer
Quo
nuè agi
logia.
An h
bant ma
latione
cium?
tionem
An
& script
Augusta
Quod
nia, mag
Certe
Ecclesiar
testimon
debat n
lationem
De quo
uenit qu
dissentio
offeratu
rum aux
fatis, nur
Ex i
mei com
suum D
rum scri
videtur

eruditæ, fallit denique iactata ista Confessionis vestræ Augustanæ apologia, quæ Sacramentum rectè appellari docet sacrificium: quod ex Patrum testimoniis docet à nobis ritè offerri Deo in laudem & gratiarum actionem.

Quod dum profitetur apologia, necesse est vt & profiteatur Corpus Domini Deo Patri iuxta verbum Dei à nobis offerri in laudem atque adeò in gratiarum actionem.

Quo enim pacto alioqui rectè Deo offeratur? quod ingenue agnoscit PP. Orthodoxorum testimoniis conuicta Apologia.

An hic anonymi isti apologetici & suis obstrepere audebant magistris, nullam esse in verbo Dei syllabam de oblatione? Vnde ergo rectè Sacra Eucharistia dicitur sacrificium? Vnde rectè à nobis Deo in laudem & gratiarum actionem offertur?

An istud suis à magistris contra Dei verbum & dictum & scriptum ausint effutire? idque in apologia Confessionis Augustanæ, quam Canonice Scripturæ audent æquiparare? Quod si tam perfrectæ frontis Cyclopes nunc habet Saxonia, magis ac magis est piis omnibus deploranda.

Certè candidius iuxta ac benignius, & ad pacificationem Ecclesiarum aptius agit apologia, quæ Orthodoxorum PP. testimoniis persuasa, & adeò conuicta non tam improbè audebat negare toto ex genere Sacram Eucharistiam esse oblationem, siue sacrificium, quod nos rectè Deo offeramus. De quo vt inter Catholicos & Confessionistas veteres conuenit quo ad sacrificium laudis, siue gratiarum actionis: ita dissensio est, an vllos alios in vsus rectè idem Sacramentum offeratur; puta pro viuorum salute & saluberrimo mortuorum auxilio. Quæ controuersia quantum huic instituto fuerit satis, nunc erit paucis perstringenda.

Ex illo igitur Christi Domini mandato; Hoc facite in mei commemorationem (quibus verbis offerendum corpus suum Deo Patri mandauit, vti nunc consensu Orthodoxorum scriptorum, liquidisque testimoniis est confirmatum) videtur ortum, quod Apostoli sacrificasse leguntur.

Missa sacrificii agnoscunt protestantes, veteres ac veri Confessionistas.

Consensus Catholicorum cum antiquis Confessionistis: & qua parte dissentiat de sacrificio missæ.

An offerendum missæ sacrificii pro viuorum & mortuorum salute.

Quod Aposto-
li ex Dei mada-
to & Christi in-
stituto obtule-
runt.

A. 13.

In quem usum
sacrificaverunt cor-
pore Domini Deo
Apostoli.

Aliud est apud
D. Lucam liturgi-
am facere, aliud pre-
dicare, contra De-
siderij somnium.

Apostolis sua
fuisse altaria v-
bi sacrificabatur.
1. Cor. 10.
Hebr. 11.

II.

Vsus sacrificij
missæ alius ex
Concil. Nicensi
decreto.

Sic enim D. Lucas, Act. 13. liturgiam eos fecisse annotavit, *λε-
τεργεῖν τὸν δεῖ*, cum illi Domino ministrarent, siue liturgiam
illam facerent, quæ & hodie Græcis appellatur liturgia: ea au-
tem Latinis est missa. quod rectissime vertit Erasmus, Cum
Domino sacrificaret. In quem autem finem, aut quo usu Apo-
stoli Antiochiæ sacrificium Deo obtulerint, nunc exactius ex-
quirere supersedebimus: ne certa incertis inuoluamus, &
quod verum est, disputando amittamus. In gratiarum actionem
obtulisse non negarint veteres Cōfessionistæ. ceterum an pro
Euangelij successu, an pro gentium conuersione, an pro Iudeo-
rum resipiscencia, alii siue pijs vlibus, nunc silentio præteribimus.
In præsens enim suffecerit demonstrasse, Apostolos sacrificasse,
siue S. Eucharistiæ sacramentum Deo immolasse & obtulisse;
quod illa D. Lucæ vox liturgia planius sonat, quàm ut pluri-
bus verbis sit exponendum. Illa enim cauillatiuncula, liturgi-
a eo loco pertinere ad officium prædicandi, ineptior est atq; in-
fultior, quàm ut sit refutanda fusius. non enim temerè coniun-
xit Spiritus S. ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus.

Neque hanc ad liturgiam Apostolis fuit altari opus: quod in
Christianorum Ecclesiis fuisse tot disertis verbis docet Paulus,
habemus altare (inquit ad Hebræos cap. 11. collatione facta in-
ter Christianam & Aaronicam aram) de quo edere non habet
potestatem, qui tabernaculo Mosaico deseruiunt. Quod Apo-
stolorum altare fuisse ad S. Eucharistiæ oblationem, & quæ il-
lam sequitur, S. communionem institutum, idem Paulus ad
Corinthios docet perspicuè. 1. Corinth. 10.

Vt igitur Apostolorum oblatio, siue corporis dominici im-
molatio in gratiarum actionem non fuit contra verbum Dei,
aut institutum Christi; ita nec illa eiusdem sacramenti oblatio,
quæ à sanctiss. Concilij Niceni Patribus 318. fuit die Paschatis
celebrata pro dominica resurrectione. Nam Apostolorum exem-
plum imitati, eorumque insistentes vestigijs, constituerunt in
Concilio Niceno (vti D. Ambrosius epist. 83. nobis testis est) vt
vna nocte vbique sacrificiū pro resurrectione Domini offera-
tur. hic sanè oblationis vsus ac finis lōgè alius est ab illa gratia-
rum actione pro passione Domini; in quem finem ait apolo-
gia legitimè hoc Sacramentum Deo Patri offerri.

Quod

Quòd si legitimè pro Domini passione, quidni & pro Domini resurrectione? deinde quidni & pro eius ascensione, atq; Spiritus S. in Apostolos missione? Ista quidem nemo sanæ mentis rectè ac legitimè fieri in gratiarum actionem iuerit inficias.

Sed plus mouebit scrupuli apologeticis, An offerre hoc Sacramentum Deo liceat pro gloria martyrum? Quod nouū & inauditum affirmare non possunt: cum D. Cyprianus clarissimus Christi martyr hac de causa martyrum nomina iusserit à diaconis annotanda, uti habet Epist. 6. lib. 3.

Similiter & pro mariti dormitione olim atate illa Apostolica Christianas obtulisse vxores, sicuti & pro fratrum obitu Christianos omnes, disertissimis verbis contestantur D. Cyprianus, epist. 1. lib. 2. & eius magister Tertullianus. Porro an in gratiarum actionem tantum, quod concedit apologia; an etiam in propitiationem siue indulgètiā peccatis ipsorum impetrandam, inferius excutietur plenius simul & oportunius.

Hoc loco suffecerit, ex apologiæ consensu, contra degeneres Confessionistas euicisse, licere hoc Sacramentum Deo offerre pro viuis & pro mortuis.

Pro viuis quidem apertissimè proficitur apologia; quia utitur ceremonia (inquit) ad laudem Dei, ut hac obedientia gratitudinem ostendat, & testatur se magni facere dona Dei. Ita fit ceremonia sacrificium. Quod si ita habet: quidni liceat cum D. Cypriano idem Sacramentum pro gloria martyrum Deo offerre? an non utatur hac ceremonia Cyprianus ad Dei laudem? an non gratitudinem Deo ostendat gratias agens, quòd tam fortes donarit Christianos fratres, qui ad 200. pro Dei gloria celebranda & fide Christi in Africa stabilienda in viuas calcarias ardentissimas sese viuos precipitarint? Quod moderati ingenij homo negare non potest in gratiarum actionem fieri, ac in Dei laudem. Certè D. Augusti. quæstione ad Dulcitium 4. disertè docet, quibusdam defunctorum altaris sacrificiū esse Eucharisticum siue gratiarum actionem.

Consequitur igitur licere ex apologiæ doctrina S. Eucharistiam Deo Patri offerre non non solū pro viuis, sed & pro mortuis: quia pro vtriusque offertur Deo in laudem & gratiarum actionem, quod sicuti expressè pro viuis non extat in literis

III.

IIII.

Vfus sacrificij
missæ pro gloria martyrum.

V.

Pro mariti dormitione Tertull. ad vxorem.

Pro fratrum requie olim oblaturum missæ sacrificium.

Consensus Apostologia cum Catholicis de missæ sacrificio pro viuis & mortuis.

Euangelicis, sed rectè colligitur, idq; ex Orthodoxorum Patrum consensu perpetuo, ita & pro mortuis.

Verùm hac de re cū antiquioribus Confessionistis facilè conueniat, cū ingenuè agnoscāt, sine Scripturæ tamen testimoniis, rectè ac legitimè offerri in gratiarum actionem, nō ita verò facile fortassis de vsu sacrificij Christiani pro mortuorū requie; siue, vti olim Cypriani ætate loquebātur, pro defunctorū dormitione, aut tempore Ambrosij, pro die obitus, pro septenario & tricenario. Nam hæc doctrina quæstionem illam expediat, **An missa sit sacrificium propitiatorium?**

An missæ sacrificium sit propitiatorium?

Quæ quidem quæstio plus hoc tempore mouit tragœdiarū, quàm rei merebatur aut difficultas, aut obscuritas. Nam si Orthodoxorum sententiis ac perpetuo Ecclesiarum omnium consensui ab Apostolorum vsque temporibus stare est animus, quod Confes. Augustinæ proceres disertè profitentur, nulla prorsus est amplius dissentiendi causa. Quod vt fiat omnibus luce ipsa manifestius, vniuersa orbis climata percurremus, clarissima Ecclesiæ Christianæ lumina huc recitantes. D. Athā. orat. pro defunctis, vti Damascenus ex eo citat, Oleum & cerei sunt holocaustum: verùm incruentā illa hostia *ἐξ ἱλασµός* est propitiatio. D. Cyrillus Ierosol. Catechesi v. mystagog. Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis (defunctis fratribus) peccatoribus Deum benignissimum *ἐξ ἱλευόμενοι* reddamus propitiū. Et libr. quæst. q. 34. Sicut vinū in vase reclusum conflorescit vna cū vite in agro efflorescente: ita intelligimus peccatorū animas participare aliqua beneficia ab incruenta immolatione & gratificatione pro ipsis facta.

Ex omnibus orbis Christiani climatibus demonstratur, missæ sacrificiū semper habitū propitiatorium.
Ex Oriente D. Athanas.
D. Cyrillus Ierosol.

Origenes.

Origenes ille Adamantius Alexandrinæ Ecclesiæ Catechista scribēs in Leuiticum cap. 23. homil. 13. docet hanc commemorationē, de qua (inquit) Dominus dicit, Hoc facite in mei commemorationem; esse solam, quæ Deum hominibus facit propitium. Antiochenæ Ec. testimonium multò certissimum ex D. Iohan. Chrysostomi Antiocheni homiliis & liturgia dudum commemoratis petatur. Quid verò iam olim & senserit, & in hanc vsque horam faciat Syria & Mesopotamia, ex D. Basilij liturgia est manifestissimum, quam vir clariss. D. Andreas Masius de Syro cōuertit, vbi sic legitur: *Μεμῆτο* Do. ad aram tuam

Ec. Antiochenæ ac Mesopotamiæ testimonia.

tuam ca
do angu
ex tribu
pacifica
stione l

Ita qu
quid O
cat, vt
sacerdo
phe, Nu

cum me
nibus fr
sancta m
ta cælest

tollite p
eius me
gam, sed
plenis li
sacra bo,

meæ ora
Erudi
strinam
admirad

Anglo. S
Baptista
turus do
polluti, d

excipi, in
oblatio
docet &

Sed q
sensit? Sa
Cæsari
vicinia
iunxisse
peratoris
que diu

tuam cælestem eorum omnium, qui transferunt de hoc mundo angustiarum pleno. Erue ipsos ex tenebris & caligine, atque ex tribulatione, doloreque eripe: apparcatque eis facies tua pacifica, neque intres cum ipsis in iudicium, accuratæque quæstionē habeas de acta vita: sed obliuioni trade errores ipsorum.

Ita quidem per Orientē Orthodoxi illi Patres docuere. Nūc Ex Occidente. quid Occidens testetur audiamus. D. Ambrosius Deo supplicat, vt pro fratre Satyro defuncto propitius fraternum capiat sacerdotis munus. Sic & illa ad AA. Gratia. & Valent. apostrophe, Nulla nox (inquit orat. funebri) vos nō dotatos aliqua precum mearum contextione transcurreret, omnibus vos oblationibus frequentabo. Dixerat enim paulō antē, Date manibus sancta mysteria, pio requiē ei poscamus affectu! date sacramenta cælestia, animā piā nostris oblationibus prosequamur! Extollite populi mecū manus in sancta, vt eo saltē munere vicem eius meritis rependamus. non ego floribus tumultū eius aspergam, sed spiritum eius Christi odore perfundam. Spargant alij. plenis lilia calathis, nobis lilium est Christus; hoc reliquias eius sacramento, hoc eius gratiam commendabo. Beati ambo, si quid ~~meæ~~ orationes valebunt.

Eruditissimus ille iure optimo Venerabilis dictus Beda Beda. doctrinam Ecclesiæ Christianæ ex Orthodoxorum PP. scriptis admirando studio præclare haustam, suis perfideliter admodum Anglo-Saxonibus exposuit. Illud enim Iohan. Euangelistæ de Baptista elogiū, Iohannes testimonium perhibuit, interpretaturus docet electorū quosdā propter mala, inquit, quibus hinc polluti, discedunt, seuerè castigādos, flāmis ignis purgatorij diu excipi, nisi fidelium precibus, eleemosynis, & hostiæ salutaris oblationibus, soluti panis, ad beatorū perueniāt requiē. Idem docet & in Prouerb. Salo. cap. II. Anglicanæ histo. 4. cap. 22.

Sed quid noster, fortē inquis, Septentrio hac de quæstione Ex Septentrione. sensit? Sanè idem quod aliæ orbis habitati plage. Scribit Euseb. Cæsariensis. li. 4. de vita Constā. A. Episcopos ex Thracia totaq; Episcopi Thraciæ offerūt pro anima Constantin. A. in exequiis. vicinia euocatos nō solum pij populi lachrymis votisq; suas adiunxisse ad Deum preces, sed & ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ψυχῆς pro imperatoris anima mysticas liturgias, diuinum sacrificium, ritusque diuinos celebrasse.

Sic

Sic & per Cappadociam pro mortuis fuisse oblatum hoc diuinæ liturgiæ sacrificium D. Basilii nobis est testis, dum in liturgia orat, Memento Do. omnium dormiētium in spe resurrectionis vitæ æternæ, & refrigera eos ubi visitat lux vultus tui.

Basilii.

Gregor. Nissen.

Suffragatur & germanus eius Gregor. Nissenus. Res autē multis modis utilis est, inquit, teste Damasceno, & Deo in primis grata, in diuinis præclarisque sacris operationibus, eorū qui in recta fide decesserunt, manifestam facere mentionem.

Horum vestigiis insitens pius discipulus Efreem sub vitæ finem suos hortatur, ut non solum in orationibus sui defuncti meminerint: sed obsecrat etiam & assidue pro se offerre, diēq; tricesimum celebrare dignarentur. Mortui enim, inquit suo in testamento, beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum sanctorum viuentium. Hanc fuisse veterum Græcorum omnium siue ad Orientem, siue ad Septentrionem nostrum, fidem; paucula hæc testimonia satis superq; piis persuadeant. & ne cui vllus supersit scrupulus, non fuerit abs re, illud commemorasse, Moscouitas etiam olim hanc habuisse fidē. Siquidem Wolodomirus mysteriis Christi initiatus vna cum Leone Metropolitā. constituit decimas omnium rerum esse dandas propter pauperes, pupillos, senes, captiuos, monasteriorum Ecclesias, & in primis propter defunctorum & viuorū refrigerium. Vide Sigismundum Baronem.

A fide & moribus Moscouitarum.

Theophylactus docet sacrificiū mortuis prodest.

Porro ne quid supersit ambigui, Theophylactum hac ex Bo reali plaga accersamus testē. Is in Lucæ cap. 12. illud exponens, Timete eum, qui postquam occidit, potestatem habet mittere in gehennam, Nō semper, qui moriuntur peccatores, ait, mittuntur in gehennam, sed sunt in potestate Dei, ut etiam dimitti & ignosci possit. Hoc autem dico (διὰ τὰς ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις γενομένας προσφορὰς, καὶ τὰς διαδόσεις, αἱ ἐν μικρὰ συντελεῖσι τοῖς καὶ ἐν ἀμαρτίαις βαρείαις ἀποθανοῦσι) propter factas pro mortuis oblationes & distributiones siue largitiones eleemosynarum, quæ non parum conducunt etiam his, qui in grauioribus mortui sunt delictis.

Ex meritis testimonio pro altaris sacrificio, quod defunctis prodest.

Quod si ad meridiem nos conuertamus, res quæ nunc in manibus est, ipsa meridiana, quod dicitur, luce fiat clarior. Nā synodus quædam Carthagen. vetus, uti D. Cyprianus epist. 1.

lib. 2.

lib. 2. commemorat, totius conuentus nomine vetuit non esse pro Geminij Victoris dormitione offerendā altaris oblationē, aut aliquam pro eo in Ecclesia frequentandā deprecationem.

Huc facit & illud quod apud Tertullianum legitur. Et iam repete apud Deum, inquit exhortat. ad castitatem, pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratiōe commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per sacerdotem, & cetera. & ascendet sacrificium tuum libera fronte.

Verū ne quid supersit pio Lectori veritatem ex animo quærenti aut scrupuli aut dubij, vnus effecerit D. Augustinus, qui omnium disertissimè variis in locis docet, tremendum altaris sacrificium esse quibusdam defunctorum gratiarum actionem, quibusdam verò propitiationem.

Cū ergo sacrificia (inquit cap. 110. Enchiridij ad Laurēt.) siue altaris, siue eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offerantur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis propitiationes sunt.

Hanc ipsissimam Euangelij doctrinam eisdem verbis repetit, adeoque recitat quæst. ad Dulcitium quarta. Siquidem hæc res tam fuit semper apud Orthodoxos PP. indubitata fidei, vt qui negaret altaris sacrificium prodesse mortuis, mox audiret, hæreticus, quemadmodum de Aerio contestatum faciunt D. Epiphanius, Augustinus, & Damascenus de hæresi. Perspicuè igitur patet, non modò hoc Sacramentum à Christo Domino Deo Patri fuisse in cœna oblatum: sed & Apostolis mandasse, vt ipsum eidem offerrent; quod ex perpetuo Ecclesiarum omnium consensu demonstratum est, toto semper orbe Christiano fuisse oblatum.

CAETERVM quia nūc in manibus est illa quæstio, An rectè corpus Domini in missa pro Christianorum vñibus offeratur; & altera, vnde illa dependet, An in cœna Christus Deo Patri obtulerit; non parum utique lucis vtrique accipiat, si diuina Prophetarum oracula, illosq; Mosaiicos consulamus typos; quos D. Paulo interprete, certissimas esse rerum à Christo gerendarum, adeoque implendarum prophetias, est piis omnibus indubitatissimum.

CAP. XVII.

Man-

Mandat in ceremoniis Mosaicis Dominus Aaronem antequam ad propitiatoriū ingrederetur (quod oblatus in crucis ara corporis Dominici fuit typus) debere vitulum pro peccato offerre, & arietem in holocaustum, *Leuit. 16.*

Similiter & Caprum illum Græcis, ἀποπομπάιον, Latinis emissarium dictum, priusquam in solitudinem extra castra ablegaret sacerdos Aaronicus, offerendum esse ad ostium tabernaculi cum precibus solemnibus. Statuer eum viuum, inquit, coram Domino, ut fundat preces super eum, ut emirat eum in solitudinem. In horum sacrificiorum & aliorum ad vnum omnium locum, quia Ecclesia vnicum habet à Christo Domino institutum sui Sacrosancti corporis sacrificium, rectè dicitur in omnes illos Christianos valere vsus & fines, in quos omnia illa Mosaica sacrificia huius vnus typica & figuratiua.

Sed cum hæc de sacrificij Christiani vsu doctrina Orthodoxorum Patrum testimoniis sit ostensa liquidior, quàm ut typis illustretur Mosaicis, age nunc demonstramus diuina Prophetarum oracula postulasse, ut à Christo Domino institueretur sacrificium, quod toto orbe esset Deo Patri à Christianis offerendum.

Extat luculentissima huius rei pictura (ut alios in præsentiarum sileamus) apud Malachiam Prophetam: ubi causam Deus Pater exponit Iudæis impuris & ingratis, cur sordida ingrataque ipsorum contemnat sacrificia.

Malachias.

Ab ortu enim solis, inquit, vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Hic si nos ipsos nobis sequi nolumus magistros, venerandum illum obsecro consulamus Christianorum Patrum Senatum; quos audies Lector Christiane vno ore præclarissimum hoc oraculum de quotidiano diuinæ missæ sacrificio interpretari: quod Christus Dominus ipse ita instituerit, atque adeò in finem vsque seculi offerendum mandarit.

I.
D. Iustinus.

D. Iustinus dialogo cum Triphone Archisynagogo Ephesio, Proferā, vobis amici, inquit, opera Dei & facta, cum per Malachiam ad populum loquitur, Non est voluntas mea in vobis, nec sacrificia vestra accipio, propterea quod ab Oriente vsque ad

ad occasum nomen meum in nationibus in gloria fuit atq; omni loco hostia nomini meo, atque munda *θυσία προσφέρεται* immolatur. Et paulò post: Ei enim acceptæ sunt, gratæque nationes, hostiasque libetius meliusq; à nobis, quàm à vobis accipit. Itè post pauca: De iis hostiis, quæ ipsi à nobis gētibus ubiq; offeruntur, id est, de pane Eucharistiæ, & populo similiter Eucharistiæ tum prædicit, cum ait, à nobis nomen suum gloria affici: à vobis autem pollui.

D. Irenæus lib. 4. cap. 32. Christus suis discipulis dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, nō quasi indigentibus, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, cum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit dicēs, hoc est meum corpus. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ secundum nos est, suum sanguinem confessus est, & noui testa. nouam docuit oblationem; quam Ecclesia ab Apostolis accipens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimēta nobis præstat primitias suorum munerum in nouo testa. de quo in XII. Prophetis Malachias sic præsignificauit, Nō est mihi volūtas in vobis. Et ca. seq. quoniā nomen filij proprium, patris est, & in Deo omnipotēte per Iesum Christum offert Ecclesia, bene ait secundum vtrāq;. Et in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum. Et cap. 34. Igitur Ecclesiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in vniuerso mundo, purū sacrificium reputatū est apud Deo. & acceptū est ei, nō quod ei opus sit nostro sacrificio, non quod indigeat à nobis sacrificium, sed quoniā is qui offert, glorificatur ipse in eo, quod offert, si acceptetur munus eius.

Euseb. Cæsariē. lib. 1. de demonstrat. Euang. eundem exponens locū, offertur incensum & hostia munda in omni loco, Sacrificamus igitur (inquit) Deo altissimo sacrificiū laudis, sacrificamus Deo plenū & horrorē afferēs, & sacrosanctū sacrificiū, *θύομεν τὸ ἕνθεον καὶ σεμνὸν καὶ ἱερόπρεπες θύμα*, sacrificamus nouo more secundum nouum testamentum hostiam mundam.

Eandē D. Prophetæ pericopē tractans D. Chryso. Vides quomodo cultus nobilitatem manifestauit, inquit Ser. illo aureo, quod Christus est Deus, quomodo excellētiā & immutationē eius, quod non in loco, sed in modo; non in nidore & fumo, sed in alio cultu nostra erūt ministeria. Et rursus eodē Ser. inferius,

II.

D. Irenæus, qui Polycarpū aliofque Apostolorum discipulos vidit & audiuit.

III.

Euseb. Cæsar. II. 1. de demonstrat.

IIII.

Chryso. Ser. mone: Quod Christus est Deus Abolito Iudaic.

mo Christiani-
smum monstra-
uit, nouumque
cultum.

In omni loco sacrificium offertur mihi, & oblatio pura. Vides quomodo manifestè & Iudaismum eiecit, & Christianismum monstrauit effulgentem, vbique in terra diffusum, rationemq; cultus significauit. *sup. 21*

V.

D. Hieron.

Idem & D. Hieron. intellexit. Hunc enim locum in cōment. exponēs: Propius nunc ad sacerdotes Iudeorum, ait, sermo fit Domini, vt sciant carnalibus victimis spirituales victimas succelluras, & nequaquam taurorum hircorumq; sanguinem, sed Thymiam, hoc est, sanctorum orationes Domino offerendas, & non in vna orbis prouincia Iudæa, nec in vna Iudææ vrbe Ierusalem: sed in omni loco offerri oblationem nequaquam immundam, vt à populo Israel, sed mundam, vt in ceremoniis Christianorum. *sup. 21*

VI.

D. Augustin.

Sic & D. August. de Ciuit. lib. 19. ca. 23. In lege scriptum est, sacrificiis diis, eradicabitur, nisi Domino tantū. Et mox, Huius autem præclarissimum atque optimum sacrificium nos ipsi sumus, hæc est ciuitas eius, cuius rei mysterium celebramus oblationibus nostris, quæ fidelibus notæ sunt, sicut in libris præcedentibus disputauimus. Cessaturas enim victimas, quæ in vmbra futuri offerebant Iudæi, & vnum sacrificium gentes à solis ortu vsque ad occasum, sicuti iam fieri cernimus oblaturas, per Prophetas Hebræos oracula increpuere diuina.

Et lib. 1. contra aduersarium legis, cap. 18. Sacrificiis autem Deum non egere, quis nescit? sed nec laudibus nostris eget. Verum sicut nobis, non illi, vtile est laudare Deum; sic nobis, non illi vtile, offerre sacrificium Deo. Et quoniam singulari & solo vero sacrificio pro nobis Christi sanguis effusus est; ideo primis temporibus ad hoc sacrificium talibus significationibus prophetandum, immaculatorū animalium sacrificia Deus sibi iussit offerri. Et cap. 20. Ecclesia ab Apostolorum temporibus per Episcoporum successiones certissimas vsque ad nostra & deinceps tempora, perseverat & immolat Deo in corpore Christi sacrificium laudis, ex quo Deus Deorum loquutus vocauit terram à solis ortu vsque ad occasum.

Et paulò post: Vnde alius Propheta dicit ad eum, qui carnaliter est Israel: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus. Ecce quod est secundum ordinem Aaron. Cū autem hoc

non

non accipiat, addit & dicit: Quia ab ortu solis vsque ad occasum, glorificatum est nomen meum in gentibus. Ecce quod secundum ordinem Melchisedech. Rursus li. 18. de Ciuit. ca. 35. Malachias prophetans Ecclesiam, quam per Christum iam cernimus propagatam Iudæis aptissimè dicit ex persona Dei, Non est mihi voluntas in vobis, ab ortu enim solis, & cæt. hoc sacrificium per sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech, cum in omni loco Deo iam videamus offerri, sacrificium Iudæorum cessasse negare non possunt.

Damascenus lib 4. cap. 14. Orthodox. fidei, hæc est pura scilicet hostia & incruenta, quam ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri per Prophetam Dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi in stabilimentum animæ nostræ & corporis in- consumptum & incorruptum.

D. Remigius Altisiodoren. Galliæ suæ doctrinam testaturus, eandem Prophetiam simili exponit sententia, docet, Carnalibus illorum victimis spirituales successuras, nec in vna tantum prouincia Iudæorum, sed in omni loco offerre Deo mundam oblationem, hoc est, sacrificium, quod nunc frequentat Ecclesia. Sed vela nobis contrahenda sunt, vt ad ea quæ huius controuersię supersunt explicanda decurrat oratio.

N v n c si in medium veniant argumēta, quæ aduersus hoc manifestissimū Christi Domini de offerendo Deo Patri suum corpus & sanguinis institutum disertis adeò veterum PP. verbis contestatum, perpetuoque Ecclesiarum omnium cōsensu traditum, & in hanc vsque ab Apostolorum ætate toto orbe perpetuatum obiiiciunt Confessionistæ, facile fuerit ea refellere. Vtrò enim haud aliter atque ad solis lucem tenebræ diffugiant & euanescent istæ nebulæ, tam illustri Euangelicæ doctrinæ lumini temerè prorsus offusæ.

His porrò argumentis & si in Panoplia nostra sit abundè factum satis, quod lepidi isti Confessionistarum apologetici fraudulenter dissimulare maluerunt, recitantes loca alia, quibus noua ipsorum doctrina illic est liquidò refutata; quàm solidum aliquid ad eorum solutionem respōdere: nos tamē in gratiam eorum, qui illam fortassis non legerunt, aut à ductoribus aliter q̃ rei veritas habet, sunt persuasi, paucis & hic respondebimus.

VII.

Damasc. libr. 4.
cap. 14.

VIII.

D. Remig.

CAP. XVII.
Responsio ad argumenta Cōfessionistarū contra quotidianū S. missæ sacrificium.

Hebr. 7.

Quod igitur ex epistola ad Hebræ. c. 7. adferunt, nihil quotidiano Christi Domini suos per vicarios sacerdotes obstat sacrificio; cum Paulus eo loco Christi sacrificium Iudaico conferrat, multò efficacius hoc illud esse demonstrans. Non enim nos docemus Christo necessitatem esse quotidie, quemadmodum sacerdotibus prioris testamenti, offerre prius pro suis delictis hostias; deinde pro populi: sed vno illo Crucis Dominicæ sacrificio semel expiati, docemus non amplius Christum debere cruentam crucis hostiam offerre; sed in illius tamen oblationis memoriam, atque vti D. Chrysostomus ait, commemorationem idem Dominici corporis sacrificium immolandum; non cruenta specie, sed incruenta. vti Concil. ait Nicenum & Ephesinum, cæteri que Patres Orthodoxi disertis verbis hæc sacrificia docuere distinguenda.

In eandem sententiam & alia ex epistola ad Hebræos per vafros Confessionistarum patronos allegata loca sunt accipienda, quemadmodum alibi diffuse, idque Orthodoxis PP. consentaneè demonstrauius.

Non est iteratò immolanda à Christo alia hostia, idque specie cruenta & sanguinaria, siue mactatoria.

Cæterum quod Epiphonematis loco ex eadē adtexūt epistola, Vbi peccatorū est remissio, ibi nō est amplius oblatio pro peccatis; insignem sanè respicit istorum Theologorum oscitantiam; quæ vel semel inspecto D. Pauli loco luculentis Orthodoxorum Patrum commentariis illustrato, eos in expiabilis arguat ignorantia. Siquidem D. Paulus in disputatione illa contra Iudaizantes (qui & Christo volebant quotidianam esse debere hostiam, sicuti Aaronicis sacerdotibus) perseuerans asserit vnam Christi oblationem illam cruentam in cruce peractā esse instar omnium: quæ vna semel immolata omnia omnium prorsus aboleuit crimina. Quidquid igitur de vna Paulus dicit hostia: itē, quod nō est opus alia illius oblatione; id eo sensu est accipiendum, scilicet vt offeratur alia hostia à Christo specie iterum cruenta; qualis illa fuit in cruce immolata; & vt eiusdem fiat oblatio tali modo atque figura, qualis illa fuit ad expianda omnium peccata in ara crucis semel oblata.

Quod D. Chrysost. Theodoretus, Photius, Oecum. Ambrosius alii que Orthodoxi interpretes luculentis verbis cōtestantur: ideoque loca ex epistola ad Hebræos allegata quotidianis

nihil

nihil ob
(vti Cyp
sunt ho
olim in
stratia: c
mandat
Pauli m
quam c
trem fac
sius exp
gustanz
textra sol
Porro
Augusti
aduersu
ris Dom
Gelasij
cit elem
stantiati
Cum
car Gela
sanguini
stantiati
naturam
sele plan
manet i
namque
substant
Sed c
ra ante c
planè D
nam Sar
Diuus C
cum no
post cor
sti, non
monstra

nihil efficiunt sacrificiis, quæ in Ecclesia loco & vice Christi (vti Cyprianus & Ambros. loquuntur) offerimus. Non enim sunt hostia cruento schemate ac sanguinaria specie sicuti illa olim in cruce semel immolata, à qua suam hauriunt vim nostratia: quia in illius vnus commemorationem, iuxta Christi mandatum, vt ostensum est, offeruntur. Nihil enim verba D. Pauli magis contra quotidianum Ecclesiæ sacrificium valent, quam contra quotidianum Christi Domini in cælo apud Patrem sacrificium: quemadmodum alibi ex D. Ambros. diffusius explanauimus, Panopliæ lib. 4. cap. 51. vbi Confessionis Augustinæ argumenta ex his ipsis D. Pauli verbis sophistice contexta solidè ac luculenter videre est dissoluta.

Sacrificiū quotidianū non repugnat sacrificio Christi semel facto: quia non fit specie cruenta.

Vide Ambros. lib. de offic.

Porro alia omnia Patrum testimonia à Confessionistis ex Augustino, Chrysosto. & Gelasio allata communem nostram aduersus Sacramentarios stabiliunt fidem de veritate corporis Dominici in S. Eucharistia præsentis. Inter quæ vna est D. Gelasij sententia, quæ si rectè verèque intelligatur, nihil officit elementorum panis & vini transmutationi, siue transubstantiationi.

Ad D. Gelasij locum responsio de transubstantiatione.

Cum enim paulò inferius priora explicaturus expresse dicat Gelasius, panem & vinum transire in diuinam (corporis & sanguinis Christi) substantiam, nihil officit veræ huic transubstantiationi, quod superius dixit: Non desinere substantiam vel naturam panis vel vini. hic enim naturam vocat, quod inferius sese planius explicans dicit, naturæ proprietatem, quæ verè manet in S. Eucharistia apud Catholicos consecrata; manet namque naturæ color, manet odor, sapor, aliaque veram veræ substantiæ proprietatem demonstrantia.

Manere naturā D. Gelas. explicat, manere naturæ proprietatem siue accidentia.

Sed quòd ipsa panis viniq̃ue substantia, per quam res vera ante consecrationem fuerat, sit in corpus Domini mutata planè D. Gelasius docet, asserens panem & vinum in diuinam Sancto Spiritu perficiente transire substantiam. Hic si Diuus Gelasius totam panis viniq̃ue substantiam sensisset cum noua nouorum Confessionistarum doctrina persistere post consecrationem; & cum pane & vino dari corpus Christi, non disertè addidisset, Sancto Spiritu perficiente. Demonstraturus enim quod omnem excedit ingenij captum, quod

quod dixerat panem & vinum transire in diuinā substantiam, addidit tanti mysterij causam, verēq; cælestis operationis cælestem authorem, Sancto Spiritu (inquiens) peragente. Huic vni enini diuinam hostiæ mysticæ consecrationem, siue panis viniq; transmutationem ferimus acceptam, quod sua pro diuina omnipotentia, modo hominibus magis certo quam noto, licet non incredibili, neq; à fidei mysteriis alieno, panem in corpus & sanguinem Domini transmutat, siue transelementat, siue transubstantiat: variis enim nominibus res hominibus noua & inaudita fuit à mystagogis significanda & enuncianda, quemadmodum Latinæ linguæ parens M. Cicero multis in locis præcipit.

Ad loca contra sacrificium, pro defunctis.

Cæterum quod aduersus corporis Dominici oblationem pro mortuis obiciunt Confessionistæ ex cano. Conc. 3. Toletani, Catholicæ nihil obsistit doctrinæ. Siquidem Canō ille 22. solum de Christiano ritu efferendi ad sepulchrum funeris statuit, vetans ne paganica amplius carmina in exequiis Christianorum à vulgè decantentur.

Apologetici mediū Canonis supprimunt, & finem decurtant: ne plagū agnoscat ab incautis, utque impetis furum faciant.

Quod vel Confessionistæ ipsi non possunt ire inficias, si Canonem nobis obiectum recitassent totum. Sed fide parum bona rem summi sanè momenti agētes, ex Canonis allegati medio sustulerunt, quod Canonis causam continet; vnde germanus eius sensus solidissimè petatur. Nam funebre carmen (inquiunt PP. Toletani Concil. III.) quod vulgè cantari solet, vel in pectoribus (lego pecoribus) aut proximos, aut familias cedere, omnino prohibemus.

Hæc allegati ab anonymis S. Canonis ratio indicat, carmina illa vulgè decantata fuisse paganica, veterisq; Ethnicismi reliquias non obscuras: quæ Pythagoricam quandam, siue forte Druidarum metempsychosin impiamq; animarum in bestias, aut pecora, aliæque corpora transmigrationem sapiebant, quod illæ voces in Canone perspicuè loqui videntur, defunctos in familias aut proximos cedere. Quod ergo aduersus idololatriam & manifestas auiti paganismi reliquias illo sacro Canone constitutum est, nihil facit contra venerandum missæ sacrificium: cum non agat Canon de omnium Christianorum sepultura, sed tantum religiosorum, ut quidem veteres codices habent,

Canō aduersus reliquias paganismi de Pythagorica metempsychosi.

bent, & finis Canonis, quē religiosi isti Apologetici per suum & cetera, decurtant & abrumpunt sacrilege, conuincit apertissimè.

Stolidū igitur est epiphonema, quod ridiculi isti homines triūphum ante victoriā canentes adtexunt: En hic tantū Psalmi (inquiunt) & cantiones de resurrectione cani iubentur, cū exuuiæ piorum efferūtur, non missæ ad expianda eorum peccata demurmurari. Atqui ô boni viri id verum non est, tātum Psalmos de resurrectione esse cantandos hic iuberi; sed statuitur in spe resurrectionis mortuis pium diuinorū impendi canticorum famulatum: quod impia excludit cantica; non missæ sacrificium. Neque de toto defunctorum officio Canon agit, cuius pars sunt Psalmi diuini, sed tantum de efferendo ad sepulturam corpore. non denique Clericis vetat officium Ecclesiasticum tunc vbique terrarum anno 620. solemne mortuis in Christo fratribus præstare; sed tantum Laicis interdicat carmina pristinum paganisimum redolentia, quādo in funus prodeunt, decantare.

Missas enim per Hispaniam illa ætate Conc. 3. Toletani habitas, id est, fuisse & tunc temporis, anno 620. pro defunctorū in Domino requie oblatum Christi Domini mediatoris ad altare sacrificium, notius est ex Canone 11. & 16. Concilij 4. Tolet. quam vt copiosius sint huc cum piorum lectorum fastidio recitandi.

Porro quod sua in Antithesi Confessionistæ attexūt, manifestam habet in Catholicos calumniā, quod transformant cœnam Domini, inquiunt, in opus toto genere diuersum ab eo fine, qui à Christo propositus fuerat, cū dicunt se offerre filium Dei pro viuīs & mortuis.

Illud enim nō esse opus à fine, qui à Christo propositus fuerat, toto genere diuersum, ex superioribus clarissimè liquet; sed fuisse à Christo institutum, immo, quod suo exemplo prior gesserat, & faciendum monstrarat, disertè mandatum, si Cypriano, Irenæo, Euseb. Cæsariensi. Photio, Theodor. alijsq; Patribus Orthodoxis fidem habemus, ac perpetuum Ecclesiarum omnium consensu aterna obseruatione, consentaneāq; cōsuetudine stabilitum & confirmatum volumus obtinere.

Illud

„ Illud verò, quod mox affingunt, luculentū habet in Catho-
 „ licos mēdacium, ipsos dicere se viuis ac mortuis mereri remif-
 „ sionem peccatorum. Proferant docti isti Confessionistarū Pa-
 „ troni, vnum scriptorē vel scholasticū vel neotericū, vicerint.

Istam tamen blasphemiam tam impudenter aduersarij iac-
 etant, quasi omnium Catholicorum consensu in Ecclesiis per
 orbem omnibus doceatur.

Sed proferunt sui conuitij sanè atrocissimi temerè, immò
 falsò atq; mendaciter adedò in Catholicos proiecti testes pro-
 fecto minimè leues, postquam Thraſonice asseuerassent, Hæc
 „ notoria sunt, inquietes, & adedò manifesta, vt minimè necessa-
 „ rium videatur in eo probando quicquam elaborare. Scilicet,
 quod nos constanter negamus, & pernegamus; immo damna-
 mus, isti belli homines fortiter affirmant nos docere. Tamen
 cum eos suæ suppuderet tam effrōtis affirmationis, tandem a-
 liquot sui in Catholicos iactati conuitij proferunt testes. Sed
 quosnam obsecro? audies: sed risum fac teneas, lector candidè.
 Parturiunt enim montes.

„ Qui volent, inquit lepidi Apologetici, folio 117. & quibus
 „ ea, quæ dicimus vlla ex parte dubia sunt, legant Enchiridion.
 „ Eccij loco Com. 36. Iohan. Gropperum de cœna Domini, arti-
 „ culo princip. 2. Itē Guilhelmum Lindanum libr. 4. Panopliæ
 „ Euangel. cap. 24. quibus locis hæc disputatio prolixè tracta-
 „ ta est.

Certè prolixè admodum atque perspicuè his assignatis lo-
 cis hæc disputatio Catholicis illis viris est tractata; sed relegi-
 te, ô Confessionistæ tam Theologi quàm Consiliarij Politici,
 relegite, obsecro vos, loca Eccij, Gropperi, aut Lindani, hic à vo-
 bis tam insigni cum mendacio citata: & vestris dominis Rom.
 Imperij ordinibus ex fide referte, an vllus ipsorum doceat, Sa-
 cerdotes tremendum illud vel Angelis sacrificium offerentes
 viuis & mortuis mereri peccatorum remissionem.

Constanter quidem illi vobis hic commemorati Scripto-
 res Catholici Orthodoxorum Patrum doctrinæ concorditer
 atque Catholicis omnibus consentaneè docent salutarem pre-
 tij nostri in altari oblationem, siue Dominici corporis in diui-
 na liturgia sacrificium prodesse viuis & mortuis: sed Sacerdo-

tes mereri eis peccatorum remissionem, minimè docet. Commemorantur enim viuorum & mortuorum nomina suo loco ad altare, idq; ex Apostolorum traditione, si fidem merentur Chrysost. Augustinus, Basil. Damascenus, Athanasius & alij, quando cruëti illius sacrificij in cruce olim peracti sit commemoratio, atque in illius memoriam oblatio: sed non ista commemoratio tanti est apud Deum momenti, vt suo ex genere, sine opere operato viuus aut mortuis peccatorum mereatur remissionem. Ista enim quantulacunque propitiatio, & qualis qualis expiatio vni illi debetur sacrificio, quo Christus in æternum sacerdos secundum ordinem Melchisedech seipsum offerens semel consummauit omnes qui sanctificantur.

Non tamen negandum est tremendum hoc altaris sacrificium, salutaremq; pretij nostri, vt cum Augustino loquamur, oblationem quibusdam Deum reconciliare, propitiumq; reddere, vt misericordius, eodem teste, cum mortuis agat, quam erat alioqui acturus: sed hæc gratia vni Christo debetur; nō homini, non sacerdoti. vnde nec sacerdos dicendus est illis peccatorum remissionem mereri.

Porrò quod missæ sacrificium verè sit propitiatoriū, Deumq; iratum hominibus aliquo modo reddat propitium, placet, aut reconciliet (id enim Sacramentorum baptismi, aut penitentię proprium est) disertè ex D. Augustini, Cyrilli, Athanasij, & aliorum PP. Orthodoxorum verbis à nobis dudum recitatis est solis luce illustrius: potissimum D. August. Ser. 32. de verbis Aposto. Enchi. cap. 110. Athan. ser. pro defunctis, Chrysost. homil. 3. in epistolam ad Philippen. & Cyrillo Ierosolymitano.

Quæ Patrum Orthodoxorum testimonia, si religiosi Confessionistarum Theologi suis collegis Consiliariis Politicis, ipsiq; adeò Romani Imperij ordinibus bona exhiberent fide, nihil equidem dubito quin omnibus lætissimi gratulamur, quod ante hoc fere decennium cuidam non ignobili per Sveciam Pastori vsuuenisse gaudemus. Accesserat nos Tylingæ Sueuorum S. literas in locum Reuerendiss. D. Petri à Soto profitentes, Pastor N. partium Protestantium, ditionis Vlmæ. de aliquot controuersis fidei capitibus familiariter ac sine arbitris nobiscū collaturus. explorato eius animo,

In Confess. li. 9.
cap. 12.
Enchiri. ca. 110.
Serm. 32. de vrbis
bis Apostol.

Missam esse sacrificium propitiatorium.

Vide Panopliā lib. 4.

Facile fore hoc in dogmate cordi, si Theologi Confessionistarum bona fide suis dominis veram PP. Orthodoxorum exponerent doctrinā, quæ Catholicis est verè consentanea.

Ab exemplo no-
stræ memoriæ
per Syveuiam.

veri studio ipsum teneri, non contentionis causa de primariis controuersiarum capitibus querere, atque rem ipsam tanto cum labore citra pudorem inuestigare; subductum è publico in musæum rogo, an si quod Catholici hætenus constanter de missæ sacrificio, (quod in primis ipsum ægrè habebat) doceamus, apud D. Augustinum disertis verbis demonstraro extare, siue ipse oculis fidem sit habiturus? Pollicetur se tanto viro tam Orthodoxo, tam eximio Catholicæ fidei magistro citra omnem cunctationem in posterum indubiam habiturum fidem. stipulatione facta, reuoluo D. Augustini codices, demonstratoq; illo Enchiridij ca. 110. & quarta ad Dulcitium quæstione, vbi ait, altaris sacrificiū esse mortuis quibusdam gratiarum actionem, quibusdam pro peccatis propitiationem; ecquid tibi, inquam, mi frater, nunc videtur, an non tanti viri doctrinæ concorditer docemus Catholici missam prodesse viuis & mortuis? Sanè, ait ille gratulabundus, nesciui tam apertā hanc Catholicorum apud Orthodoxos PP. extare doctrinam. vnde in posterum meam salutem meis hætenus magistris nō amplius credam: cū videam tam insigni me falsum atque prorsus ludificatum fuisse errore. Deo igitur gratias vbi egissemus, illi sanam gratulati hac in parte mentē, rogauimus, vt totus ad Catholicam reuersus Ecclesiam vnum idemq; nobiscum, & in reliquis sentiret, vno ore Deum laudaret, sollicitus seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

Quod se pro virili facturū respondens data cū osculo (quod fuit omnium suauissimum) acceptaq; dextra digrediebatur. Huius ad exemplum nihil equidem ambigo plurimos ordinū Imperij Ro. ad Romanam, quæ & Catholica est, redituros Ecclesiam, si bona fide noui isti Theologi *αὐτοῖς ἰδαντες*, ac se tātum magistris edocti eis veterum Patrum doctrinam verè expone-
rent, fideliterq; recitarent.

Sed quod dudum demonstrauius, bellos istos Confessionistarum Theologos in superstitēs Catholicos cōfingere, idem & in Patrum Orthodoxorum scripta moliuntur, vt aliud illos docere suis sceleratè persuadeant, quā verè sentiūt aut docent.

Quod planè fiat liquidissimū in hac vna controuersiarū omnium quæstione ferè maxima de S. Eucharistia: quæ tam manifestis

nifestis
sentan

Iste
Eccio,
tiōe,&
fession
lare, qu
suam n
que tot
esse qu
fionista
re verit
in Eccle
fieri de
dimus
cemus
nique c
fionista
sed ado
tate fac
Si Deu
non est
est, ado
cū tribu
filiorum
gas, diu
re ipsa
S. Euch
dō inop
tur? an i
tur? an i
gus dor
rat, non
demoni
nistarum
sentissim
sublato

nifestis nititur Vet. PP. testimoniis Catholicæ doctrinæ consentaneis, vt nihil magis.

Ista igitur tam luculenta Orthodoxorum PP. testimonia ab Eccio, Lindano, Groppero pro missæ sacrificio, transubstantiatione, & Christi Domini in S. Eucharistia adoratione locis à Cōfessionistis dudū allegatis adducta maluerunt silentio dissimulare, quàm verbum vnum ad ea respondere, sibi probè conscij suam nouam doctrinam illorum præiudicio damnatam, verèque totam iacere iam pridè iugulatam. Quod ne cui dubium esse queat, age vltimum iam doctrinæ errorem, quem Cōfessionistæ fingunt Catholicos de S. Eucharistia contra S. Scripturæ veritatem atq; perpetuum Orthodoxorum PP. consensum in Ecclesias inuexisse, demonstramus sic semper in Ecclesia & fieri debuisse, & factum esse. Christum igitur concorditer credimus in S. Eucharistia quidè præsentem, Catholici verò docemus Christum in Eucharistia venerandum, colendum, omniq; diuina reuerètia, cultu, honore adorandum: At Cōfessionistæ præsentem quoque Christū in Eucharistia agnoscunt, sed adorandum in Eucharistia negant. Sed quānam istud pietate faciant aut veriùs impietate nō faciant, si libet, audiamus. Si Deum profiteris præsentem, quidni adoras? quia, inquit, ibi non est, vt adoretur. Atqui Deus est Christus: vbicūque igitur est, adorandus est. Quod si adorare Christum vel in præsepio cū tribus Magis, vel cum Apostolis in nauicula, vel cum matre filiorum Zebedæi in terra dubitas, diuinum ei honorem abrogas, diuinitatem eius in dubium vocas, diuinam eius naturam re ipsa negas. Ecquid enim ad rem facit, quod fingitis, eum in S. Eucharistia esse non vt adoretur? an in terra miser, non modò inops, sed etiā egenus, & calamitosus ambulauit vt adoraretur? an in præsepio vilissimo iacebat vt diuino honore coleretur? an in nauicula super ceruical omnium planè rerum indigus dormiebat, vt Dei cultu afficeretur, qui ministrare venerat, non ministrari? Sed inuidam istam maligni æmuliq; Caco-demonis machinam, qua Christo ex communi tam Cōfessionistarum, quam Catholicorum consensu in S. Eucharistia præsentissimo suum auferre molitur honorem diuinum (vt eo sublato Christum postea cum aliis fanaticis Euangelicis neget

Loca Patrum à
Scriptoribus Ca-
tholicis per Cō-
fessionistarū Pa-
trones reprehē-
sis recitata dissi-
mulant, ac ne-
gry quidem ad
illa: sed fortiter
surda transeunt
aure, vt doloma-
lo verū suos ce-
lent atque sacri-
legē suppleant.

Adoratio Chri-
sti D. in Eucha-
ristia non est cō-
tra Scripturas &
perpetuum PP.
cōsensum à Ca-
tholicis inuēta.

Ecquid spectet
sathanas cōfessio
nistis persuasum
Christū in
S. Eucharistia
præsentē profes-
sis non adoran-
dum.

præsentem, omniq̃ue paulatim spoliēt atque exuat cultu diuino) semel euerfuri ostendamus hanc doctrinam de Christi in S. Eucharistia præsentis adorationē semper fuisse Catholicis indubitatam, vsq̃; Ecclesiarum omnium Christi, quacūque latissimè patet orbis Christianus, probatissimam.

Vniuersum or-
bem Christianū
semper Christū
adorasse in mis-
sa.

Ex Oriente Ec-
clesiæ Ierosolimitana,
ex liturgia D. Iacobi.

Quid in Ecclesia Ierosolimitana Apostoli faciendum tradiderint, aurea illa D. Iacobi liturgia ab Apostolis, vti dudū demonstrauimus, illic instituta præclare testatum facit. Sacerdos oblationem siue victimam, id est, S. Eucharistiam, attollens apud se orat, Sancte Domine sanctifica nos verbo gratiæ tuæ, & per aduentū Sanctissimi spiritus. Rursus ante communionē, Domine Deus noster Panis cælestis, vita vniuersi, peccaui in cælum & coram te, dignum me fac tua gratia, vt citra condemnationem particeps fiam S. corporis tui, & S. Sanguinis tui in remissionem peccatorum, & vitam æternam. Item loco eius, vbi Latini S. Eucharistiam adorantes oramus, Agnus Dei, miserere nobis, illic populus orat, Domine miserere.

D. Cyrillus Ierosolimitanus.

Ex hoc Apostolico ritu D. Cyrillus Ierosol. an. 300. suum populum instituit, hortans vt post cōmunionem corporis Christi accedat ad calicem Sanguinis illius: non extēdens manus (inquit in Catechesi mystag. v.) ἀλλὰ κύπτων καὶ τρόπῳ προσκυνήσεως καὶ σεβάσματος, sed procumbēs, incuruatoq̃ corpore adorationis in modū & venerationis, dicēs Amen: nimirū ad imprecationē diaconi sacrū donum impartietis, qui de more orabat, vt perceptio sacrorum mysteriorum Christi valeat nobis ad amolienda omnia mala, in viaticum æternæ vitæ, in cōmunionē ac donū Spiritus Sancti: tunc populus dicit Amen.

Eusebius Emis-
senus.

Clarissimum orbis lumen D. Eusebius Emisenus suos instituens de Paschate quo modo sit celebrandum: Tu cum ad reuerendum altare, inquit homil. 5. salutari cibo potuq̃; reficiendus accedis, Sacrum Dei tui corpus & Sanguinem fide respice, honore mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maximè hauſtu interiore assume.

Ec. Antiochena.
D. Chrysost.

Porro quid Antiochena Ecclesia & crediderit, & fecerit, ille aureo eloquentiæ fonte manās Chrysost. disertè cōtestatur, qui vbi docuisset idē corpus in altari esse, quod in præsepi reueriti sunt siue coluerunt Magi, viriq̃; impij & Barbari timore &

tremore

tremore plurimo adorauerūt, hortatur vt & nos eorum exem-
plo idē corpus in S. Eucharistia præsens adoremus. Imitemur „
igitur (inquit homil. 24. 1. Cor. 10.) saltem Barbaros, nos qui cæ „
lorum ciues sumus. Deinde, Excitemur & horrescamus, & ma „
iorem, quàm Barbari illi, præ nobis feramus pietatem.

Hunc autē adorationis ac diuini cultus honorē fuisse Chri-
sto in S. Eucharistia existenti exhibitum per Ecclesias Græca-
nicas, testatur & D. Gregor. Nazianzen. epitaphio suæ sororis
Gorgoniæ.

Nazianzen.
Quod in altari
colitur.

Theodoretus suæ quoq; Ecclesiæ Cyren. ritum testatur dia-
logo 2. Intelliguntur autem (inquit de S. Eucharistia loquens
iam consecrata) quæ facta sunt, & creduntur & adorantur, tan-
quam ea existentia quæ creduntur.

Theodoret.
Adorantur illa.
in S. Eucharistia
quæ creduntur.

Deinde vt nihil dubitandum sit de totius Ecclesiæ Orien-
talis ritu, in hunc vsque diem Sacerdos Græcanicus post con-
secrationem de more S. Eucharistiæ mysterium de altari sub-
motis sipariis cortinæque reuulsa sublime elatum ostendit
legitimo honore piis Dei cultoribus adorandum, quo de ritu
mox dicendum erit copiosius.

Ex Ritu Ec. Græ-
canicæ.

Iam & Aphricanas Ecclesias Christum in S. Eucharistia præ-
sentem adorasse, vnus D. Augustinus abundè confirmarit, qui
illud Psal. 98. adorete scabellum pedum eius exponens, Quæ-
ro (inquit) quid sit scabellum pedum eius. & dicit mihi scriptu-
ra: Terra scabellum pedum meorum. fluctuans conuerto me
ad Christum, quia ipsum quæro hic, & inuenio, quomodo sine
impietate adoretur terra? Suscepit enim terram de terra, quia
caro eius de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit: &
quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis man-
ducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnē man-
ducet, nisi prius adorauerit.

Ex meridiæ testi-
monia de ado-
rato in S. Eucha-
ristia Do. Chri-
sto.

D. August.

Hanc carnis Christi per scabellum à Propheta significatæ a-
dorationem D. Augustinus suo à magistro illustri Ecclesiæ co-
lumine D. Ambrosio didicit, qui illud ipsum Propheta oracu-
lum de adorando scabello ad Dominicæ incarnationis sacra-
mentum spectare docet. Videamus tamen (inquit lib. 3. ca. 12.
de Spiritu S.) ne terram illam dicat adorandā Propheta, quam
Dominus Iesus in carnis assumptione suscepit.

Ex Occidentali
Ecclesia testimo-
nia de Christo
in S. Eucharistia
piè adorato.

Itaque

Itaque per scabellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi: quam hodieque in mysteriis adoramus, quam & Apostoli in Domino Iesu adorarunt.

Christus adoratur in S. Eucharistia, etiam extra mysterium solemnia.

Neque verò in mysteriis tantum olim fuisse adoratū Christum idem Ambrosius orat. funebri in fra. Satyrū testatur. Is cum naufragij periculo percussus S. Eucharistiae portiunculā à Christianis vectoribus posceret Catechumenus, qua istud fide, qua religione fecerit, perspicua oratione exponit. Vnde rectè Satyrus ut suæ fidei (ait Ambrosius) consequeretur auxilium, cēleste illud mysteriū sibi ab initiatis poposcit impartiri. qua verò pietate, diuiniq; auxilij confidentia Christo Deo digna illud cēleste mysterium oratio inuoluerit, colloque suo naufragus illigarit, hīc fusiūs dicere non attinet.

Satyrus Catechumenus D. Ambrosij frater tempore naufragij orationem ligat, & quo tunc potuit honore affecit ad fidei suæ auxilium: quia nedū edere licuit.

Certè qui cēlestia illa tremendaque Christi Domini mysteria eo, quo par est, honore ac reuerentia meditatur serius, non potest in eorum illapsus theoriam non totus contremiscere, ac horrore quodam religioso cōcussus expallescere, atque in orationem prorsus extaticam stupore magis, quàm sensu plenam erumpere.

Hinc magnos illos Theologos Dion. Areopagitam, & Gregor. Nazianzenū videre est in huius mysterij Eucharistici mentionem delatos præ animi stupore quodam ac vera ecstasi magis mysteria de mysteriis fundere, quàm humana verba de iis eloqui, ἀλλ' ὃ πάχα τὸ μέγα καὶ ἱερόν! Sed ὁ magnum Pascha & sacrosanctum! exclamat Nazianzenus Christi mysteria contemplatus. Similiter & D. Dion. Areopagita, vbi S. Eucharistiae mysteria exponere aggressus dixisset se Do. Iesu illustratore atque illuminante eius contemplationem, sacramq; Theoriam declaraturum, hunc in modum orat: ἀλλ' ὃ θεοτάτη καὶ ἱερὰ τέλες, τὰ περικείμενά σοι συμβολικῶς ἀμφιέσμετα τῇ ἀνιγμάτων ἀποκρυφισμένη τηλαυγῶς ἡμῖν ἀναδείχθητι. καὶ τὰς νοεράς ἡμῶν ὀφείας ἐνταλὲς καὶ ἀπερικάλυπτον φωτὸς ἀποπλήρωσον.

Dion. Areopagita Christum in S. Eucharistia adorat.

Quæ à variis interpretibus variè reddita, nos hunc in modū conuertēda nobis duximus: Sed ὁ tu diuinissimū & sacrosanctū Eucharistiae sacramentū circumfusus tibi simbolicis ænigmatum ac. mysteriorum velis detectum atque exutum perspicuè nobis ostenditor, & mentis nostræ oculos singulari siue illo

illo vni
mentu
steria p
Christe
exhibu
res in C
Euchar
Nazian
Siqu
res, κα
πρὸς ὁ
ἀπεπλ
ster Iesu
cit, vt re
adimpl
Hum
tres, ver
Sacrosan
nisque
berator
Proin
mitanz
lium, A
Euchar
mus, ne
prius ad
dimus;
ro Chri
non sol
adoran
gelis ho
conscie
verentu
Veru
facilius
gant ar
Cathol

illo vnitiuo lumine ac quod velum nullum ferat aut integumentum adimpleto. Sic enim reddenda hæc D. Dionisij mysteria potius, quàm verba videbantur: quod hac apostrophe Christo Do. suo tremendo in Sacramento præsentī diuinum exhibuerit ad orationis honorē. Nam vti Georgius Pachymeres in Græca Paraphrasi nobis cōtestatur, ipsum mysterium S. Eucharistiæ quasi animatum alloquitur. quemadmodum & Nazianzenus Sacrum Pascha, ἀλλ' ὃ πάρε τοῦ μέγα καὶ ἱερὸν.

Siquidem nostrum est Pascha. Deinde subtexuit Pachymeres, καὶ ἡ τοιαύτη ἱερὰ τελετὴ, αὐτός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, πρὸς ὃν ποιεῖται τὸν λόγον ὁ ἅγιος, ἵνα ἀποκαλύψῃ ἀμυστήτως, καὶ ἀποπληρώσῃ τὴν ἐν αὐτῷ φωτὸς. Hoc Sacramētum ipse Dominus noster Iesus Christus est, ad quem D. Dion. Areop. orationem facit, vt reuelet ac detegat inuolucra, & suo illo vniente lumine adimpleat.

Hunc quidem in modum veteres illi Christianæ relig. Patres, veraque columina Christum Do. nostrum fidei oculis in Sacrosancta Eucharistia præsentem conspicati adorabant, diuinisq̃ue honoribus affecto supplicabant, vt adesset auxiliator, liberator, illuminator.

Proinde cū exemplo Ecclesiarū Apostolicarum Ierosolimitanæ, Antiochenæ; Item Emissenæ, Athenien. & Orientalium, Africanæ, Mediolanen. & Occidentaliū Christum in S. Eucharistia præsentem Dominum Deum nostrum piè adoremus, neque quisquam de eius carne salutariter manducat, nisi prius adorauerit, rectè cum D. Augustino hunc locum concludimus; inuenta est ratio, qua scabellum pedum Dei, id est, caro Christi de terra & Maria vtero assumpta adoretur, & quòd non solum non peccemus eam adorando, sed peccemus non adorando. Viderint ergo Euangelici, quo ore sacra illa vel Angelis horrenda audeant blasphemari contingere mysteria, qua conscientia suscipere, qui Dominum suum, suo honore non verentur spoliare?

Verū hac de controuersia omnium opinione conueniat facilius, modò æqui rebus hisce maximis decidendis contingant arbitri. Nam Confessionistarum pars sanior aut omnino Catholicis assentitur, aut nullo dissidet rei ipsius discrimine;

Cauendū Christiano ait August. ne peccet non adorando carnem Christi de Maria assumptam in S. Eucharistia præsentem.

Consensus cum sanioribus Lutheranis de celebranda S. Eucharistia.

quantum verbis rixas moueant quidam argutuli.

Abdias Prætorius religiosè docet cœnam celebrandâ, idq; æterna erga Eucharistiâ reuerentia.

Lutherani requirunt reuerentiam erga Sacramentum, eâque præstant.

Siquidem Abdias Prætorius VVittenbergen. Theologus libello de discrimine sententiarû de cœna Domini testatur Lutheranos docere, Totâ administratione cœnæ (inquit fol. 14.) debere fieri piè & religiosè, idque consentire, cuius exemplo
 „ Christi cœnam instituētis, & Pauli admonitionibus, 1. Cor. 11.
 „ Rursus pag. seq. Lutherani requirunt (inquit nu. 11. vbi tractat discrimen cum Sacramentariis quo ad reuerentiam sumentium Eucharistiam) à sumentibus disciplinam quandam externam, & reuerentiâ ergo Sacramentum, & præstant eâdem mediocri ratione.

Ita quidem Prætorius delibat tenuiter admodum, ne dicam inuidenter, reuerentiam, quam Domino suo Christo in cœna præsentî exhibent Lutherani.

Lib. contra Heshusium.

Ritus pij Lutheranorum circa Sacramentum Eucharistiæ. Pange lingua canitur Latine. Cerei accenduntur.

Genu flexi coilunt super panno serico strato.

Sed quam id faciat candidè, aliàs videbitur. Nunc suffecerit ex Clebitio commemorare pias illas religiosasque actiones, quas in cœnæ administratione piè & religiosè exhibenda Lutheranî adhibent. Magdeburgen. Ecclesia Pange lingua canit, vbi Heshusius fuit constitutus hyperepiscopus: hic candelas Sacramento accensas alicubi approbavit, sicuti & Heidelbergæ Latinas cantilenas voluit cantari. Quid, quod N. Protonotario decumbenti cum Synaxim porrigeret, in terram procidit genu flectens, postquam sericum pannum substerni voluisset? Ita passim in celebratione Synaxeos accendunt candelas, sericum sternunt tapetum, & genua flectunt.

Talia igitur cum piè, ac religiosè atque cum reuerentia erga Sacramentum exhibeant Lutheranî, quod fatetur Prætorius, an non adorationis cultum Sacro Do. corpori exhibent?

Adorât verè Lutheranî, dum canunt, Agnus Dei miserere nobis, &c, dona nobis pacem.

Sed ne vllus restet scrupulus, fatetur Valentinus Vannius abbas (si Christo placet) Mulb. rectè ac legitimè decantari Agnus Dei, lib. de iudicio missæ. Quod cum quis orat vt misereatur nostri, atque pacem donet, an non diuino cultu Christum in Eucharistia præsentem adorât? An non igitur Lutheranî Dominum Christum re vera in Sacramento existentem nobiscum concorditer adorant?

Certè ipsa res tam est manifesta (quâquam tenebriones aliquot suos fumos offundere luci clarissimæ non pudet) vt loachim

chimus
 Christu
 verba
 atque al
 theranis
 tur elab
 tra insig
 quod co
 cœnam,
 credimu
 strum se
 latria De
 aliis frau
 Quid
 Deo fac
 ferimus
 credimu
 scripsit?
 Lutherani
 que Chri
 in sacra c
 iam no
 audiamu
 tibus. De
 Actis Co
 Neque
 reputet, l
 charistia
 Nam a
 articulo x
 allen chren
 datur & a
 ni Iesu C
 Quare
 se à Mart
 habuit Sa

chimus VVestphalus disertis verbis profiteatur, Lutheranos Christum in S. Eucharistia adorare. Sed satius fuerit paucula eius verba hic recensere. Pressus igitur Iohan. à Lasco argumentis, atque ab eo accusatus de Idololatriæ crimine, quod cum Lutheranis panem adorat; distinctiuncula quadam frigida conatur elabi. Nos verò (inquit VVestphalus altera defensione contra insignia mendacia Iohan. à Lasco, fol. g. 2. v.) non idolum ali- quod colimus, non panem adoramus, dum peragimus sacram cœnam, & sanctissima carne & sang. nostri redemptoris nos pasci credimus: sed adoramus Christum Iesum Do. & Deum nostrum secundum verbum & promissionem præsentem. Idololatria Deo fraudem facit, honores illi suos denegat, & confert aliis. fraudi etiam contumeliam iungit.

Quid horum facere nos falsus accusator potest probare? Num Deo facimus fraudem? Nū illi denegamus suos honores, & conferimus idolis? Num fraudi iungimus contumeliam, eò quod credimus, quod filius vnigenitus Dei credendum verbis suis præscripsit? & agimus quod ille iussit? En tibi, Lector candide, ore Lutherani Superintendentis professum, idque verbo Dei, adeoque Christi mandato confirmatum, Lutheranos Do. Christum in sacra cœna præsentem adorare.

Iam ne quid hac de re cuiquam resideat scrupuli, Bucerum audiamus, quam planè nihil superfit discordiæ cum Protestantibus. De adoratione Christi in Eucharistia (inquit fol. 173. de Actis Colloquij Ratisponæ) probè conuenit.

Neque id sanè mirandum cuiquam videbitur, qui secum reputet, Lutherum ipsum in finem vsque suæ vitæ Sacram Eucharistiam summa in veneratione habuisse.

Nam anno 45. aduersus Louan. articulos scribens, ita docet articulo xv. In venerabili Sacramento altaris ait (das man mit allen ehren anbeten sol) quod omni cum honore adorandum est, datur & accipitur verum & naturale corpus & sanguis Domini Iesu Christi.

Quare & hunc articulum inter reconciliatos accensum fuisse à Mart. Bucero non est cur quis admiretur. Perspecta enim habuit Saxonici Euangelistæ doctrinam, quam & Ioach. Westphalus

Ioachi. VVestphalus fateatur Lutheranos Christum in S. Eucharistia adorare, vt Dei filium, idque ex verbo Dei, adeoque Christi mandato.

“

“

“

“

“

“

“

Lutherani adorantes Christum in Eucharistia agunt quod Christus iussit.

“

“

“

“

“

Bucerus fateatur conuenisse Ratisponæ de adoratione Christi in S. Eucharistia

Lutherus anno 45. docet disertis verbis, Sacramentum altaris omni honore adorandum. Romo 8. edit. Ien. fol. 417. & Wittenbergen. Tom. 12. fol. 340. a.

phalus superintendens gloriosissimus ac Lutherane Ec. column diserta exposuit oratione, Lutheranos Christum Do. & Deum secundum eius verbum & mandatum in S. Eucharistia adorare.

CAP. XIX.

Circumgestatio
S. Eucharistia.

Calumnia mendaciss. quod panem adoramus: cum ipsi nos oppugnent de panis conversione, quam profite-
mur.

Cæterum ex præclaris illis Orthodoxorum PP. testimoniis cum sit perspicuum idem hodie Catholicos & sentire & docere de Christo in S. Eucharistia adorando, nullius erit momenti & illam diluere calumniam, quam Catholicis intèrant anonymi Confessionistarum Patroni, quod S. Eucharistiam prophanant pro spectaculo panem circumferentes adorandum. Quod enim aiunt, nos panem pro spectaculo circumgestare adorandum, dignum est mendaciorum patre, eiusque filiis mendacium: dudum enim demonstrauius, non esse in S. Eucharistia panem, sed Christum Dominum & Deum nostrum: in cuius Sacrosanctum corpus panis ille mysteriis deuotus diuina verbi Dei virtute atque Spiritus sancti operatione est conuersus. Si enim panem proponimus, aut circumuehimus adorandum, iam sopita fuerit grauissima illa inter nos de transubstantiatione controuersia, quæ non postremum habet inter capita religionis nondum reconciliata locum.

Quod autem ad circumgestionem attinet, non ea fit, uti aduersarij fingunt, pro spectaculo: sed ad piam Christianorum erga Dominum suum redemptorem Christum deuotionem, verumque religionis diuinæ cultum in spectantium, immo subsequentium Dei seruorum animis ardentius excitandum.

Cum enim Christum ibi præsentem credant, atque pie, religiosè, immo necessariò ex vera fidei ratione, ac perpetua PP. Orthodoxorum doctrina persuasum habeant adorandum: quinam, obsecro te Christiane frater, fieri possit, ut fides, quæ illic Christum suum Dominum (si quæ modò est) re vera videt præsentem; & quæ illum Patri credit quidem assidentem, sed præ nimio nostri amore hic indubiè agnoscit corporaliter in Sacramento existentem, non maiori capiatur, accendatur, inflammetur exorandi Patrem fiducia? Siquidè alium mediatorè agnoscimus nullum, alium interpellatorè recipimus nullum, alium intercessorè admittimus nullum, qui suo iure, sua iustitia, suo meritò, Patrem nobis aut iratum aut offensum reconciliet, placet,

Vnus & finis pie ac religiosæ apud Catholicos S. Eucharistia circumgestationis.

placet, exoret? Quid igitur referat, an Christum adoremus ex altari monstratum, an ad egrotos solemniter delatum? an publica processione gestatum? an tanti obsecro interfit, iaceatne Dominus tuus, an sedeat? stet potius, an gestetur? Hęc enim corporalia Christianę pietatis obsequia Christi Domini dignitati non derogant: sed mysticis aptantur seruitura fidelium v-
sibus, quibus & se olim dedit natum, nunc & dare in S. Eucharistia dignatur glorificatũ. Vnde & haud leuiter in Deũ Opt. ex indubitatissima ad nostri auxilium ipsius pręsentia piis au-
gescit, exardescit, ac veluti adolescit fiducia facilius impetran-
di à Deo Patre, quod supplici ambimus prece filij potissimum illius ex mortuis primogeniti fratris nostri intercessione freti:
cum Dauide orantes, vt respiciat in faciem Christi filij sui Do-
mini nostri mediatoris nostri, aduocati nostri, qui pręter orãdi
fiduciam nobis inspiratam etiam nos ad Patrem exorandum
introducitur.

Si reus quispiam intercedente apud Augustum patrem Au-
gustali filio multò maiorem sibi impetrandę venię pollicetur
spem, quam si pro ipso viri interpellent illustres, comites, du-
ces, ecquid obsecro Christianis sperandum de immensa Patris
nostri clementia, cui vna cum supplici suo grege non supplex
petit, sed suo iure interpellat, adeoq̃ue postulat veniam Pastor
Christus filius? Si quidem idẽ cælum & prior ingressus. vt ap-
pareat vultui Dei pro nobis, vt interpellat, vt postulet, si D. Pau-
lus Dei spiritu afflatus meretur fidem.

Hęc porrò solemniter Christi Domini in Ecclesiastica proces-
sione gestatio non ad inanem fit pompam, sed ad religiosam
pietatem, non ad vanum oculorum spectaculum, sed ad piam
animorum deuotionem, & ad ardentiorẽ orandi fiduciam
excitandam in frigidioribus, aut minùs æquo religiosi pecto-
ribus. dum enim Christum Dominũ nostrum vna nobiscum
Patrem nostrũ postulare cogitamus, ardentius etiam nos ora-
mus, confidentius postulamus, vehementius denique Patrem
suis promissis vrgemus, quia in Christi nomine cõgregati ora-
mus, quos diuino per os Christi filij promisso sese auditurum,
immo proculdubio exauditurum est pollicitus.

Porrò hunc circumgestatę S. Eucharistię ritum non esse
v 3 impium

Quantoperẽ o-
randi fiduciam
augeat S. Eucha-
ristia religiosę,
pięq̃ue fide cir-
cumgestata.

Vnde piis ado-
lescat & auge-
cat exorandi cõ-
lectis patris fidu-
cia.

Hebręo. 9.

Quod non fiat
S. Eucharistię
circumgestatio
ad inanẽ pom-
pam, aut ocio-
sum spectacu-
lum, vt semi-
euangelici calũ
niantur.

In processione
solẽni vrgetur
Deo Pater pro-
misso suo nos
exaudiendi: quia
in nomine filij
sui petimus: &
cõgregati in e-
ius nomine pe-
timus.

De origine pia-
circumgestatio-
nis, unde orta,
& quid per eam
Christo exhibe-
atur.

impium, nedum diuino cultui minus consentaneum, vel inde liqueat, quod ad veram germanamque pietatem Deo Opt. exhibendam nihil referat, an in platea adoretur, an in ara. Quid enim maiestatis Christi Domini inter sit, an à Magis colatur & adoretur in publico diuersario: an ab Apostolis in priuato nauigiolo? an verò publicè in monte, toto spectante mundo?

Itaque Christiani homines, abominando diaboli iugo diu pressi, & tyrannorum gladiis perquam diu fatigati religionis suæ mysteria in dies plenius cognoscentes de augendo etiam publicè honore Do. Dei cogitarunt: qui olim domi velut constrictus atque persequutionum quasi frenis cohibitus, templifque conclusus iam pridem præstatur.

Nemo autem tam fuerit insulsi palati, qui affirmer publicè non licere, quod domi summa geratur religione. Iam de Apostolicarum Ecclesiarum more natum est, quod etiamnum in mysteriis videmus, Christum Dominum adorationis causa priorum cœtui ostentari atque demonstrari.

Quod si legitime, immo Apostolicè fieri doceamus, etiam legitimam esse, Deoq; dignam adorationem cōsequitur, quæ pia hac S. Eucharistiæ inter Christianos circumgestatione quaritur. Sed operæpretium fuerit paucis exponere, quidnam de S. Eucharistiæ in mysteriis eleuatione primitiua illa senserit Christianorum Ecclesia, D. Paulo Apostolo Athenis magistro vsa.

Testatur D. Macharius Ionicus Dionys. Arcopagita libr. de Eccles. Hierarchia: (quem vna cum aliis esse illius Dion. Pauli discipuli factum gnifium & germanum in Panoplia iā pridem euicimus) Ecclesiam Christianā mysticum panem peracta consecratione illis Apostolorum temporibus in sublime attollere, populoque demonstrare solitam. ait enim, καὶ τὰς ἱεράς θειτουργίας ὁ ἱεράρχης ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θεῖα, καὶ ὑπὸ ψιν ἄγει τὰ ὑμνέμενα διὰ τῶν προκειμένων συμβόλων, καὶ τὰ δωρεὰς τῶν θειουργιῶν ὑποδείξας, εἰς κοινωνίαν αὐτῶν ἱερὰν αὐτοστὲρ ἔρχεται, καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπεται. Quod ita reddi Latine posset:

Ubi Pontifex sacrosancta Dei opera, inquit, laudibus celebravit, illa diuinissima mysteria consecrat, & in conspectum agit, oculifque exhibet illa laudatissima, quæ sacris sunt symbolis

Obserua gemi-
nam S. panis ele-
uationem, prior
est illa sublimis
mox à conse-

bolis p
secreta
buit,
lios in

Qu

audite

aliud

exhibe

admo

chyme

καὶ τὰ

τὰ σύμ

δὲ οὐδ

τὰ τὰς

Quod

Poste

ma, & i

frans h

panem

morati

est in su

na & fac

munior

In e

ἀγει, το

τὸ δὲ καὶ τ

οἶον ὅτι ἐ

σιναι, τὰ

τομίων

καὶ φισμ

ὑψὸς ὁ ἱε

θε. Qu

In asp

laudauit

dum ost

missione

eiufmod

bolis proposita. Postquam verò hæc mystica diuinarum con-
secrationum dona submonstrans paululumque eleuans exhi-
buit, ad sacram ipsorum communionem & ipse accedit, & a-
lios inuitat.

cratone: altera
submissior ante
thronū Agnus
Dei, tunc enim
dicebat Sacer-
dos, Sancta San-
ctis!

Quod Sacerdos in conspectum profert, oculisque piorum
auditorum subiicit diuina illa mysteria mox à consecratione,
aliud sibi non vult, quàm vt ad reuerentiam Christo Domino
exhibendam pium Christianorum cætum admoneat, quem-
admodum hunc locum sua Paraphrasi illustrans Georgius Pa-
chymeres subindicat. Cuius verba sic habent, *ἡ ὑμνήσας ἱερερ-
γεί τα θεότατα, ἡ ὑπ' ὅψιν ἄγει τα ὑμνεύμενα σαφηνίζων ὡς χρῖς εἰς
τά σύμβολα, ὅπ' μετὰ τὸ δεῖπνον λαβὼν ἄρτον ἡ τὰ ἐξῆς, ὑποδείκνυ-
δ' ἑσὶ δεῖν ἡ ἀνυψοῖ τότε ἀποκαλυπτομένων τ' παναγίων δώρων με-
τά τὰς εὐχάς, μερόντων δ' ἐκκαλυμμένων ἕως καιροῦ μεταλήψεως.*

Paraphrasis Pa-
chymere: ostendit
quod summi ce-
leuatio spectare
olim; nimirum
ad Christi ado-
rationem.

Quod sic Latine sonat: Postquam laudibus Deum celebrauit, consecrat illa diuinif-
ma, & in aspectum adducit quæ laudauit: manifestè demon-
strans hæc ipsa esse Christi symbola, quod post cænam accepit
panem, & quæ seq. & quòd dixerit, Hoc facite in mei cõme-
morationem. Quod enim ait Diony. *ὑποδείκνυσιν ἡ γὰρ ἀνύψει,*
est in sublime attollit, siue eleuat tunc detecta sacratissima do-
na & sacramenta post preces, quæ manent tecta vsque ad com-
munionis tempus.

In eundem locum & D. Maximus in scholiis *ἡ ὑπ' ὅψιν
ἄγει, τουτέστι, σαφηνίζει τα ὑμνεύμενα οἷον ὅπ' τόδε ἡ τόδε, χρῖς ἡ
τόδε ἡ τόδε, χρῖς. ὑποδείκνυσιν δέ ἡ τὰς ἐπὶ τέτοις θείας δωρέας.
οἷον ὅπ' εἰς ἀφ' ἑστὶν ἀμαρτιῶν, ἡ εἰς ζωὴν αἰώνιον. ἡ ὅσα, τοιαῦτα μυ-
στηρία. τὰ χά δὲ τὸ ὑπ' ὅψιν ἄγει τοῦτο σημαίνει ὡς τότε ἀποκαλυπ-
τομένων τ' ἁγίων δώρων μετὰ τὰς εὐχάς, ἡ τὰ ἐξῆς. ἡ τὰ χά τὸν
κουφισμὸν ἡ τὴν ὑψωσιν τ' μιᾶς εὐλογίας τῆς θεοῦ ἄρτου φύσιν, ὃν
ὑψοῖ ὁ ἱερεὺς λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ὅπερ ἡ μᾶλλον ἐστὶν ἀλη-
θές. Quod est:*

Suffragatur &
D. Maximus
Dion. Arcopagi-
tæ scholiastes.

In aspectum profert, hoc est, manifestat siue ostentat quæ
laudauit, veluti quod hoc & illud est Christi. Subindicat verò,
dum ostendit quæ in his sunt diuina dona; veluti quod in re-
missionem peccatorum, & quod in vitam æternam, & alia
eiusmodi mystica.

Fortaf-

- „ Fortassis & illud τὸ ὑπ' ὀψιν, hoc significat, quod deteguntur
 „ sacra dona siue Sacramenta post preces, quæ alioqui manent
 „ velis cooperta vsque ad communionis horam, aut fortassis
 „ τὸν κόρυσμον λέγει, Eleuationem & exaltationē dicit vnus be-
 „ nedictionis (siue alterius sacramenti aut speciei) puta sacri pa-
 „ nis: quem subleuat Sacerdos dicens, Sancta Sanctis: quod sanē
 „ est omnium verissimum, quemadmodum & sub finem cap.
 „ expositum inuenies.

*ἵψας τ' ὀψὲς ἰου-
 ρογίας.
 Vnius speciei
 eleuatio.*

Ex quibus D. Maximi & Pachymeræ in aurea D. Macharij
 Dion. Areopagitæ verba commētariolis pio Lectori perspicuū
 est, mysticam illam Sacrosancti Sacramenti in sublime eleua-
 tionē non solūm adorationis causa fieri: sed geminatam etiam
 fuisse illo Apostolico seculo. Nam non tantum mox à diuina
 consecratione olim ostendebatur Sacrosanctum Do. Christi
 corpus, sed etiam euestigio, post recitatam omnium Dei filio-
 rum nomine orationem Dominicam. Hoc enim mihi vide-
 tur (saluo suo cuiq; iudicio) accurata illa D. Maximi interpre-
 tatio postulare: qua admonet de vnus Eulogiæ, quod est, Sa-
 cramenti siue speciei panis exaltatione, quæ cur nam sit in my-
 steriis repetita, talis fortassis non absurdè reddatur causa.

*Gemina eleua-
 tio S. panis in
 mysteriis olim
 apud Græcos
 Apostolorū di-
 scipulos.
 Sic & nūc per
 Syriā fit, vbi li-
 quet ex Syrorū
 anaphora siue
 D. Basilij missa
 per Andr. Ma-
 sium de Syria-
 co ad verbum
 doctiss. expref-
 sa.*

Nulli dubiū est, qui suæ modò professionis Christianæ fue-
 rit memor, quæ in mysteriis tremendi sacrificij iam pridē per-
 aguntur, pia & graui admodum causa initio fuisse instituta. Id
 loquuntur disertius pleraque omnia rituum, piarumque cere-
 moniarum genera, quàm vt sit in præsentiarum nobis ea de re
 comprobanda laborandum accuratiùs.

*Sacrorū ritus
 in sacrificij Chri-
 stiani mysteriis
 quāta maiestas.*

Siquidem tanta in eis refulget vel aduersariorum oculis te-
 stibus dignitas, tāta maiestas, vt plerisque omnes, pauculis ad-
 modum temerè reiectis, suo quasi anticipato dogmati refra-
 gantibus, vna cum Christi Euangelio semilacero abripiētes
 nouum impiè construxerint altare contra altare.

*Statio ad Euan-
 gelium.*

Hinc iustissima sanē est causa, quòd ad sacrosancti Euange-
 lij lectionem stetur: sicuti ad preces publicas, quas collectas di-
 cimus, omnium auditorum nomine fusas humiliter procum-
 bitur, siue geniculatur: potiss. eo tempore quod ieiuniis & per-
 agendæ Euāgelicæ poenitentia est destinatū, quemadmodum
 & hodie videre per quadragesimā, & statos illos quaternorū
 ieiunio-

*Geniculatio ad
 collectas.*

ieiuniorum dies, qui suo à refluxu nomen habent 4. tempora.

Quem pium ritum etiamnum diaconus auditores sui monens officij, & voce, & gestu siue geniculatione docet, dū prostratus exclamat post Sacerdotis vocem, Orandum est, flectamus genua.

Rursus ad consecrationis præfationem admonetur auditores, vt corda sursum; quod ætate Cypriani, vti & nunc passim, stantibus dicebatur. Tunc enim locum habuit (quod à D. Paulo equidem ortum, aut potius confirmatum crediderim) vt stantes orarent omnes, leuantes puras manus: quod Timotheum suum admonet eo loco, vbi testibus D. Augustin. & aliis PP. de tremendo Christiani mysterij agit Sacrificio.

Leuatis igitur manibus cum Dauide Psal. 62. iuxta D. Pauli monita orabant in templo viri tēpore Christiani sacrificij: quod & D. Chrysost. in homiliis commemorat. vnde & Sacerdos (qui vt verbis præit ad orandum, ita piis quoque gestibus) etiamnum extollit, eleuatque manus, dum pro Christianis ad vnum omnibus cum præsentibus, tum absentibus supplices fundit Deo preces.

Exinde submotis syuariis cortinæque reuulsa ad diuinā consecrationem & oblationem omnibus in genua, vti par est, prouolutis, de more procūbitur, vsque dum oratio Dominica decantatur, ad quam auditores omnes solent assurgere, quod ea sit facillè princeps Euangelij nostri portio: quare & eodem est honoris genere piis excipienda, qua dudum Sacram Euangelij audierunt lectionem. Is autem standi ad orationem Dominicā ritus magna sanè pietatis iactura (vt & alij plures vsu optimi, obseruationeq; saluberrimi) pastorū neglectu interiit: qui tamen per Hollandiam à Christianismi exordio vsque perdurat. Ea verò Domini precatione finita, quia ad sacrosanctā præparandi sunt auditores mysteriorum communionem, denuò sacratiss. panis publicè in altum extollitur (quod alij ante Domini etiam orationem obseruant) vt eo conspecto pertremenda omnibus cælestis illius cibi manducationi aptentur ac præparentur accuratiùs. Euestigio namque imprecata omnibus Domini pace, pius ille threnus ter geminus accinitur, Agnus Dei miserere nobis: qui vt à geniculantibus meritò dicatur,

x

efflagi-

Statio ad Sacrificij præfationem.
D. Cyprianus in orat. Dominic.
Manus cur hodie leuet in sublimis Sacerdos.
Leuare manus in oratione est D. Pauli traditio.
1. Timoth. 4.
Psal. 62.

Cur Sacerdos manus eleuet ad memento.

Statio ad orationem Dominicam.

efflagitat fidei analogia: de qua in præsens non est cur differamus prolixius.

Eleuatio cum adoratione coniuncta in Ecclesiis Orientalibus Syrorum, Græcorum & Aethiopum.

Certè apud Syros & Græcos in liturgia Diui Iacobi, Basilij, & Chrysostomi Sacerdos, S. Eucharistiam paululum eleuans exclamat, Sacta Sanctis! Similiter & in missa Aethiopum sacerdos ante communionem Sacramentum eleuat, dicens: Do. Christe miserere nostri, ter repetitum: quod & populus adorando ingeminat, idque ex Apostolorum traditione, vti habet liturgia per Abbatem Petrum Aethiopem edita.

An non & in hodiernum vsque diem apud Græcos, qui Venetiis agunt ex more Orientalis Ecclesiæ post Cōsecrationem fit S. Eucharistiæ ad populum ostensio & circumgestatio?

Græci etiānum S. Eucharistiam Venetiis circūferunt sua in Ecclesia ex more Orientalis Ecc.

Siquidem sacerdos à cōsecratione circuit templi gremium, vna manu S. Calicem, altera eius coopertorium gestans. Deinde ad sanctuarium suum & aram sacram reuersus ante communionem iterum S. Eucharistiam populo adorationis causa ostendit, vti ex literis amicorum illic agentium dudum ingenti admodum gaudio cognouimus.

Porro apud Syros defractam S. hostiæ particulam (vti Cl. V. D. Andræas Masius ex literis sui magistri Moysis Antiocheni in Syrorum Anaphorā, siue D. Basilij missam annotatū reliquit) demittit in S. Calicem: ac deinde patellam cum corpore Christi sustollit, populūque veluti ostendit. Interim diaconus alta voce clamans Catholica, populum excitat ad S. communionem.

Illud autem in præsens nihil refert an ostensio fiat nudæ Eucharistiæ, vti apud Latinos & quosdam Græcos: an operæ & velatæ: an in patenula repositæ: vti apud Syros. Vtrobique enim vtriusque ostensionis seu cleuationis idem est finis, pius vterque, & maiorum more laudatissimus.

Hæc autem eo commemorantur, vt piis lectoribus originum sacrarum fontes aperiremus, certaque rituum piorum vestigiola, licet tenuia apud maiores olim obseruatorum pro virili indicaremus: quibus attentè consideratis, perspicuum euadat ritus omnes, qui sacrificio peragendo adhibentur, iustissima simul & religiosissima de causa fuisse & olim constitutos, & nulla nouandi temeritate abolendos. Hic enim

illud

illud Con. Niceni etiam locum habet, *μη νεοτερίῳ*, nihil innovandum.

Cæterum quia tam manifesto nunc est Apostolica demonstrata illa in mysteriis pia Sacramenti eleuatio, testibus DD. Iacobo Apost. Dion. Arcopagita, Chrysosto. & Basilio, quæ adorationem semper habuit pro fidei nostræ analogia continctam, facile inde colligas, Lector candide, quidnam de publica sacrosanctæ Eucharistiæ ostensione sit statuendum. Neque enim impium fuerit publicè facere, quod domi, aut priuatim vera geras cum pietate ac religione, quæ res legitimo aliquo impedimento constricta licet non fuerit olim aut in vulgus nota, aut publice vñtata, nihil inde oriatur piis posteris præiudicij. Extant nihilominus nonnulla historiarum veterum vestigia, proposito huic minimè aliena, quæ eo libentiùs depromemus, quod indubiam habent S. Eucharistiæ venerationem, etiam extra templum olim à piis demonstratam.

Ex D. Iustino enim & Irenæo, aliisque PP. ætate illa Apostolica florentibus demonstratu est facillimum, S. Eucharistiam fratribus è templo fuisse solemniter transmissam. *An* eam igitur inhonoratam, siue legitimo suo honore destitutam existimabimus transmissam? aut sine veneratione idonea exhibitam? an verò geniculantes cum cereis exceperint, an stantes adorarint; non est illorum Patrum verbis quidem explicatum: sed legitimo fuisse sanè cultu Christi. & delatam, & exceptam, illud satis superque indicat, quod per Diaconum D. Iustinus testatur fuisse transmissam absentibus, à sacro conuentu Dominica die celebrato fratribus. Vnde solis luce clariùs effulget, fuisse veteribus S. Eucharistiam ad quoddam saltem tempus non modò conseruatam, sed suo etiam modo, pro temporum ratione, legitimo cultu honoratam. Siquidem & ægrotis reponebatur iam in viaticum, quemadmodum Serapionis Alexandrini exemplo liquet; & Græca Ecclesia iam olim *ἐκ τῆς προηγιασμένων*, siue præsanctificatis sua certis hebdomadæ diebus atque Sabbatho peragebat mysteria; sicut & Occidentis totus in S. Parasceue pro maiorum instituto peratiquo etiam num constanter obseruat.

Ostensio publica siue circūgestio S. Eucharistiæ nihil habet inter Christianos offenculi aut impedimenti, cur aboleatur meritò.

Vide Euseb. Cæsar. ex versione Ruffini libr. 5. cap. 23. Iulii, Apolog. 2.

Die Dominica mittitur S. Eucharistia fratribus à sacrificio absentibus per Episcopum Diaconum.

Reservatio S. Eucharistiæ olim ad quoddam tempus non solum pro ægrotis, sed vt seruaretur myste-

Reservatio S.
Eucharistia, vt
posttridie, tota-
que heb. ioma-
da distribuatur,
peregrinisq; ad-
uentantibus im-
pariatur.

Ita & ex Satyri D. Ambrosij Germani exēplo demonstratur, mysterium hoc fuisse olim in vsus peregrinorum & nauigan-
tium conseruatum: vt ad manum esset, quod aduentantibus
fratribus in concordia symbolū impartiretur, vt testatur apud
Eusebium D. Irenæus. De pia verò hac S. Eucharistia in vsus
agrotorum reservatione adeò non fuerit difficile concordiam
inter nos sarcire, vt primarij aliquot Wittenbergen. Theologi
publica disputatione coacti fuerint profiteri, posse S. Eucharis-
tiam ad triduum totum seruari. Scribit enim V. D. Iohan. Lei-
sentricius Ec. Budissinensis Decanus, Casparem Creutzinge-
rum, V. Wittenbergen. doctorem, & Frider. Myconium publica
disputatione D. Melchiorem Rudelium Misnen. Ecc. Vicariū
Anno 39. die 20. Iunij inuadentes tandem rei veritate supe-
ratos in magna clariss. virorum corona palam confiteri coactos,
Eucharistiam pro vsu infirmorum posse ad tres vsque dies re-
seruari. Si ad triduum, cur non, obsecro, & ad octiduum? Quod
si liceat, cur non nobiscum concorditer, donec poscat vsus?

Concordia de
reseruanda S.
Eucharistia ad
quoddam tem-
pus facile conciliet
pacē de ostē-
sione publica, si-
ue de circūge-
ratione pia.

De hoc igitur conseruandæ S. Eucharistia more facilè con-
ueniat cum Niceni Conc. Cano. 14. nitatur, aliisq; exemplis va-
riis: sicuti & de pia circumgestatione. qui enim recogitat quem
in finem fiat, quod dudum est declaratum, nō poterit nō pro-
bare, quicquid in Dei sui illic certò præsentis honorem agitur.

Vide Euseb. à
Ruffinoverium
lib. 5. cap. 23.
ἐκ τῶν ποτὶν quada-
cum pompa
destinatur.
Iustinus.
Apolog. 2.

Quis enim tanta Cyclopica inueniatur, vel apud Saxones
audacia, qui Apostolicos illos viros Catholicæ Dei Eccl. præsu-
les irreligiositatis accuset, quod Romæ D. Polycarpo aliisq; pe-
regre aduentantibus S. Eucharistia fuerit de more solemniter
transmissa? Rursus quis adeò momus reprehēdat, quod D.
Iustini illa ætate, quæ Apostolos vidit, absentibus à publico sa-
crificio fratribus Christianis per electiorem illum Episcopi dia-
conum fuerit destinata? An nihil honoris inde accessisse putes
tremendo illi sacramento, quòd non per quemuis de plebe, ac
ne de Clero quidem, sed per electiorem illum Episcopi mini-
strum diaconum fuerit delata fratribus?

V. Volsig. Mus-
culus arrodendo
cem.
Ita mus Ponti-
cus Tertulliano
dictus Marcio.

Certè honorem, & quandam veluti pompam vox illa D. Ire-
næi apud Eusebium sonat. Episcopis Romam peregrè aduētan-
tibus ἐπεμpton S. Eucharistiam, non solum miserunt, vt vertit
mus ille Noricus passim arrodens quod suo malè sapit insulso
palo-

palato:
dam Ec-
cordia
Siqui
sonat po-
ton. lib.
ducere.
more ex
augusta
tione op-
ribus pra-
tentiam
per Tyra-
diaconu
stum Ies-
& publici
Istud
Eucharis-
tu hymn-
musica &
dem pub-
Lauda-
quo ad æ-
bri caput
diuini cu-
torū ami-
Quod
augusta
ma fiat
rum Reg-
ratum?)
citatis an-
quod sum-
Hanc diu-
tem conf-
ti propen-
tionibus

palato: sed vti Ruffinus, solemniter transmiserunt, ac sua quadam Ecclesiastica ornatum pompa peregrinis pacis ergo & concordiae gratia in vnus fidei symbolum honorificè destinarunt.

Siquidem Eusebij, aut potius D. Irenæi vox Latinis quandā sonat pompā, quæ ab illa Græca deriuata est, quæ & apud Platon. lib. 1. de Republ. simili est significatiōe, pro pompaticè deducere. Quanquam hæc non fuerit, qualis nunc temporis de more exhibetur, non tam magnifica, non tam publica, nō tam augusta: fuerit tamen honorifica pro illorum temporum ratione oportet: quæ magis animi deuotione, quàm externis ritibus præstatur propter seculi malitiā, Tyrannorumq; impotentiam siue Theomachorum inclementiam. Quare si tunc per Tyrannos S. P. Q. R. licuisset; quis obsecro damnaret, si diaconus Ro. accensa teda aut sublustri cereo suum Do. Christum Iesum honorasset? Quod enim in templo licebat, cur nō & publicè? Si in ara, quidni precor & in platea?

Istud verò cum & Lutherani suis in synagogis faciant, suāq; Eucharistiam passim accensis cereis honorent, cymbalis & cantu hymnorum Pæge lingua, & Discubuit Iesvs, cohonestet, musica & organis & sericis exornent: ecquid vetat, obsecro, eadem publicè fieri dum ad ægrotos defertur?

Laudādus in primis est ritus ille per Sweuiam celeberrimus quo ad ægros S. Eucharistia vnà cum cereis & puerorum lugubri caputio indutorum cātu defertur. An hunc etiam honoris diuini cultū lugubrem sanè à lugubribus & lugentibus ægrotorū amicis exhibitum Christo Domino inuideant Euāgelici?

Quod si Hispanica illa pompa plusquam regia, plusquam augusta quibusdam videbitur improbanda (quod tamen summa fiat temeritate. quid enim illi cælorum Domino, Angelorum Regi Christo ab homunculis fiat nimium aut immoderatum?) an ista etiam Germanica siue Sweuica? quæ simplicitatis amans magis quod temporis congruit sequitur; quàm quod summa Dei nostri præsentis maiestas postulat, exequitur. Hanc diuinam Christi Do. in S. Eucharistia præsentis maiestatem considerās Hispanorum pietas & zelus ardens (qui illi genti propemodum est singularis, ac præ aliis ferè orbis totius nationibus omnibus eximius) non modò faculis & cereolis ali-

S. Eucharistia olim concordia ac fidei vnus symbolum peregrinè Romā venientibus destinata & honorificè transmissa: prout ferebant illa tunc secula. Qualis fuit olim S. Eucharistia foras delata pompa.

Cereorum vsus olim in nuptiis, Prud. in D. Lauren. & hym. Patc.

Cereos Lutherani S. Eucharistia accendunt, tapezia prosterunt. Vide ordinat. Ecc. Brandeburg. fol. 157. & Danie & Norimbergen.

Lutherani canunt Pange lingua Lat. nē. Ritus per Sweuiam solēnis nō inutiliter aliis emulandus.

Singularis Hispanorum pietas erga S. Eucharistia ad ægrotos honorificentiss. deducendam.

quot: sed totius collegij siue fraternitatis comitatu singulis cereis rubellis instructo S. Eucharistiam theca aurea fulgidam ad ægrotos destinatam deducit honorabunda.

Theusam vocat
quidā quod ho-
norandis mythe-
ris nostris obte-
ditur, vulgò pel-
la: quæ à veteris
capellæ, seu ædi-
culæ, cuius ali-
cubi specie re-
fett, nomen in-
uenit.

Deinde & Sacerdos pupureâ siue aurata illa testus theusa, (quæ vulgò Pella à veteris Capellæ seu ædiculæ forma nomen obtinet) veluti triumphali deducitur curru, vti regū rege, omnium Domino, vniuersorum conditore ac seruatore dignum est. hæc qui fidei verè Christianæ oculis secum reputarit, an Hispanicam illam pompam, quæ nisi ad diuinum honorē Christo Do. exhibendum, nisi ad pietatem spectatoribus excitandam, nisi ad ardētes pro ægrotis preces fundendas spectant, vlla cum ratione valeat improbare? Quin potius ad piā & nos excitabimur pro virili imitationem, quæ honorē Deo Opt. max. quantum poterit mortalium vilis humilitas exhibeat multò maximum. Sic enim & apud maiores nostros piæ in Christū Deū reuerentiæ increuit honor. Quod D. Iustinus sua ætate Apostolica dicit ἀποφύρουσι, deferunt absentibus S. Eucharistiā; hoc D. Irenæus magnificētius & quasi augustius ἐπεμποι peregrinis Romā venientibus S. Eucharistiam sua quadā solemnī pōpa deduxerunt. Atqui offenduntur Confessionistæ, inquit aliquis, hac circūgestatione, Cur non similiter sua Eleuatione? Certè nisi Sathanica exagitati, aut fortassis excæcati laborarēt in Christū Do. inuidia, nō possent piā hanc cum ratiōe damnare circūgestationē, qui apud suos Syneuāgelicos piā S. Eucharistiæ laudāt eleuationē. Consideremus, quæso te Lector Christiane, vtriusque rei scopū, agnosces perspicuè nihil interesse diuini honoris an Christo Do. nostro eū exhibeas eleuato, an gestato. An non sinu Virginis puerperæ Mariæ gestatum siue reclinatum Magi illi Reges adorarunt? Et quidē magnoperè mirandū est, posse in Christianorū pectora hæc perrepere cogitationes, vanasq; disputationes, quibus nā modis diuinus honor sit Christo Deo exhibendus? D. Ambrosius S. Helenā à pietatis studio mitificē laudat, immortalibusq; encomiis prædicat, quæ S. Crucē Do. & Clauos crucis legitimis coluerit honoribus. nā filio Constantino A. misit diadema, inquit orat. de obitu Theodosij Imperatoris gēmis insignitū, quas preciosior ferro innexas crucis redēptionis diuinæ gēma cōnecteret. misit & frenū. vtroq; vsus est Cōstantinus

Ve paulatim increuerit S. Eucharistiæ honor apud Christianos.

Magos Reges facit Nazianzen. & Prudent.

Crux Christi in vertice augustiorum eleuatur & honoratur,

státinus, & fidẽ trásmisit ad posteros reges. Principiũ itaq; credentiũ Imperat. sanctũ est, quod super frenum. Ex illo fides vt persequutio cessaret, deuotio succederet. Sapiens Helena, quæ crucẽ in capite regũ leuauit, vt crux Christi in regibus adoretur. Nõ insolẽtia ista, sed pietas est, cũ defertur sacra redẽptio- ni. Bonus itaq; Clauus Romani Imperij, qui totũ regit orbẽ, ac vestit Principũ frontẽ, vt sint prædicatores, qui persequutores esse consueuerunt. Rectẽ in capite clauus, vt vbi sensus est, ibi præsidium. In vertice corona, in manibus habena. Corona de cruce, vt fides luceat: habena quoque de cruce, vt potestas regat. Deinde per Iudeorũ Mimesin expressit D. Ambro. quidnã honoris & clauo & cruci Dominicæ olim fuerit salutariter à Christianis exhibitũ. Nos crucifiximus, inquit, quẽ reges adorant. Ecce & clauus in honore est, & quẽ ad mortem impressimus, remediũ salutis est, atq; inuisibili quadã potestate dæmones torquet. Rursus post paucula: Ferro pedum eius reges inclinantur. Reges adorant, & Fotiniani diuinitatem eius negant? Clauum crucis eius diademati suo præferunt Imperatores, & Arriani potestatem eius imminuunt?

Pietas est clauũ
& crucem Do-
mini honorare.

Clauus Christi
in honore est &
remedium salu-
tis, ac dæmones
torquet.

Audis ore D. Ambrosij, Lector Christiane, quanto in honore piis olim Christianis fuerit & crux Domini, & clauus crucis. Si laudandam D. Helenam arbitratus est D. Ambrosius, quod cruce Do. leuauit in capite Regũ, vt crux Christi in regibus adoretur: ecquid dicturũ putas, si Christianos audiat de honoris modo tã acriter contendentes, qui concordĩ sentẽtia sentiunt, firmiterq; credunt, Deũ Christum in S. Eucharistia præsentem?

Si non fuit superstitio, nedum impietas, Clauum crucis Dominicę regio intexere diademati: ecquid obsecro audimus impij, aut superstitiosi, quod Corpus Domini nostri auro insertũ populis ostenditur adorandum? Si piũ fuit Reges Ro. illos verẽ Christianos à Constãtino Magno vsq; ad Honorij A.ætatem, clauũ crucis diademate suo præferre, ac veluti in pompam victo per Christum orbi circumferre, an impietas censenda, si ad excitandam piis Dei cultoribus deuotionem, religionisq; ardorem Christus Dominus ipse diuinis afficiatur honoribus, piisque honoretur cultibus? Non insolentia ista, sed pietas, cũ defertur sacra redemptioni, aiebat Ambrosius
in D.

Clauũ Crucis
AA. diademate
suo præferũt ac
veluti ostenta-
bundi circumfe-
runt.

in D. Helenæ repræhensores, inuidosq; censores. An non multo magis est non insolentia, sed Germana pietas, cum deferatur ipsi Christo redemptori? Certè ita totus semper orbis Christianus Do. Deum Christum coluit & adorauit, siue in pia eleuatione, quæ in mysteriis peragitur, siue processione, quæ aut intra Templi ambitum, uti apud Græcos; aut ubi per religionis hostes licet, per cæmiterium. Vbi enim legitimam censeas S. Eucharistiæ in mysteriis eleuationem, improbare non poteris piam circumgestionem.

Fleuatio S. Eucharistiæ plerisque Lutheranis etiamnum probatur: & ubi paulum exoleuit, nullo negotio recipiatur, uti liquet ex responsio Theologorum Saxoniz anno 49.

Saxones Duci Mauritzio responsio dant, recipi posse salis usum & ceterum in Baptismo.

Confiteor flexis genibus. Præfatio Latine, Sanctus. Verba consecrationis cum Eleuatione.

Idem liqueat ex ordinatione Ecclesiæ Danicæ, Norvegicæ, & ceteris, quæ præscribit Eleuationem sonantibus interim cymbalis.

Hanc verò S. Eucharistiæ in mysteriis solemnem eleuationem quamquam plerique Protestantium paulatim aboleuerunt: tamen præstantissimi quique, & qui sese Germanos iactitant Evangelicos eam aut retinent, aut recipere non recusant. Quæ admodum videre est in actis conuētus Cellæ Myforum, anno 49. die 16. Nouem. ubi Georgius Princeps ab Anhalt, & cæteri Theologorum Georgius maior, Pomeranus, Camerarius cum reliquis hunc in modum ad postulata Consiliariorum illustris. Principis Mauritij Electoris de missa & aliis religionis capitibus respondent. Postquam initio asseruissent fol. Tr. 4. Actorum de Interim VVittenbergæ An. 59. excusis, Salis usum, uti & cereos, & Candidam posse in baptismo concedi, eumq; fuisse retentum in Ecclesia VVittenbergensi. D. Luthero (aiunt) permittente, qui anno primum superiore LVIII. usurpari desijt. Deinde Sacerdos vna cum administro, inquit fol. Vu. 2. recitet Confiteor flexis genibus antè altare, postea Introitus, Kyrie eleison, tum præfatio Latine, Sanctus, Pater noster, Verba testamēti Germanicè cum Eleuatione. Sub communionem cantant Agnus Dei, si multi sint communicantes. Ex hoc plano Theologorum Saxoniorum responso liquet cum Protestantibus faciliè de Eleuatione conuenire posse. Quod luce clariùs ex publica Ecclesiarum Daniæ & Nortwegiæ ordinatione cõprobe tur. Ea enim fol. 8. anno 37. edita sic constituit. Ut mox à verbis consecrationis, inquit, decēti eleuatione minister, si videbitur, eleuet, sonantibus interim cymbalis, iuxta consuetum. De hac igitur eleuatione S. Eucharistiæ si ex ordinatione Ecclesiastica regnorum Daniæ & Nortwegiæ, ducatumq; Sleiswycken. & Holstatiæ, uti & ex præclaro illo Theol. Saxoniorum responso inter

inter nos re vera cōueniat, sicuti & de adoratione Christi in S. Eucharistia iam consensus monstrata est, nullo negotio & illa controuersia de circumgestatione sopiatur. Si enim piæ huius rei sanctissimus vsus cogitetur, scopusq; cōsideretur, nō fuerit difficile istā sarcire inter Ecclesias dissidētes discordiam. Siquidem apud vtrāq; eadem sunt colendi Christi Do. in Eucharistia Sacramento præsentis principia: est communis passim Eleuatio, est communis cereorum accensio, organorum pulsatio, cymbalorum crepitatio, musicorum concentus; communis cantus, Discubuit Iesus, Pange lingua, & Agnus Dei miserrere nobis. Est item communis vtriusque adoratio, testibus Luthero, Bucero, & Ioach. Westphalo; est communis pia super se-ricis prostratio & geniculatio; est denique communis religiosa Christi Dei inuocatio. Quid igitur cōcordiam hic impediatur amplius, modò publicè facere non pudeat, quod priuatim, siue in templo magna & singulari adeò geritur pietate?

Quare illorum venenata sibila non sunt audienda, qui pacis causā censent præfractis aliquot concedendum, vt pia hæc S. Eucharistia circumgestatio tollatur de medio. Sunt enim qui mediatorum siue pacificatorum personam sibi sumentes vt funesta isthæc religionis dissidia in Ro. Imperio componāt, nihil absurdi fore putat, si hæc sollemnis S. Eucharistia circumgestatio aboleatur: immo citra Ecclesiæ damnum, atque adeò cum eius lucro (inquiunt) si modò id prudenter fiat, eam omit- ti posse. Quàm verò istud Sophisticis moliantur persuadere paralogismis, friuolisq; magis quàm argutis captiunculis, permagnum fuerit operæpretium declarasse.

Sacramenti honor, inquiunt, diu sine circumgestatione consti- tit, & hodie constare potest. Potest quidē, vti videmus per Turciam apud Christianos; sed an citra pietatis damnum ex more publico tollatur res, cum licita, tum honesta, communi etiam nunc prouinciarum omnium Christianarum vsu, pioque consensu celeberrima, viderint isti pacificatores: qui vt Pharisaico quorundam scandalo eant obuiam, malunt insanorum medicorum more toti Ecclesiastico corpori vulnus graue infligere, quàm vni, aut alteri membro semilanguido veram atque solidam medicinam adhibere.

Facillima cō- cordia de circū gestatione S. Eucharistia: cum iam sit consen- sus de Eleuatio- ne, de reserva- tione, & adora- tione cū sanio- ribus Cōfessio- nistis.

Contra illos pa- cificatores, qui tollendam sua- dent pacis cau- sa S. Eucharistia circumgestatio- nem.

”

”

Refelluntur So- phismata cōtra circumgestatio- nem.

Quid enim, si honor Sacramenti diu sine circumgestatione constitit, hodieque constare possit, an igitur suadeas abolendā? Atqui & sine templis diu constitit religio Christiana: num igitur & hæc abolenda? Certè si scopum istorum pacificatorum quis probè habeat perspectum, videbit mox, si ipsorum cōsilia ordines Ro. Imperij sequantur, (quod omē Deus auertat propitius) confusionem futuram bis ter Babyloniam, Barbaricāq; omnibus incredibilem: quæ longè plus negotij faceffet tranquillandæ Reipubl. quàm nunc est metuendum. Rempubl. enim quæstui habentes permiscere student confessionem confessioni, ritus ritibus, fidē perfidiæ: immo & illa abolere clanculum, vnde non exigua oriatur totius Christianæ religionis ruina. Verùm de hoc argumento alibi oportuniùs. Nunc igitur rationes expendamus, ob quas istam solemnem circumgestationem volunt abolitam. Sed Ecclesiæ lucro, inquit, omitti possit.

Quod mihi, quæso, dicitis lucrum? Equidem pietatis, aut religionis lucrū non video, nisi quale in abolendis cereis ad fidei mentem illustrantis testificationem pridem piè in templo accensis; aut corollis siue rosariis precatoriis, ad quæ suas maiores nostri recitabant religiosè admodum preces. Sublatis enim istiusmodi piis ceremoniis, res illarum occasione gerenda haud infrequenter tollitur: quod nunc de populi à precandi ritu alienissimi moribus pij omnes ferè vbiq; deplorant. Quis autem inficias iuerit, occasione solemnis processionis, quæ S. Eucharistiæ præsentia decoratur, non modò plures ad preces publicas confluere: sed ardētius, adeoque confidentius orare atque comprecari?

“ Atqui hodie (aiunt) plerumque non deuotioni populi, sed
 “ pompæ magis & ostentationi illa circumgestatio seruit. Certè
 “ ad excitandam populi in Deum pietatem atque deuotionem
 est instituta, & hoc fine peragitur: à quo si alicubi discessum
 est, iam patet, quo sit redeundum: neque verum est, plerumq;
 ostentationi, & non deuotioni populi illam seruire; cum nunquam nisi deuotionis in Deum excitandæ causa indicatur aut peragatur. quod si populi leuitas, aut pastorum rusticitas, aut quorundam imprudens simplicitas huic rei sanctiss. quædam

dam a
 ranea,
 lissima
 Tol
 co pot
 dāt, ob
 fitus, a
 aut mu
 hæc læ
 Quod
 pulenti
 stibus
 omniq;
 cramen
 pa Rex
 mē, si D
 insolent
 creatori
 Sed v
 Cusanu
 mis frequ
 stulerit;
 cum non
 manna;
 vsum est
 no. cur it
 lendam S
 tonibus v
 confirma
 Louan. C
 quod leu
 conspectu
 iurgare, ac
 Itaque
 ac statum
 lit, ita offe
 hanc circ

dam admisceat, quæ minus videantur aut decora, aut consentanea, non propterea res suo usu ad pietatis incrementum utilissima erit de medio tollenda.

Tollantur quæ verè offendunt; si quæ pios, & non Pharisæico potius supercilio morosos offendunt. Sed quid pios offendat, obsecro, aut redarum & cereorum collustratio, thuris suffitus, aut rosarum, florum, herbarum per compita conspario? aut musicorum harmonia, & cymbalorum crepitatio? an hæc lætitiæ sunt signa omni honore atque veneratione plena? Quod tapetis via ornatur, aut etiam sternitur; quod aureis opulentia ciuicę instrumentis compita honestantur, tabulis, vestibus foriculis, gausapibus myrtheis, stragulis Aegyptiis, omnique cultu superbissimè decorantur, vti Parisiis festo V. Sacramenti solemne est; ecquid obsecro habet mali? An tali pompa Rex Gallia videatur indignus? An quod homini fiat legitime, si Do. Deo, Regi Regum fiat, illegitimum censebitur? Non insolentia ista, sed pietas est, cum defertur Christo Domino creatori atque redemptori.

Sed vir summi iudicij Alb. Crantzius (inquiunt) Nicolaum Cusanum laudat, quod abusum Sacramenti Eucharistiæ in nimis frequenti eius per singulas V. ferias circumgestatione sustulerit; ut nisi inter octauas V. Sacramento dedicatas in publicum non deferretur. Nemo est qui inficietur, rerum, etiã optimarum, abusum posse irrepere: sed hoc sublato, ad legitimum usum est redeundum. Causam iustissimam R. V. Card. Cusano, cur ita censuerit, fuisse, nihil dubito: non tamen planè abolendam S. Eucharistiæ circumgestationem istis cum pacificatoribus voluit vir summi iudicij Cusanus: sed multò reliquit confirmationem. Equidem memini R. V. Ruardū Tapperum Louan. Cancellarium quibusdam Pastoribus indignari solitum, quod leuiculis de causis, ac qualibet ferè Dominica in populi conspectum proferrent S. Eucharistiam: quos & grauiter obiurgare, ac ne amplius facerent, solet vetare.

Itaque hæc grauissimorū virorum moderatio vt legitimum ac statum, solemnemq; omni cum veneratione usum non tollit, ita offendicula fortassis infirmorum amouerit, neque magis hanc circūgestationem, quæ debita cū veneratione fiat, tollit,

Exemplum Cusani Card. non abolere circumgestationē: sed confirmare, adeoq; exornare: quia voluit esse rariorem.

Ruevvardus Tapperus solet immodicis S. Eucharistiæ ostensiones reprehendere.

quod ex Alb. Crantzio adferūt, nō esse S. Eucharistiā à caelesti magistro ad ostētionē, sed ad esum institutā, quā eisdem adorationē: cum utramq; ad caelestis magistri Christi Do. illic certò præsēntis honorem amplificādum pertineat; quem nemo pius suo Domino exhiberi vetet, aut etiam augeri.

Ab instituto Vr-
bani 4.

Porro quod postremò loco ex Urbano adferunt, nullius est momenti. Certum est (inquiunt pacificatores illi) festum V. Sacramenti non ad circūgestionem institutū, sed celebriorem conuentum; & ut homines sese illo die ad S. communionem veneranter suscipiendam prepararent.

De origine so-
lemni festi V.
Sacramēti pro-
cessionis, quæ S.
Eucharistiæ ha-
bet circūgesta-
tionem.

Sed unde, obsecro, certum est, solemnī piorum communio-
ni ab Urbano non fuisse adiunctam solemnem etiam V. Sacra-
mēti circūgestionem? Certè qui occasionem atq; scopum
illius festi ab Urbano quarto instituti prudenter iuxta illorum
temporum historias expenderit, videbit, opinor, non pro absur-
do habendum si quis ad illius festi originem istam solemnem
pertinere dicat S. Eucharistiæ circūgestionem: quæ statò
anni die, tam solemniter toto Christiano orbe celebratur.

Ann. Do. 1266.
Festū V. Sacra-
menti, cur insti-
tutum.

Quò enim reliquias Sacramentariæ hereseos per Berenga-
rianos & Albigenes hæreticos passim per Gallias & alibi tunc
temporis grassantes Urbanus semel aboleret, festum illud sub
annum Do. 1266. instituit: quo die omni honoris pompa & pu-
blica omnium Christianorum lætitia V. illud Sacramentum
voluit omnibus prosequendum. Iam quis piorum negarit exi-
mios Christo Do. honores (si vnquam aliàs) publica hac pro-
cessione exhiberi? quos nullus dixerit immodicos, nisi q. suæ sa-
lutis oblitus Christo Do. reperiatur inuidus. Quòd si ad S. cō-
munionem languescēs in dies magis populi deuotio posset illo-
die accendi, magnum sanè fuerit veræ pietatis operæ pretium;
ad quam omnes quidē Pastores & Confessarios pro virili hor-
tari & extimulare suos oprandum esset. Verum si populi Chri-
stiani tepor & languor aut depelli, aut vinci non potest totus,
an propterea Christum Do. suo honore frustrandum dicemus,
qui tam publico regionum omnium consensu iam pridem est
introduc-tus, & annua in hunc vsque diem nusquam nō sum-
ma Christianorum omnium pietate simul & veneratione ob-
seruatus? Sed de his aliisq; leuioribus dissidiis facillimè cum

Con-

steriis piam Eleuationem, religiosam super sericis geniculationem, cereorum accensionem, diuinam denique adorationem, & Christi Dei inuocationem, an cuiquam de re minoris momenti desperandum, ne facilis coëat inter fratres dissentientes concordia? Certè quibus ex animo & fide non ficta persuasa est Christi Domini in Eucharistia adoratio, & festi corporis Domini obseruatio, non potest non probari omnis ei honor, quauis venerationis specie exhibitus, siue honesta & decenti eleuatione, siue heroica reseruatione, siue augusta denique circumgestatione.

Faceſſant igitur isti malè ominati pacificatores, qui solida certaque concordia Ecclesiastica ſarciendæ capita, indubitanque pacis post liminiò restituendæ fundamenta adhuc salua siue recuperata callidis suis, iisq; si non malignis, certè inconſultis pacificandæ Reipubl. Conſiliis non ſolum ſurripere conantur, ſed noua etiam infligere vulnera: quibus tandem totum ſemel corruat Imperium Romanum; tot inteſtiniſ nunc diſſidiis ſaucium, afflictum, ac tantum non labefactatum. Sed vela nobis contrahenda ſunt, vt ad reliquas controuerſiarum inter Catholicos, & Ordines Proteſtantium Antitheſes recto tramite decurrat oratio.

Cum igitur Catholica Chriſti Eccleſia in pia de S. Eucharistia Sacramento conuerſis in corpus Domini pane vinoque honorifice in agrotorum vſu ſeruando, religioſe adorando, atque de ſacrificio propitiatorio doctrina ſequatur nihil, niſi quod Scripturarum ſententiis ſit conſentaneum, & Orthodoxorum PP. ſententiis congruum, adeoque conſenſu Eccleſiarum omnium perpetuo confirmatum & conſtatutum, non iuſta eſt cauſa, cur Confeſſionista ob errores Catholicis affictos ab eorum communione diſcedant; puta ob doctrina (vt aiunt delecti iſti Patroni) Euangelica corruptelas, has illi apud imperitos ſuis præſtigiis fascinatos inaniter vaniſſimè que crepitant; ita nos eas iam nullas eſſe demonſtrauiſmus: quæ Schiſmatis iuſtam dare queant occaſionē Illuſtriſſ. Ro. Imperij Principibus aut Clementiſſ. Proteſtantium ordinibus à Catholica Dei Eccleſia diſcedendi, aut diutiùs emanendi. quod magis ex reliquo Antitheſeon liqueſcat catalogo: quas ſimili

Epilogus V. Antitheſeos, cum Transitione ad reliquas controuerſiarum Antitheſes.

hæc ſolui p. poni debuit p. p. ſequenti

Me-

Methodo parique breuitate, quatum quidem res sanè per-obscura, copioseque non minus quam latè diffusa patietur, pro virili annitemur Christo aspirante atque propitio explicare.

Finis primæ partis Apologetici Religionis Catholicæ: quæ habet quinque doctrinæ controuerse Antitheses, ab Anonymis Confessionis Augustinæ Patronis solidè non minus quam luculenter refutatas. Reliquas secunda pars dabit, quæ propediem in lucem edetur.

Liber hic tum eruditus, tum Catholicis omnibus, ob materiæ vtilitatem, rerumque amplam cognitionem non mediocriter profuturus, præcipua religionis nostræ capita solidis scripturis, Patrum testimoniis & rationibus stabiliens, aduersariorumque conatus veluti à fundamentis euertens, dignus est qui in hominum manus exeat.

Frater Petrus Bacherius S. Theologiæ Licentiatius Prior Prædicatorum Hagæ.

Liber hic dignissimus est qui typis excudatur, & omnium manibus versetur, cum ob solidam, quam habet de grauissimis fidei nostræ articulis doctrinam ad vacillantes confirmandos; tum quod nostri temporis hereticorum calūnias & sycophantias insigniter inhibeat: quod attestor, Sebastianus Baer Delphius, insignis Collegiatae Ecclesiæ S. Mariæ Hantuerpien. Plebanus.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIÆ Maiestatis privilegio cautum est, ne quis citra Christophori Plantini Typographi iurati Antuerpiensis voluntatē, hunc librum, cui titulus est, Apologeticum ad Germanos, pro Religionis Catholicæ pace, & cat. Auctore Reuerendiss. VVilhel. Damaſi Lindano Dordraceno, Episcopo Ruremun. ante sexennium imprimat, aut alibi impressum importet venalemve habeat, intra omnes eius ditioris fines. Qui secus fecerit, confiscationis librorum, & poena fisco regio exsoluenda multabitur, ut latius patet in ipso diplomate, dato Bruxella, Anno Domini M. D. LXXVIII. XXI. Augusti.

Signat. I. de Witte.

Confessionistis, siue ordinibus Protestantium sarcatur cōcor-
dia. Refutatis enim leuiculis illis ratiunculis, quibus pacifica-
tores quidā persuadere conantur S. Eucharistiæ circumgesta-
tionem lucro, eoque (si Christo placet) magno Ecclesiæ o-
mitti posse, immo, citra Ecclesiæ damnum, esse abolendam:
nunc videamus quanta temeritate sit consilium eorum con-
iunctum, quanta turbatione plenum.

Tollatur igitur, si videbitur exempli causa, Cæsareo edi-
cto, siue Coniuncti decreto publica hæc S. Eucharistiæ cir-
cumgestatio, vti pacificatores isti suadent; an non pacifica-
tione isthac inconsulta nouum feceris dissidium de pia in my-
sterijs S. Eucharistiæ eleuatione? Hanc enim plerique Prote-
stantium sensum, suo à Luthero & Ecclesiæ VVittenbergen-
si degenerantes passim aboleuerūt. clamitabunt isti sese illa li-
cet solemni & vtitata hætenus, non minùs offendi, quàm so-
lemni circumgestatione: quòd vtriusque rei eadem est causa,
idem vtriusque scopus; puta Christi in Eucharistia adorandi.
alij oggannient tollendos & cereos diuini honoris testes: alij
cymbala crepitantia, hymnos Latinos, Pange lingua, & musi-
ca organa: alij strata serica; alij denique detrahent aliud: quo
sine Sacramenti honor consistat.

Si igitur quibuscumque offensionis vitandæ causa cesseris ab-
olendam S. Eucharistiæ circumgestationem, alijs cedenda
erit eadem ex causa Eleuatio: alijs Cerei; alijs Cymbala; &
ea denique omnia, quæ vllam vel infano capiti videbuntur
diuini honoris speciem complexa. Hæc autem aboleri non
posse apud Protestantes citra grauissimam huius pacis, quæ
hætenus satis tranquilla perdurat, perturbationem; nemo
est qui non videt. Proinde hisce ex vnguiculis facillè ta-
les noscantur Pacificatores, quidnam spectent, quidue mon-
stri alant.

Siquidem blanda optatæ omnibus Ecclesiasticæ concor-
diæ specie, latuæque veripelli nouum inuehant Ecclesiis dis-
sidium, nouumq; pariunt Ecclesiæ bellum; quo atrocius infe-
licia eius porro dissepantur viscera, leuius dilanientur, &
maiores in concordia desperationem præcipitentur.

Quæ namque coaluere propemodum vulnera paricidalis

Quantū tur-
barum sint au-
thores in Rom.
Imperio isti pa-
cificatores, qui
abolendam sua-
dent solēni S.
Eucharistiæ cir-
cumgestationē.

isthoc schismate inflicta, nunc blando pacificationis pretextu dissiliant, aspernusque incrudescant. Non enim leuia, nec exigui sanè momenti equidem habeo concordia, re vera solidæ, atque Euangelicæ cum Protestantibus constituenda capita; quæ sita sunt in consentanea, & vtrique parti probata, hætenusque vsitata S. Eucharistiæ pia eleuatione, religiosa geniculatione, diuinaque adoratione. His enim fundamentis ex fide verè Christiana (vti pars vtraque docet, corde credit, & ore profiterur) solide iactis, quisnam adeò vecors sit, qui non videat perspicuè certam nunc redapertam viam ad solidam Ecclesiarum pacem (quæ non parum hac S. Eucharistiæ circumgestatione à Calvinizantibus Confessionistis vexatur ac distinetur) certò perinde ac solide nullo negotio sarcendam?

Hac enim controuersia, quæ de venerabilis adorandique, vt Lutherus ait, Sacramenti etiam superest, circumgestatione commodè sopita, facilius sit ad alias quæstiones Ecclesiæ perturbatrices componendas via. nam si Protestantes vna nobiscum verè sentiant Christo Domino in S. Eucharistia præsentem honorem omnem diuinum exhibendum, ipsumque non superstitione, sed pro excitanda piorum deuotione; non ad inanem populi ostentationem, sed ad religionem Deo exhibendam circumferri; facilius etiam de reliquis controuersis capitibus inter nos conueniat.

Eò namque, Deo Opt. gratia immortalis, Controuersiarum de S. Eucharistia status promouit, haud sanè infeliciter vt festum corporis Christi Saxones facillimè suas in Ecclesias recipiant, quemadmodum liquet in designatione rituum per Consiliarios Mauricij Ducis conscripta ex actis Torgæ atque Cellæ Myforum, anno 49. die 19. Nouembr. quando de admittendo Interim tractabatur.

- » Vbi inter alia rituum seruandorum capita recensuissent baptismum cum exorcismo, & unctionem Olei agrotorum, In
- » cathalogo festorum, fol. ij. 3. b. annumerant festum Corporis Christi.

Proinde cum habeamus Catholici cum sanioribus Confessionistarum ordinibus communem S. Eucharistiæ in mysteriis

Sarciendæ apud
Germanos in fi-
dei dogmatibus
côcordiæ quàm
sint iam nunc cer-
ta iacta funda-
menta.

Saxones recipere
sunt parati
festum corporis
Christi.

illud ha-
plurimum
plinam
stum ef-
transmi-
quodq;
tatem i-
didiciss-
imprim-
vel ino-
publicu
typogra-
tores
menti;
lofopho-
reteres
narium
rum cu-
ta, vel
lingua
sueueri
et fru-
derit,
gant,
mium
bis pet-
dem &
modi i-
tini bo-
cupien-
zu, gr-
tionis
rum op-
uis aut

PRIVILEGIUM CAESAREVM.

MAXIMILIANVS II. Diuina fauente clementia electus Ro-
 manorū Imperator semper Augustus; Germania, Hungaria, Bo-
 hemia, Dalmatia, Croatia, & Sclauonia, &c. Rex; Archidux Au-
 stria; Dux Burgundia, Styria, Carinthia, Carniola, & Wirten-
 berga; Comes Tyrolis, &c. Recognoscimus & notum facimus te-
 nore praesentium vniuersis: inter alia maiorum nostrorum consilia,
 illud haud postremum fuisse comperimus, vt ad Imperij Romani decus & dignitatem
 plurimum sacre arbitrentur, non minus rem litterariam, quā militarem disci-
 plinam propagare: quod litterarum monumentis, quidquid fortiter & praclare ge-
 stum esset, illustrari cognoscerent, & aeterna memoria consecratum ad posteros ita
 transmitti, vt tam exteris quā domesticis populis exemplo ad virtutem esse posset:
 quodq; optimarum artium studia, & quidquid ad humana vita cultum atque utili-
 tatem in quaque arte fuisset excogitatum, litteris & contineri, & conseruari optimē
 didicissent. Illorum nos laudatis vestigijs insistere summo studio cupientes, dignum
 imprimis duximus, prudenter & accurate cauere, vt si quis ad eam rem quidquam
 vel industria vel laboribus & impensis suis contulerit, ne huic fraudi beneficium
 publicum sit. **CVM** itaque sincere nobis dilectus Christophorus Plantinus cuius &
 typographus Antuerpiensis nobis humiliter exponi curarit; se veteres nonnullos au-
 ctiores, vel nunquam antea visos, & raros, vel emendatores, aliāq; opera magni me-
 menti; in primis verò Biblia Hebraica, Nouum Testamentum, Eunapium de vitis Phi-
 losophorum, Illustrium de poëis, Nonium Marcellum, Petronium Arbitrum, omnes
 veteres Poëtas correctos vel commentarijs illustratos: Emblemata Sambuci, Dictio-
 narium Hebraicum, Dictionarium Graecum, L. Iulium Florum de Gestis Romano-
 rum cum Commentario Ioannis Stadl, & si quae huius generis alia, vel antea non edi-
 ta, vel emendatiora, locupletiora, auctiora, & illustriora facta sunt, quacunque in
 lingua, imprimere constituisse: vereri autem, ne quod saepenumero vsu venire con-
 sueuerit, alij nonnulli, qui alieno labore & industria partis, fucorum more inhiare,
 & frui soleant, ea quae ille magnis sumptibus & impensis collegerit, & typis procu-
 derit, mox ad suum compendium, minore sumptu & labore imitentur, atque effin-
 gant, illiq; labor omnis, sumptus & impensa, omne quoque lucrum & laboris pra-
 mium, atque adeo (quod dici solet) oleum & opera pereat: ideoq; suppliciter a no-
 bis petierit, vt contra huiusmodi improbos quorundam lucri cupidorum conatus, frau-
 dem & iniurias, Priuilegij nostri prerogatiua munire illū dignaremur. **NOS** huius-
 modi illius precibus aequis & iustis benignē annuētes, & praedicti Christophori Plan-
 tini honestos conatus promouere, atque indemnitati illius quā maxime consultum
 cupientes, hoc publico edicto cautum volumus, & sancimus, ne quis cuiuscunque sta-
 tus, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacunque sacri Romani Imperij & di-
 tionis nostrae fines patent, deinceps praedicta, aut alia quacunque probatorum aucto-
 rum opera, quotquot vel haecenus nondum impressa, vel ab alijs quidem impressa, no-
 uis autem deinceps scholijs, annotationibus, aut cōmentarijs aucta & illustrata, pra-
 fatus

fatus Plantinus primus typis procuderit, intra proximum sexennium à prima cuius-
que operis aut voluminis editione vlllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma ex-
cudat, aut excusa ab alijs intra nostros & Imperij fines vendenda importet, seu quo-
uis modo distrabat manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri,
quarum dimidia fisco nostro Imperiali fraudis vindici, residua verò pars prano-
minato Plantino cedat, præter librorum, sicut præmittitur, ad imitationem impresso-
rum amissionem, quos idem Plantinus vbicumque locorum nactus fuerit per se, vel
suos, adiumento magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vendicare, inq̃
suam potestatem redigere potest. In cuius rei fidem presenti edicto manu nostra sub-
scripsimus, & sigillum nostrum apponi iussimus. Datum in ciuitate nostra Vienna
Austriæ, die xxi. mensis Februarij, Anno Domini M. D. Lxv. Regnorum nostro-
rum, Romani. Iii. Hungarici, Ii. Bohemici verò xvi.

MAXIMILIANVS.

Ad mandatum sacræ Cæs.
M. proprium.

Haller.

EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS ANTVERPIAE
XV. FEBRVARIJ, ANNO
D. CLIO IO LXIX.

Q

T

In

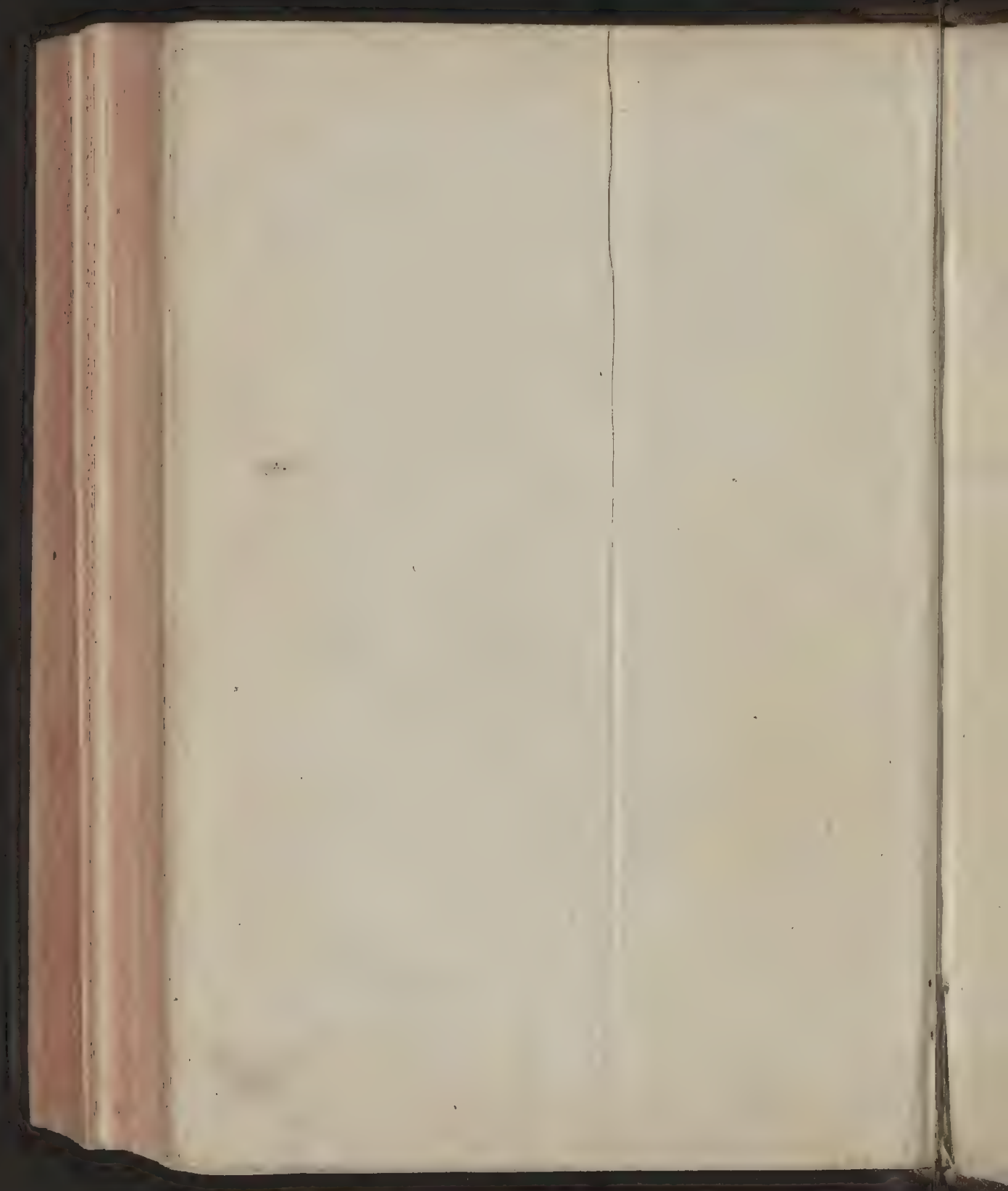
Apo
o.no-
plan-
verè

nnia in
S. atq.

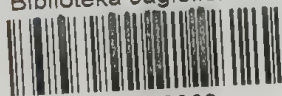
danus

ilhel-
ensis,
nt ad
, tam

ogix
cato-

Biblioteka Jagiellońska

stdr0029969

APoloGETICVM
VRO REYNOLDS
CATHOLICE PASTOR
A TOLE SOLI

Lindanus Wilhelmus Rhenani D.

Alteru pars
apologetici ad Germanos, pro reli-
gionis catholicae fide, atque solida
Ecclesiarum in vero Christi Jesu
evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini

1570.

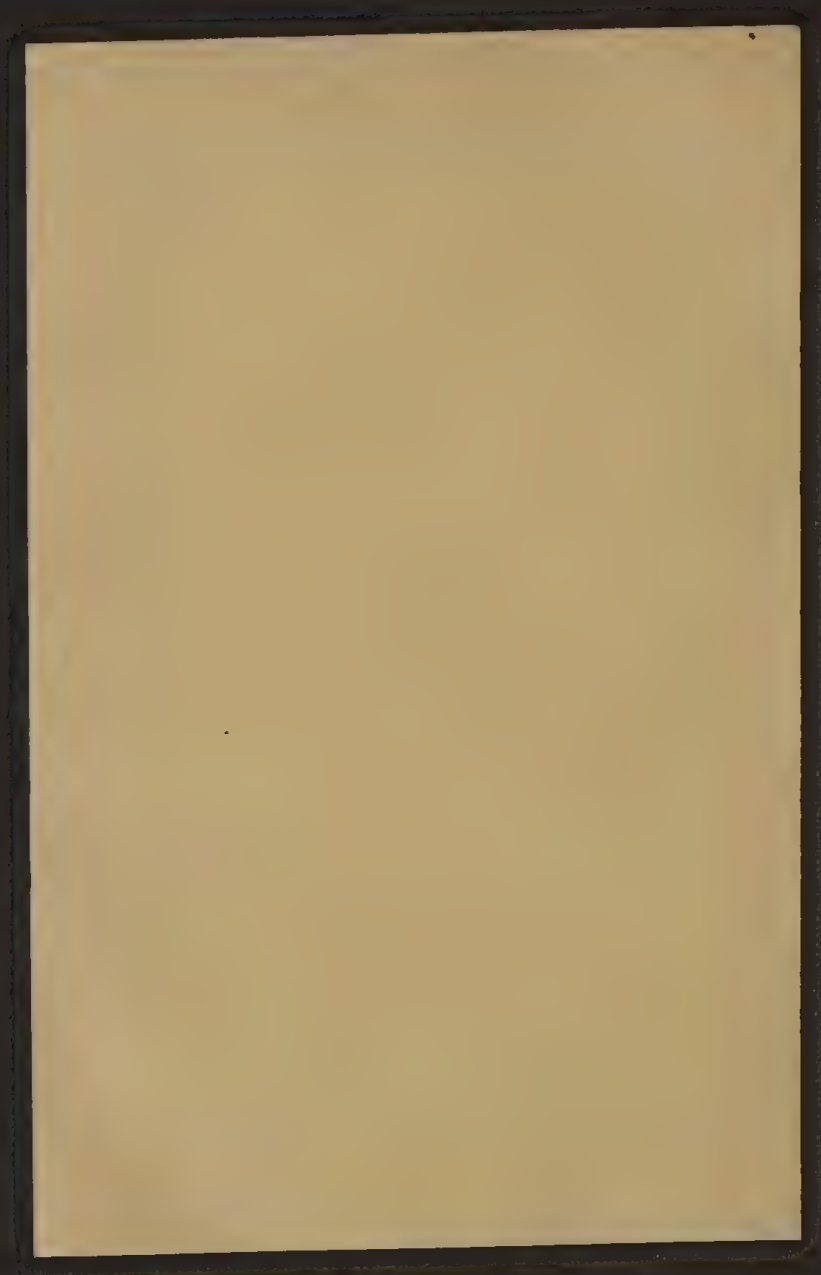
80

117 sh.

A-A₄ - F-F₂

Op. skórk.

Ungar: Oficiaria rarem 2 chromi
bonum legos obiecta.

Lindanus Wilhelmus Damasi D.

Altere pars
apologetici ad Germanos, pro reli-
gionis catholicae fide, atque solida
Ecclesiarum in vero Christi Jesu
evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini
1570.

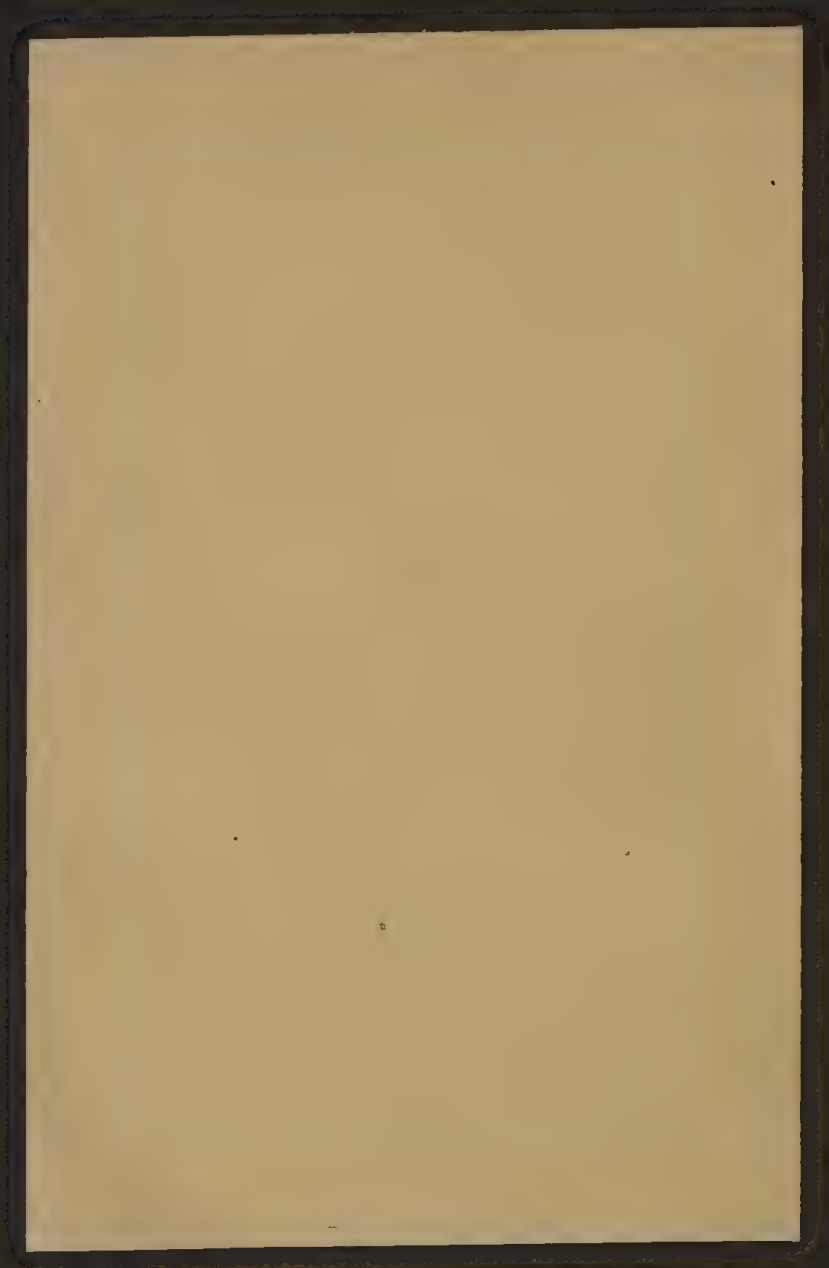
8°.

417 sh.

A-A₄ - F-F₄

Offr. školk.

Unega: Quarione 2 deona tomanio
lego chieta.

Lindanus Wilhelmus tomanii D.

Apologeticum

ad Germanos, pro religionis catholicae
pace, atque solida ecclesiarum in vero
Christi Jesu evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini
1568.

8°. Tomus I. 32 k. n. — 83 sh

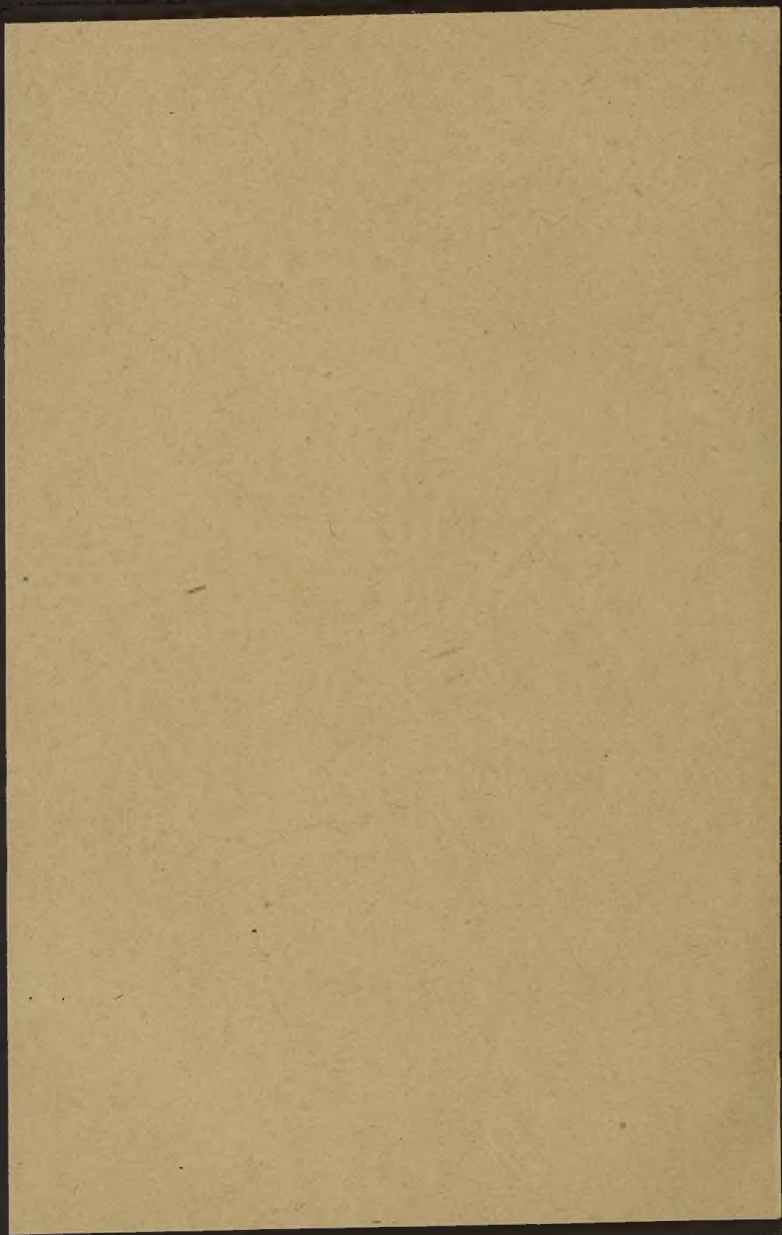
A-A₃ - M-M₃

Tomus II. 24 k. n. — 174 sh. — 2 k. n.

A-A₃ - S-S₃ ; a-a₃ - y-y₃.

~~Altera pars.~~

Opn. sköik.

Sindamus Wilhelmus Dameri. D.

Apologeticum
ad Germanos, pro religionis catho-
licae pace, atque solida ecclesiarum
in vero Christi Jesu evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini
1568.

8.º Tomus I. 32k.n. — 83sh.

A-A₃ - K-K₃

Tomus II. 24k.n. — 144sh. — 2k.n.

A-A₃ - G-G₃; a-a₃ - y-y₃

Opn. skórk.

